

274 . Komerat

Д-р Хаймовичъ
КАПЛАНЪ
въ Скопийѣ

קורא הדורות

דברי הימים לעמנו זרע יעקב
אשר קרם בכל דור ודור ובכל מקומות
מושבותם מימי מלכות בית
החשמונאים עד היום הזה

מאת

שלום הכהן

ווארשניא

תקצ"ח

KORE HADOROTH

WARSZAWA, za pozwoleniem CENZURY,
w Drukarni D. L. Sklower, 1838 r.

~~Feb 8464.980~~
Feb 11404.980 ✓

HARVARD COLLEGE LIBRARY

GIFT OF

LUCIUS N. LITTAUER

1930

Francis

מכתבי תעודה

מגאונים וחכמי זמננו אשר נתנו פאר והדר לכבוד המחבר ופעולתו, עת הראותו לפניהם ספרו זה, הצק חן בשפתותם.

אלה דברי הרב הגאון המפורסם אב"ד דק"ק ברעסלויא

המחבר ספר היקר קורא הדורות כבוד התורני המליץ המפואר -מפורסם מוה' שלום הכהן נ"י נודע לי מאז ומקדם, כשכן זרק שמו לשם ולתהלה, וכל יודעיו ומכיריו לעומתו ברוך יאמרו, כי הפליא לעשות בלשוננו הקדושה כנודע מחבוריו היקרים, גופת תסופנה שפתיו ברור מללו. וזה מקרוב בא החכם הנ"ל לגבולנו לאסוף חתומים למען הוצא מחשבתו אל הפועל, לכן הגני לעורר את נדיבי עם, כאשר פה קהלתינו הרמה יע"א רבים וכן שלמים אהבי החכמה חן וכבוד יתנו לכבוד המחבר, כן בכל מקום בוואו מתראוי להיות בעזרתו למען יבצע מעשהו הטובה. פה ק"ק ברעס לוויא ערב חג הסוכות תקצ"ח לפ"ק. הק' שלמה זלמן טיקטץ

ואלה דברי הרב הגאון אב"ד ק"ק קראקא

לאשר כל יקר ראתה עיני בדברי ידידות כבוד הגאון אב"ד דק"ק ברעס לוויא, אשר העיד על ישרו ותומו פועל ידי גבר חכם בעון התורני המליץ המפואר מוה' שלום הכהן נ"י, לכן הגני גם אנכי כשיוציא המחבר היקר ספרו לאור ליקח א"ה ספר אחד במחיר. קראקא יום א' ר"ח מרחשון תקצ"ח לפ"ק. דוב בעריש מייזלש

ואלה דברי הרב הגאון אב"ד ק"ק טארניפאל

הגני גם אנכי לקבל הספר היקר קורא הדורות אשר אין ערוך אליו במליצותיו הנעימות כי חיות הנה כמו נרבות עור משפה לשפה ובתעלותיו הרבות להשמיע לאיש ישראל כל קורותיו הנפלאות בעיני כל נוי ולאומים בארץ. וששתי מאד לקראתו ולקראת זיו פני המחבר החכם המהולל המשורר הנשגב המפואר בשיריו הנחמדים ומשמחים לב וביתר חבוריו המחוכמים מוה' שלום הכהן נ"י. וחתמתי שמי יום ר' עשירי לשמני התקצ"ח. שלמה ליב כהן רפאפורט

ואלה דברי הרב הגאון אב"ד ק"ק ואלקווא

כבר נודע על פני תכל מעשי תקפו וגבורתו של האיש המעולה החכם המליץ הנשגב מוה' שלום הכהן נ"י ע"י שיריו המפוארים, ועתה בימי וקנתו לא פג ריחו וטעמו לא נמר, אור חיל וגבורה להוציא כלליקד למעשהו, הוא ספר קורא הדורות, אשר עיני ראו מהלך הלשון והרעיונות הנשגבות, לכן גם ידי תכון עמו לקחת עקסעמפלאר אחד כפי המקח הקצוב. בעה"ח יום ה' ר"ח טבת תקצ"ח. צבי הירש חיות הו"פ ואלקווא והגליל

מליצות פאר והלל לכבוד המחבר וספרו, מאת הרב החכם
הנכבד המפורסם מוה' אברהם יעקב שטערן נ' .
צענואר פה ווארשויא , ומשנהו החכם הנכבד המפורסם
מוה' יעקב טוגענדהאלד נ' .

יום א' טוב טבת אמר אמת ודברי שלום לפ"ק .
הלא מליץ אחד מני אלף להגיד ילדי יום בא בא לפ"ק .
הוא הנודע לתהלה מימי קדם בשם ר' שלום הכהן . רובר
צחות בלשון עבר , עתה חובר חבר , יקרא בשם קורא הדורות
אמרותיו אמרות טהורות , שמחה לכל אשר יקרבותו היום
וליועצי שלום לפ"ק . רברי החותם על עקסעמפלאר אחד .

הק' אברהם יעקב שטערן

ישיש יקר ונכבד ! בימי עלומי כאשר נסיתי הצג רגלי בשדה
המליצה כמעט טעמתי מתק פרי עטך ממטעי קדם על אדמת
צפון אורו עיני ורוח השיר החל לפעם בקרבי , אף כי בניית הזמן
ומשאת כהונתי זה עשרים שנה לא הניחו לי לבא אל חצר להקת
המשוררים מבני עמנו לשמוע רנתם ולהתענג ביקרת פעולתם ,
בכל זאת קולך הערב הקשב דמיתי מבלי הפוגות . כבודתיך תמיד
אהבתיך בכל עת , ואחרי ראות פניך לא פללתי הנך פה מחמד נפשי
תחת צל קורת , ותשם לפני מטעמים אשר מאז לראות קויתי בלשונו
הקדושה , ומגבר מהיר במלאכתו כמוך , המה דברי הימים
לעמנו זרע יעקב ! אם אמרתי אהללך ואפאר נטעי נעמנים
בחריצות ובידי אמן נטעת , יראתי לבל אחלל קודש הלולים
הובאו לך מגדולי עמנו ומחכמי עם . — הלא בלעדי זאת כל
איש יודע פשר דבר אשר רוח אמונה ואהבת עמו נוססה בקרבו ,
בקראו עלה אחד מספרך יבין כי לאשורו עמלת , ובלב שלם ובנפש
חפצה כמוני ימהר לרשום שמו בין מכבדיך ולהיות אחד מהאנשים
המתנבים לקחת במחיר כסף מגד פרי תבונתך . ולמען תת לך אות
אמת כי נפשי הקשורה בנפשך תערוג לכבודך בשער בת עץ ולהראות
חזק ויופי מלצותיך לבני ארצי , הקדשתי עתי להעתיק גליונות
בלשון פלאניע אחת מהן קטנה בלמותה וגדולה באיכותה המלאה
רעיונות נשגבות והמעוררת רגשת נפש בגילה ורעדה . אלה נאומי
מבבך וירידך הנאמן , האוהב עמו עד שובו לעפרו

יעקב טוגענדהאלד .

אלה שמות החתומים אשר נדבו לבם לקחת ספר
קורא הדורות במחיר אשר הושת עליו.

קראקא	הערר יחנאש	ווארשוי
הערר יוסף גרינבוים " יאקאב אדלער " אברהם אייכנלד " מאנעם דייכעם " יצחק האלבערשטאם	ט. טעפלין 4 " לעאפאלד טעפלין 2 " לאנדאווסקי 2 " מ. צערסוואהן " מיכל ראזענבערג 2 " וואלפואהן " יוסף קאניץ " ליפא קאניץ " מאיר שטערנבערג " געציל נירענשטיין " ת. א. קעמפנער " דאקטער ראפאפורט " ג. לאנדוויא " א. ת. גאלדשמיד " מרדכי טאהלגראן " אדאף בערנהארד " יוליוס לעווענשטיין " א. שטערן " א. שטערן " ת. הורוויץ " מתת' פריהלונג " זאמועל לעווי לעסלי " בער סב"ל לנדוויא " פלוני	ר' זלמן פונר ר' שמואל פרץ פונר 4 ר' איטשי כהן 2 ר' אבלי כהן ר' דוד פונר 2 ר' אלעזר מרגלית ר' זימל עפשטיין ר' יוסף חיים האגערשטם ר' חיים רויזנטאל ר' מתת' כהן ר' שמואל מרגלית ר' אלעזר טאהלגראן ר' דוד עפשטיין ר' מאיר כהן ר' אלעזר קאמינער ר' זלמן יוסטמאן ר' יחיאל פהרליך ר' בעריש הערצפעלד ר' הירש כהן ר' לייב פיינלבערשטאם ר' שלמה כהן ר' העניך שמידעבערג ר' הירש פינקעלשטיין ר' יואל בער פאקאוויטש ר' איטשי ראבינאוויטש ר' הירש צערנבולס ר' איטשי שפארן ר' ברוך נחום רובינאוויטש ר' משה כהן " געאל כהן ר' משה אהרן ר' מנחם לייב צעלינקער ר' שאול מיימון ר' מאיר קראסניפאסקי ר' חיים שיינמאן ר' ראובן פראנקנטאל ר' שלמה פראנקנטאל ר' מאסקי צראוואמאן ר' ידמאאל לאסקי
לעמבערג	לובלין	
ר' לייב צערנשטיין ר' מאיר מינץ ר' מאיר חיוס ר' מאיר וואהל ר' ירחמיאל אורנשטיין 2 ר' נתן קאלישער וכו' ר' אברהם היילפרין ר' שמואל מאיר מרגליות ר' רחמיאל חיוס ר' שאול ראפאפורט ר' שמחה ראפאפורט 4 ר' מענדיל שור ר' לייב באלבאן הערר ע. בלומענפעלד דאקטאר דער רעכטע לעמן קאלישער — " יעקאבקה ראפאפורט דאקטער דער מעדיצין " ת. ראפאפורט — ר' אברהם קלעהרמאן ר' נחמי' דאחשיטץ ר' וואלף פרענקל ר' משה זעגול ר' יואל וואלדבערג ר' חיים מענקוס ר' יצחק אהרן ראטנשטיין ר' בערוש גאטליב ר' הייל לערנער ר' אביגדור גאלדבוים	ר' שמחה לייב ליכטנפעלד ר' יוסף ליכטענשטאדט ר' מאיר וואלף פייערשטיין ר' אבלי פרענקעל ר' פישל ראזענמאן ר' משה מרדכי גאלדוואג ר' שאול לייב גאלדריין ר' מענדל וויינערביץ ר' אביגדור גאלדבוים ר' שמעון לעוואהן ר' לייב גרינפעלד ר' נחום נייע מטאמאז ר' סענדר	

זאלקווא

הרצ הגאון אב"ד
מה' הריש חיות
ר' מיכל גאלדענבערג
ר' יונה גאלדענבערג
הערר איז: אפטער

ראווא

ר' אברהם גאלדענבערג
ר' שלמה ליכטמאן
ר' יוסף שטוקעס
ר' זלמן גאלדענשטיין
ר' אשר בארנשטיין
ר' ליכט חיים
ר' נפתלי הערצנבערג
הערר מאנעם פייער

האמבורג

הרצ החכם הכולל מוה'
יחזקאי איצק בערנייט

ברלין

הערר קאנסיסטאריאל
ראטה דאק . בעלערמאן
סו"מ ר' ראובן גימפערן
ר' ישראל זאקס
ר' דוד פרענקעל
ווילהעלם בעער
קאפטעלמייסטער
מייער בעער
היינריך בעער
ר' מיכל פרענקעל
הערר רובא
געברידער וו. מייער 2
הערר בעריקהארד באש
" 7 יאך . רין
דאקטאר. ארענטס
" 3 . גאלדשמיד
" 5 . ה. שלעזינגער
" אי . פיליפס
" סימאן .

ר' מרדכי שמואל קארפעלד
ר' הירש הורוויטץ
ר' ליכט קאלליר
ר' יוסף זונס
ר' משה קאלליר
ר' מרדכי סטרעליסקר
ר' יעקב טארטיקאווער
ר' אייזיק עוזר
ר' לאזי קארניפעלד
ר' אבא עברמאן
ר' מרדכי קאלישער
ר' ליכט סיגאלע
ר' ישעי' בראנדויס
ר' שלמה ראפאפורט
ר' הירש הילפערדונג
ר' אבא בעער
ר' מאיר לידיקאווער
ר' נחמן קארניפעלד
ר' הירץ וואלפסטין
" שלום בר"ש
הער מארקס עהרנרייך
דאקטאר ערטער
" ג' חיות
" מארקיס הויסשפיטץ

יעריסלאוו

ר' מנחם מאניש שור
ר' ישעי' פיגיליש
ר' הירץ ראבינשטיין
ר' סענדר וואהל
ר' שמחה קאללער
ר' חיים אהרן כהן
ר' יהודא ליב הורוויץ
ר' אלי' פיגיליש
ר' יעקב פיגיליש
ר' יהודה וואהרמאן
ר' איצק קאללער

טארנא

ר' דוד ראפאפארט
ר' יעקב מיכל שטיפעלר
ר' מרדכי ראשעס

ר' יעקב קעגלמאן
ר' מרדכי יאליש
ר' יחזקאי קיטיא
ר' דוד שפירא
ר' משה מרדכי בלומפעלד
ר' יואל העשעליס
ר' ליכט נחוט
ר' אלי' העלין
ר' מרדכי דובס
ר' שמעלקא ברייט
ר' יהושע פלעקילס
ר' שמואל כהן
ר' נטע סאקאהל
ר' יעקב יהושע יאליש
ר' ישראל בנלאל סאקאהל

בראדי

הגאון אב"ד ר' מיכל
קריכטיאנפאלליר
ר' זיסקינד קאלליר
ר' יודל לאנדווא
ר' יהושע גאטאנזאן
ר' מאיר ברוין
ר' מאיר קאלליר
ר' אלעזר מארקוס זאן
ר' אלעזר קאלליר
ר' הירש הורוויטץ
ר' הירש דוד מינץ
ר' נחמן קראחמאל
ר' מענדל נירענשטיין
ר' יחזקאי שור
ר' יהושע גירענשטיין
ר' משה לאנדווא
ר' יהושע העשיל שור
ר' מרדכי פראנצווין
ר' ישראל מרדכי הילפרין
ר' חיים מרשלקאוויטש
ר' ישעי' מאיר פינקלשטיין
ר' העניך ברוין
ר' ליכט צודק
ר' חיים שמואל הורוויטץ

מ. ח. קארט יחנאם ליפמאן ה. לאסמאר שטייניטץ ה. לעווענפעלד יחזעף לייפציגער ז. פרינקער ה. ליכטנשטאדט יחנאם פרענקעל ז. ל. שוויצער .	לינגניץ הערר. ג. פרויניצער חיידאר קראניקער ח. ס. פרויאשטאדט הערצעל קראניקער מארקוס לעווין ברעסלוי הרב הגאון אב"ד מה' זלמן טיקטין נ"י ואחיו מה' משה פ"מ ר' משה פפענהייס פ"מ ר' דוב בער פרידענטהאל הערר דאק. גינסבערג זיגמונד העם אינשפעקטאר וואלף דויד זאמאשט ס. ח. לעפי פרידזערגער ח. שרייבער ה. אכפענהייס ר. הערצבערג יחנאם לעפי לייבזשער ישוע יאדארוואכן מארקוס מאשקאוויטץ ווילנהעלס בלאך העשיל מירא .	"פילוס פייט ד. ח. וואולף פ"פ דאדר הערר אבערר ראבינער האלדהייס ה. באשוויטץ מענדי חזאק יחזעף ט. זימאן לואי עטלעסן ה. לעווין אדאלף מייער גלאגוי מה' משה קראניקער הערה ח. ח. קאהן עט קאמס . זאלאמאן באמבערגער ח. ח. בערגהייס ה. לעפיסזאכן ס. לעפיסזאכן ח. ח. קאהן פינקל באזא וו. ליליענהייס ח. ח. קאהען יאהן מייער זאלאמאן לעהמאן קאהנשטאדט דאניעל הורוויטץ
--	---	--

יתר החתומים מגדיבי ווארשויא

ר' יחזאל פירשטינבערג ר' זינדל שטאדפעלד ר' משה דוד עהרליך ר' ישראל שלמה הערצליך ר' חייזי היילפרין ר' זלמן גלייבנוויכט	ר' משה חייגר ר' יצחק חייגר ר' וואלף גלדווא ר' משה אל' קערנר ר' מנשה מושקאט יחזק מושקאט
---	---

אזהרה למדפיסים

אף אהנם חכמי רבני זמננו נעדרו כח המה לגדול עונש בעד
המדפיסים השודדים קנין אחרים, הלא כל מקפת פרנסת אהר
צמחם כמו כבר מוזכר ועומד בל"ה ארור משיג גבול רעהו הנאמרת
בהר עיזל במעמד כל ישראל. ובעבור זה בטח לבי בישרת לב המדפיסים
בכל העולם, שיזמרו את נפשותם לכל ידפסו ספרי קורא הדורות
עד ששה שנים תמימות אחר זמן הזה, בלתי רשיוני ורשיון המוציא
עתה פעם ראשונה לאור מכתבת ידי בדכוס ווארשויא ועל שמו ניסן
הרשיון מהנענואר. — וברכות טוב תבואנה לראש שומעים.

האמבורג יום ב' א' דר"ח אלול תקצ"ח.

דברי המחבר

שלום הכהן

אשר להחפצו בחיבור, כי מחלק הקטן אשר יכלת תחלטה עיני מה
בכתך לעשות, וכי חלומות ידך לפשל גדולת בספרך כגדול
אשר חתה נכון להאילס לאור בקרב אי"ה, אך לעירך על שנים ושלשה
דברים אשר תשים עיניך עליהם, ואם קטנים הם בעינכם, גדולים בהם
להגדיל או להקטין כבוד כל ספר, (א) בהנה הדפוס, וחוליה היא מאד
בספרי למודיעת, אשר שבוש אחד נראה יביא את הקורא במבוכה, וכל
המאחר הנמשך בספר יסתוס לפניו, וזאת כי לא נשמר הטוב במחברותך
ואם במעט אשר השקפתי, כמו (לד 7 בסופה) „בחתלת מלה הי"ד
למורים קם הכוכב המפורסם יקאפריקוס „ול"ל מלה הי"ד (*), וכן (לד
5) „כי מה שלטו רוחים לבק בשמים וכו' „ כי השמים בעלמם מוגשם צד בעל
„מראה וגוון רק הוא מסכלית העדר הראיה „אולי ל"ל „אצט מוגשם עב,
וכמו זה (לד 10 בהערה) „והיא מולכת את הראיה במרחק תוך השמים
„40000 מיליון פעמים במרחק השמש מחברו „ לא ידעתי אם יש פה שבוש
בדפוס או בלשון המחבר, כי אםשוב למנע, שתהיה מראה כזה בעולם
לאוליך את הראיה במרחק גדול כ"כ*“), וכן עוד במקומות שונות בלשון
בלתי מונה, וסנה בלא שנושים כאלה מאשר לא היית במקום הדפוס,
ועל העתיד עלתי למטה כי תמנע להאילס בוס ספר חבלי חשים עיני עליו
בעת ההדפסה, כי אמנם למורת רוח תהיינה השגיאות אל המחבר בעלמם,
כאשר נוסחי כבר בזה לעלבוני, (ב) רוחה ואני שכלך מר ומכיר מלפני,
ובמרוצת דברך חשאר לפעמים דברים קלים פלי עינים המאילים להם
או בלי כשר בנסן, כה העומת בכל ככב המוכב את הארץ ומן הירקו
כפי הראוי בלחת, רק חלל ככב הראשון (כותב) והחמי (לדק) השמסת
אותו, והקורא יענע על זה משתאה ונבוך, אך אם יואלס אחרי פקיעלות
מהלכס בין סבי הגבוהה (לד 80), אך במקומם הם חסדים, — (ג) בין
הסידות על סיבוב הארץ (לד 24) לא העמדת הימור, וחברת במחשבת
אותך בכל מופתי המדידה והחשבון אשר אין להשיב עליו, (כפי זכרוני
אניני עוסק בעת בחכמה בפלחה הוחת), ולא של אלס כי היא
אלס והנחת אותה, ואמרת (לד 21) „כי שני ספנים פעומדים זה
אלל

שגיאות באלה נפלו בדפוס לערך עשרים במספר
(ה) בית יד יד וזמחת זה כבר נאמר בחוכמה ערשיל במאמר מיוחד הועתק חור
בחדשם חסדאנתחיטעס וזהרבעק 1804 (נה 121 . 143) מקומו
חיבר דא דרדרגנענדע קראפט דער טעלעקאמפע יעודיש

הקדש בטלמיוס פתילאדעלפוס, והוא המלך השני מחלכי יון על מזרים,
 כמבואר במיתוס לאריסטוטה ונספרי פיתולא, ורק עליו יחזן המלחמה
 שלא רצו לכחוז לרכבת מפני שהשתו לרכבת שמה שלא יאמר שחקו כי
 היבדים והטילי שם תהתי כפורה (תגילה ט' ב'), ועמדו על זה החוקרים
 שהרי רק שם בטלמיוס הראשון, לאגוס, ומה לאשה פה? (יעיין מאור
 עינים פ"ו) אולם האמת ברורה לדעתי, שלא יראו מכני לאגוס שהוראתו
 זכר מן לרכבת בלשון יון להעתיק לרכבת נקבה עד"מ, לחגה, כי ידעו
 הכל שהיו זה שם המלך, אכן בטלמיוס פתילאדעלפוס נשא לחותו מריוניאע
 והוא ג"כ בת בטלמיוס לאגוס, והיו יראים מפני שמה, לחגה, בלשון נקבה
 על שם חיה לאגוס, — גלגה האנשים האלה הנקובים בשם תלמי והם
 באים אחד לבצע לאכל יוסף, אחאזלים רק כמה שהם כולם מארץ מזרים —
 ופה המקום ג"כ לבאר שלא על חנם קראו חו"ל לבטלמיוס תלמי ולא
 תלמי קטור השם עשו זה, כי אות ב' אינה מאותיות הנשמעות, רק בדקדוק
 רב, כי הנה בטלמיוס בפי הערביים, הוא בפי היונים פטולמיוס באות
 פ', אך בעבור שאין לערביים אות פ' קראוהו באות ב' כמו שעשו בשם
 ספסוקראט, שקראוהו, חוכקראט, וכן טריפולוס נקרא בתלמוד ירושלמי
 טרבולוס, וככה הפקד הבקר ודומיהם, ועלע כי ~~הוא~~ גמלא שם זה בארץ
 יון רק בארץ מזרים מקורו, ובלשון המזריים הקלמונית אות פ' בתחלת
 החיבה היא ממש באות ה' של העברים ולאותיות אל של הערביים, והיינו
 שהיא רק אות הארסה, וזה ממש שאלה החכם בלשון מזרים יאבאחנסקי,
 ופפ"ו פירש כמה שמות עלמיות של המזריים במקרא המתחילים באות
 פ' כמו פי החדרת, החירות הוא בלשון מזרים מקום קנה וסוף, ופי
 לארסה, ולכן נחלל ג"כ החירות בלי מלת פי, וכן פי בסת (יחזקאל ל'
 י"ו), בסת מורה גלוי פנים ורומע על חידוש הלכנה אשר היכלה היה
 צפיר ההיט, ופי לארסה, פיתום, תום הראשו מסוגרת ור"ל מבכר חוק,
 ופי לארסה, פתרום, היא כל דרומית ופ' לארסה, ונקרא כן באמת ארץ
 דרומית של מזרים, וכן פרעה, פוטיפרע, פוטיפר, ושאר השמות (יעיין
 חלומותיללער על הקדמוניות שכתב כך ג' ח"א כל רנ"ט, ר"ע, רע"ה),
 ולכן יפה החזיקו ח"כ רז"ל גם בשם פתלמיוס שפקרו תלמי, ואות פ'
 לארסה, ונלכו לאותיות ו' ס' שהם רק הוספה לשם יוני, כנודע, וקראו
 תלמי על שם תלמי מלך גשור, ונראה עוד שלכון חשבו גם שם תלמיוס
 לשם התלמי בלשון יון, כי תלמה ציגית חומץ הלכ ועזו לעמוד נגד כל,
 ונחלל בחרטום ירושלמי על שמעון ולוי אחים, תלמית גברין חזון, וקראוהו

כנ"ל

כ"ל, ש"ן מוסף הערוך, וכמאמר הישיב למלת גברין, ונראה שנתנו את
השם לפעלמים הראשון על גבורתו ועוזו במלחמה, וישי' חיפו עיקר
השם ע"י, ונחת הכוראה גוסף מאשי' מלכים, ונראה עוד שמקור מלה זאת
בשפת כנען, כמו שהן מאר מלכת יוצת רובן בכלן, תלמי ילד הענק,
שנקרא כן על שם גבורתו כמו נפילים וחיתים, וזהו תלמי מלך גמור
לא כגויטום שפירש הדאלת שם העלם, תלם שלי, וכן תלמי מלך מלכים,
ויפה כפסגה ח"כ ח"ל לעזרית והפיכורו למקורו, וזה נכון.

יבדק קראת תפולל פחלב כשם נהר דער, ש"ן לפרש ביום אופן אחר
מאמר ח"ל, חי לאו שקלא דעקרבא דמחז בנהר דנדר (ברכות הל"ח
ב') וזה מונח בלחמ עוקרן של עקרב כפי דברו כל התולעים, ואחרי כי
באנו לדבר ח"ל שם בתחממה אלכס פנע, כי כחממו בהם חיה דערים
לענין הטוב לחיבורך כוכבא דשביע, ומתחלה יבא מאמר שחאל הידע
היטב חכונת השמים בימיו, גומרי דלא עבר (שקבא דשביע) כפלא ופי
עבר מחריב עלמא ע"פ, וזריפים חמו לדעת מאי כסיל? ונלמדנו מזה
שלאמר בעלמא בשמוך, חלמלא חמה של בסיל לא נתקיים פולס מפני כינה
של עקרב וכן להיפך, פירש"י עקרב פיטו כימה ומחול טלה הוא ע"כ,
זה חמה גמלה, שערפ עקרב בחול טלה, וכבר תמה על זה השואל בחות
יאר (סי' ר"ט), ואשר הטה את רש"י לפירוש זה, הוא המאמר להלכה
שם, ע"פ הוא וזכ טלה ושני בכדים שלו בלא לכימה וז"ל סבור שכימה
סמוך, ובחמת במחילה מכבודו לא כן הוא כאשר נראה עוד, ובשכיל
זה בל דוחקים גדולים עוד במקום אחר, והוא במסכת ר"ה (י"א ב')
ופי' שם כל הסוגיא נגד סכונה מהפך להפך, ועל מה שאמר שם אוחו
היום י"ג באייר היה יום שחול כימה שוקע ביום, כתב מלא טלה עולה
בשתי שעות אחרונות פלילה ופל היום הוא שוקע זכימה הוא וזכ טלה,
ע"כ, וזה ג"כ תמה מאוד למה דאקא טלה והלא כל החמשה מזלות עמו
כס מחמת לארץ? ומה זה לשון שוקע וסוף חינו כלל על הארץ, ושוקע
הוא ששוקע לפניו? ופתאום שם בסכינו ג"כ שכימה וזכ טלה רק שמקשים
בשענה שעלה עוד כבר עלה טלה, ומתפכים הגידסא וקושייתם חמה
חוכמה, וגמלי היפך גירפתם קושיא שני' שלנו בחקוקה שחולת, ובב"מ
(ק"ז ב') כתב רש"י ג"כ שכימה וזכ טלה, ופתאום שם בחבו ואין נראה דשם
בברכות אמרו דע"פ הוא וזכ טלה וזכימה פתוכה לה, ע"כ, נראה שחזבו
שכימה הוא חול שור וגם זה חינו, בשב לשם כסיל ומקורו מזה הוא, כבר
כתב גי' ויפ' במדרש מילים ופירושו לישי' שרוב הפרשים והתרגומים בלאו

כסיל

בכבד דשנים בשנת תקל"ה, או תחלת תקל"ו טעו בליווי חדשים, וכן גם אללך נרשם כפי רשימת החכם באגוסטאפסקי תחלת הראשו י"ט אל תקל"ה, ובאמת לא נראה עד חצי תשרי*), והחכם שזכרתי שמו שמועץ, גלה כבר בשנת תקל"ד בכמה מחתבים עתיים את ספרו שכבד האללי. לאחר את מועדו בליווי חדשים, ונוכרים דבריו בקלור, במבשרי חדשות (אולגעמיינע לייטונג אויססער ארענטליכע ביווגע 15 אקטאבער 1835, 1650), ורק משם ראיתי לוחם, כפי דעתו כל הסכמים התחלתי סביב השמש ועמדם גם הקאמעטן יתרחקו לטע לטע יותר מהשמש אשר ממנה ילאו ועי"ז יחלשו תמיד יותר וזמי תהלכם סביבה וגם יחלש אורק תמיד יותר ויותר, ולמשל לקח לו הכבד האללי אשר נחשב מקדם זמן סבובו מוגבל על ע"ה וחצי שנה ועתה נמשך כבר על ע"ז שנה וח' חדשים, ואם תהיה גם עתה עוד חלישת אורו נוספת (החכם הכ"ל כתב זה לפני הראותו בשנת תקל"ו) כאשר כבר היתה לפלא בפעם האחרונה שנת תקי"ט, אז תצדק עוד יותר התארכות זמן סבובו ועי"ז התמעטות אורו בכל פעם, וכפי זה כל אשר מעלה יותר לזמנים קדמונים נתלא תמיד הזמן אשר חלף להתראות ככב זה מפעם לפעם היה קלר יותר, ואחר שכתשך ח' מאות שנה נתאריך זמן הסיבוב מן ע"ה על ע"ז שנה, יעלה זמן הסיבוב לפני שני אלפים וח"ק שנה על ע"ג שנה, ועפ"י כל זה יצא מחשב ומלא כמה ספורים מהתראות ככב דשנים המסיימים עם זמנים ההם, והיה לו הכוכב הזה בעלמנו רק בשבט ואור גדול יותר הרבה, התראות ככב כזה הטלעה לנו ראשונה היתה בזמן אריסטארוס, בשנת 642 לפני מספרם נראה בעיר אהונא ככב דשנים, אשר שבתו כמה שלש פני הרקיע, בשנת 130 לפני מספרם, והוא אחרי שבעה זמנים של ע"ג שנים, נרשם לו עוד התראות ככב כזה, ועוד נרשם הראותו אחרי שני זמנים של ע"ג וחצי שנים והוא שנת 16 אחרי מספרם, שתי חלה הרשימות האחרונות נעשו בזמן שהחלה תבנית השמים לפרוח אלל הזנים, ע"כ מדברי החכם ההוא, וכן בא באמת לח"כ כאשר שיער היינו גם התארכות הזמן גם התמעטות האור, ומדע איך פעם אחת בעת נראה הכבב הזה בעלמנו

*) הנוכחים דברו אורו כבר מקדם ב' חדשים, ומדבר מהללו הי' קרוב מאוד בפי שהתורה לפניו הדיכן פאנטקולאנט, והרבה לעמדה על כל פרטי עיניו יצין גם פורמאצערט וסטרואמאויסעם יתחברוך השנת 1836. 1837, גם יביר מעלת חופני זמניו וישביע בלחחות נפשו לראות בפועל ה' ונפלאותיו העלומים,

[illegible]

זמן בילת זה ככב העולה לשבעים שנה, ולכן בהכרח אינו מדבר מבני
 אחד פשוט, וגם לא מגלגל המולות שעולה בשבעים שנה מעלה אחת,
 שזדע למחזילים רק דרך ספור, והשיבו ר"י עד שאתה תמה עלי תמה
 על שני תלמידים שיש לי (כפי גירסת הליקוט הכנונה לדעתי) ביבנה
 וכו' שידעו לשער כמה טפות בים, ואין להם פת לאכול וכו', ר"ל אחרי
 שדבר ר"ג מחלמדי ר"י סיפר לו הוא איך הם יודעים כבר הרבה מן
 החכמה, אך הם במלכ הדלות והעניות וכל זה קרוב אללי מאוד —

נחפיש עוד קורות זמן הוא אחרי חרבן בית שני שנחרסה ככבא דמצי
 גדול כזה, כי חף אם אלל חכמים גדולים כמו ר"י בן חכמה
 וחבריו לא היה לפלא וירא רק שמה יתעה את הספנים ולא יותר, לא בן
 ההמון מכל עם ועם, המה יאהבו תמיד לראות אותות ומופתים בשמים ובארץ,
 ולהחיל מהם חדשות ונזורות, ובלי ספק העיר אז רעש גדול בין כל שוכני
 חלד, והיו מדברים ממנו עוד גם זמן רב אחרי התעלמו, ואף כי אלל
 אחינו היהודים אשר הסגינו על כל הנעשה תחת השמש לשאוב ממנו נוחם
 אל כרחם ולרי למכתם הגדולה אשר עוד טריה היתה, ומלאנו אללם איש
 ששמו „בר ככבא“, אשר כמעט השיב לנו את גבוליו ועוד הרחיבו, ברב
 עוזו וגבורתו נגד הרומיים, האיש הזה נקרא בתלמודים ומדרשים „בר
 כוזבא“, ובמדרש איכה (פסוק בלע ה') „אמר ר' יוחנן ר' (עקיבא) דרש
 דרך ככב אל תקרי ככב אלל כוזב, ובירוש' (פ"ד דמענית) ארשב"י ר"ע
 היה דורש דרך ככב מיעקב דרך כוזב מיעקב, אולם כל ראשי דתם המדברים
 ממנו והם, יוסטינוס, אייזיביוס, הירונימוס, אורוזיוס, סינקלום,
 ואבואלפראג, יקראוהו בר ככבא, ואין ספק שלא היו יודעים זה השם ללא
 שמעוהו מישראל ומרומיים, ולכן נאמר בהכרח שמתחלה היו דורשים עליו
 דרך ככב מיעקב כמשמעו על שמו, רק אח"כ כשלא הצליח באחריתו הפס
 שמו וגם דרש המקרא מכב לכוזב, והנה רבות נכתב על האיש הזה
 מוספרי עמינו ומחוקרי העמים, החכם באילע יחד לו מאמר בפני עצמו
 בלעקביקאן הגדול שלו, ובימינו החכם מונטר כתב חבור מיוחד עליו, ואחז
 יש ח"ל לדברים חדשים ומוטכלים על אודותיו ומכחמותיו, את אשר לא ידעו
 ולא ראו כל אלה הכותבים, אך פה ~~אנו~~ ^{אנו} במה שתייחס לעניינינו,
 ואומר כי באמת בר ככבא היה רק שם הצטי שלו וכפי הראיה מונטר
 בחבורו הנזכר ממטבעות הנשארם עוד בידינו, הנקראים בירושלמי (ריש
 מעשר שני) מעות כוזביות, והם של קיסר טריינוס אך אח"כ הוטבעו עוד
 הפעם

מכתב

ב"ה יוס' עש"ק שבעה ופשרים לחדש הרביעי התקנ"ח .

לכבוד ידידי הרב החכם המשכיל , משורר להלל ומליץ מפואר
חבר צחות וקסם על שפתיו , הישיש הגביר
מו"ה שלום הכהן נ"י .

ידעת יקירי איך ששתי בראותי ספרך הנחמד **קורא הדורות**
ואמרת ליך שמה וכן בשיבתך , הן תוך יעריך כי עשרת
שנות חיך , וכל רואיו יכירוהו כי הוא זרע ברכ' ה' במתק שפתים
אין חקר , גצר מטעי חכם ומבין ביפי מצב הפרחים וחזן ערך צבעים
שונים , והמכתב מכתב סופר מחיר ונבון לשון , ולעת יסופר
בכתוב עמים , יאמר לציון זה יולד שם , ותהי המשרה על שכמו ,
וממשל רב לו גם על כל ספרי הקורות אשר נכתבו בישראל מעת
נסתם החוון — ומה ינרל ששוני עתה עת אשמעה כי יצא לאור
בקרב אי"ה , ואומרת עליו דבר בעתו מה טוב . ותחת אשר על
איזה ספרים חדשים הכתובים עברית , ירגנו באהליהם קצת מאנשי
הדור החדש לאמר הלא טוב לנו לגלות מחשבותינו בשפה חיה
ונרברת בפי איש ואיש , גדול וקטן מן ונשים ; יורו כי לספרך
זה יאתה מאד לשוננו הקדמונית , אשר בה שפה אחת ודברים
אחדים לכל קהלות ישראל היושבים בין עמים שונים ונברלים
ללשונותם בארצותם . ולוא תרבה הקריאה בו ממורת שמש עד
מבואו , בבל הארץ יצא קויו ובקצה תבל מליו , כי לא לבר ילמדם
לדעת קורותינו ועל שפתיו יוסיף לקח , אך גם הוא מוסר לכלם ,
כפי הכונת הדור והזמן . —

והמעט

והפעם אשר מצאתי להעירך או ידידי, הוא רק ברשימת המקומות היטב באותיות עבריות, כי אחרי ידעם הקורא על נכון יבין היטב המשך המסופר וכל היוצא ממנו. והנה מסרתי ביד כבודך איזה עלים כתוב עליהם כמה וכמה מדינות וערים איך נקראו, בפי הסופר יוסף בן מתת' בלשון יוני, ואיך נקרא אצלנו במקרא או בתלמודים ומדרשים, ומהם עוד גם היום. והבמחתי לשלוח לך עוד איזה ערכים מספרי הגדול ערך מלים, המתיחסים ג"כ לידיעת אלו הענינים ולהבנת כמה מקומות בספרך היקר. ואשמור עתה מוצא שפתי במעט הזה אשר אשים פה לפניך. והייתי מוסיף לך כתגה וכתנה, לולא משמרת הרבנות הלוקחת חלק רב מעתותי, לבר מאשר יקרא הלימודים המתיחסים אליה בתלמוד ופוסקים, וחקרי קדמוניות יסוגו אחר קצת, אך אם לא אוכל לעובם כלם, ולו גם אובה, לא יעזובני המה. יסתפק נא כבודו עתה באשר השיגה ידי לסדר על נכון, והקורא ימצא כבר בהם חמורות ומעלות ארצנו הנאהבה וההוללה עד להתפלא.

גוש חלב (Gischale) סטארט מונד זיטארעפאלס מין אבער גמולעם. 6 סטונדן (מן מידום) בסוף משנה דערכין ובתו"כ (פ') כי ימכור איש בית מושב) כגון קצרה הישנה של צפורי וחקרה של גוש חלב, עכ"ל הערוך. ושם במשנה מקודם, שלש בתים של שני הצירות מוקפות חומה מימות יחושע בן נון כגון קצרה של צפורי וחקרה (ע"ש שהוא מבצר) של גוש חלב. וג"ל שהוא העיר שרשמתי באותיות רומיות ונזכרת כמה פעמים אצל הסופר בן מתת' בשם גישאלא, ואצל יוסיפון העברי נקראת תמיד גיסאלה, וזה חידוש, כי הכותב המאוחר של היוסיפון הזה, ידע תמיד לרשום היטב באותיות עבריות כל אשר מצא כתוב באותיות רומיות, רק בעיר הזאת היה כתועה ולא ידע למצוא לה שם בעברית. ולכרד דברינו נביא איזה מאמרים מתלמוד ומדרשים ומספרים של בן מתת' אשר חבר בלשון יוני, ומכותבי ארחות עולם, ועל ידיהם נמצא היטב גם שם העיר גם תכנתה ותכונות סביבותיה. נשים עין מתחלה על בריתא קדמונית (מנחות פ"ה ב') וטובל בשמן דגלו זה חלקו של אשר שמושך שמן כמעין, אמרו פעם אחת נצטרכו אנשי לודקיא לשמן מינו להן פולמוסמוס (איש העושה בצרכי צבור) אחד, אמרו לו לך זהבא לנו שמן במאה ריבוא, ולך לירושלים.

לירושלים אמרו לו לך לצור, הלך לצור אמרו לו לך לגוש חלב, הלך לגוש חלב, אמרו לו לך אצל פלוני לשרה, חלך ומצאו שחיה עוזק תחת ויתיו, אמר לו יש לך שמן במאה ריבוא שאני צריך? אמר לו הסתן עד שאסיים מלאכתי, לאחר שסיים מלאכתו הפעיל כליו (בגדיו) לאחוריו, וזיה מסקל וכא בדרך, אמר לו יש לך שמן במאה ריבוא? כמדומה אני ששחוק שחקו בי היהודים. כיון שהגיע לעירו הוציאה לו שפתתו קומקמוס של חמין ורחץ בו ידיו ורגליו, הוציאה לו ספל של זהב מלאה שמן וטבל בו ידיו ורגליו, לקיים מה שנאמר וטובל בשמן רגלו. לאחר שאכלו ושתו מרד לו שמן במאה ריבוא, א"ל כלום אתה צריך ליותר? אמר לו הן אלא שאין לי דמים, א"ל אם אתה רוצה ליקח קח, ואני אלך עמך ואטול דמיו, מרד לו שמן עוד בי"ח ריבוא, אמרו (לו) לא הניח אותו איש לא סוס ולא פרד ולא נמל ולא חמור בא"י שלא שברו. כיון שהגיע לעירו יצאו אנשי עירו לקלסו, אמר להם לא לי קלסוני אלא לזה שבא עמי שמרד לי שמן במאה ריבוא וזאת נוסח בי בי"ח ריבוא. לקיים מה שנאמר יש מתעשר ואין כל מתרשש וזון רב, פירש"י: מתרשש יש נהג כעני ויש לו הון רב כגון זה שה' עשיר גדול והוא עושה עבודת שדהו בעצמו כמו עני ע"כ. ועוד בתוספתא (שם רפ"ו) תקוע אלפא לשמן שני' לה רגב, ר"א בן יעקב אומר שלישית לה גוש חלב בגליל. ונראה שתוספתא זו צ"ל גם בגמרא שם, שאל"כ לא התקשר היישוב הברייתא המובאה שם שמדברת מחלקו של אשר, אל המשנה המדברת מתקוע שהוא בחלק יהודה ומרגב שהוא בעבר הירדן. ובפסחים (ג"א) אוכלים בויתים עד שיכלה אחרון שבתקוע, ר' אליעזר [אולי צ"ל בן יעקב עפ"י התוספתא] אומר עד שיכלה אחרון של גוש חלב ע"כ. ובירושלמי (שביעי' פ"ט ה"ב) אוכלים על הויתים עד שיכלו ממחן ומגוש חלב ע"כ (*). ומכל זה למדנו (א) רב הויתים וחשמן בגוש

(*) חשבתי כי פה המקום להראות איך גם רח"ל נימים קדמונים אהבו לרשום דבריות תכונות המקומות ויושביהם. ויש כאלה כמה. ולדוגמא בארצות, הבריתא י' קנין חכמה ירדו לעולם כו' (קדושין מ"ט ב') וכמוהו עוד. והבריתא אשר נביא פה היא בערי א"י. ויבורר מה עוד איך לפעמים נעלם מן המפרשים גוף הכוונה של הקדמונים ע"י הדושים אשר כוסיפו המחזירים רק דרך מליצה. (כ"ב קמ"ה ב') חנו רנן עתיר נכסין עתיר פומבי זה הוא בעל הגדות. עתיר סלעים עתיר תקוע זהו בעל פלפול. עתיר משח עתיר כחם זהו בעל שמונת הכל

בגוש חלב ובשדותיה . ב) המסחר הגדול שהיה ליושביה עם אנשי מדינות אחרות בשמן . ג) אסיפת הזן רב של היושבים ע" המסחר ההוא . ד) שהיתה גוש חלב לא רחוקה מצור . ה) ועוד קרובה יותר לעיר מרון , שאילו היתה מרון רחוקה קצת , היתה נחשבת במשנה או בתוספתא דמנחות למקום בפני עצמו המשובח בשמן . ונמצא עוד קירוב שתי הערים האלה במקומות אחרים , יעוין מ"ר (שמות רפ"ה ושה"ש פסוק מי יתנך כאח לי בשינוי לשונות) מעשה באח ואחות שהיה אחד מהם בגוש חלב וא' במירון (או בבית מירון) נפלה רליקה בבית זה של מירון ובאתה אחוריו מגוש חלב ונפלה עליו והיתה מחבקתו ומנשקתו ע"כ . ועוד שם (קהלת פ' תן חלק לשבעה) כיון דדמדך (ר"א בר' שמעון) אתיהב בהרא גוש חלב , והו' ר' שמעון מתגלי על מרונאי ואמר לון חד עין דימין דחות לי ולית אתון יהבין יתי' גבי , והזון מרונאי אולין בעיין מיתתניה , וגוש חלביא נפקין בתריהון בחוטריא ובמורניתא ע"כ . וסוף מאמר זה נמצא גם בערוך (מזן ג') בשם פסיקתא דריחי בשלח , ושם (מזן ב') גרים בבבלי (כ"מ פ"ד ב') ג"כ לענין קבורת ר"א בר"ש שדרונתו רבנן

הכל צריכין למדי חטייא גמרא ע"כ יעוין רש"ס דומק פירושו ומזכרתו אשר הראה בעצמו . עתיד תקוע י"מ ע"ש ויעקב תקע את אהלו . ולי נראה כדאמרין תקוע אלפא לשמן . ודימה למטבעות ולשמן את הפלפול על שם שמרויחים תדיר בפלפולו טעמים הרבה כשאר המטבעות ופעמי השמן שמדיאוס מתקוע . עתיד כמס כמו כמס עמדי כו' . ועתה נבדוק . נראה בעליל , כי הפירושים הנריתא , זהו בעל הדות , זהו בעל פלפול וכו' , הם הכוספות דרך דרוש שבעל שגדות דומה לזה ובעל פלפול דומה לזה . וע"ד שקראו לתנאים שונים לזה קופת הרוכלים ולזה אגזר כלום וכו' (גיטין ס"ז א') ואחר השמעת הכוספות תתראה שבריתא לפי דעתנו כתאר הזה .

. . . עתיד נבסין

. עתיד פונמבי עתיד סלעים

. עתיד תקוע עתיד משח

. עתיד כמס הכל צריכין למדי חטיא

ומרס נמרס אותה נאמר שרובה נוסדה על המשנה (רפ"ט דמנחות) ע"ש לפנינו . מכנים וזשחא אלפא לסלת כו' תקוע אלפא לשמן ע"כ . והגאון רי"ס הביא מערוך (ערך זנוח) במקום וזשחא וזנוח . אך לא הביא על מכנים אל"ל מכמס ע"ש בערוך ועוד ערך מכמס זכאח על

רבנן לבני מרון ואסקוניה . וכן גרים הרב בעל כפתור ופרח (פ"א דף ס"ו א') וע"ש בגמרא אתגלי ר"ש בן יוחאי בחלמא ואמר להו פרידה אחת יש לי ביניכם כו' . והוא ע"ר לשון המדרש חד עין דימין דהות לי וכו' . אולם במקום שדרוניהו רבנן לבני מרון כו' כפי גירסת הערוך וכו' פ' כתוב לפנינו לבני בירי, ובמקום בני גוש חלבא דנפקין בחוטריןא כפי המ"ר והפסיקתא, נמצא לפנינו בבבלי שם בני עכבריא . אכן עד מהרה נראה שכל אלת הד' מקומות היינו גוש חלב ומרון (ע"ש) ועכברא (ע"ש) ובירי (ע"ש) קרובים זה לזה . יעויין מסעות ר' בנימין (ד' זאלקווא דף ט' א') מתמנת יום לעשת היא גוש חלב, ושם כמו כ' יהודים, ומשם ו' פרסאות למרן היא מרון וכו', ומשם ו' פרסאות לעלמה כו', ומשם חצי יום לקדאים היא קדש נפתלי, ומשם יום לב"יליניט [צ"ל ביליניס והיו קוראים כן לעיר פניס עוד בשנת תתנ"ו ע' רימער פאלעסטינא צד 166] היא רן . ובכו"פ (שם ס"ו א') נלך מצפון לדרום, נתחיל מרן הוא פניס, לדרומה כחצי יום הוא קדש בדר נפתלי וקורין לו קדס . ונבע למערבו של רן כו', לדרום של קדש כמו יום כו' עיר ושמה צפת, לצפון זה צפת בפחות מאלפים אמה על הר גבוה היא בירי . מערבי לבירי

על שניהן מקומות הן . והוא תכמנ' של חקרא קדמת בית און (ש"א י"ג ה') ומול גבע בנימין (שם שם ט"ו) וכן נקרא בנחמ' (י"א ז"א) ושם הוא ג"כ אלל גבע בנימין ועי' ובית אל (הסמוך אל, או הוא בית און) אך נקרא ג"כ במקרא תכמנ' (ע"ז ט"ז) — ל"ז . ועורר ב' כ"ז — כ"ח) אנשי גבע . . . אנשי תכמנ' . . . אנשי בית אל והעי . וכן נקרא בספר מכביים (א' ספ"ט) ובקדמוניות לרן מתתי' (סי"ג ספ"ז) ועתה נבא אל הביאור : עתיר נכסין נראה שם הכולל לכל העשירים המצווארים אחרי כן . ונכסים כוללים כל מיני עושר . או שחסר הנשוא משם זה : עתיר פומבי כלומר עשיר שהכל רואים אותו ע"י שמוציא הרבה הוא עתיר סלעים . עתיר תקוע (הנקרא כן הוא) עתיר משח, היינו עשיר בשמן חרגום של שמן משח . ותקוע אלפא לשמן . עתיר כמס, יש כאן שנוש קטן ומסר אות מ"ס וצ"ל מכמס והוא אלפא לסלת בלי ספק היו שם מטעם הרבה ועשיר כזה הוא גדול ותקיף כי הכל צריכים למרי חטיא — ודבר זה יקר אללי ובייתי יכול להגיע ג"כ מלת סלעים שצ"ל סלע, ותהי' ג"כ עיר כמו תקוע ומכמס והכוונה תהי' על עיר המצווארה סלע ערב והיו שם עשירים גדולים ומופלגים ממסכנות הרבים אשר היו שם של מור ולבונה ושאר סחורות הערביאים . (יעוין ראשונהמיללער על הקדמוניות כרך ג' זד 77) אולם לא נמצאם עיר הזאת בתלמוד בשם זה רק בשם רקס, יעו"ש .

לביורי זה כשתי שעות [רמא] ואל צפון עכברא צפת הגזכר כו'.
 לדרום זאת העיר [צפת] ביושר כמו חצי שעה היא עכברא ע"כ,
 ושם עוד (ס"ו א') לדרום צור כארבע שעות תמנת, לדרום תמנת
 כשתי שעות גוש חלב וקורין לו גוש. מההיא דמנחות פ' כל
 קרבנות הצבור נראה שגוש חלב הוא לשבט אשר, ואע"פ שהוא
 מזרחי לעכו כמו יום, וכבר נודע שחלקי השבטים נכנסו קצתם
 בקצתם. לדרום גוש חלב ביושר כחצי שעה היא מירון כו' ועכברא
 הנזכרת היא דרומית למירון כמו שעה. מירון ועכברא לא נשתנה
 שם ע"כ. והנה במ"ש שמירון הוא כחצי שעה ביושר לדרום גוש
 חלב, הוא סותר מאד למסעות ר"ב שחושב למרחק ב' הערים ו'
 פרסאות, ונראה להגיה במסעות ג' במקום ו', ועוד גם במרחק
 זה אפשר שמעה ר"ב כי סבב את הדרך בעקלתון, ודברי בעל
 כו"פ נראים עיקר שכן חתמהמה ומן רב בכל המקומות וראה הכל
 ברור היטב, וגם המדרשים שהבאנו יסייעוהו — ובערכי כל אלה
 הערים הנזכרות וכן במפות של ערי א"י, תראה עוד יותר סמיכתן
 זו לזו — ועתה נפנה אל דברי יוסף בן מתת'י, במלחמות היהודים
 (ס"ד פ"ב סי' ג') כתב, כאשר צר טיטוס על מבצר גישאלא התגבל
 יוחנן שר הצבא שם נגדו באמרו כי יראה למסור העיר עסיושכח
 בירו, אך ירפח ממנו ביום חשבת, אשר הוא יום הסנוחה ליהודים,
 וטיטוס שמע לו ויעתק פושם מחנהו רחוק מעט עד כפר קיראסא
 אשר היא בארץ הצדדים ע"כ, וקיראסא זו אין ספק שהוא קדש
 נפתלי הנקראה גם במסעות ר"ב קדאים ובכו"פ קדש, וקדובה גם
 שם לצור וגוש חלב, כמו שבבריתא דמנחות קרובים גוש חלב
 וצור זה לזה, ועוד שם בדברי בן מתת'י (ס"ב רפ"א) ויוחנן
 מגישאלא אסף הן ממכירת שמן, כי הרשהו יוסף [כותב הספר]
 אשר ימנע את כל היהודים היושבים על גבול ארץ סורא בל יקנו
 שמן רק מגליל [בלי ספק מפני הגזירה על שמנם] והוא יוחנן יהיה
 בעצמו המוכר ע"כ, וכעין זה בחייו (סי' י"ג) ושם כתב מפורש מזול
 השמן בגישאלא כי היו שם עשרים סעקסטארי בעד דרהם א', תחת
 אשר בקסרי' פליפו היו רק ב' סעקסטארי בעד א' דרהם, ולכן
 הוביל יוחנן כל השמן משם לקסרי' ונתעשר ע"כ. הנה ברור לפנינו
 עושר של יושבי גישאלא ע"י חשמן הרב ממש כמו בבריתא
 דמנחות על עושר הרב של יושבי גוש חלב בעבור השמן הרב.

והנה גם חברות חיונים בשם זה, שוות לדרךם בשאר שמות
 של ערי קדם. ומה נקל היה להם לשנות שם **חלב** לשם אלא,
 החי"ה (ע"ש) לא יוכלו לבטא כמו הגלילים בעצמם, והב' דרפויה

קראו

קראו חיהורים בא"י כמו וא"ו וכאשכנזים היום, לא בספרדים החולכים בהברתם אחרי הבבלים, (עין ריש אות ב') ובפי היונים נבלעת הברת הוא' ב"כ עד שלא נשמעה עוד (ריש אות וא"ו, ולע"ע ע' כל אלה ההברות ומן הקליר הערה 10), וגם הברת המלאפום של גוש קראו בעלי א"י כמו קרובה יותר להברת החיר"ק ג"כ כאשכנזים ונעשה מן גוש חלב גישאלא.

השם גוש חלב מורה על היות שם חלב שמן ועב, כי גוש' בלשון מקרא וביותר בלשון תלמוד, הוראתו "על רבר עב שחלקיו מחוברים היטב". וע' ערוך (גש א') שכתב ובמשקה פ"ג בטבול יום, אימתי בומן שהן גוש בקערה אבל אם היו מפורר במרוכה פוזר, פי' מקובצים. חתיכה אחת ע"כ, ושם מדבר מתבשיל וסרק, וכן הוראת ע"ש לא בערבית שהברת ע' עם נקודה בראשה אצל הערביאים, שזה להברת ג' עברית, ולכן נקראה גוש חלב בפי הערביאים ע"ש, ע' למעלה בשם מסעות ר"ב, והשם חלב השמיטו. וכן שמע עוד בעל כו"פ השם גוש' לבד. ויש בתוספתא פ"ד רשביעית (כפי גי' כו"פ דף ט"ז א') בתחום סוסיסא עושיית הצפיה, ובעבור כי הצפיה קרוב שהוא צפת (ע"ש) הסמוכה לגוש חלב, יתכן כי עושיית היא ג"כ גוש חלב, ונקראה עוד בימי התוספתא גם בשם הוה של הערביאים אשר שמע ר' בנימין, וכבר ראינו שה' המקום דשן ורענן מויתים, וכן ה' בלי ספק מרעה טוב לבהמות ומוה חלב שמן. ועוד נמצא כן הפלך הוה בערכי מרון וצפת, כי היו סביבותיו הרים נחמדים ורשנים, ושמענו דרשת רז"ל על וטובל בשמן רגלו שנאמר על אשר כי בחלקו היה גוש חלב, ונסיף פה מברכת יעקב מאשר שמנה לחמו והוא יתן מערני מלך, כלומר שיהי' לחמו שמנה ע"י השמן וחלב הרב הנמצא בגבולו, ומאדצו ימכור שמן וחלב או חריצי חלב לארצות אחרות להיות שם למערני מלך, כמו שראינו מאיש גוש חלבי שמכר שמן רב מאוד לצורך אנשי לודקיא — וספרו עוד במ"ר (קהלת פ' עשיתי לי גנות) אדריונים שאל את ר' יהושע בן חנני' כתוב בתורה ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם [לא תחסר כל בה] "כיל את מייתי לי תלת מילין דאנא שאיל, א"ל ומה אינון? א"ל פלפלין ופוסיאנין ומטקסא, אייתי פלפלין מן נצחנה (ע"ש) ופוסיאנין מן ציידין (ע"ש) ומאן דאמר מן עכברין (ע"ש) ומטקסא מן גוש חלב ע"כ, ומטקסא (ע"ש) אין פירושו משי הנקרא סיריקון רק חומים דקים ויפים, ואחשוב שהיו מצמד הטוב של הבכשים היפים הרועים שם (ע' מרון) ור"ש בן יוחאי שנקבר במרח [וכנו בגוש חלב] היו לו

לו בני אחות שהיו עושים במטכסא (ו"ר פל"ר) אולם אחרי באו חסם לארצנו הכאיבו כל חלקה טובה, עיין ירושלמי (רפ"ו רפיאה) שלא היו חיותים מצויין אחרי בא ארדינוס וחחרב את כל הארץ, והוא הוא אשר נדבר תחלה עם ר"י בן חנני' בשבת א"י, ובשנאתו אחרי כן לארץ וליושביר. שלל ממנה כל תפארתה, והיות אחד משבע' המינים שנשתבחה בהם ארצנו הטובה, וכמו שראינו עושר יושבי עיר אחת מזיתים לבד והיא גוש חלב, ונבין עתה פירוש סוף ברכת משה לאשר וכלימך דבאך, ר"ל כימי היותך לעם תהי ארץך ובה שמן וחלב. אך אחרי הגלותך יחריב השונא את הכל — אכן כימים המאוחרים לחיבור המשניות היו חיותים מצויים מחדש (ע' ירושלמי שם). אף אם בלי ספק לא כמו שהיו מצויים לפני הגלות.

וכתוב עוד בבב"פ (פ"ה דף ט"ו א') וציונם (של שמעי' ואבטליון) היום בגוש חלב אצל ציון אדרמלך ושראצר בני סנחריב שנתגירו ע"כ. והנה אם מקור נכון לציונים כאלה חראנו במקומות, וציון יעון ערך צפורי, ומה שנתחד לשמע' ואבטליון מקום אצל בני סנחריב נראה עפ"י הבריתא (סנהד' צ"ז ב') מבני בניו של סנחריב לימדו תורה ברבים ומאן נינהו שמעי' ואבטליון ע"כ. ואע"פ שכתוב במקרא על אדרמלך ושראצר והמה נמלטו ארץ אררט (מ"ב י"ט) ואיך באו אח"כ לגוש חלב? וז"ל סה"ד (אצל אבטליון) ובעל גלילות א"י כתב בגוש חלב קבורים שמעי' ואבטליון ור' יצחק מנוש חלב דו' מאיר בעל הנס, לא ידעתי אלו חשנים מי הם ע"כ. והנפלא על המציינים האלה שרשמו רק אשר שמעו ממשערים, ולא רשמו את המבואר בדברי ה"ל שר' אלעזר בנו של ר"ש בן יוחאי נקבל שם — ואני הצבתי יד ושם לעיר הזאת בחיי יוחנן בן לוי שר צבא היהודים בעת חרבן בית שני אשר נקרא תמיד בפי הסופר יוסף בן סתתי' על שמה, והוא בשנאתו אותו הרבה עליו כדי בזיון וקצף, ואנכי הראתי איך ה' מרבה עצה וגבורה למלחמה ומה רבה היתה אהבת ארצו ולאומתו, וכל זה רק מדברי איש ריבו יוסף, אחרי וריתי את המון ואספתי את חבר רק ע"י רוח הביקור והדרישה, עד הוצג לאיש גדול אשר ימנעו כמותו בארצות, והעמדתו במעלת שר צבא של אספמא מינא המצואר בימינו. והנה גם בערך הזה לבד ימצא כבר הקורא כי בא עליו יוסף בעלילה באמרו כי הוא העשיר אותו כאשר מנע את כל היהודים היושבים בגבול סיריא בל יקנו שמן רק מגליל. וכבר העירונו כי המניעה הזאת לא היתה צריכה לבא משד הצבא יוסף, רק מכבר היתה נתונה עוד

מימות

מימות שמאי והלל עפ"י הגזירה על שמנם (שבת י"ז ב') . אך יותר ראינו פה שלא יוסף ולא יוחנן היו הגורמים לעושר , רק המקום והפלך של גוש חלב אשר יושביה אספו הון רב רק מזכירת שמן כמבואר בבביתא דמנחות שהבאנו , וגם לא היהודים אשר על גבול סוריא לבד הצטרכו לקנות שמן מגליל וביחוד ממקום גוש חלב , רק גם הנכרים אשר בסוריא (כי שם לודקא ע"ש) בעד סך רב מאוד כמבואר ג"כ במנחות שם . לבד משאר תואנות ועלילות אשר בהן בא יוסף להתגולל עליו בחנם , כאשר נבאר א"ה בחיי האיש הנרול הזה יוחנן בן לוי .

מרון (Meroth) בעלעסטיונטער ארט אין אכער גאליאנע
 איינע האלבע סטונדע ווילןך פאן גוש חלב) בערך גוש חלב הראינו מתלמוד ומדרשים וכותבים מאוחרים, סמיכת העיר ההיא לצפונה של עיר מרון , והמרחק של גוש חלב ממנה הבאנו מספר ט"פ שהוא כחצי שעה , וכן סמיכות הערים עכברא וצפת וקדש נפתלי אל שתי אלה הערים , וכי היתה מרון מפורסמת בויתים הרבים שנמצאו בה . ופה נברר עוד קירוב כל אלה המקומות יחד , וגם התכונה הנפלאה של מנרשי העיר הזאת , כי הרים מבורכים סביב לה במרעה טוב ויפה . הסופר יוסף בן מתת' כתב בתולדותיו (סי' ל"ז) כי חזק בגליל העליון מבצרים הבנויים מכבר על מצוקי סלעים , והם יבנה מירות ואכבארי ע"כ . וכן במלחמות (ס"ב פ"כ סי' ו') ואוסף שם עיר ועף (ע' צפת) . ומירות זה אין ספק אצלו שהוא מרון בתלמוד ומדרשים , מפני קירוב המקומות וגם ההברות וההוראות כאשר נראה עוד , ואפשר עיר מרות הנזכרת (מיכה א') היא עיר מרון שקראה בן מתת' מירות , כיו"ן היא בערבית סימן רבים יכמו ו"ת בעברית , ונמצא ירון המרונותי (נחמיה ג' ו') אולי הורכבו פה שני סימני הרבים והיה המקום נקרא ג"כ מרונו , וקירוב יותר כי שומרון מראן הנחשבת לאחד מל"א מלכים (יהושע י"ב ב') היא מרון שלנו , ומקומות הסמוכים לה מעידים , אכשף , חציר , תענך , מגידו , וכל אלה סמוכות לפנינו גם במפות של ערי קדם למרון שלנו . ושומרון הוא בחלקו של וכולון וקירוב חלקו לחלק אשר (שם י"ט ט"ז) אשר שם גוש חלב . ובמקרא אורו מרוו אמר "מלאך ה' (שופטים ה' כ"ג) יאבו קצת מחכמיהם לקרא מרון , ובקובץ א' של קעניקאט יש ספק בקריאה . וכאמת הראינו כי מרון קרובה לתענך ומגידו וקדש נפתלי . וסביבות הערים האלה היתה המלחמה עם סיסרא (שם ד' ו' י' : ה' י"ט) אך ירינו אסורות מפני הקריאה המתפשטת . ועל מראן של יהושע נרשם אל"ף לא קרי , והיה א"פא כפי הכתיב השורש מרא , וכפי הקרי מרן

מן - ויתכן בעבור רוב הצאן הנמצאים סביבה , וכבשים תרנומו
אמריא או אמרין — ועוד לא בררו הטב דורשי לשונות מקור
לשם מדינוס אשר נקרא בו בימינו מין כבשים בעלי צמר דק ויפה
באספמיה , וראיתי כמה ביאורים שונים וכולם רחוקים מאד .
ולדעתי בא בלשון יושבי אספמיה מהערביאים אשר מהם קבלו כמה
תובות ושמות בעת משלו שמה , והם הביאורו עמם מהסידיים
שקראו לצאן אמריא ובהוספת נ"ן אמרין . והנה נמצא מעשה
במרוני אחד שרדו לו צאן חרבה (קדושן כ"ו ב' , ב"ב קנ"ז ב') .
הן אמנם רש"י פי' בקדושין מרוני ע"ש מלך מדון ע"כ , אולם
בב"ב שם נמצא שני פעמים מרוני פרי"ש , וכן בה"ג ורי"ף ורשב"ם
ותוס' שם , וכן בירושלמי שם במקומו (פ"ט) ושם מוסף מאד
חביות של יין וסאה חביות של שמן . וכבר ראינו ויתים הרבה
במרון וביותר שמן רב בגוש חלב הסמוך לו , ובערך גוש חלב
ראינו שדיו אנשים מפלך זה של גוש חלב ומרון , וגם סוחרים
בחזטים הקיס של צמר טוב דגקראים ממכסא , ולכן זו היא הנוסחה
הנכונה , אזכ"י שכתוספתא (ספ"י שם) לפנינו מרוני , אך משובשת
לדוב , ועד מחכה נמצא ראי' לזה .

בר"ה (ט"ו א') וכל באי העולם עוברים לפניו בבני מרון , ובנמרא
שם (י"ח א') סאי בבני מרון הכא תרנומו בבני אמרנא (אפשר שצ"ל
אמריא או אמרין , ועכ"פ אין ספק ששובש נפל בפי' הרמב"ם
שכתב תרנום כבשים אמרנא וצ"ל אמריא כי לא נמצא אמרנא
בתרגום ואין משקל רבים בארמית כן , וכן בפירוש רע"ב אמריא)
יש לקיש אמר כמעלות בית מרון . פירש"י אמרנא כבשים שמונים
לעשהק ויוצאים זה אחד זה בפתח קטן שאין יכולים לצאת כאחד ,
למעלות בית מרון הדרך קצר ואין שנים יכולים לילך זה בצד
זה שהעמק עמוק משני צדי הדרך ע"כ . והגאון ר"י ברלין ו"ל רשם
שם גי' ע"י רי"ף ורא"ש בית חורון , וע' סנהדרין ל"ב ב' ועירובין
כ"ב ב' ע"כ . והנה בסנהדרין שם נמצא דרך קצר בבית חורון .
אמנם בעירובין שם כמעלות בית מרון פירש"י וקופים מאד ומעלות
קצרה נמהלים בה בואח"ו ולא שנים יחד כדאמרין בר"ה בבני
מרון כמעלות בית מרון ע"כ . והוא האמת , שאיך יהי' בית חורון
פירוש על מרון הנמצא במשנה דר"ה בבבלי וירושלמי ותוספתא .
ולכן קרוב אצלי שצ"ל להפך גם בסנהדרין שם מרון , וכבר הראינו
בערך גוש חלב שנקרא במדרש בית מרון . ולפי' יתאחדו שני
הפירושים בנמרא דר"ה , בבני אמרנא שהולכים בואח"ו וביחוד
במעלות בית מרון , ששם כבשים חרבה והדרך צר ומוכרחים לילך
בואח"ו , ועל דרך תדמיון נקרא בכתוב משעול צר כזה אשר העורר

סוחרת

מזכיר להתאחד ודורפו ישיגוהו שמה בין המצרים, והיו כל דורפה השיגוהו בין המצרים (איכה א'). וכן בירושלמי (ר"ה שם) ר' אחא אמר כהדן דרין (רפתים של בתמות שנכנסים בואח"ו) דבנן אמר כתרדא מנסימין (ע"ש פירושנו שחא מקום מיוחד לבהמות דקות ככבשים וטלאים), וכל אלה רצורק לתראות עיקר הכוונה של המשנה, אך אין ספק כי בני מרון של המשנה הוראתו מקום ששמו כך אשר שם הי' משעול צד בין הרים כפירוש ריש לקיש בבבלי, והוא זה שלנו שהי' גם בסביבו מדעה שוב לצאן, ורק מקומות כאלה היינו עסקים בין הרים גדולים מוכשרים למרעה צאן מפני שהם צריכים לצל, וכן עוד היום רועי הצאן מחפשים לחם עמקי הרים, ואם מוליכים אותם למרחוק וולכים אתם רק בבקר השכם ולעת ערב דרך העיירות, וזה רק למען יתחבאו מחום חשמש וע' עירובין (ק"ב א') נתנו דברי רחזו לרב הונא דביממא בעי פולא ובליליא אוירא, ודברי תרנוס אילים והם הזכרים בצאן. ובאיכה דבתי (פ') היו שריה כאילים לא מצאה מרעה) אילים הללו בשעת שרב הופכים פניהם אלו תחת אלו ע"כ, נראה שקראו אילים לא אילים, וקראוהו וספסמית יותר לענין המקרא, כי לא מצאנו מרעה לצבי ולאיל רק לאילים ובני צאן, וגם לא נמשלו השרים בשום מקום לאילים ולצביים כי אם לאילים ולעיתורים בכמה מקומות ב"מג"ך, וכן בהעתקת השבעים ובתרגום הערבי.

ונראה עוד לאחד פה שלשת ערכי מרון של רבינו בעל הערוך, הראשון כולל מקום מרון, השני חרב וחנית תרגמו חרבא ומורניתא, והשלישי תרגום תרדר ותאשור מורנין ואשכרענין. ויתכן שסביב ערי גוש חלב ומרון היו גדלים עצי תרדר כאלה שהיו עושים מהם חניתות, ולעת שהיו מעץ ולא מברזל, כמו שאר כלי מלחמה קשת סגן וצנה, המקרא (יחזקאל ל"ט) ובערו והשיקו בנשק וגו' ובזמח. וזה ראה בורקהארד (בנסיעתו צד 855) בתרים סביבות מבר' מישור גדול בעשרים רגעים מבוסה באילנות הנקראים שמה לערביאם חדר, וג"ל שהוא תרדר של מקרא, והיו מהם גם סביב גוש חלב ומרון, או ששם היו עושים החניתות מהם, והראי' המודש שזכרנו (ערך גוש חלב) נפקו בתריות גוש חלביא בחוטרוא ובמורתייהא, יש עוד ספק אם נקרא בארמית העץ או החנית על שם סביבות העיר מרון, היינו מהעצים אשר גדלים שם או מהחניתות שעושים שם, כי ראוי למעלה טעם לשם העיר. בעבור תכבשים הרבים הנמצאים סביבה.

ובירושלמי (פ"ד רתענית ה"ה) תני ר' יוסי יום שחרב הבית מוצאי

פוצאי שבת ומצאי שמטה היה ומשמרתו של יהויריב בתשעה
באב וכן בשני כו' א"ל לוי יהויריב גברא מירון קרתא, מסרביי מסד
ביתא לשנאיא ע"כ. ור"ל שזה כתוב כן בספר יחס משמרות כהונה,
יהויריב מירון מסרביי וכן בסמוך שם ידעי' עמוק צפורים, ומפרשי
אמוראי התם ענין השמות האלה. (ע' יפ"מ). ואחשוב גם מסרביי
(ע"ש) לשם עיר, ואצל כל משמר היו נמצאות שתי ערים אחת
למעמד ישראל ואחת למשמר הכהנים, וכן ידעי' שם משפחת המשמר
עמוק שם העיר של המעמד וצפורים שם העיר של הכהנים. ובקינת
ר"א הקליר המתחלת איכה ישבה חבצלת השרון, אשר בנה אותה כלה
לפי דעתי על בריאת רמ"ס מדות של ר' נתן מענין כ"ד משמורות,
(ע' רש"י רפ"ד דהעניית ומלות מעמד ומשמר וצפת) בחרו הראשון
ועזו ממשמרותם בני אהרן כנמסר הבית במסרביי מרן, ע"כ. ר"ל
בעת שהי' המעמד מעיר זו והמשמר מונו. ומדברינו בשני הערכים
גוש חלב ומרון, ימצא הקורא כי הי' פלך זה סביב העיר האלה והקדושים
אליה (ע' עוד עכבר) רומה ממש בתכונתו לאחד מפלכים הגחמדים
אשר בארץ שווייץ, הרים גבוהים ורמים, מצוקי סלעים נשגבים,
ועליהם עצים רעננים ומסלות צרות ביניהם, ובעמקיהם מרעה טוב
לכבשים וחלבם עב וטוב, וצמרם דק ויפה עובר לסוחר, אך ביתר שאת
כי יצמחו שם עוד עצי שמן הטוב וזיתים רבים וטובים עד ימכרו
היושבים שמן רב למרחקים, אוי כי השלכנו מארץ חמדה כזאת !

עכבר Achbarus פֿעלזען פֿעסטער פֿלעקן אין אכער גאליאעל) בערבי
גוש חלב ומרון ראינו סמיכת הערים ההן אל מקום זה. ואיך נזכר לפנינו
בבבלי (ב"מ פ"ד ב') והראינו זה גם ממלחמו' ליוסף בן מתת' (ס"ב פ"כ
ס' ו') ושם קורא לעיר עכבר גם בשם סלע לבד, וכתב שם שהעיר
בנויה על סלעים. ונראה שהי' סביבה הרים גבוהים ליעלים וסלעים
מחסה לשפנים ולעכברים, כי המינים לא היו נפרדים היטב בלשון בימים
קדמונים, ועכבר בלשון ערבי מורה על הזכר ממין ירבוא אשר הוא
בל"הק שפן, והוא עכבר המדלג על ההרי' ומקפץ על הסלעים והערביאים
אוכלים אותו. ע' ראו ענמיללער על הקדמוניות שבתנ"ך (כרך ד' ח"ב
ס' כ' וב"ב ובהערות). ונראה עוד כי נקרא זה בגמרא (ע"ו ס"ח ב')
עכברא דדברא ואמרו שם שעולה על שלחן מלכים, והוא השפן
שאוכלים קצת שרים גם בזמנינו. ויתכן עוד שחוא העכבר אשר בעבור
אכילתו הוכיח הנביא את ישראל (ישעי' ס"ו י"ו) ושם בפיאור להחכם
הסציג שנקרא עכבר הדרי (בערג אזיו) והערביאים אוכלים אותו.
ונמצא בירושלמי (פ"ז דתרומות ה"ח) ר' יוסי בר בון הורה
בעכברא חד לאלף, וחשב הגאון בח"ג (ה' ע"ו) שפירשו הורה
עכבר שנפל למשקה שביטולו רק באלף, ע' מבידע (ס' ל"ו)
שכתב

שכתבנם בשם רב האוי גאון על מקור דברי בה"ג ששמע כי המעשים
 לבני א"י שנמצא בהם הדברים הללו ומשם נסחם, והוסיף הרב
 בעל המכרע ו"ל ומצאתי כתוב בס' [צ"ל בעסכת] תרומות פ"ו
 בגמרא רבני מערבא ר' יוסי בר אבין הורה בהדין עכברא חד לאלף
 ע"כ. אולם במדרש (ע"ז סי' תתנ"ד) כתב בשם אבי עזרי שקבל
 מאביו שפירוש מלת בעכברא בירושלמי איננו מין עכבר דק שם
 מקום ור"ל ר' יוסי בר בון הורה שם חד לאלף ומוסב על ציד רגים
 טמאים הנוכר למעלה, וכן העיר הרא"ש לפירוש הר"ש על משניות
 שם, ועוד כן ברא"ש (פ"ו רחולין סי' ל"ג) בשם יש מפרשים, וכן
 בסמ"ג (ל"ת קל"ח סוף ה' חלב) ובכו"פ (ס"ו ב'). אולם כפי הגרסה
 היה לפני הגדולים האלה כמו שהוא לפנינו, הורה בעכברא, אך
 לפי גירסת המכרע היה כתוב שם **בהדין עכברא** ולכן הוכרחו
 בה"ג ורב האוי גאון לפרשו על המין ולא על המקום. ועדיין יש לפרש
 גם **בהרא** על המקום וזא כן כשיש הוראה ידועה בשמו, וכן
 בעברית העי **לשרון**, וכן בדרא גוש חלב (ע"ש בשם מדרש
 קהלת). ונשאר בספק. ואם נאמר שר' חנינא בר אבבאי
 הנמצא בירושלמי (שם ספ"א) נקרא כן על שם עיר כמו שנמצא
 כמה פעמים עד"ז כנוי בר (ע"ש) יהיה קצת ראייה שעכברא זו באות
 עי"ן פירושו מין עכבר, אך עכ"פ בזה אין ספק שזהו נקרא
 המקום בתחלה עכבר בעי"ן על שם המין הנמצא בסביבותיו כאשר
 זכרנו, ואחרי חלף השם בפי היונים שלא יכלו לבטא הטיב אות
 העי"ן (ע"ש) כמו הגלילים בעצמם, וקראהו כמו באל"ף, קראו
 אותה גם קצת היהודים אח"כ כמוהם, ונמצא המין הזה בכמה
 ערים — והנה גם תכונה זו של הפלך שהוא במה שנמצאים שפנים על
 סלעי החרס היא מעין תכונת הרי שווייץ (ע' סוף ערך מרן) ובערך
 גוש חלב הראינו מן המדרש שר' יהושע בן חנני' הראה לקיסר
 אדריינוס בין שלשה הדברים המשובחי אשר שאל אם נמצאו בא"י,
 גם פוסיאנין ממקום עכברין (ע"ש לחד מאן ראמר) והוא מין שליו
 שקורין (רעבתון) ומשכנו ג"כ בסלעים והרים (ע' מערכי לשון ערך
 פסיון בהערה אשכנזית וראו עמיללער שם סי' כ"ז).

צפת (Zephath) סטארט אין חכער גאליעא) במצב העיר
 הזאת טעו האחרונים מאד, שחשבו העיר הנקראה כן עתה אשר
 מקומה בגליל סמוך לגוש חלב ועכברא, ובה יתגוררו רבים מבני
 אחינו הבאים מארצות אחרות לא"י, והיתה עוד למקום ישיבה
 נכבדת בימי הרב ביתוסף ו"ל, היא צפת הנזכרת במקרא (שופטים
 א'), אולם שם מבואר כי שבטי יהודה ושמעון לכדוה ונודע חלקם
 לדרום א"י תחת אשר צפת שלנו היא בגליל הצפוני. גם יאמר
 שם

שם כי קראה חרמה, ולא נמצא עוד שם צפת בכל המקרא, אחרי שנשתנה שמה לחרמה הנזכרת בכתבי קדש כמה פעמים גם בתורה (במדבר כ' א' ע' רמב"ן שם) והנה לפנינו גם בתלמוד לא נמצא בשום מקום עיר ששמה צפת, וזו הנקראת כן בימי הרב ב"י ועוד קודם לו הרבה וגם בימינו, נראה שנתפשט שמה מזשבי הארץ הערבאים, ולא היינו מזכירים אותה גם בספר זה המה כי רק על כל הנמצא בתלמודים ומדרשים, לולא כי בקינת קליד המעלה איכה ישבה חבצלת חשרון, נמצא (חרו"י"ב) תודם ונלפת, כן צפת. והוא לקח כל קינה זו מכריתא דמ"ט מוח של ר' נתן תאבדה מאתנו (ע' ערכי מעמד מדון ומשמד), ונתן אפא שכבר בימי ר' נתן נקראה כן העיר הזאת בגלל חליון. ובכפרו ופרח (פי"א דף ס"ז א') לדרום של קדש כמו יום על ראשי ההרים עיר ושמה צפת, ואין זה חרמה כי היא בארץ יהודה בחלק שמעון, והיא ר"ל חרמה עיר חדשה מוסבת שם חדשה ע"כ. ועוד (שם ע"ב) ואל הצפון עכברא צפת הנזכר תמורה וקדש כו'. ועוד אומר אני שנראה היות זאת העיר [צפת] צופה הנזכרת פ' עגלה ערופה בסיפא (סוטה מ"ח ב'), ונפת צופים ר' יהואל [צ"ל ריב"ל] אומר והרבש הבא מצופיה [לפנינו שם הציפא ור"פ הגיה צ"ל הצופים וכו' בפירש"י וכו' א' בתו"מ] ויהיה צופי' מנורת צופה כי היא בראש הר גבוה, ובהרים מרעה טוב, וכדאמר [שם] כאשר תעשה הרברים כדמתרגם רב ששת [ברש"י שם רב יוסף] כמה רנתוין רביתא ושייטין כרמי עלמא ומיתין דובשי מעשבי מוריא. והיום שם רבש הרבה. עוד רא' שהרי לפי התוספת [הוא התוספתא] ממסכת שביעית שהוכרנו למעלה נראה שהציפא היא בתחום סוסייתא [ע' סוף ערך גוש חלב] שאחרנו שהיא סמאיע וזה סמאיע למערב זה צפת כמו ארבע שעות, לדרום זאת העיר ביושר כמו חצי שעה היא עכברא ע"כ. והנה מ"ש שהיום שם רבש הרבה, מסכים קצת למ"ש הנוסע החדש האנגלי בימינו בורקהארד (בנסיעתו למוריא וא"י צד 556) ה"ל סביב עיר צפת הרבה ברמי ויתים וענבים, ויושביה עוסקים בצביעת אינדיקא או שזרת צמר גפן ע"כ. ואולי נקרא זה האדון ג"כ בימים קדמונים מסיבא [ע' גוש חלב ומרן] ועכ"פ גם סביבות עיר צפת נזמרים בדי צמח וביחוד ביותים וענבים כמו סביבות גוש חלב ומרון הקדומה אליה, וגם כוח מסכימים דברי חכ"פ במ"ש שנקרא צופיה [וכן הציפא וא' צפת] מנורת צופה כי היא בראש הר גבוה, וכן יאמר בורקהארד כי מראש המבצר רואה העין את הים.

הנה בן מתי' (מלחמות ס"ב פ"כ ס' ו') בין המצרים אשר

אשר חיוק בגליל העליון חשב עכברא ציף (Seph) יבנה ומדת
[הוא מרון ע"ש], והייתי נוטה לחשוב כי בשם ציף חיוק לצפת
שלנו הנקרא ג"כ בתלמוד צופים בלשון רבים, ובלשון יחיד יהא
ציף, וגם קרובה למרון ועכברא, לולא ראיתי מספר כפרזר ופרת
אשר הוטעה פה מאד מאשר מצא במלך הזה קרוב מצפת מקום
ששמו ויף וחשב כי שם מדבר ויף של רוד, ועי"ז בקשלו ומצא
בטעות בלי ספק גם תמנת ועדולם, וז"ל (פי"א דף ס"ו א') עתה
נלך מן ג"כ למערב הארץ בלוסר לצד הים הגדול, ונאמר:
לדרום צידון יום, צור המעמידה. לדרום צור יום, עכו. לצפון
עכו כשתי שעות, מדבר ויף שנאמר עליה בא הויפים אל צאל,
וקורין לו ויף. לדרום צור כארבע שעות נוטה למורת בראשי הדרים
התמנת וקורין לו תמנן: לדרום תמנת שעה עדולם לא נשתנה שמו.
לדרום תמנת כשתי שעות נוש חלב וקורין לו נוש ע"כ. והנה הוא
הפך ממש חקירה והמפה על פיה, כי הוא עוקר תמנת ועדולם
ומדבר ויף שדם כלם בחלקן של יהודה לדרום א"י ומרחיקם עד
ותה היותר צפונית בא"י. וכמעט יש להשתומם על חוקר ומבין
במצב המקומות בא"י כמהו, איך בא לשנות רבנות כאלה? אכן
שני שמות היו בעזרי משונתו, שם הראשון תמנת, כי ר' בנימין
כתב במסעיו (ר' ואלקווא ט' א') מטבריא שני ימים למימין הוא
תמנתה ושם קבר שמואל [ג"ח שמעון] הצדיק והרב משראל.
ומשם יום לעשת הוא נוש חלב, ושם כמו כ' והגדים. ומשם ו'
פרסאת למין הוא מרון ע"כ. הנה גם הוא מצא מקום ששמו פיסון
או תמנת קרוב לנוש חלב ומרון, אך ראוי להעיר על ההבדל, ר"כ
חושב המקומות מדרום לצפון, ונמצא תמנת עוד לדרום יום מן נוש
חלב, ומן מרון יום וששה פרסאות. ובכל זה גם מימין של ר"כ
איננה תמנת של חלק יהודה אף לא תמנת חרס של יהושע שגם
מקום זה האחרון עוד הוא דרומי הרבה למבר' והפך בטוחא אם
בתמנת קבר שמואל או שמעון הצדיק יודה כי איזה סופר היה נבון
סבר מה לעשות בתמנת זו המקוצר רחוק הרבה ממקומה הראה. אכן
הרב בעל כ"פ הגלך מצפון לדרום, ונצב אצלו ויף בין עכו לצב, ו
תמנת צפונית יותר, ורק כארבע שעות לדרום צור, ועדולם כתמנת
שעות לדרום צור, ונוש חלב כששה שעות לדרום צור, א"כ תמנת
ועדולם צפוניים יותר עוד מנוש חלב, אומרה! והשם השני הוא
ויף, שכבר ראינו מן מתת' שנמצא שם בקירוב עכברא ומרון מקום
ששמו (Seph) והיה נשמע עוד כפי הגרסה בימי הרב בעל כ"פ
[ובסמוך נראה כי נשמע עוד גם בימינו] ועד מהרה חשב ששם מדבר
ויף, וגם ממנו של ג"כ שם שם אשר חשב שהוא תמנת, ומצא
הוא

הוא אז עוד לפניו איזה מהנוסעים, מקום אשר קרא אותו עדלום, וזה רק למען הציגו אצל ויף ותמנת, ועכ"פ ויף של בן מתת' לא נוכל לאמר עליו עוד שהוא צפת שלנו, שהרי הרב בעל כו"פ רושם צפת שלנו ביחוד וויף ביחוד. אך ואת נדע עוד כי גם החכם ראונומיללער לא שיער על נכון במה שרצה לראות בשם הזה של ויף אשר מצאנו הנוסעים עוד בימינו, שהוא אכויב, ע"ש (על הקדמונית שבתג"ך כרך ב' ח"ב צד 54), "מונדרעלל בא מצור", לעכו דרך עיר קדמונית הנקראת ציב (zib) ומקומה בשיפוע הר קרוב לים אשר בצדק חשב שהוא אכויב של מקרא. שולץ יקרא "את המקום ויב (Sieb) ואמר שהוא כפר (פלנקו) גדול בין הים ובין הדר. ועם שניהם יסכים פאקאק אשר יאמר כי בגסעו מעכו לצור הלך אצל מקום אחד לפני ההר הנקרא ציב (zeb) ע"כ. ובהערה מביא בשם ריכטער שגם הוא ראה המקום וחשב כי הוא עקריפפא או אכויב של מקרא. ואצלי אין ספק שכל אלה טעו, שהמקום אשר ראו הוא בלי ספק ויף של בן מתת', וחילוף פ' באות ב' אצל הערביאים מצוי מאד. והראיה הגדולה על זה שגם בן מתת' בעצמו קורא תמיד לאכויב עקריפפא, וכן בפי דוונים והירונימוס (הרי חילוף ב"ת בפ"א) ובכל זה יוכר עיר ואת ביחוד בפלך הדוא בשם ויף. וכן הרב בעל כו"פ שמוכר עיר מוב ביחוד לדרום צור (ע"ש דף ס"ה א') והוא אכויב בלי ספק, ידשים בכל זה עיר ויף בפ"ע לצפון עכו, רק שטעה וחשב ששם מדבר ויף, אשר הוא בחלק יהודה כאשר זכרנו.

ובענינו נחזרה העיר צפת עם כל הגליל בימינו ע"י רעד הארץ אשר היה ביום כ"ד סבת ה' תקצ"ז. ונהרגו בעיר הזאת לבר כמה אלפים נפשות. יכוננה עליון כימי קדם!

יוסף ה' ימים על יסד, למען תראה עוד בחיך יתר חלקי ספרך זה יוצאים לאור ולמאור לבני ישראל, כנפשו ונפש ידיך מתכבד באהבתך

שלמה יהודה ליב כהן רפאפורט
החונה פ"ק טארניפאל והגליל.

מבוא הספר

במא

נפתחו בני אדם על פני כל הארץ ונפרדו. והיום לארצותם וללשונותם, קמו בכל דור תופשי עט. סופר מהיר, לכתוב וזכרון בספר רבדי חמים לעמם או לעם אחר, אשר עניניהם חזו או שמעה אנם ותבן למו; למען ידעו דורות הבאים ויספרו לבניהם המעשים אשר עשו אבותם, ומה הגיע אליהם אם טוב ואם רע. והבליית ידיעת תולדות הימים הקדמונים רבה היא ויקרה מאד, מלכד חדות הנפש וחמדת האוזן לשמוע אשר קרה מראש סקדמי ארץ ומעשים אשר נעשו תחת השמש בעתים כבר חלפו, ומבלעדי התאדה לעינים לראות השתנות הדברים והיקום על פני תבל ארצה מאשר היו בתחלה בבמותם ואיכותם, חנה גם יפיק ספרי הזכרון לקח טוב ומסר השכל ודעת לדורות אחונוים; כי יראו אחרית כשרון מעשי אבותם דתה ברכות טוב, וילמדו עשות כמותם, או יסנו כי ודעי עמל און יקצרו ומרשעים יצא רשע, וידעו להזהר בהם; או כל סקדה וכל פגע אשר ימצא לדור, נאמן כל חדש תחת השמש וקבר-היה לעולמים, הלא ידרשו מעל ספרי אבותם וילמדו עצה וזבן תחבולות יקנה. על כן, מאו פרצה ודעת בכני אדם וספרי חכמה ובינה ידבון, יקד בעיני כל משכיל ידיעת הקדמוניות, אליה ידרשו ויעסיקו שאלה. וחקירה בה, ואת בגינם ילמדון בכל בתי ספר ומדרש — ומה יקרה ותגשם לנפש, דעת תולדות עמנו ורע יעקב, עם ישן נושן ברוך עמי הארץ, אשר מאו היה לגוי, רבו תלאותיו עד אין מספר, וקורותיו נפלאות עד אין חקר; עם, בכל דור ודור פגעו בו חצי הזמן, ואגרוף השע וקנאה ומשטמה יהלםם ירדפם בלי מחשך יותר מארבעה אלפים שנה, מעוד לא נכחדו מנוי. כי נער ישראל, וידו לחרפות לורע חם כמה מאות שנה, חשף אלהי אבותיהם את זרוע קדשו, ופרות אלה לעמו ויצאם מכור הברא, ממצרים, וינחלם ארץ חמדה ואכלים נחלת יעקב אביהם. — כמעט

כמעט וגרים בה, וירחו מענה פעמים, ויתהלכו מנוי אל גוי ומממלכה אל עם אחד, מצצרים לכנען, משם שולחו בבלה, מבבל לפרס, וישובו לארץ אחוזתם, ושנית היתה להם המלוכה ומושל; עד התהפך גלגל מסבותם, ונגרע קק ישראל אורך ימים, ויכענו לרומיים, והמה בלה גרש גרשום מן הארץ, ויפיצום ויזרום בכל קצוי ארץ עד היום הזה. על זאת יתפלאו כל שומעי שמעם, וקרמונים ואחרונים אחוו שעד, כי בכל צרותם ולחציהם אשר עצמו מדניד ומלספר, לא נבלעו בעמים, נתנו גיוס למכים ולחיים למורדים, ולא כובו באמונת אבותם, עודם חיים וקיימים היום הזה, וידעו כי ורע יעקב המה; ואף גם זאת בדעותם שה פוודה בעמים לא ימאסם צור חסיו בו, ולא יגעלם לכלותם להפר בריתו אתם, כי תוא אלודיהם והם עמו וצאן מרעיתו, עד אפסו עמודי ארץ ויכלו וכולי הדקיע.

אכן גם מבלעדי נפלאות קורותם ותלאותיהם ונראות המעשים הצעשים בהם, מאד נעלה ספר הזכרון לתולדות עם ישראל, בעבור הנכבדות שידובר בו, כי הוא גוי אחד בארץ ואומה הראשונה עלי תבל, המכירים את אלהי האמת, והשליכו מהם אמונת שקצי אלילים ותועבת עבודת אלוד וזר אשר נגעלו בה גויי קדם, ולאבותם נעלה אלהים, ויראה כבוד ה' לעיני בשר, ויגל להם תורה קדושה ותמימה מלאה חקים טובים ומשפטים ישרים למצואי דעת; ונתן למו על ידי נביאיו לקח טוב ולמודי מוסר השכל השוליים לארחות צדק, ויזרו המעשים אשר יעשה האדם וחי בהם; ועליהם נשענים עמודי האמונות ויסודי הדתות המתחדשות בקרב העמים בעתים אחרונים. — לכן יקר ערך דברי הימים לישראל, לא לבד לזרע יעקב שידובר מהם, כי גם לכל עמים ולאומים בארץ, החרושים לשון וספר ושוחרי מוסר בינה ודעת.

ותנה נמצא ביד כל אחד מישראל, ספרי תורה נביאים וכתובים המספרים תולדות אדם מתחלת תפריאה, ותולדות עמנו מימי אבותינו צורים חצבנו, עד שבו גולו בבל לירושלים, והוקם בית שני על ידי ורובבל; וממקור מהות הזה, הלא ישאבך כל חפצים לדעת דברי הימים לעתים קדמונים האלה. ומי יגיד לנו חרשות אשר

אשר לא נמצאו בספרי קדש תוסרים ? המה דברי אלהים חיים , כטובים מאנשי אמת ברוח הקודש , ועליהם אין להסיף ומהם אין לגרוע . וכל אשר יסופר בספר קדמוניות לסופר ומוכיר הגדול יוסי פוס פלאוויוס מתהלכות דעות קדם האלה אשר לא נזכר במקרא קדש , אין להשען עליהם , כי הדברים עתיקים וסבוכים בעלטה , והמקורות אשר יצאו מהם אינם צלולים ונאמנים . — גם נודע לכל איש ישראל המעשים הנפלאים אשר נעשו אחר חתימת ספרי תנ"ך בדרות הסמוכים לרור ורובבל , על ידי הגבורים הצדיקים אנשי בית חשמונאים , מתתיהו בן יוחנן כהן הגדול ובניו , אשר במתי מספר נלחמו עם צבאות חיל חיונים תחת המלך אנטיוכוס , אשר חשב להשכיח תורת אלהים חיים מפי עם סגולתו , ויעשה נפלאות על ידי הצדיקים האלה , וכיד מעט וחלשים , נפלו גבורי כח רבים ועצומים ממנם ; כל זאת גלוי וידוע ליהודים ושגור בפי התלמידים בבית הספר , וימי חנוכה הגוערים ומיוסדים על הקודות האלה יזכירו בהן מדי שנה בשנה . —

אלם תולדות היהודים אחר ומן הזה בימי מלכי בית שני , עד חרבן ירושלים ע"י הרומיים , והלאותם הדבות והעצומות עד אין חקר במדינות שונות אשר נפזרו שמה זה בשמונה עשר מאות שנה , לא נדעם ככה בפרטותיהם לכל אחד . אם אמנם במספר רב נסתב ספרים על דברי הימים האלה , בכל זאת אינם ביד כל אחד ; ורובם המה מסופרי העמים השונאים אותנו , ודורשים כל המעשים אך לגרען היהודים , ויכחידו תחת לשונם אכזריות אבותיהם צוררי ישראל , והמה היו בעוכם וסבת שחיתות מדותם ; גם נכתבים בלשון לועז אשר איננה נהוגה בבתי ספר היהודים , בפרט בארצות צפון לאירופא ; והמעתים הנכתבים בלשון עברית , כמו ספר היוחסין , ומגלת תענית , ואחרונים מהם דברי הימים לר' יוסף הכהן , צמח דוד , וסדר הדורות ודומיהם , יקצרו מאד בענינים וספורים ואין בהם קישור וחבור הסבה והמסובב כראוי ; ויש מהם אינם נכונים ואמתים , כמו ספר יוסיפון בן גוריון שהוא כלו מתעה , ולא חבר האיש הגדול אשר בשמו יכונה . (עיין ספר ה' פ"ט) ואמרת

האמיתית אבא אני במגלת ספר כתוב עליו בלשון עברית קלה ונקת
כל קורות היהודים מעת מלוך מלך ראשון מבית
חשמונאים עד היום הזה ; כל אשר לקטתי ואספתי מפי ספרים
וסופרים המוכרים הנחלים , הן בלשונות עמים הנודעות לי , הן
בלשוננו העברית , ואשר ראיתי בעיני ושמעה אוני ממקורות ודור
הזה אשר אנחנו חיים בו . וערכתי את הדברים למערכות לפי סדר נאות
ומקובל , לרעולת התלמידים בבתי ספר ; לא אאריך ולא אקצר
יותר מדי , ולא אאבד רק ספורי המעשים הקרובים לאמת אשר ישנו
בו דיעות רוב המופתים ; ואשתמר מחעתיק ספורים אשר הם תולדות
הדעיון וכח הדמיון ולא היו ולא נבראו בנמצאים ; ואם אזכיר אותה
מהם , יהיו אך לצורך ותועלת הבנת מעשי הדור או דעת האיש אשר
נגע בו ספור הדברים . —

ובבחינת ההמשך וחבור הענינים וסדר הדורות , הלכתי בעקבות
ספר תולדות הישראלים *) אשר חבר מחדש חכם אחד
מבני אמונתנו בלשון אשכנזית בתשעה כרכים , אשר בגורל ידיעתו
בחכמות ולשונות עמים , לקט מן ספרים רבים ונכבדים , ואת הכל
שקל במאומי שכל ודעת , וידע לברר האמת מן השקר , והיטב הדק
בחישובן סדר הדורות , ועליו תמכתי יתדותי — אולם במדנת
חריצת פשפמיו , בהללו או בחרפו מעשי הדור , או בבקשו סבות
המקורות , וכהנה , לא כמחשבותיו מחשבותי , ולא כדשקפותיו
השקפותי ; כי אף אמנם לא נוכל להאשימנו בזה שלא נשא פנים
לגדולי עם , בכל זה הפרינו על המדה כמה פעמים , וערב לבו להגיד
דברים נגד קבלת חכמינו , אשר לא יכין לדבר כן . על כן , גם כי
העתקתי מאמריו , עשיתי בהם שנויים רבים כפי העולה על דעתי ,
והוספתי עליהם מודעות התלמוד אשר אינם מתנגדים לשכל
למודעות שאר כותבי רברי הימים .

והלכתי את ספרי לשלש חלקים או כל כים וכל

Geschichte der Israeliten seit der Zeit der Maccabäer bis
auf unsere Tage von J. M. Jost Berlin 1820

ומלחלק לספרים, וחספריס לפרקים .

והחלק הראשון כולל בששה ספרים דברי הימים לעמנו מימי הורקנוס הראשון ושאר מלכים מבית השמונאי , והמלך הוררוס הגדול ויוצאי חלציו , עד ממשלת הרומיים . ויספר מחרבן ירושלים , ושריפת בית אלהינו , וגלות היהודים ע"י פיסוס למדינת רומי ולשאר ארצות — ובספר הראשון פהחלק הזה ידובר בשבעה פרקים מנבולות ארץ ישראל , ממצבה ותמונתה , מדימים ותולדות , מהדים וגבעות , מהערים אשר בתוכה , ומתכונת ארמיתה , והעם היושב עליה , מאפונת ודעות יושביה , וחלוקי הכחות בכלל ובפרט , והוא כמו מבוא ופתיחה לספודי דברי הימים לעם היהודים — הספר השני יספר בארבעה עשר פרקים תולדות מלכי בית השמונאים ונסיכי העם (סמלקס = פירסטון) מן ג' תרנ"ה עד ג' תשכ"ג לבריאת עולם . — הספר השלישי יספר בחמשה עשר פרקים דברי הימים למלך הוררוס הגדול , מן ג' תשי"ז עד ג' תשנ"ז לב"ע — הספר הרביעי יספר בשנים עשר פרקים תולדות הימים האחרונים לחיי הוררוס הגדול , ותולדות היהודים תחת מעשלת ודע הוררוס , עד מות המלך אנריפא , מן ג' תשנ"ה עד ג' תת"ר לבריאת עולם . — הספר החמישי ידבר בשנים עשר פרקים מארץ יהודה תחת מעשלת סנאי הדומיים , מן מות המלך אנריפא , עד מלחמת היהודים ברומיים , משנת ג' תת"ה עד ג' תתכ"ז לב"ע — הספר השישי ידבר בשנים עשר פרקים ממלחמת היהודים עם הדומיים , ומבוא ירושלים במצור על ידי האויבים , מחרבן העיר ושריפת בית המקדש תוב"ב . מן ג' תתכ"ז עד ג' תת"ל לבריאת עולם .

והחלק השני והשלישי יספרו קורות עמנו אחר חרבן בית שני , אשר קרה לנו , בכל ארצות מורח ומערב , אשר נפורט וגרחת שמה , הרריפות והגרושים אשר יבואנו , והתשועות שעשה לנו אלהי אבותינו , לתת לנו שארית פליטה בין הגוים , להצות לב שרים ומלכים , להשיב נדחינו אל ארצם ולהטיב עמנו , ולהיות לנו

לנו מנן ומחסה נגד צורדינו ; עד בימי המאות האחרונות הורם קק ישראל , ובדורנו הם נחשבים כתושבים ואורחי הארץ בבמת מדינות אירופא ; ובכולן נקל מעלינו עול הגלות , ונתנו שקטים ושאננים בצל המגלכות והממשלות . גם יסופר בו מחכמי ישראל הנקובים בשמותם לתהלה ותפארת מסופרים וספרירים , הן בתכמת התורה והן בשאר חכמות וידיעות , אשר בימי אלף האחרון נתרבה מאד הדעת בקרב עם ישראל . —

ועוד נוסף עליהם ספרי השנוים הגעשים בקצת עדת ישורון במערכות התפלות , ובדרכי הגהנות בבתי כנסיות ובתי ספר , לפי צורך המקום והזמן , ולפי מעמד היהודים , והתיחסם לאורחי הארץ במדינות אשר שם נתן להם משפט התושבים כשאר יושביה . ונזכיר ג'כ חלוקי הדעות והסכסוכים , אשר בין חכמי ישראל אודות השנוים האלה , ועוד לא ישקמו ולא ינוחו המקנאים המערערים ברבר הזה , בשנה בהיא אשר אנכי כותב הספר הזה , ומי יודע עד כמה יאריכו מחלקות הדעות האלה , ומה יהיה באחרונה ; עד יערה ה' רוח ממחם וישלח לנו מורה צדק ומבשר ישועה , לפשר המחשבות והדעות , והיה כל עם ישראל לב אחד , ויטו שכס אחד לעבוד את אלהי אבותם באמת וחמים , כפי יסודי האמונה האמתית וכפי עקרי התורה אשר שם משה מורשה קהלת יעקב , עד דור אחרון .

חלק ראשון

כולל תולדות היהודים מימי מלכי בית חשמונאים
וכל ימי שבתם על אדמתם בימי בית שני עד חרבן ירושלים
וגלותם מארצם על ידי הרומיים, והוא משך הזמן
משנת ג' אלפים תרנ"ח עד ג' תת"ל לבריאת עולם.

ספר ראשון

ידבר בו מארץ ישראל , היא ארץ פלשתי
ממצבה וגבולותיה , ותכונת ארמיה
ומתכונת הישראלים היושבים עליה
בימי החשמנאים ופמך להם לאחריהם
ובו שבעה פרקים .

פרק ראשון

ידבר מארץ פלשתי בכלל .

בהיות כי סבת קדוה כל עם ופעולת מעשיהם , יסודתן לרוב
במצב ותכונת מדינתם ; לכן נדבר בתחלה מענינים
האלה , טרם נבוא לספר תולדות עמנו , מעשיהם ותלאותיהם .

הארץ אשר נתן אלהים לסחלה לישראל עמו , הנקראת בלשון
עמים פלשתי (*Palästina) שוכנת תחת שמש רקיע יפה ונעימה
בין כ"ט ול"ד מעלות לרחוב הצפונית , ובין נ"ב ונ"ד מעלות קוי
סערידיאן לאורך , ומונה טוב מאד , לא חוס ולא קור במאד , וימי
החורף ימי גשמים הם להשקות ולחפרות הארמה . והרים גבוהים
ונחמדים למראה תכופים וזה בשלשלאות , הולכים ופושטים מן
לפני עד גבול הארץ נגבה , אך ועיר שם וועיר שם עמקים יפירדו
ביניהם . ובשלי צדי ההרים הגבוהים , נמשכים שטחי ארץ מישור טובה
ונחמה עד מאד , מעומרת בנבעות קטנות המהגשאות כה וכה , ונהרות
ונחלים

ונחלים הגדולים מן הערים, ישקו את אדמתה, והנה והלאה יקנו
המים במקומות עמוקים והיו לאגמים — וגבולות הארץ הזאת נתנו
לה מיד המבע, לתגביל מרת שטחי המדינה ומגשלתה, ולהכניד על
האזנים השכנים בכואם לנפול בארץ. ואלה הם הגבולות: ים התיכון
למערב, הלבנון ותלפיותיו וסלעי טראבונאי לצפון, והמדבר
ציה ושוממה למזרח ולדרום.

והנה בגלל ברכת הארץ הזאת המלאה כל טוב דשנה וששנה,
ופרי עצה ותבואות שדיה, הכל נחמד למראה וטוב למאכל,
ורח עשבה וצמחיה ומימי גחליה המתוקים ובריאים, בגלל כל
חמדות האלה, נהנו אלי בני אדם פעולם, בהיותם בטוחים למצוא
פה מון ומחיה לרוב להם ולעדריהם. וגם במקומות הנעדרים משובע
ברכות האלה, חתרו יושביהם למלאות החסרון ע"י עבודה ושקידת
המלאכה; בארות חפרו מעומק דק האדמה, צנורות עשו לנהג המים
הרחק והלאה, להשקות תלמיהם ולריות צמאן שוכני צחיחה —
ומצאו בני אדם חלף עבודתם, כי הארץ נתנה יבולה, ועדרי בהמתם
פרו ורבו, ויושביה אכלו והתענו בכל טוב.

בימים הקדמונים חיו יושבי הארץ הזאת מתבואת האדמה, או
ממרעה העדרים, או מצוד ציד חיתו יער; כי ביערים הגדולים ובעציה
הרבוקים זה לזה, התחבאו חיות רבות למיניהן, גם חיות מרפדו שם,
אשר צדו הגבורים אנשי זרוע אשר בימים ההם בלי חרב וקשת רק
בכת ורועותיהם, וזה תפארתם. והצאן והבקר רעו בגוה רשן ושמן,
ושמן בשרם, והשרים מלאו חלב טוב ומתוק לחיך והדבש נול
מנכוב העצים או משקידת מלאכת הדבורים. גם שמיים טובים
וגבדורים חוציאו ירי בני אדם מפירות וצמחים ביגיעה קטנה, ויהי להם
די והותר. על כן, מאז ומקדם נבנו שם ערים וכפרים במקומות חזקים
ובצורים, ושם ישבו לבטח המלכים קטנים הנותרים ממשלתם על
עם מצער, ולפעמים היה אך מלך לשדה אחד או שנים; ויהיו שקטים
ושאננים, כי הערים והסלעים הגדולים היו להם לסבצר, ללחום נגד
חיל האויבים הבאים עליהם ממרחק. וזמנת חלקם בימי קדם, טרם
רפו ידיתם ונחלש כחם מחשחתת מדות גרועות ומתרדמת
העצלה.

אולם

אלם רוב רשן ומשמני הארמה הזאת, היתה סבה לשחיתות
העמים אשר ישבו שם מימי קדם; כי במצאם כל חפץ לבם ותענוגי
גופם ביגיעה קטנה, שמנו ויבעטו, ויהיו אחרי לבם ועינם, והיו
נרפים ועצלים, והיו חלשים בגופם ובנפשם, וישכחו צו' עושיהם,
אלו האמת אשר ידעו מימי אדם הראשון, ויעשו אלילים וישתחוו
למעשי ידיהם, ועשו כל תועבות, כאשר נמצא כתוב בספר תורת
משה. ויהי כי השחית כל בשד את רכבו, עד נתרה אגדת חכיה
המדינית, ויגזור אלהים עליהם להחרים ולהשמידם מן ארץ צבי
הזאת, והשיב תחתם עם בני ישראל, ורע אברהם יצחק ויעקב
בחיריו, הוא העם אשר גאל מעבדות מצרים על ידי משה נאמן ביתו,
ותן להם תורת אמת, עדות חקים ומשפטים נאמנים; ואע"י נסה
אותם בבור ברזל וחליכם במדבר ארבעים שנה וישרש ממנם שורש
פודה ראש ולענה, הביאם אל ארץ חמדה הזאת, לחיות פה בדק
האמת והאמונה; ויער לב דעים צדיקים ונאמנים לרעות צאן עמו,
להחזיקם בתורת משה עבדו, ולחברילם מכל חקי הגוים אשר גורשו
מפניהם ואשר קאה הארץ מרוב תועבותיהם — והנה בדורות
ראשונים בימי משה ויהושע, ובימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי
יהושע, הלכו בגישראל בדרכי התורה והמוסר, אשר צוה להם משה
על פי ה' צור גואלם, ויאשרו בארץ וטוב להם. אמנם אחרי כן בדורותם
שקטים ושאננים מפחד איביהם, ורעו בטוב הארץ ודשנה, ואכלו חלב
ארמיה, וירו מנחל עדניה, וישבעו ממתק גפנה ותאנתה, שמנה
ודבשה וחלבה, בלי עמל ויגיעה רבה; וישמנו ויבעטו גם המה כגוים
אשר גורשו מפניהם, וידחקו מדרכי האמת, וילכו אחרי תהו ויתבלו,
עד חרה אף ה' עליהם, וישלח בהם שכניהם הדעים לנפול בארצם,
וליסרם קשה. ויהי כי חזק עליהם עול האויבים הערלים, ויבור אלהים
את בריתו עם אבותינו, וישלח אנשים גבורים וצדיקים, הם השופטים
הנאמנים, ויגאלם מיד צר הצורך אותם. אמנם כמעט חיתת רוחם,
ובצל שלום ושלוח חסד, ויוסיפו לעשות הרע, ויופ'ה' שלח עליהם
איבים אחדים; ובהצד להם, ויצו לגואלים אחרים. וכן שנו ושלשו
חרבה פעמים, גם בימי השופטים ותנכיאים, גם בימי המלכים תנכיים
אחרים.

אחריהם, עד לא אבה ה' סלוח להם, ויגרשם כלח מן הארץ —
הכל כאשר נמצא כתוב בספרי הנביאים הקדושים.

פרק שני

שטח הארץ ומחלקותיה, תכונת ארמיתה ואיריה.

הארץ אשר ישבו עליה היהודים בימי שלותם, הנקראת אצלנו
ארץ ישראל, והעמים קראו לה בשם פלשתני* שמונה
לערך שש מאות פרסאות (מילפן) רבועים, והיא לערך עשרים ושבע
פרסאות לארכה, ועשרים ושבע לרחבה. ידען כי השטחים
הסובבים ארץ הזאת מחוצה לה אינם מקומות הישוב, ורובם שאיה
ושטמון, לכן לא נכלל להגביל גבולותיה בפרטות. ונאמר אך דרך
בבל: כי הררי צפון, והים התיכון במערב, והמדברות ממזרח ודרום,
הם הגבולותיה, כאשר אמרנו בפרק הקודם. והנה בוכן בית שני
לא שלטו היהודים תמיד בכל שמוי ארץ הגבולת, כי אנשי סוריא
דחקום לפעמים אל גבול הקצר בין מצרי ארץ יהודה, אך בעתים
ידועים גברו ירי היהודים והרחיבו את גבולם, מצד זה או מצד אחר.
אמנם הרחבת גבולם הגדולה, היתה תחת ממשלת אלכסנדר
ינאי, כי אז שגבו ירי היהודים בכל שפת הים, ויכנעו תחתם רבים
מצד פיניציה, ומחוז בתניא גולאניטוס איתוריא
פראכונים וערים הסמוכים למדבר ערבי עד ים המלח, והוא
הכל עד רינוקולורי והוא חלק הצפון מארץ יהודה הישנה,
ובבללם

מלכות

(*) ע"ש פלשת או פלשתיים, היא האומה הידועה אשר גברו ידיהם שמה
ובארצות שכניהם בימים קדמונים, ואח"כ שנתו מגוי, ולא יזכר
שם עוד כגויים. והנה האנים הראשונים במאסמן הם אל ארץ כנען
אפגעו ראשונה בפלשתיים האוכנים על אורך שפת הים, ולפנימית הארץ
לא באו עוד וקראו כל הארץ על שם הפלשתיים אשר ידעו, פלישתני.

ובכללם כל המקומות אשר בן נבולת האלה. ובכל זאת לא תורשו את היונים מערים רבות אשר בגבולם, המה השליכאקול היהודים מעליתם, ונשאר בחירותם, או נכנעו למלכים אחרים. ועוד יושבי ערים אחרים לא קבלו דת היהודים, ונשאר עובדי אלילים, אך היו למס עובר ליהודים.

בימים ההם לא נזכר חלוקת הארץ ל"ב שבטים כאשר היתה בתחלה, כי לא נבר שבט משבט, רק שבט לוי לבד היו נבדלים, ויתר העם כלם נקראים בשם יהודים. והמה נפרדים לשנים, ליהודים ולשומרונים, לפי שאנשי שומרון היו להם בית מקדש מיוחד, ונבדלים בחקות תורתם משאר היהודים, ושניהם נבדלים מיושבי הארץ לצד צפון, המעורבים מכמה עמים. מיהודים, יונים, ואנשי סוריא, ונקראים אנשי גליל. והשלשת מחלקות האלה נחלקה ארץ פלשתי, חלק היהודים נקרא ארץ יהודה (Judāa) וחלק השומרונים נקרא שומרון (Sameria) וחלק התרעובות נקרא גליל (Galilāa) והגליל נחלק לשני חלקים, גליל העליון וגליל התחתון. ושטח הארץ מעבר לירדן, אשר היה בתחלה נחלה לבני ראובן וגר וחצי שבט מנשה, נקרא עתה בשם פיריא (Perāa)

ותמונת הארץ, היא ארץ הרים ובקעות ומישור, מן הלבנון נמשכו לצד דרומי הרים הכופים זה לזה כשלשלאות, ופושטים וחולכים באמצע הארץ בין הירדן ובין הים, ואך עמק אחד גדול יפריד ביניהם. ומשני צדדי ההרים ארץ מישור גדולה ורחבה, מצד אחד פושטת לאורך שפת הים, ומצד אחד לאורך שפת הירדן. וכבר הירדן מעבר לנהר הזה, גם הוא יפרד והיה לארץ מישור ודכסים ובקעות. סמוך לנהר היא ארץ מישור, משם והלאה לצד צפונית מורחית, ההרים גזולים וגבוהים נמשכים והולכים דרך ארץ סוריא. והנה יתרון גדול הוא ליושבי הארץ הזאת, היות ארמתם בלתי שוה בשמחיה, כי המישור רטוב הוא ומכבד בתבואות חמה ושעורה וכל מיני דגן. וההרים

וההרים והגבעות ירחיבו שמחי המקומות ומרכיב מספר יושביה, יחזר מארצות מישור בערך המדה הזאת. גם מוכשרים ההרים להיות מכבד ומצודות נגד שכנים האויבים; גם יתפוצצו בהם שביבי השמש ויחמל הגלי ההר, והמה יפרו וירבו ויצמיחו פרי עץ היותר טובים ומתוקים. כמו האנה ורמון וזית, וביותר יצליחו הרי פלשתני לפרי תפן, כי יוציא יין נבחר עד מאד, בפרט לצד דרומית ההרים, יען כי אין שם יערים ועצי שדה למנוע חום השמש. — אולם לצפונית הארץ יש יערים רבים ארוים וכל עצי שריפה, די והותר לצורך יושביה. ואדמת ארץ המישור בצד דרומית איננה שמטה כל כך כאדמת חלק צפונית, לכן תצלת עבודת האדמה בארץ גליל, ומרבה בתבואות עד מאד.

ותכונת הרוחות (ויטטערויג) הארץ הזאת היא על הרוב במוג השוה, בימי קיץ לא יחם עד מאד כאשר אסרנו למעלה, בזהות כי חמים אינם ארוכים כל כך כבארצות צפון, כי ליום היותר ארוך אין לו כי אם י"ד שעות וי"ב מינוטען לערך, על כן יקררו צללי גשף את חום היום. ובימי החורף לא יגדל הקרח ולא יכבר השלג, בבל זאת ישתנה לפעמים האויר ויוצא מדרכו לפי שינוי הרוחות המנשבות שמה. רוח צפון הבא מתדרי סוריא יקרר האויר, וזהו צח ברור ונעים; רוח מערבית ישב מן הם ענני גשם רעמים וברקים קלים; ורוח דרומית ודרומית מורחית מביא חום גדול וקשה לנשוא, והוא לפעמים סכנת מות לעוברי דרך בימי הקיץ, ורעמים וברקים כבדים וקשים יבואו עמו, ולפעמים אחריתו סעדה גדולה וגוראה משתיתה ומחריבה פני האדמה. ורוח הקדים הוא חד וקשה לצמחים חורפים, כי יבשו וחרבו ממנה. אולם ע"פ הרוב הרוחות מנשבות כדרכן על מוג השוה. — בעת הזמיר יטהרו פני השחקים כמעט יום יום, והטל ימלא מחסור הגשמים, וירטיב את האדמה יותר ממטר השמים הזורר אצלנו כמה ימים רצופים. בחדש מרחשון יתחיל הגשם הראשון הנקרא **יורד** והלך יורד שנים ושלשה שבועות, ואחרי כן איזו שבועות יבשים, או יורד הגשם השני הנקרא **מלקוש** יורד כל ימי הסתיו עד חרש אדר וניסן. ותגשם הוא ברכה גדולה לארץ, כי ירטיב וירחי את האדמה וימלא תהרות ותגלילים, ובמקומות

אשר

אשר אין בהם מעינות, ימלא את הסארות והפירות מים לשותות וי
צרכי יושביהם. — ובשנת בצורת כי יחסר הגשם ה מ ל ק ו ש , קללה
נהלה הוא לארץ, או ייבשו הנחלים ומקוואות המים, והארמה
תתהפך לצחיחה, ויושביה צמאים. ויושבים היהודים קובעים ימי
צום ותפלה ותעניות לעתים כאלה, וחכמי ישראל קבעו בנוסח תפלת
י"ח תפלת הגשם. מן חרש מרחשון*) עד חג הפסח.

ואיר המדינה בכלל טוב ובריא, ויושביה ישיגו חיים ארוכים,
דגים מהם יגיעו לשנות מאה. ותחלואים ממושכים הנמצאים בשאר
מקצות לא נמצאו שמה, חוץ מתחלואי המרה שתורח
(היפמלמורע) וחליים הבאים מעכירת הדם, חמה נגעי המדינה
תנא. גם מכת דבר המצית מספר רב מאדם עד בהמה מכביר לבא
לארץ הזאת, יותר מבשאר ארצות. אולם בעתים חדשים נתמעט
הנע הזה ולא נמצא כל כך כבימים הקדמונים. — גם מרעש ומועות
ארץ אשר ספרו לנו דברי הימים הראשונים, לא נשמע עוד
בזמנים חדשים.

פרק שלישי

מהרים וגבעות ומישור ארץ פלשתני

מן הימים ונהרותיה ונחלית בפרטית.

כבר אמרנו למעלה שארץ היהודים היא ארץ תרים ובקעות.
עתה נזכיר ההרים היותר גורעים ונקובים בשמותם: מגבול הארץ מגב
בא נבוא מהרדי שעיר הוא אדום, לחלק יהודה אשר כמעט מלא
הרים. אך אין אחד מהם נודע בשם פרטי, חוץ מאלה הסובבים
ירושלים אשר נזכרים למטה (פרק ד').

אלם הלאה לצד צפון שם שני הרים גורעים הר גריזים
והר עיבל ושניהם סמוכים לעיר שכם (הנקרא עתה נפלוס)
מקום מושב השומרונים. ועוד הרחק לצד צפון נמצא הר
גלבוע הדבוקים זה לזה הגורעים (בספר שמואל א' וב') בעבוד
מיתת

*) הוא כפי מה שזנינו בזה' תענית דף י' ב' במרחשון שאלץ אלם
בגשמים וכו' ובגמ' תניא חנניה אמר ובגללה עד ששים בתקופה.

מיתת שאל המלך ובניו אשר נפלו שם בהלחם עם פלשתים .
 ובאמצע הדורים האלה מתחיל העמק הגדול , הוא עמק יזרעאל
 ובחזק העמק הזה יתגשם בגאון החר הגדול הר תבור
 (Jiabryon) ובראש החר הזה תהיה עין רואה על חלק גדול
 מארץ פלשתני . וסלעים חלקים תלויים מצד צפנית החר ולא
 תוכל הנל אדם לעלות בו מצד זה , והוא מבצר נגד אויבים הלוחמים .
 משם לצד צפנית מערבית נבוא אל החר הגדול מאד
 הר כרמל הוא החר הקדוש אשר יסופר (בספר מלכים א') שם
 עשה אלהי הנביא נפלאות מעשיו , וגם בספרי מלחמות נזכר במקו
 פעמים החר הזה , ובדורות אחרונים התגוררו שם חבית כורמי נוצרים
 תנקרים כרמלים (Carmeliten) אשר בנו שם בית אלפתיס
 (Alloster) גדול למראה . ויש מספרים שהפלוסוף היוני הגדול
 בשם פיטאגורס הקץ שם אהל מנוחתו לחשוב מחשבותיו
 העמוקות . — והלאה לצפנית נמצאו עוד הרדים רבים תנקרים
 מעלת צור כל"א (die Leiter von Tyrus) המנהיגים וחולקים
 לארץ פניציה . — פה הגנו בגבול הרי לבנון הגדול לשני
 ראשים , האחד הוא גוף הלבנון , פושט וחלך לצפון עד נחל
 אריותירוס (Eleutherus) והשני הנק' בלשונם (Antilibanon)
 נגד הלבנון , יתפך דרכו למזרח עד ארצות סוריא . ובין שני
 מורי ההרים האלה ארץ עמקים היא הנקראת סוריא הנבוב
 (Das hohle Syrien) והרי הלבנון גבוהים מאד ומכוסים בשלג
 כמעט כל השנה . שם יגדלו הארוים המפוארים הצמחים עד לגבוה
 ועקריהם עבים מאד , ויש ארוים אשר היקפם י"ב אמות , ואנשן
 פניציה בונים מסגם אניותיהם , וגם קורות בית המקדש הראשון
 היו מעצי ארוים . — ובגבולי הרי הלבנון עמדה העיר מרכלת צידון
 ושם גני הוית יפים ונהדרים . ולמזרח הלבנון שם הר חרמון
 והוא רומית מורחית לארץ פלשתני וסמוך לו מעבר לירדן הרי
 גלעד ומהר חרמון והלאה לנגב נמצא המדינות חורנינוסים
 סיכנינוסים , נול-ניסוס , ושמות האלה נמצו להם

חוגים

עליונות

היונם, ולא נוצר מהם בכתב הקדש (*).

והנה המערות וחגוי הסלעים אשר רבים מהם בין ההרים הנזכרים
היו בימים הקדמונים מקומות מנסת לשורדים, אשר גרלו וחמסו
בכל סביבותם ואין סכלים. ויש פניהם מערות גדולות רחבת ידים
לכמה אלפים איש, כמו מערת עדולם הנזכר במקרא שם נחבא
חד וגדודיו, ועוד אחרים. וגם ביערים העבים המכסים שטח גדול
מדי הכרמל לצד דרומי, התחבאו גוולים ושורדים הרבה. אולם משם
הלאה לדרומי ארץ מישור היא, מקום מרעה לצאנזבקר יפה וגחמד
מאד. וסביב לאשקלון יפרח הגפן ויוציא יין טוב ונבחר. אך המישור
אשר בשתי שפתות הירדן, הנקרא **שרמה גדולה** (המסגרת) לא עלה גלגל
גמליהם (ועליו) מוכה מאד משרב השמש, והוא ציה וחורב, לא עלה גלגל
למח בו כל עשב, ולא ישב אדם שם, עד סמוך לסביבות
עיר יריחו. גם בתוך ארץ נושבת בין יריחו ובין ירושלים נמצא
שטח גדול מלא סלעים, אשר לא יגרל ורע והוא שממה; לכן יש
חשבים שהוא מדבר! הורה הנזכר במקרא. אולם שאר
המדרות בארץ הזאת הנזכרים במקרא, לא ידעו בעלי חכמת הארץ
החדשים למצוא ולכוונם כאשר נמצא שם לעת הזאת (*).

הם הגדול אשר קראו העברים בשם **ים המלח** או **ים
המערבי**, הזאים התיכנן אשר ממערב לשלשנו, ומגבל כל צד
המערבי. ומצד הנגב יפוצו במים מן הים הזה אל תוך הארץ ויחזרו שם
ים קטן הנקרא **ים סרבוני** (Sirbonischer-see) והוא כמו אגם מים
לנמצא ביבש, ונקשר עמים הצדל ע"י דרך לא רחב, אשר כבר נזכר
בימינו ולא נרא' שם ב"א הול ולא מים. — אבל עיר המדברות **יבש** יש
עוד מקום מים אחר והוא תחת מצות, לא רחוק קדים ולא רחוק ממזרח
מנעבות שם. מערב מקרה בזה לתוף אמות ומצא אל הירדן המל.

גבימים

3

ג

(*) ויש חושבים, והחינוכים כול חנוך גלגל ערבים, כנזר (בוחוקאל
מ"ז, ט"ז, י"ח) וסרכוניטים כול ארגוב, וגולוניטים כול גולג.
(**) ואלהם המזכיר יאסא חמר נספרו תולדות הישראלים. מולי
נעזר כי בעלי חקירה קראו גם למקומות מרעה נשם מדבר
(שמאל א', כ"א) והם ראוים לזריעה, כלי כסף מרשו חרשו שם
זרוע אמרוניס, ומדברנות נהפכו לשדי פטולות.

ובימים אחרונים מימי הורדוס הגדול ולמטה , היה החוף חוצה
גדול אצל עיר קסריא (Cæsarea)

ים המלח הנקרא ג'כ ים הקרים (Das Todte-See)

הוא אגם גדול (Land=see) אדנו י"א פרסאות , ורחב אמצעיתו קרוב
לשלשה פרסאות; ונקרא ים המלח אודות רוב המלח הנמצא במימיו ,
והמים בעצמם צלולים הם , אך מעמם מר ומלוח . והנה אר יעלה מן
הים הוה ומתפשט בכל הכבר סביביו ומכסה את הארמה בניצבי מלח .
גם בני העובדים ושבים החלכים קרוב לים הוה נעשו מלוחים
ונחרבים . ענני גפרית ועשן יעלו מן המים ומרחיבים ריח נבאש , על כן
קראו שמו **אגם באוש** (Stinkender-see) ונקרא ג'כ
ים הזפת (Asphalt-See) בעבור חתיכות ופת (Judenpech)
הנורקים מן המים ליבשה , ובני אדם עושים מטנה השמיש
יפה , לכפור האניות ושאר בנינים . ונעשה מין סחורה
ועוברת לסוחר . וכפי הנראה יש בתהום המים האלה מקור רב ממנו .
הנה אין הים במים , ואין עוף מעופף על שפתו , ואין צמח בכל
גדותיו המלאים סלעים , ולא יאהל שם אדם , על כן קראו שמו **ים
המות** . וכבר יספרו הראשונים ספורי נפלאות ונוראות מן הים הוה
ואין לנו עסק בנפלאות , והם מלהזכרם . והלאה לצד צפון נמצא
ים כנרת (Der-see Ginareth) הנקרא גם כן **ים טבריא** ,
וגדל הירדן עובר בתוך ים הוה ומתקשר עם ים המלח . ואורך
הים הוה לערך שני פרסאות ורחבו חצי פרסה , מימיו מתוקים ,
ודגים רבים ישרצו בתוכם , ושפתיו כלם משקה , ובגן אלהים כל הכבר
סביביו ; על כן יושביהם רבים , כי ימצאו שם מזון ומחיה לרוב להם
ולבהמתם . בימים קדמונים נמצאו שם ערים רבות ובנינים מפוארים
סביב לים הוה , ועתה נחרבו ולא נשארו , כי אם שארית פליטת דברים
הנעשים או בשקידה רבה בחכמ' ומלאכה . ועוד חלואה לצד צפון נבוא
אל ים **מיירם** או **ים סוף** (Samochoer-See) והוא קטן מאד
ובמעט לא יאתה לו שם ים והוא מלא קנה וסוף , ובימי הקיץ נתייבש
מסתו , ונעשה מעין לאריות ודגים אפרים . גם בתוך הים הוה שפת
עבר

עבר נחל הירדן וסתקשר עם שני ימים נזכרים .

נחל הירדן הוא הנגר היותר גדול בארץ הזאת , על כן נזכר שמו פעמים רבות בספרי דברי הימים , אולם לדמיון שאר נהרות הגדולים בעולם אך מצער הוא . ולו מקורות רבות בחדרי חרמון אשר משם נבעו מימיו סתחת לארץ ובוקעים החולכים אצל עיר **פיניאס** (Panaas) ונשפכים אל תוך הירדן ; ומשם עד ים מירוס מרוצתם חלושה וקצרה , אולם משם והלאה יגברו מימיו ומרוצתם חזקה ונמהרה , ושופך עד ים טבריא . משם והלאה יסובב דרכו לצד דרומית והליכתו עקלקלות סהליכת נחש עד ים המלח , ושם נשתפך אל מי הים הזה . ונחל הירדן איננו רחב מאד , ומימיו אינם שוטפים אדירים , וארכו קרוב לשלשים וחמש שעות בקו הישר , ועמקו היותר גדול לערך שש אמות . ובשפת הנגר יגדלו ויצמחו ערבי נחל ושאר עצי שדה , וקנים חזקים וקשים אשר סמנם יעשו הערביים קשתם וחניתם . אולם בסביבות ים טבריא ישקו מי הנגר הוה וירוו את האדמה במאד מאד , שם יעלו ויפרחו עצי רמון תמרים תאנה גפן וזית נבחרים מאד , ועשרה חדשים בשנה יבסרו שם התאנים והענבים בלי הפסק . ובסביבות האלה יש מקוואות מים חמים , הנודעים אצלנו בשם **חמי טבריא** — אך מן ים טבריא עד ים המלח , הירדן שוטף בוד וגלמוד , לא ישקה ויפרה שפתיו , והאדמה תשאר שממה , ולא יעבור בה רגל עוברי דרך החדשים , לתור כל הליכת הנגר בין שני ימים הנזכרים , כי אין איש שם מעונתו שמה . וסבכי עצים הגדלים בשתי שפתי הנגר , המה מעון לחיורי יער לתנן כפיר ושדל ולעופות המדברות .

נחל קדרון הוא נגר קטן אצל ירושלים , ונשתפך אל ים המלח , ויש עוד נחלים קטנים בארץ , אך אין זכרון להם בספרי דברי הימים בעבור קטנם ושפלת ערכם , על כן לא נודע לנו היטב מקורם תהליכתם וחכונתם . ועל דבר מקורות מים החמים וזכר נזכרם למטה אצל הערים אשר הם נובעים שמה .

מראשי

פרק רביעי

מראשי חלקי ארץ פלשתינה ועריהם בפרט

(א)

יהודה

חלק ארץ לצד דרום נקרא **יהודה** (Judäa) ובימי הורקנוס הראשון נכלל עמו גם מדינת הקשנה **אידומי** (Jduniea) אשר יושביה הערלים קבלו עליהם דת משה. וארץ יהודה בעצמה נמשכה לאורך שפת הים עד הר הכרמל ולמעלה, ובתוך הארץ עד מקום **אנטיפטריס**, ואצל הירון עד המבצר **אלכסנדריא**. והארמה מלאה הררים, אך סמוך לשפת הים ארץ מישור ומקום מרעה רשן שמן ורב תבואות. ובאמצע הארץ תתנשא בגאון העיר הקדושה המהוללה **ירושלים** הבנויה על הרים וגבעות; העיר העליונה יושבת על הר ציון והוא חלק העיר לצד דרומי. ולצד מזרחי הר **המוריה** אשר עליו נבנה **בית המקדש**. ולצד מערבי הגבעה **אקרא** (Acra) והוא חלק מהר ציון, ועליה נבנתה העיר התחתונה, ולצפונה הגבעה **ביתא** (Bezetha) ושם נתרחבה העיר, ונקראת עיר החרשה. ובעמק בין הגבעות האלה נמצאת הבקעה הנקראה בשם **עמק נבנים** (Käsemacher Thal). העיר העליונה מוקפת בחומה, ועליה ששים מגדלות. והעיר המערבית המחוברת עמה, היא העיר התחתונה, מוקפת בחומה גם היא; ועליה ארבע עשר מגדלות, והחומה הזאת מגעת עד בית המקדש. וסביב למקדש שלש חומות, ועוד חומה אחת מסבבת את הר ציון ואת אגן לקצתו ולא כולו, כי לא נשלמה מעולם. והיקף כל העיר ירושלים עולה למדת פ' אלפים וט' מאות אמה, מהלך שעה וחצי לערך. — ותר ציון מחובר ע"י גשר אבנים עם הר הבית, ותחת הגשר חיתה בקעה עמוקה המפרדת הרים האלה. וגשר אבנים אחר המכוסה בנג יחבר הר הבית לצדו

לצח חצופנית עם מכזר ברים הנקרא בזמן האחרון אנטיניא —
 וזי יסא נדול תפארת העיר המעטירה, הבת ירושלים עם מנייה
 גבוליה! הלא היא יפה טף משוש כל הארץ, הר ציון קרית פועדנו!
 מי יספר עדי תפארת בית קדשנו הבנוי ע"י המלך שלמה, ונתחדש
 ע"י ותכבל, ונתפפה בכל הדר ויופי ע"י הורדוס המלך! — אהה!
 הלא למשמע און ראבה גפשינו! נפלה עטרת ראשנו, בעון אבותינו
 חרבח עיר המהוללה, ונשרף בית אלהינו הנאדר בקדש נדול ונפלא
 לעיני כל באי עולם. באו זרים בנחלתנו, טמאו את היכל קדשנו,
 הרסו כל בניי חמדתנו, ויוליכו ורע יעקב בשבי ובגולה, ויורום ופיצום
 לכל קצוי ארץ עד היום הזה! — ומה לנו לספר כל הדרת קדש
 בירושלים ובבית המקדש, מכון לשבת רוח אלהינו? אין לנו כי אם
 לבכות על חטאינו וחטאי אבותינו, אשר ריבם ומחנם הסבו חרבן ארצנו
 ואבדן כל מחמדנו, כאשר נספר למטה דבר דבר על מקומו *).

ובמזרח העיר חוצה לה נמצא הר ה'זית' הרחק כמו חצי פרסה
 מן העיר, ובינו ובין העיר בקעה עמוקה עם נחל קדרון. והר הזית
 גבוה מאד, מראשו תחזה עין רואה על כל העיר, ולמזרחו עד הירדן;
 וזוהם רבים יגדלו שם, על כן שם החר הר הזית. ונמצא שם
 מן נדול הנקרא גת שמן (Gathsemane). — ובמערב העיר הגבעה
 גורגלתא בל"א (Schädelort) לפי שהיו מאיתים שם
 חיובי משפט מות. — ובמזרח דרומית היה גיא בן הינום, שם
 גילו עצים רבים על פלגי מי נחל קדרון הגול שמה. — מן הנחלים
 הסמוכים לעיר נמשכו לתוכה ע"י צנורות המים לשתיים ליושביה.
 גם בורות חפורים בעיר לקבץ מי גשמים, לירות הצמאון בעת חום. כי
 יבשו מימי הנחלים. — עתה נזכיר בקצרה שמות שאר ערי יהודה:
בית לחם עיר מצער סמוך לירושלים לצד דרומי, היא העיר
 הנזכרת כמה פעמים בספרי הקדש, ובימים הקדמונים היתה נקראת
 אפרת.

*) במסד קדמוניות לויכחוס, ובספרי המכורים הכאים לחזיון נחלא
 מרעות בניי ירושלים וצית המקדש. וכדורנו הכחם המזכיר יאספ
 אספ וקבץ כל הענינים האלה וכתבם בלשון אשכמית, והרובה
 לדעת אותם יעיין במספרו תולדות הישראלים.

אפרת, והיא מקום מולדת המלך **דוד בן ישי**. וכברת ארץ
מפנה בדרך ירושלים נמצא קבורת רחל. — ובדברי הימים האחרונים
נודע שם העיר הזאת הרבה. ושם הגו הורדוס המלך את בניו.
יריחו לצד מורח מירושלים, סמוך לירדן ולשפת ים המלח צפונה,
היא העיר מוקפת משלש חומות אשר כבש יהושע בעבור בני
ישראל את הירדן, ונהרסה על ידו. ואחרי כן נבנתה העיר מחדש
ביתר יופי ויותר חזק מאשר היתה בתחלה. וסביבותיה רשנות ורעננות
מאד, שם יפרחו סבכי עץ צרי היותר נבחר, גם התמרים ירבו ויפרחו
שמה טובים ונבחרים מאשר גדלים במקומות אחרים. על כן נקרא שם
העיר ג' עיר התמרים.

חברון עיר ישנה הנזכרת פעמים רבות בכתבי הקדש, ולפנים
נקראה קרית ארבע, ושם קברות אבותינו הקדושים
במערת המכפלה, ונודעת ג' ע"י מעשה אבשלום אשר קשר שם
במרדו ברוד אביו. ובדברי הימים לרודות אחרונים לא נזכר שמה.
כי מצער היא ויושביה אינם מפוארים.

מקדה עיר מבצר אצל ים המלח. יש עוד ערים קטנים
בחלק הרומית ליהודה עד הגבול, אך מבלתי יקרים
בשמותם וביושביהם, נתעלם ממנו ונשים עפעפינו על הדברים
אשר על שפת הים, ונזכיר שמותם ומצבם. וזאת לדעת: כי לארץ
יהודה נחשב גם כל שפת הים, מן צור עיר פניניציאה עד
גבול מצרים:

צור (Tyros) עיר פניניציאה נכנעה בימים ההם תחת ממשלת
החורדים, היא היתה עיר גדולה ויקרה, ונזכרת כמה פעמים
בכתבי הקדש, בפרט בספרי ישעיה ויחזקאל. ויושביה עובדי אלילים;
וכן הערים הנזכרות למטה.

ולדרומית צור היתה העיר **פטולמאים** מול הר הברמל. ולצד
הילך החולך בקו הישר דרך עיר הקטנה **שקמון** או **סיקומין**
(Sycamin) אשר על שפת הים, עד עיר המרכלת המפוארה
יפו

יפו (Joppe) ושם חף אניות גדול ונמלא לסוחרים • ובאמצע הדרך בין פטלמאס ויפו עד קטנה הנקראת **מגדל סמרטון** ואחר זמן מה בנה הורדוס המלך אותה מחדש והרחיבה והגדילה עד לתפארת, ויסב את שמה **קסריא (Cæsarea)** לכבוד הקיסר **אוגוסטוס** • מן יפו והלאה לצד דרומית נמצאים על שפת הים הערים: **יבנה (Jamnia)** עזה • **אשקלון** • **גת** • **אנתידון ירפה**, כלן חוקות ובצורות • ובסביבות הערים האלה יגדלו ענבים טובים ונבחרים • ועוד קרוב לעיר יפו ורחוק מירכתי הים נמצאים המקומות **גדרה** • **תמניא*** ולודיא, והעיר הישנה **דורא** סמוך לעיר אנתידון • ובקצה הנבל האחרון לדרומית, נמצאת העיר הנקראת **בלשון יונית רהינקולורא**** והעיר הזאת היתה במה פעמים תחת ממשלת מצרים, ושבה למלוכות היהודים •

(ב)

שומרון

בחלק הארץ התיכונה היתה המדינה הנקראת **שומרון (Samarina)** ונבוליה: הדרך לסורח, וארץ יחור למערב ולדרום, וארץ גליל לצפון; והיא היתה מדינה קטנה, כמהלך ארבעה עשר שעות לכל עבר, וזרים רבים בתוכה, והעמקים אשר ביניהם רשנים ונחמדים למראה • ואדמת מדינה זאת שמנה ומרבה ברגזאות, ומעם המים היוצאים ממבועיהם טובים ומתוקים • ויושביה רובם עובדי אלילים, מיום נחלו אותה הישראלים עד ימי המלך אלכסנדר הגדול גבור מוקדון • אולם אח"כ נתאחדו כל יושבי המדינה והיו לבת יהודית מיוחדת, ולהם חקים שונים מדת משה

* יש חוששים שהוא מחוץ תמנה הנזכר במקרא •

** מתרון שם רהינקולורא: מתוך החוטם, על שם מלך אכזרי אשר היה שם אשר מתן חוטמי האנשים העוברים על דרכו •

משה כאשר זכרנו למעלה, ונוכיר עוד למטה בספרי הכתוב. —
ועדים מעטים נבנו במדינה הזאת, ולא נודע מן אף שתיים אלה.
שומרון, היא העיר הנודעת, לפני היתה מקום מושב
מלכי ישראל מעת נקראה המלוכה ע"י ירבעם. ובימי החשמונאים
נשרפה באש, ושבה ונבנתה אחרי כן, ומפוארת בשם חדש
סיבסטי (Sobasta) ונוכירה למטה בספרי הקורות.

שכם הנקראת בל"י יון נפלוס (Naplus) יושבת בין ה-
גדוים ובין הר עיבל, דרומית לעיר שומרון. ושם נמצא הכותים
אשר עשו להם דמות יונה ושתחוו לה, כאשר נזכר בתלמוד.

(ג)

גליל

בין הירדן ובין קו ארץ צפונית ליהודה עד הררי סיני ציא
וסוריא לצפונה נמשכה המדינה גליל ארכה כמהלך
עשרים שעות, ורחבה לערך עשר שעות; ונחלקת לשני
חלקים: החלק לצד צפון נקרא גליל העליון, והחלק לצד דרום
גליל התחתון, והאדמה בלה משקה וששנה ומצויאה פרי
הבואה יותר מכל אדמת פלשתי, הן בפרי שדה הן בפרי עץ, על כן
יושגית רבים ועלו במספר יותר מערך רחבת ירי הארץ. ונקרא גליל
גליל דגנים לפי שיושביה מעורבים מעמים כנים ושגים,
ורובם היו מעבודת השדה, וחמה גבירים מלומדי מלחמה, ועק כן
ארצם קרובה לגבול, ועליהם יפלו בתחלה השכנים האויבים, לכן
לקחו מעשריהם לדרך קשת ללחום בעד נפשם ורכושם.

וערי המדינה הזאת. אך מצעד הצה, ואלה הן:
נוצריית (Nazareth) סמוכה להר תבור, עיר קטנה, אך
יקרה בעיני בעלי אמונת דת נוצרים. נאנץ (Nain) כפר קטן חסמו
לה. קנא (Kana) סמוכה לעיר נוצרית. צפורי (Sephoris)
אחת

אתה מראשי ערי תגליל , והוא מבצר ובריח הארץ . ועוד עיר אחרת
היתה בנויה על סלע גבוה ושמה יתפתה (Jotaphata) .
ועוד אחרת ושמה גיסקלא (Giscala) וערים האלה כבר
נחרבו , ולא נודע איה מקומם .

טבריא (Tiberias) אצל ים כנרת , נבנתה בזמן אחז , והיתה
מושב הנסיכים , ואח"כ מושב החכמים , בית המדרש הרבנים ; והיתה
מפוראה בעבוד הפארה בניניה וטוב הארץ סביבותיה , ובעבור
מרחצאות החמים אשר בתוכה . וקרוב לטבריא היה המבצר
טריכיא (Tarichea) ולצפונה בית סדיא (Bethsaida) עיר
קטנה אצל שפת הים כנרת . ותלמה לצד צפון אצל חים הוה
עיר כפר נחום (Kaphernaum) ועיר זבולון (Zabulon)
מבצר סמוך לעיר פסול מאים . ועוד ערי גליל הנזכרים בספר
דברי הימים כבר נשכח זכרם המה , ולא נכר עוד מקומם .
עתה נבוא אל שמה הארץ אשר נודע אך מעט ממנה ,
והוא תחלק מעבר לידן מורחח , תיקרא :

(ד)

פיריא

אורך שמה תמדינה הוואת נמשך מצפון אל דרום בין שפת
הים כנרת קדמה ובין שמה הם המלח צפונה , אך נבול רוח הארץ
ממערב למזרח אין להגביל , יען לא נזכר מקומות גבולותיה , כי
לא נבלוה ראשונים . — והמדינה הוואת אינה שמנה כמו האחרות
וחלק גדול ממנה אינה מגדלת צמחים , אך מקום מרעה לבהמות
היא , טוב ויפה מאד , כנאמר בספר תורת משה : ארץ מקנה היא ,
יען בי מלאה אנמי מים יותר מעבר הירדן ימה . והערים אשר
בתוכה בנו דיוונים , ואלה שמותם : סקיטפוליס (Scythopolis)
היא בית שאן עיר החתים אצל חרות , ולמזרח ממנה
פללא א פילא (Pella) שתי עיר

מבצר

4 7

יח חושטים שהוא יודפת הנזכר בתלמוד (ערכין ל"ב) . ועל גיסקלא
אמר ר' יוחנן ב"ר חנינא שלמה ל"ב ר' פאפורט שהוא נזר
ח לב (Giachala) ויש לו ראיות מושגות על זה עיין תחלת הספר
בהמכתב .

מבצר הנבול לצד צפון, והערים חשבון ופילודלפיא לצד
מזרח. מקירוס או מכור (Machärus) וערי הורדיוס
וליוויאס. הנבנים אחד וזמן מה לצד דרומי. ופרטות הערים
האלה אין להזכיר, כי לא נודעו בספרים.

ולמדינה זאת יחשבו גם שטחי הארץ אשר בקציה הלאה לצד
צפון, אשר איוה מרם כבשו בני ישראל בבואם לארץ, ואיו מהם נתנו
להם אחר הזמן משכניהם הנסיכים. ובסביבות האלה עיר מבצר
גדולים וחזקים מאד ואלה הם: מגדלא אצל ים כנרת, וקרח לה
גדרה ומבועי מים אשר במקום הזה מפוארים מאד וטובים
לרפואה. ועוד טבצרים אחרים היפפיאס : דיאן. גראזא.
סמאלא. והאחרונה היא הכצורה סכל האחרות. ואחר הזמן
נבנתה פה עיר יפה ונהרדה מכל עיר שכניה ושמה קיסריא
פיליפי והיא בנויה אצל מקד נחל ירדן.

טרם נכלה מדבר מתמונת הארץ ותכונותיה נזכיר עוד איוה
פרטות מרשנה ושמה. מפרי עצה ופרי ארמטה; והנה כבר קראה
הכתוב: ארץ מלאה כל טוב, ארץ ובת חלב ודבש, ארץ חטה
ושעורה וזפן ותאנה ורימון, וית שמן וכ'. אך ברוב העתים ע"י
המלחמות תאחריות בימי הקרואדע המרים המאדרים האלה,
וע"י עצלות הישמעאלים הדרים עתה כרובה, סחשו פני הארמה
הזאת, וגרע ערכה מאד. והארץ היתה משובחת בתחלה:

(א) בנאות דשא ומקומות מרעה טוב לרויה, והעם היו דעים שם
עדרי בקר וצאן וכל בהמה המהורה למינה, וישבעו מבשרם
ויהיו מחלבים למותר.

(ב) בתבואות שדי, בפרט חטה ושעורה והבוסמת גדלו והצליתו
מאד, ובכרו בימי הזמיר, והקציר התחיל מחצי חרש ניסן
עד שבוע ראשונה מחרש סיון, ואז בשלו הענבים מלאים יין
טוב ונבחר בסביבות אשקלון עזה וחברון.

(ג) בעצי וית, הויתים גדלו מאליהן כעשב הארמה, ויש צמח
וגדל

וגרלו ע"י שקדוד עבודת בני אדם אשר שתלום במקומות הנאות להם. ושמן הויה השתמשו יושבי הארץ להרליק נוחות, או למשווח בשום, או להטעים המאכלים, ולנסך על קרבנותיהם; ויהי להם שמן די צרכי המדינה ועוד מותרות למכור בארצות שכניהם.

(ד) בעצי תמרים ותאנים ורימונים ושקדים, המה היו אונח רענן בארץ הזאת, וגם שאר עצי פרי הגרלים לרוב במדינות אחרות, נמצאים הרבה בארצות פלשתי.

(ה) בעצי יער, ארזים שקמים, ברושים, אלונים, ערבי נחל, חלבנים, היו שם די והותר להסיק האש או לעשות קרשים וקורות בנינים.

(ו) בסבכי עץ צרי וכל עצי הקטף, הגרלים לרוב סביב ליריחו, ובעין גרי אצל ים המלח; וסבך עץ צרי לא יגבה יותר משלש אמות, ומתחלק לענפים ועקרים רבים. וכאשר יתנוך איש בקליפתו, יביע ממנו שרף או שמן הגורף ריח נעים עד מאד, ונמכר במחיר גרול, וזה הצרי הנקרא באלזאם.

(ז) ברבש הער (Wildes Honig) אשר תעשינה הדבורים בנבוב העצים בסך עצום ורב, ויפה אמר הכתוב: ארץ זבת חלב ודבש.

(ח) במלח אשר ימציאו במדה רבה ממימי ים המלח, ואבני מלח הנמצאים בגלילות הארץ נגבה. גם בצפונות הארץ יאספו האנשים מי חים בבורות, ויניחו אותם מול חום השמש המפרד ממנם את המלח. וההדים ימציאו כל מיני מתכת, בפרט ברזל ונחשת לרוב, כאשר אמר הכתוב: ארץ אשר אבנית ברזל ומחררה תחצוב נחשת.

ער כה דברנו מאדמת פלשתי, ממרחבה, המונחה ותכונתה, כי גם להענינים האלה עסק לנו לדעתה מועשה העם היושב עליה. עתה נחל לדבר מהיושבים בעצמם, ממעשיהם ותכונתם ומתולדות היוצאות ממנם, לבאר היטב דברי הימים אשר עסקנו בהם.

פרק חמישי .

מן היהודים , אמונתם וחוקתם והנהגת ממשלתם בכלל .

היהודים הדרים בארצם ארץ שבו מגלות בבל וכל ומן בית שני , נבדלים מאבותיהם הישראלים אשר בזמן בית ראשון , ברעותיהם בלשונם ובמדותם , בהנהגת מדינתם ובדרכי שמירת תורת אלהם הקדושה ; הגם כי לפי דעות עין חקה אחת ותורה אחת היתה להם עם הזקנים אשר לפניהם . והקורא בספרי חכמינו בעלי תלמוד , יחזה וידע השונים הרבים במנהגם בעבודת המקדש ובעבודת אלהים בכלל , וחרושי התקנות אשר תקנו אנשי כנסת הגדולה לפי צורך המקום והזמן , ולפי השתנות הדעות , וסדור התפלות וסדרה רבים והנה בודות כי אין מגמת פני הספר הזה להודיע פרטות הדת כ"א תולדות עמנו וקורותם , לכן אין פה המקום להאריך בענינים כאלה . ולא נזכיר אך שניי הדעות והאמונות בכלל , והתפרדם לכתות שונות , אשר הסבו פירוד הלבבות וריב ומרדן בין אחים , עד מצאו שכניהם הערלים האויבים מקום לכוון רגלם בארץ ישראל ולגרש משם תושבית . — ומרם נזכר מזה נחקד ונבאר דעת המחזיק האלהי בטהרת תורתו , לתועלת הארץ ולאשרי יושביה .

התורה אשר צוה משה מורשה קהלת יעקב , כוללת חקים ומשפטים טובים וישרים אשר יעשה אותם האדם ונזכרם חיי הצלחה וטובת מדינית , הן בבחינת הטובת וההצלחה לכלל המדינה , הן בבחינת הטובת אשר לכל אישי החברה בפרט , מלבד רב טוב הצפון לצדיקים שם בחיי נצחיים . — והנה עם ישראל נשתעבדו לאלהיהם וחייבים לעבדו ולשמור מצותיו בשתי בחינות : א) שעבוד הנבואה לבורא , להכיר טובת מציאו מאן ליש , ויחידה ויקימה בחסדו הגדול יום יום . ב) שעבוד עם למלכו אשר ענינו מלכותו לנצח על הצלחת המדינה בכלל ובפרט . והוא יתברך נאל את אבותינו מעברות מצרים וחליכם במדבר , ויביאם לארץ , וגרש מפניהם גוים רבים ועוצזים מהם , ונתן ארצם להצלחה לישראל עמו , ויהי בישורן

בישוחן מלך . — ולעומת הבחינות האלה היה דת אלה' נקשרת בקשר אמיץ עם חקי נימוסי המדינית, והיו לאגודה אחת . והעובר עבדה אלהם נחשב כפועל לטובת עמו ולתקנת חברת מדינתו , והמורד באלהם כמורד במלוכה ומשחית חפצי עמו וארץ מולדתו . וכל זמן שישראל שמרו תורת משה ככל חקותיה ומשפטיה, נשאר קשר המדיני בתקפו , ותגבר ידם לעשות חיל , ושכינת הנום יראו מפניהם ולא ערבו לבם לגשת אל גבולם ולנפול בארצם . אולם כאשר סזו מרדכי התורה וילכו בתקות הנום אשר סביבתם ולמדו מעשיהם, רפו יסודות המדינה ונתקה אגודתה , או סר צלם מעליהם ; הגה כי כן ורך העמים חלושי כח לאחזו ולרבוך במרות שכניהם החזקים מאנם . — וראו הנום רפיון ישראל ולא פחדו מסנם פחד , וחיל צרים באו לארץ ולחצום ויכניעום . לכן בהצר להם אייביהם , וישלח ה' מלאך , הוא איש גבור חיל וירא אלהים , המעיד לב עמו לשוב לאמונת אבותם וללכת בחק תורת משה , או נדחו ידאי ה' , ושובו והתאחדו בכל נפשם ומאורם , וידו הקשר אמיץ , ויצו ה' ישועת יעקב , ותושע להם ורועם להשליך של לוחציהם מעליהם . — ועל אופן הזה הגרנת המדינה וקום דתה אחת היא .

ובבחינת האמונות והדעות העיוניות לא נחלקו הישראלים בזמן בית ראשון כ"א לשתי מחלוקות , מאמינים ופושעים ; המאמינים רבקו בתורת משה בכל וכל , ולא נמו מאנה יסין ושמאל , ולא עלה על דעתם לעשות בה תוספות או גרען , ולא מלאו לבם לקצוץ בגמיעות , ולחקור אחר דעת מחוקק , או לחשוב מה למעלה ומה למטה , מה לפנים ומה לאחור , אך תמכו בכל נפשם על חכמת אדון הנביאים אשר דבר על פי ה' , ויאמינו כי תורתו תמימה , עץ חיים למחזיקים בה ותומכיה מאושר , וילכו אחריו בעוללים הגשענים על זרוע מנהליהם . ולשלימות אמונתם תורתם סבה מיוחדת . ודא : יאן כי העם חיוצא ממצרים לא תורגלו ולחשוב מחשבות עיוניות , כי במצרים אשר עברו שם בדרך לא היה להם מקום ללמוד חכמות ועיוניות , ולהנות בעיני עסק חריקן , ואחרי

ואחרי עמרם סד סיני וקבלו את התורה היא לברא היתה להם מאירת עינים כאמור : כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים ; ובוה היו נצולים משנאות וטעויות הנולדות מקוצר דעת אנוש . והפושעים המה הבוערים בעם אשר אין להם און לשמוע ולב לחשכיל , ויתורו אך אחרי מראה עיניהם וזוגים אחרים , המה ראו במצרים הבלי אלילים וחמדות שוא ומתעה , ויחסרו להם בלבתם , או ראו בארצם שקוצי אלילי שבניהם הגוים אשר סביבותם וחושבים בקרבם , ויתאו תאוה ויצמרו להם , והזניחו תורה משה בכללה , ויעברו אלתי ורים , והזה לא שם ולא חלק להם בישראל ובחקותיו . לכן גם כי רבו הפושעים עד באחרית הזמן נפרדו עשרה שבטים ע"י הססית ירבעם בן נבט פרידה גמורה מאחיהם המאמינים , והיתה להם ממלכה וממשלה מיוחדת ; בכל זאת נשארה ממלכת כננים וגוי קדוש באותו החלק המחזיק בחקי אבותם , ולתם עיר האלהים קרית ירושלים ובית המקדש אשר בתוכה , והכננים והלויים ועל שומרי משמרת ה' כפי דת ישראלית , ושם האוצר הנחמד האמונה האמתית והנצחית שמורה ונצודה לרוד אחרון . — אכן רוח אחרת לבשה הדורות האחרונות בימי בית שני כי היהודים אשר היו שבעים שנה בבבל , לא נשתעברו לעבודת פרך לבנות ערי מסכנות החת שבת שומד ומקל רודה כמו במצרים , ואם כלל האומה היתה בגלות , לא היה בן איש ישראלי בפרטות , ובארץ פרס היו היהודים בשלות כמו שאר הושבי הארץ , והתחתנו בבנותם , ויאהו שם שדות וכרמים ויעברום ויאכלו פרי תבואתם . לכן ברכות הימים למד לשונם ומדותם , חכמתם וידיעתם ; כי הפרסיים היו כימים הדם בעלי חכמה וידיעות , לא כמצריים בימי משה הנבערים מרעת וחכמת מה להם . והיהודים הגם שלא קבלו דת אמונת פרסיים , בכל זאת למדו ממנם התנויות והעיוניות הנאחוות עם דתם , ויחקרו גם המה אחר יעודי בני אדם בזה ובכא , ויהנו מחשבות עמוקות והעיונות נשגבות במה שאחר הפסע ובשאר הקשי הזמן . גם בחכמת הגות המדינה קבלו דעות חדשות הנולדות בידודם הזמן וברכות ההשקפה והעיון . ובה שבו היהודים לארצם ברישון קדש מלך פרס

פרס, ובנו חומות ירושלים, והקימו מעפר בית מקדש אלהים, ועמדם שבו הכתנים והלויים המתיחסים לתולדותם, אשר גם בגלותם אב לבנים הודיע התורות והחקים, איך לעמוד ולשרת בקדש כדת משה וכתנת שלמה ושאר מלכי יהודים הצדיקים, והמה שממנו את משמרתם, אך לא בכל פרטיה כאשר בתחלה. הדעות והדורות הללו מנהגים חדשים, וגם רוח בני אדם המושל בתוך עם הארץ לא הסכים יפה עם כמה פרטיים אשר בימים ראשונים. וחכם לא ידעו הלשון והספר הנמסר להם מקדמונים כנאמר: ובניהם חצו מדבר אשורית ואינם מכירים לדבר יהודית. גם כתב העברית אינם מכירים ובחזו הסופרים לכתוב התורה בכתב אשורית. ובעבור חסרון ידיעת הלשון לא הבינו את ספר התורה באר המיב. אך המאמינים סמכו על תורה שבעל פה הנמסרת למו"ע"י אנשי כנסת הגדולה אשר קבלו מנביאים ולמעלה עד משה, הכתב ומסורת הקריאה ופירוש המקרא. אולם רבים מאנו בקבלה הזאת ובחזרו להם דרכים אחרים בביאור התורה, איש איש לפי מחשבותיו ועיוניו, ולפי דעות החדשות אשר למדו מעמים אחרים; ועור אחרים למדו משפטי הגיון והקשים פוטעיים מחכמי יון הנקראים כת המורכרים (Sophisten) ונשתבשה התורה בידם; ובכן גם המאמינים בתורה משה נחלקו לכתות שונות, כאשר נספר למטה פרק ו' בפרטות. ואף אמנם גברו ידי כת המאמינים בקבלת תורה שעל פה, ומהם נעשו הראשים והשליטים, ועל פיהם היתה הנחת המדינה ועבודת אלהים והחזקת בתי מדרש, ומסירת התורה מחזר לדור עד היום הזה, בכל זה גרמו חלוקי הדעות בכתות שונות כמה רעות וקלקולים רבים ודיב וקטטה בתוך עם היהודים כאשר נראה במהלך דברי הימים האלה.

ובבחינת הנחת המדינה, לא היתה בתחלת ימי בית שני, מן זרובבל עד הורקנוס הראשון אגודת חברה מדינית (Staatsverein) כראייה, רק קבוץ עם השבים מפרס ובבל חיו יחדיו בירושלים ובשאר מקומות הארץ בהשקט ודומיה, איש איש הלך לדרכו לבקש מחיתו ומחית בליו, בלי קשר וחבור פרטי ואישים לכל העם

העם • הן לא שלמו מסים , כי אין עליהם לתת שכר לחיל מלחמה , או להמציא ארוחות לראשים ושלימים כי מלך ושרים אין להם , הממשלה היתה ביד הכהנים השומרים משמרת המקדש ; והם אכלו את חקם מאוצר בית המקדש הנמלא מנדרים ונרבות העם יראי אלהים • גם אין להם צבאות חיל ללחום בעד ארצם , כי בדות היהודים מעטים ושקטים ודבר אין להם עם שכניהם , לא קטא אותם יושבי מדינות אחרות ולא פנו אליהם • ובנפול חיל שוודים לגבולם , כל אחד מהיהודים אחז מגן וקשת ללחום בעדו ובעד ביתו , או באחד או בקשור עם שאר לחמים מאחיו — עד בהארץ הימים , ערה רוח קנאה בעמים אשר סביבותם ונפלו בארצם בחיל גחל , וילחצו ויצירו ; בפרט חיל חונים תחת הצורך אנטיכוס אשר בקש להשמיד את יהודית הקדושה , ואף אמנם נעשה תשועה ע"י גבורי החיל בית החשמונאים , בכל וח צרות ורעות רבות מצאו את הארץ בימי המלחמה וכמה שנים אחריה • או ראו יושביה כי לא תכונן הענת המדינה אשר עד עתה להשאיר הארץ בהשקט ובטחה , עד קם יוחנן בן הורקנוס והפוך ממשלת כהנים לממשלת מלך , ויקשור כל עם הארץ לאגודת חברה אחת ע"י חקים ותקנות חדשות הנאותים להחזיק קבוץ המדיני במעמד טוב ובטוח , כאשר נספר למטה במהלך הספר • עתה נדבר סכל הענינים האלה בפרטות , דבר דבר על אפניו •

פרק שישי

מהנהגת ממשלת המדינה בפרט •

ברורות ראשונים מוזן בית שני אין מלך בישראל , והכהן הגדול עמד בראש העם , ועל פיו נעשה כל דבר , אך לא על פי משפט האורים ותומים כאשר בימי בית ראשון • והוא היה איש גבתי מכל העם , איש היותר קדוש ותמים במעשיו ובמדותיו וזרע דומה חקי התורה ומשפטיה , ועל פי הרוב בחרו אחד מארבע כתנים

סגים גדולים אשר לפניו . והנה עצם משמרת הכהן הגדול חזרה לעמוד בראש עבודת אלה ולהשגיח עליה ; אך גם בשאר צרכי המדינה ובדברי ריבות בין איש לרעהו , כל דבר הקשה הביאו אליו , וכאשר חרץ משפטו כן קם והיו . ואחריו במעלה עמדה חברת יעצים הוקנים הנקראים סנהדרין ומספרם שבעים ואחד , ועליהם שני ראשי המדברים , הראשון נקרא נשיא . והשני אב בית דין . והוקצם האלה שפטו בין דין לדין , בין דם לדם , וכל דברי ריבות , וגורו אומר על כל מצות אשר תעשינה ואשר לא תעשינה , ועל פיהם יצאו העם למלחמה על אויביהם , או עשו שלום . ונקראם : סנהדרין גדולה , לפי שהמה בית משפט העליון במדינה . וחרצות רבים אין לשנות ; גם הכהן הגדול התיעץ עמהם בכל דברי יקר וקשה , וכאשר נמנו וגמרו כן נתן הכהן פקודתו לעם . ואישי חברת הוקנים האלה , נבחרו מתוך העם אנשים חכמים ויודעים , אנשי אמת ושונאי בצע , בעלי מדע בחכמות וידעות שונות , בפרט בחכמת התורה , בחכמת הטבע , ובחכמת הרפואה , וידעות תפונות השמים , ומכירים היטב לשון עמם ולשונות שאר העמים האלומוות , וכל הגדול מרעהו הוא הנבחר . — ורבים מאנשי סנהדרין זהה להם בתי מדרש , ולתלמידיהם הותרו הגונים נתן רשות לבא במקהלות הוקנים לשמוע אשר נעצו יחד בבית משפטם . ובהעדר אחד מאישי הסנהדרין נבחר אחד מהשומעים האלה למלאות מקומו . — ומקום מושב הבית דין הגדול הזה , היה באחת מלשכות בית המקדש .

מלבד סנהדרין השבעים ואחד , היו עוד שני בתי דין בירושלים . ואחד בכל עיר ועיר . מחובר מעשרים ושלשה אישים , ונקראים סנהדרין קטנה , והם דינים דיני ממונות ודיני נפשות , אך כל דבר הקשה הביאו לפני סנהדרין הגדולה , גם משפט הגדול והנחת ודומה לו בא לפני סנהדרין גדולה . ועוד היו שופטים יחידים הנבחרים מבעלי דין . זה בודד לו אחד , וזה בודד לו אחד , ושני השופטים בחדו את השלישי , והמה שפטו על פי הכרעת שכלם וישרם ועשו פשרה בין אנשי הריב . ומפקודת שמירת עיר והמדינה (Polizey) לא נשמע בימים

בימים ההם, אך עיני כל אחד מהיהודים פקודות על בשרת הארץ, ומל
מחרת דרב ומשפחת שלום, אחוזתו והעמידות לפני המשפט. אולם
בבית המקדש היו אנשי משמורת מיוחדים מהכהנים והלויים
המיוחדים בכל שבת, ועומדים לשמור את הבית.

גם שרי מסיס ומכונים וגו' לא היו להם בתחלה, יען כי אין מס
ואין אוצר למדינה; אולם באחרית הזמן כאשר שמו היהודים את יושבי
הארץ הערלים למס עובר, ופקדו פקידים לגבות את המסים במועד
השילום. אך סוכן היה תמיד על אוצר המקדש כמו בזמן בית
הראשון.

והיה העם שקטים ושקטים בימים הראשונים לזמן בית שני
ואין מכלים, איש איש באזנותו היה מעבודתו וממלאכתו תחת
נפנו ותחת תאנתו, או מעשתות צאנו ועררי בקרו, לא השתררו
ולא נאו עליהם ראשיהם; והבין הגרול ואנשי סנדרין החזיקו שלום
ביניהם, ועשו משפט צדק בין איש לרעהו, וכעס כבדן יחד נפקחו עיניהם
לשקוד על הצלחת המדינה ולשבת השקט ובסוף. ושלש פעמים
בשנה, התאספו כל זכרי העם בירושלים, בימי החגים הידועים כאשר
צוה להם ה', וישמחו בכל הטוב בנחלת חלקם ובבית המקדש
תשגב והצלחה, ובעיר אלהים המעושרה, אשר גדלה ונתעשרה מאד
ע"י אסיפת הזמן רב כאלה, ותתרבה יפיה והדרה בכל שנה ושנה.
ומידי התאסף העם יחדיו המתקין סוד לפעולות טובות המדינה בכללה,
והשימו ידיהם לראשיהם ושופטיהם למען חסכם ולחזותיקם כאשר
יש לאל ידם. ותגבר אהבת היהודים מאד לירושלים קרית מועדם
וחמדתם ולבית המקדש תפארת אבותיהם, כל ישעם וכל חפצם
בם. — ובפרוע פרעות בישראל ע"י אנשי פצרים ואנשי סודיא אשר
תעזו ידם עליהם ויבאו לחססם ולשודדם, ותתרב העם ללחם
עמם בכל כחם ומאדם בעד קרית עוזם ובעד תפארת בית עבודתם,
והיה הקשר אמיץ בין העם ובין ראשיהם, וחפץ ה' בידם הצליח
ותשקם הארץ ימים רבים. — אולם ברבות הימים רח אחרת תקפה
על הראשונים, ויחלו להתגשש על העם ולהשתדל עליהם, והעזו
רח מרן ותלונה בעם, ע"י וחדשות אשר עשו בתקנות המדינה
ובחשונות

ובדאגותי הוצי המסעלה ; וילגנו העם עליהם בהתאספם יחד בימי
החגים בירושלים , והידיב בינם ובין ראשיהם , נאש המסלוקת
התלכבה ותלך ותקד עד להשחית , כאשר נראה במהלך דברי
המשל האלה . — ואשר סכסך בנאדרי ביהודי יותר : הלא הוא שינוי
הדעות בעניני הדת והאמונה , כי התחלקו לכמה כתות שונות , לכל
אחת דעה אחת ביסודי התורה והעבודה , וכל כת בנה במה
לעצמה , וכארא את ספר התורה לפי דעתו והשקפת כל אחד , ועי' ו
תעוררה שטנה גדולה בין אחים כאשר נבאר למטה .

פרק שביעי

באמונת ודעות העם וחלוקי חביתות במסע

כבר אמרנו למעלה פרק ה' שהיהודים למדו מחכמי עמים אשר
התערבו בהם , מבבל פרס ויון , חרושי דעות ועיוניות
והשקפות אשר לא הורגלו בהן בימי בית ראשון ; עתה נדבר מהם
ביותר ביאור , ונאמר : כל המשים עין בחינה על מצות התורה , הלא
יחזה וידע , כי בשגם תכליתן לפתח ולקדש נפשות ישראל לזכותן
ולתביאן אל מדרגת קדושה העליונה ואושר נצחית , כמה שאמר
הכתוב : והתקדשתם , קדושים תהיו , כי עם קדוש אתה וגו' , בכללות
דובי התורה סובבים על האופן האחד , להכשיר את העם לחיי הצלחה
להיות מאושרים בארץ נחלתם , ולדבוק יחד רבך טוב בחברה מדינית .
לכן שכר ועונש האמורים אצל כמה מצות ואזהרות התורה הם ומניות ,
כמו : למען ייטב לך והארכת ימים על הארמה וגו' , למען תחיון
ובאתם וירשתם וגו' , ונתתי נשמתם בעתם וגו' , ונתתי מטר ארצכם בעתן
יורה ומלקוש וגו' , וכהנה רבים , וכן להפך הקללה . אולם משכר
ועונש דוחניות לא זכר הכתוב כ"א ברמיזה גדולה , כאשר דרשו
חכמי האלמוד וסמכו על המקרא בכל מקום שמקומות הירועים
בתורה , וסבה לזה אין בידי להכריע , והמשכילים יבינו . וכן כל שאר
דברים שאחר הטבע , כמו מציאת מלאכים , שטן , שדים , ושעירים , חגים
שהזכירם

שהזכירם הכתוב, בכל זה לא צוח לנו להגות בהם, מה, איך, כמה, ואנה הם. יען כי אינם מתיחסים לעקרי התורה ויסודי האמונה, והם דברים למעלה משכל אנושי, והגות בו אינו רק חלק נפשות אצילות כנביאים וחז"י אלהים, ואין חפץ למקמי תורה לדעת טבעם ותכונתם. — והנה יראי אלהים אשר בומן בית ראשון לא נתנו לבם לענות בדברים האלה, ולא דרשו וחקרו מה למעלה ומה למטה וכו', כמו שהערנו בפרקים הקודמים, רק קימו וקבלו מצות התורה כמו שהם, ולבם המים עם אלהיהם. — אולם בומן בית שני אחרי אשר נתפשטה חכמת ההגיון והעיון בין חכמי הגוים, והמה בקשו חשבונות רבים לפאר וליפות תבלי אליים ע"י רעיונות שוא ומתעתה ולימודי עמקי הבנה המבלבלים השכל הבריא, ושימו מעטה תבלי ומסות שקר על כופי אמונתם ע"י יופי מליצתם ונעימת שירם, במ יספרו: ממלאכים, שמנים, ושדים, והתילדם על משפחותם, וטענה דברי תורה ומחשבות אפס, או למדו ממנם ורע יעקב המעורבים בהם; ואף אמנם שלא קבלו מהעמים אמונת שקרם, בכל זה למדו ממנם דרכי הציגונם ועיונם, מאהבתם לעומק מחשבותיהם, והשתמשו בהם בהגותם בתורת אלהים האמתית, ושרו לבם לחקור ולדעת מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור, ובהיות כי הרברים האלה לא נמסרו להם מנביאי האמת חז"י אלהים, ושכל האנושי לא ישיגם על נכון, שגו ברואה ופקו פליליה, ונתרבו הפעיות וחלוקי רעות בין כתות שונות, לגרען האמת ולהשבית מנוחה ושלוש.

והנה שתי ראשי כתות היו בימים ההם בקרב היהודים, והם גפרדו לשאר כתות קטנות, ואלו הן ראשי הכתות: (א) הפרושים הרבקים בתורה שבעל פה, ובבללם ג"כ כת האססאיים (Essäer). (ב) השומרונים המאמינים רק בתורה שבכתב, ולא בבעל פה, ובבללם, כת הצרוקים והקראיים. ונרבר מכל אחד מהם.

הפרושים

היא החברה היותר נרולח במספרי, ורוב המון העם נשמעים לה, ונקרא

ונקרא פרושים, לפי שהיו פרושים מהמון עם, והתנתנו במדות וקדושה מיוחדת. וחברה הזאת עמלה בכל מאמצי כחה להחזיק מסורת תורה שבעל פה, לשמור עליה ולהפיצה בישראל בכל גפשה וכלתה. וישימו בעליה כל מגמת פניהם לסמוך על המקרא כל הדינים והלימודים, הן הלכה הן אגדה, וכל פרטי ודקדוקי תר"ג מצות אשר קבלו מפה אל פה מימי משה, ודרשו תלי תלי הלכות על כל קוץ וקוץ באותיות ונקודות ומעמים הנמצאים בספר תורת משה בכתיבת יד עזרא הסופר, ואמרו: למען יאמינו העם כי לא בדינו הרברים מלבנו, בראותם כי נמצאו נרמזים במקרא; ובעבור עומק השקפתם ועיונם וחריצות שכלם ובעבור קדושת דרכיהם, כבדום העם מאד מאד, וסרו למשמעתם וקימו וקבלו תורתם כתורת משה הכתובה. ולימודי הפרושים נתקבלו מהחלק הגדול מיהודים, הן בארצות קדם והן בארצות איירופא, וקבלום עליהם ועל זרעם עד היום הזה, אם אמנם לא במעמד כלם נקבלת התורה ביד סיני, בכל זה קבלום רוב העם ע"י שמירת רבניהם, ודתנהגם אחריהם, וע"י הודעת לימודיהם מאב לבן מחד לחד. — על כן אינו מן הראוי לקרוא חבדת הפרושים בשם כת כאשר קראם יוסיפוס, יען כי מספרם כולל רוב האומה, ודעתם עקד האמונה.

ובין לימודי הפרושים היו ג"כ דעות והאמונות אשר לא נמצאו בפירוש בתורת משה, כמו האמונה שהנפש היא עצם רוחני וחלק אלוה ממעל בגוף האדם, והיא חפשית ואינה מוכרחת בפעולותיה, תחיה גם לאחר מות הגוף, חיי נצח בעולם השכלי. והאמונה בהשגחה פרטית, והוא רצון אלהים השליט בכל מקרי העולם התחתון, וגור מל המעשה, ואין חכמה ואין תבונה ואין עצה ויגיעה נגד רצונו; חוץ ממעשי בני אדם בבחינת הצדק והרשע, המה תלוים מכוונת אדם הרצונית, ואינם נופלים תחת השגחה אלוהית. והאמונה שתשובה ומעשים טובים קורעים גור דין הרע. והאמונה בשכר ועונש רוחניים בעולם הבא, הרשעים ידונו בגיהנם והיו לדראק עולם, וחציריקים יתענו בגן עדן כדי אשר ישובע שמחת בעולם.

בעולם הנצח • והאמת בתחית המתים • — וברעות העזת אנן
בלמדים, להאמין במציאת נבראים השכליים, כמו מלאכים,
שרים, ומלאכי חבלת, וכתה נמצאים שאחר המבע • — ומבלעדי
אלה הרב ללמד דרכי מוסר השכל טובים וישרים, ופחות מכות
ותבנות שיכור לו האדם לטוב לו בזה ובבא, ודבבה סתם נבתיים
מפנינים, ומצאיהם מצא חיים נעים • ומאד הזהירו למעט
בתאות הנפניות וחמדת שלם העובר הזה, וכל יגיעת אדם
וחפז יהיו לעסוק בתורה ובמצות, להשיג נעימות נצח בעולם
הבא • — על דברת הדברים הטובים האלה, היתה החברה הזאת
חותרת יקרה ורצויה בעני רוב הזמן ישראל ורעותם נתקבלה, וגם
שחפריו לפקמים על המדה בממצאים בדבריהם • — גם ראשי העם
אשר בידם הכת והמשעלה, אחז דעת הפרושים ולימודיהם, וקצתם
תאספו גם כמות ובתמים, וקצתם אך הערס יערימו ועשו
בתחבולה לרבות בתורה הנאת אך למראה עין, כי יראו מהמון
עם, או למען ימצאו בקרבם צוחבים ודבקים בעת הצורך להם,
לאוזה חבלית הנרצת • —

האסיים

הפרושים המתאחדים לכת מיוחדת, ונבדלים משאר אנשי הכת
הנוספת, ע"י דין ודוחק אשר יעמיסו עליהם בדצונם •
האחרונים העלה יחסיו את נפשם מכל טוב עולם הזה, ובמעט
יכלאו צרכי חנוף האדם ומחיצו, וקובלים כל מחסור כאשר
מבע חדר ימל שאת • — וכבר האריכו פותגי דברי הימים בספורי
פרשות חסד הזאת, רעותיה ומנהגיה וקשי דין אנשיה • ונפיר פה
אך ראשי דברים בקצור נמרץ :

האסיים

(*) במקור מלת אסיים (Essäar) יש מעשים שגור מחלת אסא (Asa)
וכאן שם המקום אשר ה' שם אספתם הראשונה • ויש חושבים שהם
שם חיש הראשון מיסד הכרה הזאת • ואולם קרוב לאמת היא הדעה
שעלי הכת הזו היו עוסקים במחמת רפואה הנקראת אסורא כל' כפדי

זאת סיים גם בעלי ברית מיוחדת, אנקשרים יחד בקשר אסון
 וזוהי, ולדגם ואשים ובעלי חברה ישנים, וחולשים מקדוב מא
 המבקשים לזכות חברים, אך אינם מתקבלים עד אחת ששם
 לאחורה, עד מצא אותו חבת ראוי לכך, אחרי השנייה על מעשיו
 וסודותיו בעין פקוחה. מקצתם שוכנים ברד וגלמוד, וקצתם יושבים
 יחד בקהלות קטנות בארץ ישראל או בחוצה לארץ, ועל הרוב
 במקומות שקטים ונפרדים משאר בני אדם. כל בני החברה
 מתאחדים יחד, רכוש כל אחד הוא קנין לכלם, וראשיהם שולטים
 בהכנסות והוצאות גביהם לחלקם בחלק שוה לכל בעלי חבת.
 ואם שנים או יותר יושבים במקום אחד, בית אחד לכלם, שם
 שוכנים ואכלו יחד על שולחן אחד, על פי בן משק הבית הנפקד
 עליהם, אשר יכין לפניהם מאכלם, ויוציאם ויביאם איש איש
 לעבודתו בשעות קבועות. — ואלה הם ראשי יסודות החברה אשר
 על כל הבא בקהלם לקיים ולא יעבור כל עוד נשמתו בו: לא ישא
 לדם נשים, ואין לדם שום התחברות עם נקבות, למנוע תאות
 החוש, לכן לא יתקיים חבת כי אם ע"י חרשים תכאים לחברתם.
 גם עוזר משאר הענוני העוף, לא יסבו בשמן בשרם, וכל תנוע
 בבלי דעת בשמן, ירחץ בשרו במים; לא יאכלו מעדנים ולא
 ילכשו בגדים יקרים, רק מלבושם גסים, אולם כל בגדיהם תמיד
 לבנים ונקיים מאד. גם בדרך שהם חולכים, גיכרים בענות ושפלות
 דתם, כי ילכו שחוח ונגעם. — וכל מעשי ידיהם בבקשת מחיתם
 תמיד בהשקט ורוחיות בידם עובדי אדמה או עשי מלאכת בית, וספדי
 עבודתם יאכלו בצמצום גדול ורק לזדיות את נפשם, והסודות יתנו
 לגמילות חסדים ולמעשה צדקה. — בבוקר יקומו קודם קלחת
 השחר, ושחרים שעה אחת לתנוה במחשבותם צדדי יראה
 וקדושה ומתפללים, ויוציאים לעבודתם חמש שעות, ואחר יתנו
 בשום צמים, ויסבו אל השלחן בקדושה גמורה ובנקיטת גדולה,
 ומכבדים ברכת האוכלים וידק ארוחה אחת צמצם לשופע צמצם,
 ומכבדים אחד השמן, כן צדדיים כן בערב. — על שטחם יתנו
 אצותם לכבוש שם ולמקט וסודות המנוחות, ולחיות שלום ואהבה
 בין

בין אנשי חברתם. — האסים מחזיקים בתורה שבכל פה ומקיימים אותה בכל פרטיה, אך יותר הם מחזיקים בחקות אשר להם בפרטות, ולא יעבדום בכל אופן ששעולם, ומוסרים את נפשם עליהם וסובלים עניים קשים באהבה ובחבה, ולא ישנו ולא יכזבו באמונתם אין גם במנהג היותר קטן בערך, ושוחקים תחת יד מידם ורוצהים, ומתים בשמחה וטוב לב, כי יאמינו שהנפש היא עצם השמים. סגור וכלוא בתוך גוף האדם כל עוד בחיים חיותו, לכן בהשבר הגוף תצא הנפש מבית כלאה לחירות אל ביתה השמימה. — ומאמינים הם בהשאת הנפש, ובשכר ועונש בעולם הנצחי, אך דעות זרות להם בבחינת החיים הנצחיים, ומחשבותם רומות למחשבות הכל אשר ליונים בענין חיי העולם הבא. ואין לנו עסק להתאריך בחלומות האלה, והרוצה לדעת זאת יקרא בספר הקדמוניות ליוספוס פלאוויוס, ולחכם ירדיה אלכסנדר (Philo) — אך אחת לנו להזכיר, כי בכל קדושת הדם והתבודדות חייהם, לא מנעו אנשי הכת הזאת מלהתערב בעניני הנגה פאשלת המדינה, ומלחשים באוני העם והראשים, ונבאו להם נבואות, להמנותם לקבל דעתם וחפצם באופן ההנגה, ויסבו במה סכסוכים בין העם ומנהיגיהם. —

השומרונים

השומרונים הם תערובת עמים, מיהודים, מכותיים, ושאר עמים אשר הביא שמה שלמנאסר מלך אשור סבבל מכותה ושאר ערי הגוים ויושבים שם. והנה היהודים מעת נקדעה מלכות ישראל ע"י ירבעם בן נבט היו עובדי עגלים וגם בתורת משה החזיקו, והגוים היו גרי אריות ואת ה' היו יראים וגם את אלהיהם היו עובדים. והיו ערוב גרול באמונת יושבי שומרון. ובימי בית שני התאחדו כלם לאמונה מיוחדת, אך בימי אלכסנדר מוקדון שבו לרדת משה, יען כי איש גבור חיל הזה מאן להמנות להם חסרו אשר הבטיח ליושבי ארץ יהודה בחזרתו בירושלים, באמרו: שושומרונים אינם נחשבים לעם יהודים. וקבלו עליהם תורה שבכתב

שבת והשתקוה לכתב ארצם, ותרנמוה בלשון עמם, אבן מסעות תורה שבעל פה לא קבלו מאומה. אולם גם בתורת משה התבונה עשו שנים וחילופים בקריאה, וכתבו לתוכה דברים אשר בדומלכם ואמרו שמצאו כתוב כן מימים קדמונים; ובתוך הכובים אשר כתבו בה, היתה המצוה: לבנות להם בית המקדש בראש הר גרזים, אשר דברנו מאז למעלה פרק ר', ולא נודע בספרי דברי הימים פרטות דעותם ואמונתם, ובתלמוד קראו אותם כותים, ואמרו שהמצות שמחויקים בהן מדקדקים יותר מישראל. — ומלחמות רבות היו להם עם אחיהם היהודים בזמן בית ראשון, אך בזמן בית שני היו נאחים בממשלת היהודים, וכמה פעמים מרדו וחשבו מחשבות להפרד מעליהם בכל וכל. אולם בימי יוחנן הורקנוס נעשו נכנעים ליהודים, והתאחדו עמם כמעט לעם אחד. ובכל זאת עודם מתנגדים להם בלבבם וברעותיהם. ויתר דברי השומרונים נספר במהלך דברי הימים האלה.

הצדוקים

היא כת אחת אשר לה צד השווה עם השומרונים, שלא יאמינו בקבלת תורה שבעל פה, על כן אינם מאמינים ג"כ בהשאת הנפש ובשכר ועונש ורחמים בעולם הבא, לפי שלא נוכר מדברים האלה בפירוש בתורת משה. אולם הצדוקים לא היו נפרדים משאר היהודים בערה ובמקומות מושבותם, כי חיו בקרבם והתערבו עמם, וכמה פעמים נעשו ראשים ופקידים על העם והמדינה; ולפעמים היו ממנם כהנים גדולים והשתמשו בעבודת בית המקדש כפי תוראת בתי מדרשם (*). כי היו להם בתי מדרש, בהם דרשו את התורה לפי דעת מיסדם אשר לפי דבריהם הוא האיש צדוק אשר קבל מאנטוניוס איש סוכו. הצדוקים אינם מאמינים במציאת

(*) במשנה במס' יומא פרק א' נאמר: ששלומי בית דין וקני כהונה היו משביעים את הכהן גדול בערב יום כפורים שלא ישנה דבר מדיני עבודה מכל אשר יורו חכמי פרושים אם יכנס לפני ולפנים לעשות עבודתו, לפי שהשדוא לצדוקי.

במצאת מלאכים ושאר נמצאים רחניים ; אך מאמינים המון בנתינת התורה ובנבואת הנביאים, ומקיימים מצות התורה לקבל שמר בעולם הזה, כי לא יאמינו בחיי עולם הנצחי ויאמרו : האדם הוא בעל רצון חפשי, ואין משגיח על מעשיו לשלם לאיש כמעשהו, אך ממעלליו ישבע איש, אחרית כשדון המעשים טובת מאליה, ואחרית רשעה רעה מאליה. ויען כי אינם נוצפים להצלחה נצחית בעולם העליון, לכן יבקשו כל תענוגי עולם הזה אשר יוכלו להשיג. ובעלי ההלסוד יקראו אותם אפיקורסים (Epikuraer) והוא בעלי תענוג.

הכת הזאת היתה אך מעט במספר, אולם אנשיה עשירים ואדירים, כי רבים מגיבי העם אשר להם עושר ונכסים, נפו לרעתם והתחברו להם, למען מלאות חשקת לבבם ותאוות יצרם, אשר לפי דעת הצדוקים אין בה חטא ועון ; הן אמנם היה גם בהם איזה מלומדים גדולים אנשי מוסר ומדות טובות, אוחזי שלום ורודפי צדק בכל מאמצי כחם ; אולם רוב בעלי הכת היו אנשי ריב ומרוק, ואלעינים על דברי חכמי הפרושים ומכעיסים אותם, גם התנאו בעשרם ובקשו תמיד השררה והמשלה על אחיהם היהודים. אך יד הפרושים תקפה תמיד עליהם, וקולם נשמע יותר מהלחץ עם, לפי שהם היו חריבים, ועל פיהם נעשה כל דבר המדינה והמלכות קהל ועדה ; רק בעתים ידועים התנשאו הצדוקים ותנחנחו העם והמדינה לפי דעתם ויסודי אמונתם, אך לא האריכו ימים בממשלתם, כי לשטן היתה להם תלונות העם. וקרובה לרעת הצדוקים היתה באחרית הימים דעת הכת הקראיים, אשר עזרם נמצאים עד היום הזה בנבול ארץ ישמעאל טורקיים. ומלבד ראשי הכתות הנזכרות האלה, היו בימים ההם עוד שאר מחלקות קטנות ביהודים, הגפרדים בדעותיהם בהוראות איזה פרימי דיל התורה וחקה, ולאלה מנהג בפני עצמם, ולאלה מנהג בפני עצמם. וכותבי דברי הימים הקדמונים זכרו כמה שמות הכתות, מכלי לדוריע במה נחלקו רעותיהם, ואנו אין לנו עסק להזכירם, כי אין ענין להם בספודי מעשה ותולדות העם, ולא זכרנו רק הכתות הגפרדות ורחוקות זו מזו ושונאות זו את זו, אשר חסכו מכות ופרעות בישראל, כאשר נספר במהלך הספר הזה.

ספר שני

וספר תולדות פלבי בית חשמונאים ונסיבי העם .

מן ג' תרנ"ה עד ג' תשמ"ז .

~~~~~

פרק א

חוק ממשלת המדינה על ידי הורקנוס הראשון
אחרית הרעה היוצאת ממחלוקת הכתות .

בדורות הסמוכים אחרי ורובבל , רפו יסודות ממשלת סדנים ,
ונתקה אגודת חברה המדינית , אין עוד קשר בין העם ובין ראשי
הממשלה , והיו פרעות בישראל , איש הישר בעיניו עשה , וכל זה
מסכות אשר זכרנו למעלה ; וכאשר הלך ונשתה גבורת הדגרים , פן
גברו ידי שכניהם הצוררים , ויפלו לארץ ידודה בתל עצום ורב ,
וכמעט היו העם והמדינה לבו ולשלל לאויביהם , לולא קמו אנשי
בית חשמונאים הצדיקים והגבורים , ויאורו חיל למען אלהים ולמען
עמו והעמידו הכל על תלו . ועל כלמו הפליא לעשות אחד מיוצאי
ועם , הלא הוא **חורקנוס הראשון** , אשר התאמץ בכל עוז להרים
קץ ישראל וצלחה בידו . הוא הקים מעפר רוח העם הנכאה ,
יחדש הקשר והאחוה בין היהודים , ויחזק אגודתם יחד ביתר חוזק
ואמץ מאשר היתה בתחלה מעולם . האיש יועץ וגבור חיל הוח
שמש בכחנה גדולה קרוב לשלשים ואחת שנה , ואחר עמה גם
הנהגת ממשלת המדינה , וישפוף רוח עצה וגבורה על עבריו ועל
עמו , עד נפל פחדו ופחד היהודים על כל ארצות שכניהם . גם
החזיק את גבולות ארצו ע"י תוקף מלחמותיו , והכניע תחתיו את
יחסי הסמוך הקטן **אידומי** הוא אדום , ויאלצם לעזוב את
עכוות

עבודת אלילים ולקבל עליהם את דת היהודית • ורבים מערי
ישראל אשר שגבו האויבים בתחלה , לקח מירם והשיבן תחת
ממשלה יהודים •

הורקנוס הראשון לא נקרא בשם מלך, כי לא נתן סתר מלכות
בראשו, אך שורר לבדו היה כאות נפשו ממשלת מלך ; וימים רבים
היה יקר ונכבד בעיני העם, ובכל זה אין לאל ידו להשבית הריב
ולהשקיט המדון אשר גברו בין הכתות השונות • הוא היה איש
צדיק ושמר משמרת חקי התורה כפידעת הפרושים, אך לא הציר
ולא הרע גם לצדוקים, עד שצדוקי אחד היה איש בריתו וסורו
ונאמן בכל ביתו • ובחכמתו ובתבונת כפיו נהל כל בעלי כתות יחד,
וכמעט צלחה בידו לעשות שלום ביניהם, וגם אמנה למדאה עין
התקרבו יחד, ללא נשרש רוח המדון בקרב לב המתחלקים
ברעותם, אשר אין להכרית • — ויהי היום ויעז פרוש אחד להגיד
בפני הורקנוס בתוך המשתה והשמחה נגד כל המסובין לאמר : אמך
היתה שביה בין הגכרים, והיא נחשבת לשפחה, אם כן אתה בן
שפחה, ולא יאות לך להשתמש בכהונה גדולה לפי חקי התורה •
והעיד הפרוש עדים מוקנים אשר הבידו את אב הורקנוס, ויעץ לו
לעזוב משמרת הכהונה הגדולה, ולהיות אך שר ומושל בכהונת המדינה
לבד • — ויחר אף הורקנוס על הפרוש הזה, ותמחו בערה
בו ביותר בהגידם לו המלחשים באוזניו, כי נועצו עליו יחד משנאיו
נמקנאיו לשום לו עלילות רבים כאלה • ויביא הכהן הגדול את
הדבר לפני הסנהדרין, ויקו שיחריצו משפט מות על הפרוש המלשין,
אך המה לא חרצו עליו רק משפט מלקות ולהיות עצור בבית
האסורים • — אז ראה הורקנוס וידע כי לא נאמנה רוח הפרושים
איתו, וכי שוטנים המה לו בסתר, ויתן את לבו להכניעם • ויעזב
הכהן הגדול את דברת הפרושים, וידבק בכת הצדוקים, ויצו לענוש
קשה כל שומרי חקי המסורת שבעל פה • ויתלוננו עליו המון העם
תלונה גדולה, ואש הריב מתלקחת והפרץ עד מאוד • אולם יד
הורקנוס גברה על המורדים ויכניעם, וידום העם, ולא קמה עוד
בהם רוח, והוא מושל בתוקף ועוז, ויחי שארית ימיו בהשקט
ומנוחה

ומנוחה עד יום מותו שלשת אלפים תרנ"ד .

371 אגם רוח הקנאה והמדון לא ירבה אחריו לקבר . אחרי מות
המלכה המחלוקת ולרב הריב עלה עד שמים , ותיקד עד להשחית ;
וסרי גבירה התלונה בעם , כן ירבו הרזגו והנאות ותקסמה בורע
הורקנס המלכים אחריו ביד חזקה . — עתה חלפה ממלכת הכתנים
ונתפכה לממשלת מלך הרודה כאות נפשו , אשר בידו גם משמרת
סדונה גדולה גם הנהגת המלוכה והמדינה , כאשר ~~היה~~ כבר בימי
הורקנס הראשון . זאת היתה כקוץ בעיני הפרושים , כי לפי דעתם
הי' נחשב למדידה במלכות שמים לקבל עליו עול מלך בשר ודם .
אך בראותם כי מעמד המדינה באשר הוא לעת הוואת לא יבצר
מחיות תחת הנהגת מלך אדיר , ויבקשו להפריד מעלת המלוכה
משמרת כהונה גדולה , להיות מלך לבדו וכהן גדול לבדו . ויען
כי לא צלחה זאת בידם בימי הורקנס הראשון , וינסו אותה בימי
זרעו המלכים אחריו . אולם כל יגיעתם ותחבולותם היו לאפס
ותלונתם וריבם אך תגדילו השאת והשכר , כי זרע הורקנס לא ידעו
לעשות כמותו בחכמה להשקית הריב בעצה ותחבולה , והמה באו
ביד חזקה ובחרב נקמה , ויחתרו בכל מאמצי כחם במלכות בכל
תקפו ועזו , לבל יאבדו בנקמת שונאיהם הרבים . וגם העם לא יכלו
לשבות מללחום נגד המלכות , לבלי היות למרמס לשלל ולבז
לגאיונים הרודים בהם . ואחרי כי גם המלך וגם העם החלישו כחם
ומאודם במלחמות ארוכות ומחריבות , ויראו אותם גם שניהם ברע
לקרוא אל ארצם לעזרה חיל זרים משבניהם הערלים , ובפרט חיל
הרומיים אשר הלכו וגברו בימים ההם . וזאת הרעה הגדולה אשר
מצאה לארץ היהודים , היתה אחרית הקנאה והמדון בין אחים , פי
הרומיים ידעו הטיב למצוא שכר בעמלם , להרחיב את גבול
ממשלתם . ומדי הם נקראים מיהודים להיות שופטים בדברי ריבם ,
עשו את עצמם לאדוני הארץ . או נרפה יד היהודים ולא יכלו עוד
לקחת מיד הרומיים הכח והממשלה אשר הם בעצמם נתנו לידם
ברצונם הטוב . והי' לכליון חרוץ ליהודים , כי כלה אברה חירות
האומה ממנו והיו נכנעים לנכרים , ותשבת עבודת אלהיהם , ואל
מחמדיהם

מחמדתם ותפארתם ונאנחם חין לחרם הנשבר . — אלה תולדות
חצונים וזעזעלות שלוח חפנות חמהפכות בקדויות חזקונים בגלל ,
קיימי וזעזענות הראשון עד חרבן ירושלים . — עתה נדבר פסוק
בפרקים הבאים דבר דבר על מקומו .

פרק שני

יהודה אריסטובולוס הראשון . מן ג' תרנ"ח עד ג' תרנ"ו .

ימית הורקנוס והשאיר אחריו חמשה בנים ואלה שמותם :
אריסטובול . אנטיגנוס . אלכסנדר . ושם הרביעי לא נודע . ואבשלום .
ובצורת הורקנוס על ביתו מרם מותו , ויהן ממשלת הארץ ביד
אשתו הנבירה , ומשמרת בהונה גדולה נתן לבנו הבכור אריסטובולוס .
אך נקלה דתה ואת בעיני אריסטובול , כי הוא היה איש גבור חיל
ורודף אחר פכוד ויקר , וכבר עשה לו שם ע"י גבורת מעשיו
בלוחמו עם אויביו אביו תחת פקודתו , ויבקשגם ממשלת המדינה ,
למען השתרך לבדו כמו אביו . ויצא אריסטובול לבית את אמו
הנבירה אל בית הכלא , ושם מתה ברעב . אחרי מותה התנשא
בן הסודי האמרי הוה , ומשול בחזקה על הארץ , ויצא לעבדו
ולעמו לקראו בשם מלך ; וחלק את המלכה עם אחיו אנטיגנוס
אשר צדק , ושאר אחיו נתן אל משמר בית האסירים , לבלתי היות
לחם מקום לפורד בו . ותחזק המלוכה בידו , וישב על בסאן במת
מפחד בית אביו , וגם משכניו הגוים לא יראו לבו , יע"י המה
היו אדונים בעת ההיא במלחמות חזקות אשר ביניהם . —
ויסס אריסטובול לצאת מלחמה אשר כבר החל בימי אביו , ויגבר
ידיו לעשות חיל בלוחמו עם יושבי איתוריא (Jtarae) הא
יבוא , אך עיניו לא ראו אחריה המכה , כי במרם כלות המלחמה
נפל עליו חליו , וישב ירושלימה : ויבוא אנטיגנוס אחיו במקומו
בדאש הזבא , ויך את האמורים וכניעם , ותן להם לפחור : או לקבל
ביתם דת היהודים , או לענוב את ארצם . ויבחרו לקבל עליהם
אמונה

אמנה

אמות הדורות . אנטיגנוס שב לביתו בכבוד ותפארת , אך לא ידע
הרעה אשר נגד פניו בבוא לירושלים . כי נתח המלכה אשת
אריספובל צרה עיניה לראות האהבה אשר בין האחים האלה , כי
זהה בעלת גאווה ורודפת אחר כבוד ושררה , ותקנא בתפארת גדולת
אנטיגנוס , ותתנחם לו להפילו שחת . והסת את אישה המלך
לאמר : אנטיגנוס אחיך חושב עליך רעה ומבקש את נפשך .
והמלך אהב את אחיו בקרב לבו , אך בכל זאת נכנסו הדברים
באוני , ויירא ויצר לו מפני אחיו , כי אמר פן תריחזו
אהבת הממשלה וגאות לבו לשלוח יד במלך . ויפג לבו כי
לא האמין לדברי [אשתו] בהכירו את רוע לבבה , ויאמר :
אנסה נא ואראה האמת אתה אם לא ? ויהי ביום אחר חג הסוכות
ואנטיגנוס בא לירושלים בהדרת תפארת גדולה , ועל הר הבית לסא
להשתחוות לפני ה' ולהודות לו על חסרו כי גבר על אויביו , ולהתפלל
על שלום אחיו המלך ועל אריכות ימיו ; והמלשינים שגנו חץ לשונם
ויאמרו למלך : אנטיגנוס אחיך מתגשש לאמר אני אמלך . ויעש
המלך אשר צבר יעץ בלבו לנסות את אחיו , וישלח מלאכים לקראתו
ויצו עליו לבא לפניו אל המטה בלי חרב ונשק . ויאמר בלבו
אם ישמע לפקודתי ויבוא בלי נשק , וידעתי כי תמים הוא עמי
וכדו אין פשע , ואם יפאן לשמוע בקולי ויבוא לפני חגור כלי
מלחמה , אזי אדע כי אמת נכון הדבר אשר גלתה לי אשתי .
ויפקד המלך מספר אנשים משומרי ראשו . ויצופ לעמוד על המשמרה ,
בגשר המכוסה המוליך מן הארמון בארץ מקום דירת המלך אל
הר הבית , ויאמר להם : שמרו וראו , אם בוא יבוא אנטיגנוס אוד
ללכת אל ארמוני והוא חגור כלי מלחמה , והמתם אותו כרגע .
ותשמע המלכה את הגסיון אשר עשה המלך , ותמהר ותשלח רץ
אחר רץ המלך , ותצוהו עליו להפוך הדפדפן בפניו ולאמר
לאנטיגנוס שהמלך חפץ לראותו הדור בלבושו וחגור בכל כלי
מלחמתו . ויעש כן אנטיגנוס . ויהי כבואו על הגשר המכוסה ויפגעו
בן שומרי ראש המלך ויהרגוהו כרגע ; ושם מקום הגשר אשר נפל

שם אנטיגנוס מגדל סטרטון כשם העיר אשר נבנתה
באחרונה והוסב שמה קסריא .

אחרי המעשים האלה , וינחם אריסטובול על חרעה אשר
עשה ויתעצב אל לבו , עד כי הכביר עליו חליו מאשר היה בתחלה ,
ונפשו אמרה לו : אך שקר ענה באדיו , והוא הרגו על לא על
בכפו ; ומדי זכרו בו הסתמר שערות בשחו ואחותהו פלצות , ויקא
דם רב מתוך גרונו . ויהי היום ואחד ממשמרתו נשא ממנו כף אחת
מלאה דם לשפכו אל אחד הצינורות , וילך על הגשר המכוסה ,
ויקר מקרה כבואו במקום אשר נרצח שם אנטיגנוס ויכשל ויפול ,
וישבר הכף , ודם אדוניו נשפך ארצה , וכל העומדים שם נשאו
את קולם ויקראו אדה ! אדה ! עד נשמע קולם בארמון המלך . וישאל
המלך את עבדיו : מה זה הקול באוני ? ולא אבו לרציד לו אשר
קרה . ויצו עליהם ויגידו לו כדברים האלה , על זאת דאבה נפשו
עד מאד , ונקרעת לקרעים , ויועק ועקה גדולה ומרה , ויאמר :
אלילי לי ! אשמתי גם רצחתי את אד חנם , אדה ! קול דמי אד
צועקים אלי מן האדמה . ויגדל עוד מכאובו וחליו הלך הלך ורב
עד יצאה נפשו . וימת אריסטובול אחרי מלכו שנה אחת במישרים
על עמו , וירב תפארת ארצו , והרחיב את גבולה ; אך חרף את
זכרונו ע"י מעשי אכזריות אשר עשה באמו ובאחיו . והנה הפרושים
יראו מפניו בראותם כי מלך בחזקה ונתן את אחיו בבית אסורים ,
על כן לא מרדו בו בחייו , אולם אש המרדן התלהבה ביותר אחר
מותו בימי המלך , היושב אחריו על כסאו .

פרק שלישי

אלכסנדר ינאי . מן ג' אלפים תרנ"ו עד ג' תרפ"ב .

המלכה שלומית , הנקראת ג'כ אלכסנדריא , הוציאה את
שלשת אד המלך מבית האסורים אשר היו כלואים שם , והשיבה
את הגדול בתם אלכסנדר ינאי על כסא המלוכה אשר יאות
לו

לו לפי משפט הכבוד. אולם הזקנים אביו היה שונא אותו
בגודו, וישלחו גלילה לבל יראה פניו; כי פעם אחת ראה
הזקנים בחלומם שבנו השלישי אלכסנדר ישב אחריו על כסאו,
ובחזותו אותם את בניו הגדולים שלח את אלכסנדר מעליהם. ואחר
מותו שב אלכסנדר אל ביתו ירושלימה. — הוא אלכסנדר היה איש
גבר חיל ורב פעלים, אך נעדרה לו החכמה והתחבולה, אשר אך
בהן יעשו מעשים גדולים ונוראים. והוא לא כן התראה, רק חמדת
הגאון היתה מקור חריצת פעולותיו, ובאמרויות וקשה לב בצע כל
מחשבותיו; למען שבת בטח על כסאו חמית את אחיו אשר
שמו לא נדע, כי ירא מרוח קנאה ומדון אשר בקדו. ולאחר
אבטלם איש מנוחה והשקט נתן ארוחת תמיד לחיות ~~לעת~~ נפשו
בד ושגן.

ויהי אלכסנדר מושל במנוחה ובטחה בביתו ובארצו, ותכל
נפשו לעשות חיל במלחמה ולכבוש ארצות. והנה היו עוד ארבע
ערי ישראל ביד האויבים ואלה הן: **דורא**. **מגדל סטרטון**.
פטולומאוס הוא עכו. **ועזה**. שתי ערים הראשונות היו ביד
איש אחד ושמו **צאילוס**, ושתי האחרונות ביד שאר מלכי
הגוים. ויצא אלכסנדר ראשונה לקרב ללחום בפטולומאוס.
וישלחו יושבי עיר הזאת אל **לאטהור** מלך האי **צפורן** הוא
קפרוס לבוא להם לעזרה, ויאמרו להרבות לו שכר עמלו וחילו.
ויבא לאטהור בחיל גדול במספר שלשים אלף איש, וילך באניות
ועל ליבשה סמוך לעיר פטולומאוס. וינחמו אנשי עיר הזאת על
אשר קראוהו לעזרה, כי זה האיש לאטהור היה בן המלכה
קליאופאטרא אשר משלה במצרים והיא שנאה אותו. ותגרשוהו
מצרים, וידאו אנשי פטולומאוס מפני קליאופאטרא פן ירע
דבר בעיניה, וישלחו לקראת לאטהור לאמור לו: אין חפץ לנו
בעזרתך, נחנו גלחום לבדנו בעד עירנו. וירע הדבר בעיני לאטהור
ויצו לו מאר. כשמוע **צאילוס** את הדברים האלה, וישלח מלאכים
ויתחברו עם מלאכי עזה וילכו אל לאטהור, ויבקשוהו לעמוד לו לעזר.

צד חיל אלכסנדר אשר דתשמו צל גבול משולש . ויהא לו
 לאסתר ויצא לקראת אלכסנדר , וירא מלך ודודים כי לא יכל
 להלחם נגד צבא גדול כזה , ויהא לעשות שלום עם איביו , ויכל
 מלצר את העיר פטולמאוס , ולאסתר שלח אל אלכסנדר לאמור
 לו : אם תתן לי ארבע מאות משקל (טלונט) כסף , אשיב לידך
 כל גבול עאלוס , והנה תצד עזה . ויום אלכסנדר און לדבר הזה ,
 יעש בעדו , לשען יצא חיל לאסתר וישאר על פקומו . אך שלח
 בשאר אל קליאופטרא למחז עמה ברית שלום , ויבקש מאתה
 חיל לעזרה , כי ידע שנאת לבנה וכי תואנה היא מבקשת להרע
 לו . כששמע לאסתר כי בנה בו אלכסנדר ויחד אפו , וילך
 לסלחמה על הדודים , והפל בארץ צליל וכבש שרים אכס ויקח
 ממנו שלל רב . והנה אלכסנדר יצא לקראתו בחיל גדול במספר
 תששים אלף איש , גפנשו המחנות יחד בעיר קמן פמוך לירדן ,
 ועבור לאסתר את הירדן וערוך מערכת מול מערכת , ויך את חיל
 אלכסנדר העצום ממנו כפלים במספר , כי אנשי לאסתר גבורים
 היו וסלומרי מלחמה מאד . ואלכסנדר גם , וכל אנשי חילו גם
 בשבעה דרכים . ועבור לאסתר בארץ , ויך את יושביה , ויעש
 נקמות אמריות . ושרים שובו אל ארצו לקח את העיר פטולמאוס
 ושם בה מקצת אנשי חילו וילך .

והי אחרי כן לחזק יד אלכסנדר , כי בא יאליו חיל גדול
 ממזרים אשר שלחה קליאופטרא לקראת בנה לאסתר , ושני
 יאורים עם . ואחר חלקיה ושם השני תנניה פקדו . בראש צבא
 המזריים . וקליאופטרא יראה פן תחזק יד בנה מאד ויבא גם
 ללחום במצרים , על כן שלחה תמחנה חזק לקראתו . וגם אקצת
 העני לאסתר לשלוח אניות מלחמה למצרים בעזר . היה חיל
 קליאופטרא בארץ ישראל , ויחשוב כי אויביו ילחם נגדו במצרים .
 אך תחבולותיו היו לאפס , כי עוד פביר מצאה יד המצריים ללחום
 עמו ולהכותו . וקליאופטרא היתה גסה ואם חלה בארץ ישראל ,
 ותצד יאת העיר פטולמאוס ותכבש אותה , ויבא אלכסנדר
 אליה ובידו סרענת רבות ויין לח , ויכחות עמה ברית ותשב לו
 את

אם הווייתו אשר לעבוד : — ולאמר : עב לאמר : מפרץ נפשו .
 וחל אלכסנדר צוה עמו על איזה שני מבצרי הארץ היתה ונלפס
 אותן . והאחר בן-בא חמלק עם-פול חילו לצוק על עזה ולעשות את
 יושביה , על פי היתה יחם עם לאמנור איבני והחוקק את
 פלחמנו עם היהודים . וזה מבצרי החל וחוקק מאד , ויושביה
 נגוהים , ולחמו עם אלכסנדר ברוח אפיץ עה להפלא . ושם פקד
 את אפולרוס איש גבור חל ומלוכה מלחמה מאד . וזה
 גלילה אתה ויצא אפולרוס עם חילו מן העיר , ופול על מחנה
 היהודים פסאם גתרוג ממנו עם הב . ותחרד מחנה אלכסנדר
 חבה גמלה כי שקק הצה להם לאמר : לאמר וחילו עתה
 בער . אך אחרי שמעם כי לא אמת הרבר , ותחוק רוחם ויכו את
 אשי עזה , וירדפום עד למבצר . ויהי רעב בעיר ועוד לא נפלה
 חח וישיבה , ויהי כי מרה נפש העם ויתאמצו ללחום עם היהודים
 בית תקוי וגבורה מאשר בחילה , כי צפו על חיל אפולרוס מלך
 הערבים אשר היה בדרך לבא להם לעזרה ; וכמעט אברה תקות
 אלכסנדר ללמוד את העיר ללא נהפך מעמד המלחמה על ידי
 מקרה אשר קרה : ליומאקוס אחי אפולרוס , קנא במחלת אחיו
 הצבר , ותלע עינו לדאות המלחמה , ויד הכוגה את אחיו במלח
 ויחיה , ויתן את העיר ביד מלך היהודים . ויצא אלכסנדר אל
 העיר ועש נקמה גדולה ביושביה , ועודנה הם לוחמים עמו , וישבו
 אל מלחמת דרכים , ויחזנו פניהם את מופם ונשיהם לבלי יפלו
 שני ביד היהודים , וילחמו ואנשים עם חיל אלכסנדר עד נפלו
 מלש חללים כאלשי אחד . . ויהיו אלכסנדר את העיר ויעשה תל
 שלם , ואמר שם לירושלים אחרי צי קל עזה כשנה תמימה .

פרק רביעי

והיה דבני חמים לאלכסנדר ינאי .

וילוני העם על אלכסנדר על דמים רבים אשר שפך מישראל
 במלחמה

במלחמות אֵין תועלת למו, כי עוה היתה לחל שפמות, ויהי הערים איננן שוה להפיל בעבורם רבבות אלף יהודים; ובזהות המלך מן כת צדוקים שנאוהו רוב המון העם. ויהי בחג הסוכות בעלות המלך אל מובח הפנימי לחקריב עולת החג, ויורקו רבים מהעם עליו את האתרוגים אשר בידם, ויחרפוהו ויקראו לו: צא צא אתה בן שפחה! ויחר אף המלך אלכסנדר ויעש נקמה גדולה בעם; ויצו לשומרי ראשו להכות בם בחרב, ויפלו מן העם ביום ההוא כששה אלפים איש. ויבן המלך חומת עץ להבדיל בין חצר העם ובין חצר הכהנים הפנימי, למען לא ישביהו אותו עוד המורדים בבוא לעבוד עבודת הקדש. — גם שכר חיל זרים מהעמים אשר סביבותיו במספר ששת אלפים שולפי חרב, לזהות תמיד סביב לו ולשמרו בכל אשר ילך להצילו מרדיפת המון העם.

ולמען השקט ריבות העם ולתת להם ענין אחר לעסוק בו, חשב אלכסנדר מחשבות לשלחם חוץ לגבולו לצאת למלחמה על אויביו. והנה הערביים היו תמיד אויבי היהודים, נתהי ראשית דרכו לגבול לגבולם אשר למזרח ארץ יהודה, ויקח את המחוזות גל עד ומואב, ויחרם את העיר אבמאמום ויעשה תל עולם. אולם רעה ושבר מצאוהו באחרית המלחמה הזאת: עובר מלך הערביים בא מן המארכ ונפל פתאום על היהודים אשר חנו בעמק אצל כפר גדרה, ותרמסו פלם תחת רגלי הגמלים אשר לערביים, ואלכסנדר נס למלט את נפשו ויבא ירושלים. אז שמחו באירו שונא המלך אשר בעיר, ויקצוץ עליו העם על כי נתן את חיל ישראל לחרפה בעיני אויביהם ושפך דם רב על חנם. ויתאסף העם למחנות וילחמו עם אלכסנדר, ותהי המלחמה חזקה וארוכה כשש שנים, וערכו יהודים מול יהודים, ויפלו מאגם כחמשים אלף איש, וישלח אלכסנדר השכם ושלוח להוכיח את העם לשבות מריב ומלחמה, וישאל אותם לאמור: הגידו לי מה אתם מבקשים ממני, ואעשה ככל רצונכם, רק נחו ושוטו מהחריב את הארץ. ויענו אותו: לא יחפץ העם מאומה כי אם מות נפשך. ותוסף המלחמה לחיות בין המלך

המלך והעם. ויקרא העם את דימיטריוס או קאירוס מלך סוריה
לבא לעזרתם, ויבא דימיטריוס ויקח אתו שלשה וארבעים אלף איש,
ונתונם יהודים רבים. ואלכסנדר יצא לקראתו בחיל נכרים אשר
שבו, במספר ששת אלפים ושהי מאות איש, ועשרים אלף
יהודים מאנשי בריתו. ויפגשו שני המחנות אצל העיר סקימא
ותה המלחמה חזקה. ויוכו חיל נכרים הנשכרים לאלכסנדר
ויפלו חללים לפני אויביהם. ויברח אלכסנדר וינס אל ההרים.
ויתקבצו אליו שם עוד ששת אלפים יהודים הנעצבים על מפלתו.
ודימיטריוס ראת כי גם בחילו נפלו חללים רבים, ומספר צבאו הולך
הלוך חסור, ויאמר רב לי, לא אוסיף עוד לנצח על היהודים, וילך
וישוב לביתו עם המחנה הנשאר לו. או גברה יר אלכסנדר,
ויך במודים מכה גדולה, וינוסו ויפוצו בכל עבר. ורבים מהם
נמלטו אל המבצר בית הימי ויסגרו את העיר בעדם. ויצור
אלכסנדר על העיר ויקח אותה בחזקה, ועש נקמה והרג רב
ביושביה, ויקח מהם שבויים רבים ויוליכם ירושלים. שם הרבה
לעשות תועבות ואכזריות גדולות באומללים האלה, אשר כל שומען
הצליטה שתי אוניו ותנעל נפשו בפשעי המלך האכזרי הזה.
וכשמונת אלפים מתאוננים, עזבו את ארץ היהודים וילכו למרחקים,
ולא שבו ער אחרי מות המלך. ותשקוט הארץ ימים רבים,
ואלכסנדר ישב על כסאו בהקשט ומנוחה.

אחר הדברים האלה ודיאניוואוס מלך סוריה יצא למלחמה
על הערביים, ויקח את דרכו לאורך שפת הים, וישם את נפשו לעבור
דרך ארץ יהודה לדרומי ללכת אל ארץ הערביים. ולא אבת
אלכסנדר להתו עבור בגבולו, ויצו לחפור חפירה עמוקה ורחבה
במרחק חמשה וחמשים אלף אמות, מן יפו עד חברצבא, ויבן
חמה על שפת החפירה, ועליה מגדלות רבים. אך דיאניוואוס
לא שת לבו לזאת, וישרוף את המגדלות ויתרום את החומה וימלא
את החפירה עפר, וילך את דרכו. ויאמר אם אשובה בשלום
אקם נקמתי בארץ היהודים. אולם לא שב ממלחמה, כי נפל
בהלחמו.

במלחמה על הערבים והמדינות שבהם. — אחר כך תקססמלך חרש במלחמה
ועמו ארזים. וזהו יצא למלחמה על אלכסנדר, והוא אחר
המלחמה, והוא אלכסנדר עמו המדינות שבהם, והוא
אחריהם וילך לו אל ארצו.

ויוסף אלכסנדר לעשות מלחמה בגוים, ויצא אל יוסף
אחיו אשר מצפון להורו ויפניע את הערים, ויהיו אלה גולגולת
וקח גם סלוקא, והמלחמה גמלא, שתי ערי מבצר חזקות ובעורות,
ויבאו תחת ממשלתו. שלש שנים עשה מלחמה עם הערים האלו,
ואחר לפרו אחר שאלכסנדר לירושלים וינבולו העם בשמחה
גדולה. — ויהי לפני אלכסנדר אחרי גפרה ידו בכל המלחמות
האלו, ולך אחרי תאות לבו, ויהי בתענוגות ואחרי זאת, יין,
והירוש, פאין מעצר, עד פלות שאריו ובשרו, והמלך עליו חולי
תקדחת וחצו לו פשש שנים. ועזה לא שקטה היה סמך אשר
פקרבו, והשוב מחדשות ללחום בגוים אשר סביבותיו. ויהי
הם יצא על המבצר קונגרא תה דגב אשר על שפת הירדן
פוזרה, וחזק עליו חליו, ויהי וידע פי קרבו ימיו למות.
ואשרו המלכה היתה עמו במהרה, ותקריב אל מנצחיהם לעצור,
מה לעשות אחרי מותו, כי יראה מפני העם השונאים אותו, פן
ינקמו בה ויבדדוהו הרעים. ועץ לזה המלך לאמונה הסתר תסתר
את מותו ולא יודע לאיש עד אשר נפשו העיר, או תסתר
לירושלים בחדות מפתחת גדולה, למען לא תחמא בפני העם ברות
גמלת. ותצא אשתו פחדתם, והחושש והפקד אומם לקרוב
גמלות ושגבות בסמלחת המדינה, או תחא לשון את פה גמ
ותאמר להם: עש עמו בדגובס, או קמר תקבחות קבוחות מלך
בבזר גדול, אל עשות בני נקמה על כל האדם אשר שחזלם, והם
אנצו בכל אשר העשו. ואלכסנדר הכי חסיד את לב החושש
אחר, פי ששעם את רבו המלכה, ירך לבם ויבמדות אחרי
מותו וימליכואת אשתו וידעו לה ממשלה שאנה ושקטה. — ויהי
פרכו הערבים האלו ותצא גמלו ממו, ויסתכן ארצם ותקום
שנים, אחרי מלכו עשרים ושבע שנים. — וזה

מכאן

והנה בשאון ודעש מלחמה עמיה על גבי מלכותו, בלעזת
ומסמית הקיפוד, הן בארצו הן חוץ לגבולו, וימלוך יחד צד חוקת
וחדת נקמת על עם אשר לא אהבוהו. ואם יגיעה לו המלכות על
פי משפט הירושה, לא יארה לו משמרת צדנה גדולה, כי אף
עמוד לשרת בקדש איש אשר ידיו שפנו דם: רב מאחיו, בידנה
מספר הרונים הנופלים על ידו עולה על סך מאה אלפים בשנות
מישראל. ואף אמנם השקיע דמנה העם ותלונתם צהפלו בשרו
קליהם, וינח המדון ברע: ע"י ערפת עשרו חמאדוטה אשר יעץ
לאשתו, בלל זה לא נבטחה לזהת הדיב ויחלוצה בקרב לב העם,
חלף חיקר אחרי מותו ועד גלושחית לגם למחנה, פאחד נכסר.

פרק המישי

המלכה אלכסנדרה • סוג' חרפ' ב' עד ג' חרפ' א'.

והעש המלכה בעצת אישה, ותגלה בידה לשבת על בסאו.
ולה שני בנים. אשר נלדה לאלכסנדר, שם האחד בורקנוס, ושם
השני אלכסנדר. וראשון היה איש מעולה. גשלים. ודעש אדם
פחד מאל המה וקצף. וינתן לבורקנוס משמרת בהנה גדולה,
ואלכסנדר לא יתן כל פקדונה במדינה, כי ראו מפני דוח סאן
העש אשר בקרבן פן יפחית ויבט. והמלכה אלכסנדרה התבטה
אז חל. והצבא בפלים במספר אשר היה לפניה, למען הן על
אניה מפני אבניה האובים. — והדבק באמנות הפרושום והעש
נכל אשר ווחה. וכל החקם והמורות והמנהגם אשר הסרו
המלכים סאני בורקנוס, האשון עד עתה, השעבה המלכה על בנם,
העש את היתדיו לשומרם, ולהחזקם. על בן היתה אהבה בעוני
הסן העם אהבו אל משמעתה. וזרי דבת והממשלה ביד הפרושום
וכל אשר עשתה הנבירה הם היו עמשים. והפוס מהצדוקים גורשו
מן תחית, והמנענים הנשארים און בהמבה לרבר דבר ולעשות
מאמיה. ודג מעולה. גשלים בן ושביו ארץ ובורים, ושקום חריה.
אולם את המנהגה ואת הפקדונה היה אך כען, כי הפרושום העומדים
עמה

כהן ראש המשלה, וחלו לרדוף את הצדוקים, ולנקום בהם נקמת
 דם אחיהם השפוף על ידם תחת ממשלת אלכסנדר. והמלכה לא יכלה
 לעמוד מפני האנשים האבירים האלה, ותאות לכל אשר שאלו ממנה.
 והראשון אשר הזמת על ידם היה אחד ושמו דיאוגנוס ואוהב נאמן למלך
 ואיש בריתו וסודו, כי האשימוהו לאמור: הוא המה את לב אלכסנדר
 לתלות על עץ שמונה מאות אנשים מאחיהם המורדים בו. ואחריו
 המנהג עוד צדוקים רבים השנואים בעיניהם. וכל אוהבי המלך
 הלאים ופחדים וחיותם תלואים להם מנגד, ומדי יום ביומו רבו
 מספר החללים הנופלים תחת יד הפרושים. או החלו הצדוקים
 לחשוב מחשבות למלט נפשם מרדיפת אויביהם. והנה הורקטוס
 הבן הגדול אהב שלום ומנוחה, וגם ירא מהפרושים ולא אבה
 להתקומט עמם; אולם ארסטובלוס אחיו חשקה נפשו בפעלים,
 ואך תואנה הוא מבקש לעשות מעשים להגדיל שמו ולתגשש על
 עמו, אליו נשאו הצדוקים את עיניהם להוציאם ממצוקותם; וילכו
 אליו ויספרו לו את לחציהם ויבקשו ממנו לקום לעזרתם. ולא אחר
 הנער החרוץ הזה ויקם בסף לאחוז את דבר העשוקים ולהתעשת למי,
 ויקח את הראשים בהם ויוליכם אל המלכה אמו, ויגשו האנשים
 לפניו וידברו את דבריהם בנחת ובענוה גדולה. ויאמרו, „זכרי נא
 „הגבירה! אשר עבדנו לאלכסנדר המלך. בכל מאמצי סחנו וכוח
 „נאמנה מאד, ואת האהבה הגדולה אשר הראינו תמיד אל
 „כל משפחת בית המלך, ונשים נפשינו בכפינו ללחום בעדם להצילם
 „מכף אויביהם; ועתה תנה זה שכרנו! הן כלנו נרדפים ונרמסים
 „ונחשבו כצאן לטבחה, כי הרוג הורגנו כל היום אז גרוש יגרשנו מן
 „הארץ. אך בצפה חסד ורחמים מן צורדים כאלה אשר בתחלה
 „לשמע און חדרו ממנו, ועתה הם גבירינו. ואיככה נוכל וראינו
 „את גבירתנו המלכה הנשגבה יורדת מנאון הדרתה להיות משחק
 „לדצון הפרושים. למה יגילו מלך הערביים ושאר נסיכי ארץ אשר
 „נלחמו עמם גם יכולנו, למה ימלא שחוק פיהם בראותם את שונאיהם
 „אשר אמצו ממנם יגוסו אליהם לבקש מחסה ומפלט בארצם. כי
 „אך זאת לברה התקוה הגשארית לנו למלט נפשנו, אם לא תאבה

או

וא לא תוכל הצבירה להעביר ודון האנשים האלה ולמנעם מהשחית
 אותנו ; והנה לא על המעשים שכבר נעשו לנו נפיל תחנתנו
 לפניך , כי אם לרגן ולחסות עלינו מהיום הזה והלאה , ואת
 אשר נעשה נשכח מלבנו ונסלח להם . הן לא חפצנו להיות
 נשאים לגרולה ולאחת הפקודות בממשלת המדינה , אך ברד נשב
 במח ושאנן מרדיפת שונאינו . לכן עשי נא עמנו חסד ואמת
 להשיב אותנו בערי מבצר אשר במדינה , למען נוכל להגן על
 נפשינו מפני הפרושים וללחום נגד הרודפים אותנו ."

ככלותם לדבר ויבא אריסטובול אחיהם וימלא את דבריהם
 בחזקה . ויהי כל העומדים שמה הורירו רגעות , והמלכה עמדה
 משתאה ולא ידעה מה לעשות , כי נכמרו רחמיה על האומללים , וגם
 יראה להכעים את הפרושים . ותתיעץ למלאות את שאלת
 המבקשים , ותתן להם ערים בצורות רבות לשבת בהן , למען
 ילחצו הם בעד נפשם בהצר להם שונאיהם . — ויהי בשנה התשיעית
 לשבת המלכה על כסאה , ותחלה ותאגש ויקרבו ימיה למות .
 ואריסטובולו הציר את נפש אחיו הורקנוס כי חלושה היא , וכי
 נבגשת מאד לפרושים , ויירא ויאמר : פן בעלותו על כסא מלוכה
 אחרי מות המלכה , יהיה כל כח וממשלת המדינה בידם , ואני
 אצוי וכל האנשים אשר אינם בבריתם אכדנו כלנו אכדנו . וישם
 בנפשו לאחוז שבט המלכות בירו , וישא את עיניו אל אוהביו ואנשי
 ביתו היושבים בערי מבצר , ויקו שימחדו להחזיק ידו . ויצא
 מירושלים בסתר , ויקח אתו אחד ממשרתיו ויעבור בארץ . וכל
 אהבי אביו המלך תגמלם מכף אויביהם על יד אריסטובולוס ,
 וחדו לקראתו בשמחה גדולה , ויפתחו לו שערי ערי מבצר ויתנו
 אותן בידו . ויהי טרם עברו שבועים והנה עשרים ושתים ערי
 מבצר ביד אריסטובולוס , וחיל גדול התאספו אליו , וכסף רב שלחו
 לו מכל עבר לשכור עוד צבא מלחמה , וימליכו את אריסטובולוס
 למלך על הארץ . ורבים מהיהודים המתאוננים בממשלת הפרושים
 שמחו מאד בשמעם החדשות האלה , ויריעו הרועה גדולה .

ותמלכה שמעה כי הלך אריסטובול מירושלים בסתר , ותצד לה

פאר , יוסף עוד יגונה בבוא אליה השמועה כי הוא חלך והצליח
במדינה . ותצו לקחת את אשתו ובניו ולרתם בבית המשמר
במצודת באים . והפרושים חדרו מאד על אהות אשר קרה , ויקרם
אל המלכה לפני ערש הוזה , וישאלו לעצתה מה לעשות בצח
גזילה הזאת ? ובהיות פי כביר מצאה יד אריסטובול ודכו צבאו ,
ויבקשו פמנה לאסוף את כל המחנה אשר לה לשלחם למלחמה
לקראתו . ותען המלכה ותאמר : אנושה אני והכחות עזובי לחשוב
מחשבות ולעשות מעשים להסיר המבוכה הזאת . ועתה הגה בידכם
עזיל הגדול אשר לי , ורבים חכם הסרים למשמעתכם , וגם על
אמירותי תשלטו , לכו עשו כל אשר ביכלתכם לעשות . — ותפת
אלכסנדרא בת שבצים ושלש שנה , בשנה ההשעית למלכותה .
ותעזוב את העם והמדינה נבוכים .

פרק שישי

הורקנוס ואריסטובולוס . כנ' ג' תרצ"א עד ג' תרצ"ו .

יהי אחרי מות אלכסנדרא המלכה , ויעל הורקנוס חתן הגדול
על כסא אביו בירושלים , ואריסטובולוס חלך חולך וקרב עם מחנצו .
יימס לבב חכם מפור המחומה והצרות אשר החלו למצוא את
הארץ , אך לא ארכו הימים ויעבור הזעם , והפחד נחפך לתקח
סוכה ; כי הורקנוס אהב את המנוחה והשלום , ולבו לא חפץ
מאד במלכות לא בגאונה ולא בשאונה , אך על פי משפט תבונה
ועל היותו ער הגה כהן הגדול , העלותו הפרושים על כסא מלכות
נגד רצונו . ויצא צבא הורקנוס לקראת אריסטובולוס ויערכו מלחמה
סמוך לעיר יריחו , ויגברו אנשי אריסטובול ויעשו חיל , ויעברו
אליו רבים מאנשי הורקנוס . וינס הורקנוס ירושלים להגן שם
בערו מפני אחיו , ויחלש גם שמה , ויפלו כל חילו הללים לפני
אויביהם . ויעש הורקנוס שלום עם אריסטובול אחיו ויכחז עמו
ברית , ויתן את המלוכה בידו , וגם משמרת כחמה גזילה נתן לו .
ואריסטובול תצו לאחיו כל האצרות לעשות עמם כטוב בעיניו ,
לשבת

לפני בירושלים בהשקט ומונוח . ויתקעו שני זמרים כן , וישבו
 איש לעמו , ויחבקו וינשקו איש את אדו לעני כל העם . ויעל
 אריסטובל על כסא אביו , והורקנוס ישב בביתו בשלום בירושלים .
 ויקם שפן אחד ויעורר מדנים בין האחים , ותתחיל השלחמה
 ביניהם ותלך ותחזק עד להשחית . והא ! לאמורה ודעה והעני
 והנאת שפופכה ונאת ! הן עתה פאה כמות הלך שפופכה וזמרים ,
 ושאיית פליטת חרות מפשלתם הלכה לאפיון ולכליון וזרז ע"י
 הרומים , אשר חזקו מבעלי ארץ המד יהוה , הלא המלך הרומים
 גוי עו , סלאי ערסה ותחבולה , והואלכים ונזפרים צימים חסם
 והבניו חז וישבי הארץ חלת עול מפשלתם , ואל המדינות אשר
 סא שמה וזו בלוקב בעצמות אשר לא ירפא ; וחזו לנגע צדעת לארץ
 וזהה עד השמידו את יושביה מקרבת . עתה נספר המעשה שהיה .
 איש היה בירושלים ושמו אנטיפס בן אנטיפס איש אידומי ,
 וזהה האיש והוא , ידע ואוהב דבק להורקנוס ונאמן בכל ביתו . ונתה
 אנטיפס אביו היה משנה למלך אלכסנדר ינאי ויפקידו לראש
 המחוז אדומי , ויעש לו אנטיפס עושר כבוד וגדולה ואוהבים לרוב ,
 ויבחר ברית עם מרשלי ערים גדולים ; ועם מלך ערביים בפרס .
 כל הכבוד הזה ירש אנטיפס מאביו , ויבקש עוד גדולות ויחפץ להחנשא
 מעלה מעלה . ויהי בעלות הזרקנוס על כסא מלכותו וישמח
 אנטיפס מאד ויאמר בלבו : הן חלשה דעת הזרקנוס ולבו חסר ,
 ונתנו ידע להשתרר , עתה אך בימלך ובעצתי אנהו , ותהי הממשלה
 בידי לבדי , ועוד לי אך המלוכה . על כן בחרת הזרקנוס ברית עם
 אדו אריסטובל ויתן בידו את ממלכת הארץ , ויצא לב אנטיפס
 בהצתו הוחלתו נכונה , וכל תחבולותיו אפס ואין . אמנם עוד לא
 נואש מתקוה , ויחשוב מחשבות להפך מעמד הרבדים , וינסח עשר
 פזמים לחדו לז הזרקנוס ולעוררו לקום נגד אדו , ויאמר לו : ראה
 אריסטובל אחיך מבקש את נפשי , ויתנכל להחנפל עליך פתאום ,
 יען כי ידע כי לא הבן מלכותו עד השמרך מן הארץ ; ועתה לא עליך
 לקים את תבנית הכרזתה בן שניכם , קום ועשה עורנו יש לאל ידך
 לעשות . אך לא האמן הזרקנוס לדבריו ולא מעל בברית עם אדו .
 ואנטיפס

ואנטיפטר שנה ושלש להלשין על אריסטובול ולתת פחד ומודך בלב
הורקנוס ולא צלחה בידו. ויהי היום ותצלח לאנטיפטר להשיג חפץ
לבבו על דרך אחד, ואמר להורקנוס: הגה חייך תלואים לך מעד,
כי אחיך אורב לך בסתר; ועתה מה לך שבת בירושלים, איענך
שמע לי ויטיב לך: קת כל אוצרותיך קום ולך אל אריסטוס מלך
הערביים, ושם תשב בסח ושאנן מפחד אחיך. ויואל הורקנוס לשבת
עם אריסטוס אם ישבע לו באלהיו לכל הסגור ביד אחיו. וילך
אנטיפטר אל מלך הערביים וידבר אתו, וישב אל הורקנוס ויבא לו
את הבטחון אשר חפץ. וילכו שניהם לעיר פיסטרא היא סלע
קרית מלך הערביים וישבו שם. — וידבר אנטיפטר יום יום על
לב מלך הערביים, ויתן לו מתנות רבות להמיתו לצאת למלחמה על
ארץ יהודה, להשיב המלוכה אל הורקנוס; כי ידע אנטיפטר כי נקל
יהיה עתה להפוך לב הורקנוס לבגור בבירתו עם אחיו ולבקש המלוכה
אשר גואש ממנו, אם יראה חיל עצום ורב בא לעזרתו, ויבטח
לבו גם על עזרת מספר רב מיהודים המתאוננים במלוכת אריסטובולוס.
וכאשר חשב אנטיפטר בן היה, כמעט שמע הורקנוס וידע רצון
אריסטוס לשלוח מחנה רב לעזרתו להשיב אליו המלוכה, וילך גם
הוא אל מלך הערביים ויבקשהו לעזור לו, ויבטיחהו להשיב לו כל
הערים אשר לקח אלכסנדר ינאי מיר הערביים, שתיים עשרה ערים
גדולות וגבירות. — ויסע מחנה הערביים כחמשים אלף איש ויבואו
ארץ יהודה, ויערכו מלחמה עם אנשי אריסטובול ויכו בהם מכה
גדולה, ויבחר אריסטובול וימלט ירושלימה. ויבא שם גם הורקנוס
עם מחנה הערביים, ורבים מזההודים עזבו את אריסטובול וילכו אחרי
הורקנוס. ותהי הארץ וקרית ירושלים ביד היהודים והערביים,
ואריסטובול עם חיל הנשאר לו חזקו את הר הבית, ויסגרו במבצר
עם כהני המקדש, ומחנה האויבים צרו את בית המקדש. והימים
היו ימי חג הפסח, וייצר להם מאד, כי לא יכלו לעשות את הפסח
בבית המקדש. ורבים מנכבדי העם הלכו למצרים לחוג שם תג
הפסח במטחה. וגם לכהני המקדש חסרו הבקר והצאן לזבחי התג,
וזיהודים חצרים את הר הבית לקחו מחיר חכסף הנשלח להם
מחנהגנים

מחשבים ולא שלחו להם תבהמות לקרבן. ותחז הצדה ותמסכח
(כפלים בישראל *)

פרק שביעי

המשך המלחמה : פומפיוס הגדול .

יצאנו אנשי הורקנוס את הר הבית ימים רבים . וישמע
אריסטובול כי בא סקורוס שר צבא רומיים לדמשק , וכי נחפו
הוא ללכת ארץ יהודה , וישלח אליו מלאכים לקרוא לו לשלום
ולאמור לו : הגני אשכול לידך ארבע מאות משקל (טמלענט)
כסף , אם תמהר לעזרתי . וגם הורקנוס שלח אליו מלאכים
לאמור לו כדברים האלה . וסקורוס ידע כי אוצרות רב ביד
אריסטובול וגם ידו חזקה בהיותו סגור בירושלים העיר החזקה
והנצורה , וכי רלה יד הורקנוס , ורבה העבודה לעשות בעבורו
ללכוד המבצר הגדול הזה , וגם אם חיילים יגבר ללכדה מי
יודע היש ביכולת הורקנוס למלאות דבריו לתת בצע כסף אשר
אמר ; ויש לב סקורוס לשאת פני אריסטובול ולקום לעזרתו .
ויצו לאריסטובול מלך הערביים לאמר : אם לא תמהר לשוב מארץ
יהודה , לצורר הרומיים תחשב . ויירא אריסטובול ויפן וילך לשוב
מארץ יהודה . ותפתח העיר ירושלים ויירדוף אריסטובול אחרי
הורקנוס ואריסטובול ויערוך אתם מלחמה , ויך בהם שבעה אלפים
איש , וגם פל ליאן אחי אנטיפטר נפל במלחמה . ויתן אריסטובול
לסקורוס את הבסף אשר אמר לו . ותחזק המלחמה בידו .

בעצם השנה ההיא בא פומפיוס הגדול , איש
גבור רומי אשר שמעו הולך בכל הארצות , בשוכו מהבות את
איבו העצום מתדרת או מירידטום ויחז בדמשק .
ולשמע און חדרו ממנו כל מלכי קדם , וישלחו אליו מלאכים
בדבריו

(*) ויתר ספורי המעשים אשר נעשו צעת מאור הר הכית , ראה מס'
תענית דף כ"ג ומגלת תענית דף מ"ט , ובס' קדמוניות ליוסיפוס .
ואני חזק לי עסק להזכירם פה .

ברברי ברית ושלום ושפכו את הדם לפניו לבקש אהבתו - ושנים
עשר מלכים באו אליו לראותו פנים אל פנים . וחורקנט ואיש
עצתו אנטיפטר גמרו בלבם לבקש עזר ומחסה מן איש גבור חיל
זהה . וגם אריסטובולוס לא סנע מלרדוש בשלום פומפיוס ומהכנע
לפניו , וישלח לו מתנה יקרה מאד : גפן פוריה עשויה מזהב מווקק ,
ערכו חמש מאות (טחלפניטי) חקוק עליה שם אלכסנדר מלך יהודה ,
והגפן הועמד אחרי כן בבית איצר העיר דומי לעד למשמרת ;
אך בכל זה לא צלחה ביד אריסטובולוס לחמות לב פומפיוס לחסו
ולרצון לו . ויבואו שני המלאכים היהודים לפני פומפיוס , שם
האחר אנטיפטר הבא בשם ארוננו חורקנט , ושם השני ניקומידוס
חבא בשם ארוננו אריסטובולוס , ויערכו את משפטם לפני הגבור
הדומי . אנטיפטר צעק על החמס אשר בקר אריסטובולוס , פשדדו
את כסא המלוכה מארוננו חורקנט ; וניקומידוס חתה גחלים על
חורקנט על אשר מצל בסדית אשר כרת עם אחיו אריסטובולוס . —
והנה ניקומידוס חתה גחלים על ראש ארוננו בעשותו תאולת גדולה
להרשע גם שני שרי צבא הדומיים , את סקורוס ואת גאבינוס , על
כי עשקו את ארץ יהודה לקחת משם בצע כסף הרבה מאד , ויבקש
מן פומפיוס דין ומשפט עליהם . והנה שני שרי צבא האלה חרצו
בעיני פומפיוס , נעשו שונאי מות לאריסטובולוס ויהיו לו למוקש —
ויען פומפיוס את המלאכים ברברי חן ונחת ויאמר להם : רחי
דיבות אדוניכם אינם מרורים לי ערונה , ולא אוכל לחרוץ משפט
עליהם , ועתה הנני חולך לדרכי , לכו ושזבו אל ~~אנטיפטר~~ ושאלתם
להם בשמי לשלום , ואמרתם להם שיבואו תה בעת הולמיר חבא ,
ויערכו לפני משפטם הזה בעצמם , ואוציא לאור דינם כפי הצדק
והיושר . ויעבור פומפיוס בארץ דמשק ובארץ סוריא , ולמד ערם
גדולות ויקרות , וידב להגדיל שמו בארץ וישב לדמשק . — ויבואו
לפניו שני האדום בעלי הריב , חורקנט בא בענוה והכנעה גדולה ,
ואריסטובולוס הופיע בכל הדרת יקר תפארת מלך , ויקל להמות
לב פומפיוס להיות נושא פניו . והוא לא כן ידמה , הדומי הגדול
הוא אשר מלכים יפחשו לו , והזונים יכרעו לפניו , ראת את נאון המלך
יהודה

יחודה ויבורו בלבו, אך בשפתיו לא הגיד מאומה. — והחזקנו
 פתח את דברי ריבו ויצעק שור חמס על אחיו, אשר עשק ממנו
 נסא מלכותו הראוי לו לפי משפט חכמיה, וכי הוא מעלים
 עין משודדים, ויתן לחם יד למול ולחמס בים וביבשה. ויעד
 חזקנוס אלף עדים וענו יחוריו כי אמת הרברים אשר דבר על אחיו.
 ויען אריסמבול ויאמר: לא אנכי, כי אם העם העביר את אחי
 מלמלך עליהם, כי לא נכון הוא לממשלה בעבור חלושת דעתו
 ובעבור עצלותו וחסרון לבו. ויפצר בי העם ואקח את שבט
 המלכות ביד, למען לא תפול הארץ בכף שורד ולזכר; גם אן
 להשימי כמורד ועושה חרשות, חלא יקר המלכות ידושה היא לי
 מאבי. ועד אריסמבולוס גם הוא עדים רבים, ויעידו כי כדבריו כן
 הוא.

ויבוא עוד מלאכים אחרים מארץ יהודה אל פומפיוס,
 וינקשו בשם יהודים רבים ונכבדים להסיר ממנו שני האחים
 גם יחד, ויאמרו: לפי חק תורתנו ויסודי דת אמונתנו נחנן
 ממלכת כהנים וגוי קדוש, ולא יאות לכל אדם למשול עלינו
 ממלכת מלך, רק הבנה הגדול לבדו יעמוד בראש העם
 ומשול בשם אלהינו, וישפוט את העם לפי חקי תורת משה
 כאשר היה בימי קדם, וזר לא יתנשא להשתרר עלינו כרצונו. ואף אמנם
 כי שני האחים האלה מורע הכהנים המה, חלא חללו את כוונתם
 בהנשאם על העם לעשותם עברים למלך. —

ופומפיוס שמע כל הדברים האלה בנחת גדולה, וישמע
 את קוין מלחמותו ויין הלגור אומר מאומה בעת ההיא. והנה על
 שאלת המלאכים האחרים לא שית הרומי את לבו, לא פתח
 להם ולא הגיד להם מאומה. אולם עם שני האחים דבר דברים
 טובים וניחומים, ויבקש מהם להרציע ולהחזיל עוד ימים לא עבירים,
 ען כי עוד דרך לפניו ללכת אל ארץ ערביים לעשות שם המצוי.
 ובשבו משם יבא אל ארץ יהודה לחשקית הריב בין האחים.
 ויב לדבר על לב אריסמבולוס ולתת לו תקוה טובה; הגם כי
 לא

לא ישרו מעשי בעיניו, ויעש זאת בתחבולה, מדאגה ברבר פן יהיה אריסטובולוס לשטן לו, מדי עברו עם חיל רומי אל ארץ ערב. — ואריסטובולוס הבין דעת פומפיוס וידע כי לא טוב הוא לו, וימרה לשוב אל ארץ יהודה ותרבה את חילו, ויתן להם מנן ונשק לרוב, למען יהיו מוכנים ללחום בעדו אם יצירו לו תרומיים. — כשמוע פומפיוס כל ההכנות אשר עשה אריסטובולוס, ותוא עודנו אזור את חילו בדמשק, ויחדל מלכת אל ארץ ערב, ויצא לכל מתגורו לקום וללכת אל ארץ יהודה. ויהי בבואו אל גבול הארץ ויצא אריסטובולוס לקראתו לקבל פניו, ויחנן במבצר אשר בנה אביו על הר גבוה ותלול ויחזקו ויקרא לו בשמו אל כס נדריון. וישלח אליו פומפיוס וישאלהו לדרת אליו ולדבר אתו. ויהי אריסטובולוס מתנחם, ולא ידע הירד אליו אם לא. וייעצוהו אוהביו ויאמרו לו: לך רד פן תכעיס אותו ויחשבך לאויב לו. וישמע להם אריסטובולוס וירד אל פומפיוס, וידברו שניהם יחדיו כאשר ידבר איש אל אחיו. ועוד לא חרץ פומפיוס משפטו ברבר הריב, רק נתן מקום לאריסטובולוס להאמין ולצפות שישיאר על כסא מלכותו בלי פגע. ואריסטובולוס עשה כל אשר ביכולתו להטות לב פומפיוס אליו ולמצוא חנו, וילך אליו יום יום לדרוש שלומו; ובכל זה לא מנע מלחוק כל מבצרי יהודה ללחום בעד מלכותו אם ירשיעהו משפט פומפיוס. ויודע הדבר לפומפיוס, ויאמר: עתה עתה אקום בודע כח להסיר תחבולות הערומ הזה, ויהי דאום ויבוא אריסטובולוס אל פומפיוס לשאול בשלומו, וישאל הרומיי ממנו לחתום שמו על מכתב פקודה אשר כתב לכל שרי הערים הבצורות אשר ביהודה, לפתוח את השערים לרומיים לאחוז אותן ולשבת בהן. ואריסטובולוס לא יכול למאן כי היה שבי ביד פומפיוס, ויחתום שמו על הפקודה. ויהיו מבצרי יהודה ביד הרומיים, ואח"כ שלחו פומפיוס, ואריסטובולוס שב ירושלים.

סר וזקף ומאשבות נקם בלבו. —

הר

פרק שמיני

הד הבית נלכד תרצ"ז. הורקנוס השני

כה"ג ונדיב עם • ג' תרצ"ז עד תש"י.

ויהי אריסטובולוס במצור ומצוק ולא ידע מה לעשות, כי
 ירא ללחום עם פומפיוס, פן יתגבר חיל האויב הצעום. והנורא
 זה, ואז האבד כל תוחלתו להחזיק במלכותו גם ע"י ברית
 שלום; ואם ישקוט וינטח, הלא תחזק יד אחיו הדיקנוס, כי
 יתחבר אליו היהודים. אנשי בריתו, וגם הרומיים החזיקו בידו.
 ויועץ אריסטובולוס לבוא עם פומפיוס בברית שלום. לדבר אתו
 תחנונים ולתת לו שכר הרבה מאד. ומתנה הרומיים תנו אז
 אל העיר יריחו. ויסע משם, ויקרבו לבא לפני קרית ירושלים,
 וחדד לב אריסטובולוס בבואם לפני שער העיר, ויקם ויצא לקראת
 פומפיוס וידבר אתו תחנונים, ויאמר לתת לו בצע כסף הרבה
 אם יניחורו לשבת בשלום על כסא מלכותו. ויואל פומפיוס
 ויברות עמו ברית. ויצו לאריסטובולוס לעמוד עמו לערבון עד
 אשר קבל הכסף אשר אמר. וישלח את שר צבא גביוס אל העיר
 לקחת את כסף הכופר, ויהי בבואו אל חומת העיר, וישאל
 לפתח לו השער, ויקראו לו מן החומה לאמר: לא יחפוץ העם
 לקיים את הברית אשר כרת אריסטובול עם אדונך. ויחר אף
 פומפיוס ויצו לאסור את אריסטובול בכבלי ברזל ויצור על ירושלים.
 והעיר בצורה וחוקה מאור, והיא יכלח לעמוד נגד חיל הרומיים ימים
 רבים, לולא חלק לב העם לשתי דעות, ויאמרו בעלי ברית
 הדיקנוס לתת את העיר ביד הרומיים, ואנשי ברית אריסטובול
 אמרו ללחום בכל כח נגד האויב. ויהי כי מעטים היו אנשי
 אריסטובול ועצתם איננה נשמעת, וילכו ויסגרו במבצר הר הבית
 ויהרסו את גשר האבנים המוליך מן המבצר אל העיר, ויתד

אחיהם

2

ס

אחיהם פתחו את שערי העיר ויניחו את הרומיים לבוא, ויהחזו עמהם לצור אל המבצר. —

עודנו שלח פומפיוס אל אנשי אריסטובולוס רב־י ברית ושלום ויאל להתרצות עמהם, וימאנו לשמוע לו. או החלו הרומיים לצור על ד הבית בחזקה ויבנו עליו חק וישפכו סוללות סביב למבצר; אך הבאים במצור חזקו את רוחם, וילחמו בכל מאמצי כח ובשקידה רבה עד להפלא, ויחריבו כל בניני הרומיים כמעט כלו לעשותם, וכן עשו כפלים ושלש, עד כמעט נואש פומפיוס מתקוה ללכוד את ד הבית, לולא אחת היתה בעזרתו: כי הגה פומפיוס ראה והבין שהיהודים הנסגרים שומרים את השבת ככל חקותיה, ולא יעשה מלאכה מאומה ביום השבתי גם בעת צרה ומצוקה כזאת; ויאמר: טוב, הגה זה לרוחתי ולתשועתי. ויהי ביום השבת וישקוד הרומי לעשות מלאכתו כפלים, ויכחז את העצים אשר סביב לעיר, וימלא במ את החפירות העמוקות, וישפוך עליהם עפר הרבה עד לגובה יעל עליו את כלי המשחית, ויורו המורים ויקלעו אכנים גדולות אל התומה, ויבקעו אותה ואת מגדלות בית המקדש, ויפול מגד אחד גדול ויעש פרץ רחב בתומה, ויפרצו חיל הרומיים ללכת בתומה אל המבצר, ויעשו הרג רב באנשי אריסטובול, ויפלו חללים לפני הרומיים ולפני אחיהם היהודים אנשי הדקנוס: ורבים מיושבי המבצר שרפו את בתי הכתנים והשליכו את נפשם בלחכות אש, ואחרים נפלו על ראשם מן הסלע על הארץ לכל יראו ברעת אחיהם. וגם אבשלום דוד אריסטובול, וחורגו, נפלו בן חללי חרב, ויהי מספר הנפלים ביום ההוא שנים עשר אלף. — ובתוך הצרה והמבוכה הגדולה הזאת לא חדלו הכתנים מעשות עבודת המקדש, ויקריבו את קרבנותם כדרכם, ולא שעו אל חצי מות הנפלים גם עליהם, עד נשפך דמם והתערב עם דם העולות והזבחים. וירא פומפיוס ויתפלא על אומץ רוח הכתנים האלה, ויחמול על רבים מהם, ויצו להשאדם חיים. אולם מיקירי העם הנפלים שבוים בידו, המית הצורך רבם בסתר. — וילכד בית המקדש שנית, ונפל בד האויבים

האימים, ותרד מפלתו ביום צום והענית *) אחרי כלות שש שנים תמימה למלוך אריסטובולוס. — ופומפיוס כלתה נפשו לראות פנימת בית המקדש המפואר, וילך לתוכו ויבא אל קרשי הקדשים מקום לא דרכה שם מעולם רגל יהודי רק כהן הגדול לברו ביום הכפורים. אך הגבור הדומי היה לא ערב לבו לחלל דבר מן הקדשים, ולא שלח ידו בוהב ובכסף אשר נמצא שם הרבה מאד גם ממסבעות בסף ווהב הנאצרים שמה לא לקח מאומה. ויצו ביום מחרתו לנקות את הבית מגופי התרנגולים ולטהרו מדם הנשפך, למען יסיפו העם לעבוד עבודת אלהים, ולא ישבותו. — אולם בארץ יהודה שלט הלוכד הזה כרצונו, ויעש כל אשר אותה נפשו. ויצו להחוס כל חומות ירושלים, ויפקד את הורקנוס לכהן הגדול, ויעשהו גריב העם, ולא יקרא עוד בשם מלך, ויגבל את הארץ לגבולותיה אשר היו לה מקדם, ויקח ממנה כל הערים הנחשבים לארץ סוריא, והורקנוס התחייב לשוב לבנות שם כל הערים אשר החריבו היהודים בימי אלכסנדר ינאי. והנה עוה וגדרה ושאר הערים קמו מתל עפרן. וישם פומפיוס מט על ארץ יהודה, ויפקד את שר צבאו סקורוס לסגן על מדינות סוריא אשר לקח מהיהודים, ויוצרו לפקוח עין על כל אשר נעשה בארץ יהודה.

אחרי כל המעשים אשר עשה פומפיוס הנקרא להיות שופט בין האחים ברברי ריבם, ואחרי אשר עשק הממשלה מיד היהודים, וינעים תחת יד הרומיים, שב לביתו לרומי, וילך אתו שבי את אריסטובולוס ושני בניו אלכסנדר ואנטיוגנוס, ויקבלוהו העם ברומי כגבור ותפארת גדולה. — זה קץ ואחרית למלכי בית החשמונאים

*) נספר קדמונית ליוסיפוס נאמר: בחדש השלישי ביום התענית. ונזכרו כל צעלי דברי הימים ולא ידעו מה הוא, כי אין תענית ליהודים בחדש השלישי, לא בשלישי לחשבון שנות עולם, והוא ככליו, ולא לחשבון החדשים והוא סיון, וחכמי האומות גורעים ומוסיפים בדברי יוסיפוס, וכל אחד הולך לדרכו ואין ממש בדברי כלם. וכלי ספק יש מה טעות מופר בדבר ואפשר שהיה כתוב בחדש הרביעי לסדר החדשים. והוא טס שבעה עשר בתמוז.

החשמונאים • ובשנה הזאת נולד הקיסר האריר ורגרול אוגוסטוס
אשר נדבר ממנו רבות במהלך הספר הזה •

פרק תשיעי

יתר דברי הורקנוס השני • סקורוס וגביניוס • מבוכות
חדשות • אריסטובולוס ובני אלכסנדר נהרגים •

ויהי הורקנוס כהן גדול ונדיב עם, ואנטיפטר היה יועצו ואיש
סודו ומושל בכל ביתו ושליט בכל הארץ, כי בהיות הורקנוס
איש חלש ונכבד לב, ואנטיפטר איש ערום ובעל תחבולה,
לא הרים הבהן הגדול ידיו ורגליו בלתי עצת אנטיפטר, וכל אשר
נעשה ביחזשלים ובמדינה הוא היה עושה • ויותר מאשר חנף הערום
הזה את אדוניו, היה חונף את הרומיים האדירים, ויעש להועלת
למו בכל יכולתו • ויהי בצאת סקורוס סגן ארץ סוריא למלחמה
על אריטס מלך ערב, ויחסר מזון וצידה לחיל הרומיים, ויתאמץ
אנטיפטר בכל מאורו להכין ולהמציא להם כל מחסורם אשר חסר
להם, ובוה מצא חן בעיני הרומיים ויאתבוהו • — ויכרת מלך
ערב ברית שלום עם הרומיים וילכו מאתו • ויהי כי שקטו כל
ארצות קדם ממלחמה, ויעזוב סקורוס את פקודתו אשר בסוריא
וישב לביתו לרומ • ואיש אחר בא למלאות מקומו בסוריא •
ואנטיפטר חנף גם אותו, ויחתור אחד אהבת כל אחד מהרומיים,
בראותו כי תקפה ידם והם לברם חמושלים על ארץ יהודה •
והורקנוס לא נשא רק את שם נדיב; ובאמת לא היה כ"א כהן
הגדול לברו • והנה כל חפץ אנטיפטר הצליח בירו • — אולם
לא אדכו ימי מנוחה והשקט להורקנוס, והנה רעש ומהומות
חדשות בא עליו ועל ממשלתו: אריסטובולוס ובניו הגם כי היו
שבויים ברומי, הלא עודם חיים וקיימים, עתידים למכשול ומוקש
לממשלת הורקנוס, וזה החלם לעשות: אלכסנדר בן הכבוד
לאריסטובולוס ברח מן בין השבויים בדרך בהובאם לרומי,
ויגם

יִנָּס ויִמְלֹט אֶרֶץ יְהוּדָה, וְעֹרְנוּ הִיא נֶעַר וְרָךְ, עַל כֵּן שָׁקַט לַשַּׁבָּת
בְּסֵתֶר וּמִנּוּחָה כְּמֵה שְׁנִים. וַיְהִי כֹאשֶׁר גָּדַל וַחֲיָה לְאִישׁ, וַיַּעַשׂ לוֹ
אוֹהֲבִים רַבִּים, וַיֵּאסוֹף חֵיל גָּדוֹל בְּמִסְפַּר עֶשְׂרֵת אֲלָפִים אִישׁ רַגְלִי,
וְחֹמֶשׁ עֶשְׂרֵה מֵאוֹת רֹכְבִּים עַל סוּסִים, וַיִּלְכֹּד אֶת-עָרֵי מִבְצָר
אֲלֶכְסַנְדְּרִיוֹן וּמִקְרוֹס וְשָׂאֵר מִבְצָרִים. וְהָעַם הָעוֹלָמִים וְרַב עִם
אֲלֶכְסַנְדֵּר, וַתִּחְזַק יָדוֹ לִלְחֹם בְּעַד מִבְצָרָיו, וּלְפָשֵׁט בָּאֶרֶץ לְהִכִּין
מוֹן וְצִידָה לְאֲנָשָׁיו. וַיֵּרָא הַיּוֹרְקָנוֹס וַאֲשֵׁר עֲצָתוֹ אֲנִיפָטָר כִּי
הָחַל אֲלֶכְסַנְדֵּר לְהִתְחַזֵּק בָּאֶרֶץ, וַיִּשְׁמָו הַדָּבָר עַל לִבָּם וַיֹּאמְרוּ:
הִנֵּה הָעַת לַעֲשׂוֹת הַכְּנוּת לְהִגֵּן בְּעַדָּנוּ וּבְעַד מַמְשִׁלָּתָנוּ. וַיִּבְקְשׁוּ
לְשׁוֹב וּלְבִנְיַת חֻמּוֹת יְרוּשָׁלַיִם הַגִּדְרָסִים, אֲךָ לֹא אָבוּ הַרֹמִיִּים אֲשֶׁר
בְּעִיר לְהִתָּם, כִּי זֶה נֶגֶד דְּבָרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר עָשָׂה פּוֹמְפִיוֹס עִם
הַיּוֹרְקָנוֹס. וַיִּפֶּן הַיּוֹרְקָנוֹס אֶל שְׂרֵי הַרֹמִיִּים וַיִּבְקֶשׁ מֵהֶם עֲזָרָה,
וַיֹּאמְרוּ הַרֹמִיִּים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ; הִנֵּה כִּי כֵן דֶּרֶךְ גִּי הָעָרוֹם הַזֶּה,
לְמַהֵר לַעֲזֹרָת כָּל הַנִּכְשָׁלִים לְמַעַן הִיֹּת לָהֶם מְקוֹם לְמִשׁוֹל בָּם.
וַיִּקֶּד מִקְרָה כִּי בָּא גְבִינְיוֹס שֶׁר צָבָא רֹמִי עִם חֵיל גָּדוֹל הָעוֹלָמִים
לְסוּרְיָא, וְעָמְדוֹ שֶׁר צָבָא אֲנִטוֹנִיוֹס אֲשֶׁר עַל הַרֹכְבִּים בְּסוּסִים,
וְשֵׁנִיהֶם מְלוֹמְדִים מִלְחָמָה נְפִלָאִים וְרַב פְּעִלִים. וַיַּחֲבֵרוּ אֶת מַחְנֵיהֶם
עִם חֵיל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר לְהַיּוֹרְקָנוֹס, וּבְרָאשָׁם פָּקְדוֹ אֲנִיפָטָר,
מַלְכִּיּוֹס, וּפִיטוֹלוֹס. וַיַּעֲרֹכוּ מִלְחָמָה עִם אֲנָשֵׁי אֲלֶכְסַנְדֵּר אֲצֵל
יְהוּשָׁלַיִם, וַיָּבֹאוּ מֵהֶם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ, וַיִּשְׁבוּ מִמֶּנּוּ שְׁבִי רַב.
וַיִּנָּס אֲלֶכְסַנְדֵּר וַיִּמְלֹט אֶל מִבְצָר אֲלֶכְסַנְדֵּר וַיִּסְגֹּר אֶת הָעִיר בְּעַדּוֹ,
וַיִּלֵּךְ אַחֲרָיו שְׂמָה גַם גְּבִינְיוֹס וַחֲלִילוֹ וַיִּצְוּ עַל הָעִיר וַתֵּבֵא בְּמִצּוֹק.

וַתֵּבֵא אִם אֲלֶכְסַנְדֵּר אֶל גְּבִינְיוֹס וַתְּדַבֵּר עִמּוֹ רַכּוֹת לַעֲשׂוֹת
בְּרִית שְׁלוֹם עִם בְּנָה, וְהָאִשָּׁה הַמְּשַׁכֶּלֶת הָיְתָה נִשְׂאֵרֶת בָּאֶרֶץ
יְהוּדָה וְלֹא הִלְכָה שְׁבִי עִם בַּעְלָהּ וּבְנֵיהָ לְרֹמִי, וְהָיָה הַשְׁכִּילָה
מֵאֵד לַעֲשׂוֹת תְּמִיד טוֹבוֹת לְרֹמִיִּים אֲשֶׁר בָּאֶרֶץ, לְמַעַן תִּמְצָא חֵן
בְּעֵינֵיהֶם לְהַמְלִיץ בְּעַד בַּעְלָהּ וּבְנֵיהָ אֲשֶׁר בְּשִׁבְיָה בְּרֹמִי, וַתִּצְלַח לָהּ.
וְהָיָה גַם גְּבִינְיוֹס נִשָּׂא פָנֶיהָ וַיֹּאמֶר לְמַלְאוֹת כָּל חִפְצָהּ אֲשֶׁר תִּשְׁאֵל
מִמֶּנּוּ כָּל אֲשֶׁר בִּיכּוֹלָתוֹ לַעֲשׂוֹת. וַתִּכְרֹת עִמּוֹ בְּרִית וַתַּעַשׂ שְׁלוֹם
בֵּינוֹ

בנו ובן בנה אלכסנדר. וזה דבר הברית : אלכסנדר וחילו יעזבו כל המבצרים ויתנו אותן בכף הדומיים, וחמה ימחלו לו על פשעיו, וישלחוהו חפשי ללכת אל כל אשר יחפוץ. — ותעץ האשה לגבינוס להרוס כל בניי המבצרים ולעשותם עפר, למען לא יהיה עוד מקום למורד להסגר שם, ולא תהיה עוד מלחמה בין האחים התושבים. וישמע גבינוס לדבריה ועש כן.

הוא גבינוס בטל את הסנהדרין אשר בירושלים, אשר המה היו מחוקקים בישראל, ועל פיהם היתה כל הגהנת המדינה ועבורת אלהים, כאשר זכרנו למעל' (ספר ראשון פרק שני). וישם תחתם חמשה בתי דין קטנים, ויושיבם בחמש ערים, הראשון בירושלים, השני בירחו השלישי בגדרה, הרביעי באמטוס, והחמישי בסיפפוריס. ויחלק את הארץ לפיהם בחמש מחוזות, וכל מחוז עמד בפני עצמו ואין לו חבור עם האחר, כי לכל בית דין היתה שלטת העליונה על מחוזו. וכוה עשה הרומי הוה פירור גדול באומה, ויעש זאת בתחולה למען לא יהיה העם נועדים יחדיו ולא ימרדו ברומיים. וכוה נלקח ג"כ כל כח וממשלה מהורקעס, ותדל ידו מאד.

אחר כל המעשים האלה הלך לו גבינוס מסוריא, וישם דרכו למצרים לעשות שם נוראות. והיה אך נחה שקטה ארץ יהודה כמעט רגע, והנה מבוכות חדשות באו עליה ע"י אריסטובולוס ובנו אנטיגנוס אשר ברחו מבית כלאם ברומי, ויבואו פתאום ארץ יהודה. ויתקבצו אליו רב הבאים מכל עבר, המה המתאננים בחדשות אשר עשה גבינוס, לק היתה ידם עם אריסטובולוס. גם פיטולאוס אשר גלחם בתחלה נגר אלכסנדר, התחבר עתה עם אריסטובולוס ואלף איש עמו. והיו ראשית מעשיו לקחת את ערי מבצר ולחוקם ולשום שם מאנשי חילו, ותצלח בירו לחוק את מבצר אלכסנדריון בימים מעטים, לא כן במקרוס, שם נפל עליו סיסניא בן גבינס, עורו במלאכתו ויכהו וירדפוהו ועורנו שב אריסטובולוס לחוק את מקרוס, והיו שם כשני ימים, ויבואו האויבים בחיל רב ויכו באנשיו מכה גדולה, ואריסטובולוס ובנו אנטיגנוס

אנשינו נשבו בידי אויביהם ויבאו עוד הפעם לרומי . אולם אנשינו
ואחיותיו שולחו חפשי כי המליץ בעדם גבינוס אשר נשא פני אשת
אריסטובולוס ויבקש לשיר רומי בעד בניה , וישאר אריסטובולוס לברו
בבית האסורים . ואלכסנדר בן אריסטובולוס אשר היה בארץ יהודה
אסף עוד עם רב , ויהי לו מחנה כבר מאד , ויתפשטו בארץ , ואין
יכולת ביד אנטיפטר לעצור אותו , ממחסור אנשים וכלי נשק , יען כי
נתן רבים מהם לעזור את גבינוס ללחום במצרים . ויהיוג אלכסנדר
כל הרומיים הנופלים בידו , ויצר על מבצר אחד אצל הר גרויים אשר
שם נסגרו חמייס רבים . והנה גבינוס שב ממצרים ויבוא סוריא
וישמע אשר קרה בארץ יהודה . ולמען הציל שפיכת דמים הרבה ,
וישלח את אנטיפטר אל אנשי ברית אלכסנדר להזהירם לשוב מאחריהו
ולשכוח ממלחמה ; וישמעו לו רבים מהם וישקמו . אולם עורנו חוק
חזיל אשר לאלכסנדר לצאת לקראת גבינוס בשלשים אלף איש ,
וערכו מלחמה גדולה וקשה אצל הר תבור , ויוכו אנשי אלכסנדר
הטוב ויפוצו לכל עבר . ותכל המרידה והמבוכה , והארץ שקטה
ממלחמה , ושב הכל אל מכונו הראשון , וכאשר עשו ותקנו
גבינוס ואנטיפטר כן היה . — וארץ יהודה היתה כבדור ביד הרומיים
ותהי לבו ולשלל לפקידו סוריא אשר עשו בה כרצונם .

וגבינוס נקרא לבוא מסוריא לרומי , וסגן אדמוני בא במקומו , ושמו
קראסוס , הוא היה איש בצע שורד חוסס יותר מאשר היו
לפניו , וישמע כי יש אוצרות רב בבית המקדש בירושלים , ויחמוד
להם ויבא אל קרית האלהים , ויאמר אלעזר סוכן הבית לתת
לו חתיכת זהב אחת מערך רב מאד אשר גנו תחת מפתן בית
קדשי הקדשים , אם יחוס על הבית לבל ישללוהו . ויואל קראסוס
וישבע לו על הדבר הזה . ויהי אך לקח מיד אלעזר את חתיכת
הזהב ויעבור הרשע הזה על שבועתו ויבא אל המקדש ולקח
משם שלל רב , וילך לו . אך חיש מהר נגמל לרשע זה כרשעתו ,
כי הלך משם ללחום עם הפרתים , וינגף לפניהם הוא וחילו , ויפול
במלחמה וימת . — ואחריו בא קאסיוס לונגיניוס , להוסיף
ללחום

ללתום עם הפרתים, ועבור ארץ יהודה וירדוף את אנשי ברת
אריסטובולוס והמית רבים מהם בעצת אנטיפטר.

יופע עוד ניצוץ תקוח לאריסטובול, אמנם כאשר בא בן
חיש חלף עבר. הלא נודע לכל קוראי ספר דברי הימים הדיב
הקשה ותמלחמות אשר היו בין שני שרי צבאות הרומיים הגדולים
יוליוס קיסר, ופומפיוס. ותגבר יד יוליוס קיסר ויבא לדומי ותח
הממשלה בידו. ועביר ויבטל כל התקנות ואופן הממשלה אשר
עשה פומפיוס, ויוציא גם את אריסטובולוס מבית האסורים וישלחה
חפשי. והיו כאשר ידע כי בעלי ברית הורקנוס אוהבים המה
לפומפיוס, והיו שנואים בעיניו, ויתן שתי מחנות (טניאטנן)
לאריסטובולוס לכבוש את ארץ יהודה ולהשיב את המלוכה אליו.
אך מרם בא האומלל הזה אל ארצו, וישקורו אוהבי פומפיוס
כוס רעל וישת וימת בדרך ויקבר שם. ואחרי ימים רבנים צוח
אנטוניוס להביא את עצמותיו לארץ יהודה ולשומם בקבר אבותיו.
אולם גדול שבר הבן משבר אביו. אלכסנדר בשמעו את השמועה
טובה כי שב אביו מרומי, ויאסוף חיל לקום לעזרתו, ויפול שני
בירסקיפא שר צבא פומפיוס, ויעמידהו לפני משפט. בעיר אנטוכיא
ויגורו עליו דין מות, ויסירו את ראשו מעליו. ופטלמיאוס מלך
קלקיס חמל על יתר בני אריסטובול ויגן עליהם, וישלח לקרוא
את אשת אריסטובול ובנותיה ובנה אנטיוגנוס ויקחם מאשקלון אשר
גרו שמה, ויביאם אל ביתו, ופיליפ בנו לקח אחת מבנות
אריסטובול ושמה אלכסנדרה לו לאשה. ותמצא אלכסנדרה חן
בעיני פטלמיאוס חמיה, וימת את בנו ויקח את כלתו לו לאשה,
ויחל למגן ולמחסה לכל שאר בני אריסטובולוס.

פרק עשירי

יתר דברי הורקנוס. יוליוס קיסר. הנהגת המדינה שבה לאופנה
הראשון. אנטיפטר ובניו פיזיאל והורדוס, ג' תשי"ב.

יוליוס קיסר בא אל ארצות קדם להביא תחת דגליו גם שמה כל
המדינות

המדינות וזמי אשר במזרח העולם . ונתתי ראשית ורמי ללכת למצרים , אשר שם נרצה שונאו הגדול פומפיוס . ויתעוּב שמה יליוס בדברי ריבות קשות ומלחמות גדולות וחזקות , בין פיטולימאוס מלך מצרים ובין אשתו ואחוזתו קליאופטרא . — והנה אנטיפטר העתם ראה כי אולת יד פומפיוס , ויעוּב את בריתו ארז , ונתתי יד עם יליוס קיסר האדיר ממנו ויבקש אהבתי , וגם מצא מקום להפיק חן ורצון בעיני הגביר הזה ע"י המוֹבֹת והעבדות אשר עשה לתועלת לו הרבה מאד . כי הנה יליוס קיסר בא במצוק , כי סבבוהו חיל מצרים מכל צד , וכמעט אבדה תקותו , וחייו תלויים לו סגור , לולא באה לו מהרה עזרה מרחוק : פירירוס מלך פירגמוס , הביא לו חיל עזרה מסוריא וקליא , ויתחבר עמו אנטיפטר עם ~~ששת~~ אלפים יהודים , ויט גם לב מלך הערב ושאר נסיכים לשלוח עמו אנשי צבא לעזור את יליוס קיסר , ויבואו יחדיו מצרימה . ויעש שם אנטיפטר מעשים גדולים וגםדות מלחמה עד להפליא , והחזיק יד יליוס קיסר לעשות חיל , וישם את נפשו בכפו להצילו ממצוקות רבות , ורוב התשועות הבאות לגביר זמי הזה נעשו ע"י התאמצות כח אנטיפטר . וליהודים הושבים בגבולות מצרים אשר לחמו בעד פיטולימאוס הראה אנטיפטר סתב יד מהורקנוס הכהן הגדול , וישמעו לו לעזוב את דבר מלך מצרים ולבא בבית עם יליוס קיסר . ויך יליוס ~~החיל~~ חיל מצרים ויטו , ופיטולימאוס נס ויפול במימי נילוס ונסבע וימת , ואשתו קליאופטרא עלתה על כסא המלוכה במצרים , כחפץ איש בריתה יליוס קיסר . וימצא אנטיפטר חן בעיניו ויט אליו חסד , ויעש עמו ^{ויבואו} בית אהבה ושלוש , ולא זכר לו המעשים אשר עשה בתחלה לטובת פומפיוס שונארו , וישכחם מלבו . ויהי בשוב יליוס ממצרים לסוריא וירב להטות חסד לאנטיפטר וינשאהו מאד . — או בא אנטיפטרוס בן אריסטובולוס לפני יליוס קיסר , ויבך ויתחנן לפניו ויקונן על רוע מצבו ועל שוד ושבר אשר מצא לבית אביו , ע"י המעל אשר מעל הורקנוס בבית הכרותה בינו ובין אדו , ~~והל~~

מעשי האכזריות אשר עשה אנטיפטר באביו ובאחיו אלקסנדר הנמר ואיש חיל, ועל דע מצב העם והמדינה הבא מתקנת חרשות אשר תקן פמפיוס בעצת אנטיפטר אוהבו ואיש בריתו, ויבקשו להגן עליו ולעזור לו לחשיב לו מלכות יתודה הבאה לו לפי משפט חירושה. ואנטיפטר העומד גם הוא שמה שמע את הדברים האלה ופשוט את בגדיו מעליו והראה לכל העומדים עליו התבודות והפצעים אשר בכשרו אשר נעשו לו במלחמותיו בער יוליוס. ודבר את דבריו להרשיע את אריסטובולוס ולהצדיק את הורקנוס, ויאמר: לפי משפט הבכור יאתה המלוכה להורקנוס, ואריסטובול ובניו המה המורדים, וכל רעה ושבך המגיע אליהם, המה פשעו בעצמם ע"י רעש מלחמה אשר יורדו בחסם כפיתם, ואלכסנדר לא גפל ביד רוצחים, כ"א בדרך המצדק עליו, וגם אנטיגנוס הרים ידו כמה פעמים נגד הממשלה הנכונה והביא מהומה לארץ, וזע מעמדו יאתה לו לעונש על חטאיו. — ויצא דבריו חן בעיני יוליוס קיסר, ויאמר: צדק משפטך בן חרצת. ויצא הדת מלפני יוליוס לקיים את הורקנוס להיות סן גדול וגדול עם, ואנטיפטר יהיה השליט ומשגיח על ארץ יהודה, גם נתן לו משפט והרשבות בקרית רומי. ובשנה אחרת קיסר שרר הממשלה עצת הדיקטטור ברומי (ספולט) את משפט גליוס קיסר, ויכתב בכתב ולשון יון ורומי; ופתשגן הכתר נתן בשאר עדים נכבדים: להיות אנטיפטר שליט ביהודה ותושב עיר רומי. וגם באלכסנדריא העמידו עמוד נחשת, חקוק עליו גבורות מעשי אנטיפטר והיהודים אשר עמו לזכרון לזר. אחרון. והורקנוס בקש את פני יוליוס קיסר: לתת לו החירות להשיב הקנות וסדר הנהגת המדינה על אופןם כאשר יתה בתחלה, ולבנות חומות ירושלים הנהרסות. וראות לו יוליוס קיסר. וימנה אנטיפטר לעשות כדברים האלה תחל וכלה בזמן קצר. ותשקוט הארץ ותגה מסערת המבוכות, ויעבור אנטיפטר בארץ וידבר על לב המתאננים ויהיה לשקוט ולנוח, ולא ירמו עוד את ידיהם נגד הורקנוס ואנשי הממשלה. וילך האיש אנטיפטר הלך וגדול, ויהי נכבד וגשוא פנים גם בעיני היהודים גם בעיני העמים אשר סביבותם. ויתחתן

יחזק ואנטיפטר עם שרים נבכרים בארץ ערבי, יקח מהם אשה ושמה צפורה. ותלד לו ארבעה בנים ואלה שמותם: פיזאל. תרחם. יוסף. ופירחם. זאת אמת ושמה שלומית. ויהי כי כבדו עליו עבדת חתנת המדינה, ופקד את בניו לפקודות להיות לו לעזר, ושם את פיזאל בקורן לשד ופקיד קרית ירושלים, ובני השני תרחם אשר היה עוזרו רך בשנים ופלא חזק חכמה ודעה, שם לסגן המדינה הקטנה איתמי.

ותורדוס החל להיות נכבד צד, ועש מעשים נפלאים. ויירדוף אחרי חכמי נגבים ושודדים אשר רבו בארץ גליל ובסוריא הנכבד. וישמידם מן הארץ, ורבים מהם נפלו שבים בידו וראש חבת השודדים עמחם; ויצו תורדוס להמיתם בחרב, ואת פי הסנהדרין לא שאל, וילגו על זה יושבי ארץ יתודה. אך אנשי סוריא שבחוהו ויכבדוהו, ויקראו לנער הנכבד הזה בשם מושיע ומציל. גם בעני האיש סיקסטוס קיסר השליש בארץ סוריא, יקר שם תורדוס מאד. וגם אחיו פיזאל עשה מעשים להתפאר בירושלים, והיו עושה משפט וצדקה, והוא רצוי ונחמד לכל תושבי תקריה הזאת. והנה חכמתו ונכון לבו עמדו לו לפעול פעולות טובות, וישיב כל אשר עשה. ואביהם חזקן אנטיפטר נכבד מאד בעבור כשרון מעשה בניו; הוא היה השליט בארץ, ועל פי נעשה כל דבר קטן וגדול, ובכל זה תיקר את פני תורקנוס חתן תנודול ונכנע לו ועבדו ברוח נכון ונאמן.

והיו בדתהנשא משפחת אנטיפטר, ובכל יום הלכת הלך וגדל, ואצרותיה רבו ע"י מתנות והשואות הבאות לה מאנשי ברתה מסביב, ויקנאו אותם רבים מגדולי העם, וידע בעיניהם לדאות חולשת תורקנוס ותגבורת יד אנטיפטר. — ויבוא ראשו התאננים ויעמדו לפני תורקנוס הכהן הגדול והגדול, ויאמרו לו לאמר: לא נכון הדבר אשר אתה עושה: לשבת בדרך אלהים לכל המעשים ולעזוב את הממשלה ביד משפחת אנטיפטר לבדה, ודם חולכים ומתגשאים, וכחך חלף הלך חל. וילגו גם על תורדוס על אשר הרג בחיב את לדי בני הארץ מכלי האקד.

ולדרוש

ולדרוש את פי הסנהדרין היש להם משפט מות אם אין :
ותבאנה גם אמות ההרזנים ותמלאנה את בית המקדש בקל נד
ויללה, ותבקשנה את הבזק הגדול להעמיד את הורדוס לפני
המשפט, ולשאול ממנו דין וחשבון על מעשיו. ולא יכול
הורקנוס לעמוד מפני הצעקות האלו, וישלח לקרוא את הורדוס
ולהעמידה לפני המשפט. ושמע הורדוס לקולו ויבא. אולם
לא בא ביד רמה ובבגדי מלכות ככל יקר ותפארת, וסביב
לו גבוריו אנשי מלחמה. ויבקש הורדוס גם את סקסטוס השליש
בסוריא להגן עליו לבל יאשימוהו הסנהדרין; ויכתוב סקסטוס אגרת
אל הורקנוס ושאל ממנו לחוס על הורדוס, וכל המציד לו
תשיגהו נקמה גדולה, כן עמד הגער הגבור הזה לפני המשפט. ויחרדו
הוקנים מאד, וידעו ולא דברו מאומה. ויחזק לב איש אחד
מהם ושמו שמואי, ויקם וידבר ברוח אמיץ ויאמר: לא נראה
ולא נשמע כמורו, להיות בעל דין עומד לפני כסא משפט בבגדי
ארגמן בשערות קלועות וסביב לו אנשי נשק, להפיל מוראו
על השופטים, למען יגורו מפני חרב, ויעשקו את משפט צדק;
והנה לא על עזות פני הורדוס אני אצעק חמס, כ"א על גריב העם
ועל אנשי עצת הוקנים האלה, השמים יד למו פיהם ויניחו
אותו לעשות מעשים כאלה. הן האלהים הצדיק בכל דרכיו יבא
יום ויד האיש הצדק הזה יענש אותם ויגמול להם כגמולם
וכפעלם. — ושמאי היה או ראש בית דין השני ודבריו נשמעים,
ויחלו הסנהדרין לחקור ולדרוש את דבר המשפט. והורקנוס אהב
את הורדוס בכל לבו, וירא ויבן כי ברע הוא, ויירא פן יחרצו
עליו משפט מות, ויצו לאנשי סנהדרין לבל ימחרו לגזור איש
ביום ההוא, דק יתאספו ביום אחר לדון דינו ולהחזיק משפטם,
וישמעו בקולו. ויעץ הורקנוס להורדוס לברוח בינתיים מירושלים.
ויעש הורדוס כן. ומחר לשוב אל סדינתו ושם בלבו לבלתי
שמוע עוד לקול סנהדרין אם יקראוהו שנית לירושלים. וקצפו עליו
אנשי סנהדרין מאד, אך אין יכולת בדם לעשות לו מאומה,
כי

כי העז והממשלה היה ביד אביו אנטיפטר וביר אחיו פיזאל ;
 יהיה היום וסיקסמוס השליט בסוריא נתן את ממשלת סוריא הנבוב
 ביד הורדוס בשכר כסף אשר קבל מאתו , ותכבד יד הורדוס עוד
 יותר מאשר היה בתחלה . ויקבץ חל רב ויקס לבוא ירושלימה
 לענוש את הורקנוס והסנהדרין . וכמעט נעשתה הרעה הגדולה
 הזאת , לולא הלך אביו אנטיפטר איש הישר ואחיו פיזאל
 לקראתו , ודברו על לבו לאמור : הלא עליך להביד מוכת הורקנוס
 אשר אך על ידו גדלו וגשאו כולנו , גם לא תרע אך תפול
 אחרית דבר , פן יקומו עליך כל עם היהודים והמה הרבים ואתה
 תגנף לפניהם . ועתה די לך כי תפלת פחדך עליהם ויראו שנאיך
 ויבושו ובוהו תשקוט ותנוח . וישמע הורדוס לקול דבריהם והשיב
 חרבו אל תערו , ויחרל מעשות נקמתו בפעם הזאת .

פרק אחד עשר

יתר דברי הימים להורקנוס . מאלך ואנטיפטר .
 אנטיגנוס בא אל ארץ יהודה .

ותכבד עול הדומיים על היהודים , ושרי פקידו סוריא בוז את
 ארץ יהודה באין מכלים . בעת ההיא חרשות ונצורות נעשו
 ברומי : יוליוס קיסר איש הגדול ונפלא הזה , חזמת מיד רוצחים ,
 והממשלה באה ביד אחרים . ויבא סגן חדש אל סוריא ושמו
 קאסיוס , שודר וחומס כאלה אשר היו לפניו . ויקבץ כסף רב
 מכל המקומות מסביב , וישאל מס מארץ יהודה סך שבע מאות
 משקל כסף , ויפקוד שלשה ראשי העם לנבות את ההון הרב
 הזה , ואלה הם : אנטיפטר , הורדוס , ומאלך . ולא השיגה יד
 העם לשלם כל כסף המס , וימכרו הראשים ארבע ערים , ויקחו
 את מחדרם ועוד מאה משקל כסף אשר נתן הורקנוס מאוצרו ,
 ויתנו אל קאסיוס כסף מלא ככל אשר שאל .

מאלך הנזכר היה איש נכבד ונשוא פנים , וגם הוא יועץ ואחוב
 להורקנוס

להורקנוס, כי גם ידיו היו עמו לתושיבו על כסא מלכות יחודה. על כן
גדלה הקנאה בלב מאליו בראותו יקר תפארת גדולת אנטיפטר
הגדול וגדול יום יום; ויותר רעה עינו לראות גדולת יחודם בנו
אשר הלך מעלה מעלה, עד ששה חרומים אשר בסוריא
קאסיוס ומורקוס הפקידו על חיל הרומיים בים וביבשה, ובמיוחד
לנשאתו להיות מלך ביוחדה, וכאשר גברו ידי אנטיפטר ובניו,
כן הלה יד מאליו, וגשיאות פניו הלכה וחסרה; על כן התגבל
מאליו להחית את אנטיפטר בסתר. ולאנטיפטר נגלה און
מאשר בלב מאליו עליו, וישהמר ממנו ועבור את הדרך עם
צבא חיל, למען התרחק מעיני איבו, ולחזות נכון ללחום בעד
נפשו בעת הצורך. וירא מאליו כי גלו מצפני לבו, וישנה את
מעמו לעיני בני אנטיפטר, וישבע להם כי לבבו נאמן עם אביהם
וכי אך שקר ענו בו המלשינים, ויתחנן להם לרצות את אביהם
לחזותו לסא עמו בברית אהבה ושלוש, ויעשו כן. ומורקוס
שר צבא חיל רומי אשר בסוריא ואהב נאמן למשמרת אנטיפטר,
שמע את אשר בלב מאליו לעשות, ויבקש המיתו. וישפך
אנטיפטר לפניו תחנתו וימליך בעד מאליו ויצילו מידו. —
ובכל זה בערה אש הקנאה בלב מאליו, ולא יכול נשוא לראות
גדולת בית אנטיפטר. ויהי היום ומאליו ואנטיפטר נקראו אל
המשתה בבית הורקנוס הכן הגדול, ויתן מאליו שוחד לשד
המשקים לתת סם המות בגביע אשר לאנטיפטר, ויעש כן. וישתה
אנטיפטר מהגביע ויחלה ויאנש וימת על השולחן. — כן נפל
גבור חיל הזה, איש ישר ותמים ולבו נאמן גם עם עמו גם עם
הורקנוס ~~אנציו~~, איש אשר לא גבה לבו בגדולתו, ולא חמד
להתגשא יותר, הגם כי היתה היכולת בידו לעלות על כסא
מלכות יחודה, בעזרת גדולי הרומיים האוהבים ומכבדים אותו במאד
מאד. — ובני אנטיפטר ידעו היטב מי הסב את מות אביהם
ויכזבו את מאליו על פניו, ויכזב מאליו לאמר: נקי אנכי,
מריחתה תחת, וישנה את מעמו ויבך ויספור על מות אהבו;

אך בני אנטיפטר לא האמינו לדבריו כי ידעו ודון לבם - אולם
חיש מהר ואשב לרשע כרשעתו, כי גם מאלך נפל ביד הורדוס
אשר ארב לו בדרך, ועמו אנשי מלחמה הצשלחים לו מסגן חרשי
אשר בצור, ויקומו ויתנפלו על מאלך ויהרגוהו. — והורקנוס
הבן הנרול שמע כי נרצח מאלך אוהבו ואיש בריתו, ויחדד
ולפת ויפול על הארץ, וכשוב נפשו אליו וישאל את הורדוס לאמור:
מי הוא זה אשר רצח את מאלך? וען הורדוס הן נעשה כואת
ע"פ פקודת קאסיוס, וידום הורקנוס ויטאון את כעסו
ומכאובי בלבו.

וישמעו אנשי ברית מאלך כי הרג אותו הורדוס בן
אנטיפטר ויחד אפס מאד, ויאספו יחד ללחום עם בני אנטיפטר,
וגם יר הורקנוס היתה עמדם להחזיקם, כי הורקנוס שנא את
הורדוס בלבו, יען כי לא היה שומע לקולו, ויעש בחזקת יד
כל אשר לבו חפץ - אך שרי צבא הרומיים עזרו את בני אנטיפטר,
והם נברו ודל ויכו וירדפו את אנשי ברית מאלך - והזכיח
הורדוס את הורקנוס על אשר שכח כל המצוות והחסד אשר
עשה לו אנטיפטר אביו - ותהי השנאה בלב איש אל רעהו ימים
רבים, עד יאות הורקנוס להורדוס בשנה האחת לתת לו בת בתו
פרים לאשה, והיא נולדה מן אלכסנדר בת הורקנוס אשת
אלכסנדר בן אריסטובול אחי הורקנוס; ותנה אשתו הראשונה
ושמה דורקס, היתה ממשפחה שפלה, ויגרש אותה הורדוס ויקח
את בת נריב הארץ אשר זכרנו.

ואנטיגנוס בן אריסטובול ראה כי מעטו אנשי צבא הרומיים
בארץ יהודה, יען כי הלכו לחמי לצבוא שם צבא בדם^י ריבית
אשר בין תושבי קריה הזאת, ויאסוף אנטיגנוס אנשי מלחמה
ויהסר עמו נסיכים אדירים, ויחזיקוהו ללחום ביהודה להשיב המלוכה
אליו. ויבוא אנטיגנוס בחיל עצום וגורא לארץ יהודה, אך
הורדוס וחילו יצאו לקראתו, ויכוהו וירדפוהו עד חוץ לגבול יהודה.
ויזו כשוב הורדוס לירושלים, ויקבלתו העם בשמחה ובכבוד גדול
וישימו

וישימו עפרת הוד על ראשו, ויגדל שמו לתפארת. או מלא הודו
את יום חתונתו עם אחותו מרים, ויחגגו העם וירעו תרועה גדולה.
והארץ שקטה מרעש המלחמה.

פרק שנים עשר

מבוכות חדשות ביהודה. הפרתים באו לארץ.

כמעט החלה הארץ להרגיע ולשקוט כרגע, והנה מצאנו
מבוכות חדשות ונוראות יותר מאשר היו עד הנה. — ויהי כי סבסם
הרומיים ברומיים, ושרי הממשלה חלפו ויבואו אחרים במקומם,
ותשקוט ארץ יהודה כמעט, ועול הרומיים הזקל מעל יושביה ימים
פעמים, אך כמו סער הבא בחזקה אחר דומיה, כן נכפלו
הצרות לבוא אחרי כן. — אחרי כי נכרתה העדה היפה חבתי
ודוגמים את יוליוס קיסר וינגפו במלחמה וגשמו מן הארץ,
והנה שני גדולי דומי אוקטפיאנוס ואנטוניוס חלקו להם
את ממשלת המדינה הרחבה הזאת: אוקטפיאנוס שלט על ארצות
המערב, ואנטוניוס על ארצות קדם. ויהי בבוא אנטוניוס שמה, ויחדו
לקראתו כל נסיכי מדינות קדם הגבועים לרומיים, ויקבלוהו בשמחה
ותרועה, ויתנו לו הוד ותפארת. וגם האחים הורדוס ופיואל מתו
לבוא לקראתו, ויביאו בידם תשורות רב הערך. וימצאו האחים
האלה חן בעיני אנטוניוס, ויט אליהם חסד גדול, יען כי זכר להם
הטובות והחנינות אשר עשה עמו אנטיפטר אביהם בחיותו בארץ
קדם בתחלה. ויבטיח להם אהבתו, וגם מלא את דבריו אחרי כן
באמת. — ויבואו גם המתאונים אל אנטוניוס וישטינו על הורדוס
ופיואל לאמור: אנשי זרוע כח המה, השולטים כאות נפשם
ועושים ככל דשר בעיניהם. ולא שמע אליהם אנטוניוס ויצו להם
לשוב אל ארצם, וישבו אל ביתם בפחי נפש. וירב אנטוניוס
להראות חסדו להאחים בני אנטיפטר, וישב להם את ארבע הערים
הנמכרות (אשר זכרנו בפרק הקודם). ויוציא לחרות את עשבת

אשר

אשר לוקחו שבי, וימלא כל שאלתם אשר שאלו ממנו להגן על היהודים היושבים במדינות אחדות, לבלתי יהיו נרדפים ועשוקים בעבור שינוי דתם. ואף גם זאת בתת אנטוניוס אותות אהבתו לבני אנטיפטר לא נחו שונאיהם היהודים, ויוסיפו להשטין עליהם. ויהקצצו יחד מאה יהודים, ויבואו לארץ סוריא אל אנטוניוס, ויביאו אתם מבחר מליציהם וערכו לפניו רבריהם להאשים את בני אנטיפטר, אך מליץ אחד ושמו מיסאלא אוהב נאמן להורדוס, דבר טוב על האחים. ולמען הוכיח בין שני הצדדים בעלי הדין, שלח אנטוניוס אל הורקנוס הכהן הגדול, לשאול את פיו מי משניהם יצדק בריבו? ויחרץ הורקנוס חותן הורדוס את משפטו להצדיק את הורדוס ופיואל. ויחר אף אנטוניוס על השוטנים, ויקח מאתם חמש עשרה אנשים וישימם בבית האסורים, ויבקש להמיתם, לולא המליץ הורדוס בעדם להציל את נפשם בפעם הזאת. וישארו האנשים דהם כלואים בבית המשמר. ועודנה רבו המתלוננים, עד נועדו יחדיו אלף אנשים להשטין עוד הפעם על בני אנטיפטר, וילכו לבא אל קרית צור, כי שמעו שאנטוניוס יבוא שמה, ויזכיהם ויורקנוס, וגם הורדוס שאל מהם להורול מעשות הדבר הזה, ולא שמעו לרבריהם וילכו לדרכם. ויהן הורדוס מודעת לאנטוניוס וישלח לו מהנות יקרות. או באו אנשי חיל רומיים לקראת השוטנים, ויהרגו ויפצעו רבים מהם ויניסו את הבשאים. ויצו אנטוניוס להמית בחרב חמש עשרה אנשים תכלואים בבית המשמר, למען ישמעו היהודים וייראו, ולא יוסיפו עוד להשטין. ואנטוניוס הגביר חסדו מאוד על בני אנטיפטר, ויגדלם וינשאם להיותם לבדם שליטים על ארץ יהודה, ויתן להם שם משנה למלך (Tetrarchen). על זאת התרבה תלונות המתלוננים, ויבינו לעשות מרידה חדשה, לולא באה עליהם ממקום אחר מבוכה אחת גדולה ונוראה:

פקדון בן אורדוס מלך הפרתים, לכר את ארץ סוריא מיד הרומיים, ויפקד את ברצפנס לאחשרדפן (משנה למלך) על המדינה הזאת. גם פסולמאס מלך קאלקוס מת וימלוך אחיו בנו

ליואנאס , ויכחז אנטיגנס בן אריסמבול עמו ביה כאשר ביה
 עם אביו , ויסת ליואנאס את האחשדרפן אשר על סוריא לצאת
 למלחמה על ארץ יהודה , להעביר את הורקנוס ולהנשיב את
 אנטיגנס על כסא המלוכה , בגזיר אלף משקל כסף וחמש
 מאות עלמות יפות מבנות יהודה . וסאת מלך הפרתים לתת
 ביד אנטיגנס חיל צבא קטן תחת פקודת שר המשקים אשר לו
 ושמו בשם המלך פקרוס , ללכת לפגוע לתור ארץ יהודה ,
 והאחשדרפן יבא אחריו בחיל גדול . וילך אנטיגנס עם חיל זה
 ואסוף בדרך עוד אנשי מלחמה , ויתחברו עמו היהודים היושבים
 בדר כרמל , ויך אנטיגנס את אנשי הורקנוס הנפגשים לו בדרך ,
 ויעבור ויבא עד ירושלים . ויקרב גם פקרוס שר הצבא עם חילו
 לירושלים . ואנשי יהודה לא ידעו את מחשבת אנטיגנס , ויחשבו
 שהאויבים באו ללחום עם הנדרוס ופזיאל אחיו , על כן עזרו לאנשי
 חיל הנגרים , ויבא אנטיגנס ואנשי ביהו אל עיר ירושלים ,
 וחד הנדרוס ופזיאל לקראתם מן המצודה , ויערכו ארם מלחמה
 בשוקי העיר , וינגפו אנשי ביה אנטיגנס , וישובו אחור אל הר
 הבית ויסגרו שמה . והנדרוס ופזיאל אחיו עם חילם , חגו במצודה
 ויורדו שתי המחנות ויבוא אל החובות העיר יום יום , ויערכו מערכת
 פול מערכת , וישפכו דם הרבה על הגם , כי לא יכולו איש על
 העז . וירבו ימי המלחמה הקשה האלה עד בא מועד חג
 השבועות בהתאסף העם לעלות לרגל לירושלים ויעמידו
 הנדרוס ופזיאל אנשי מלחמה על מנצחו העיר ועל חומות
 ירושלים סביב , לעצור את העם הנאספים בעיר לבל יעשו שאון
 ומתומה , והבים מעולי הגל באו-מוונים בבלי נשק , ויתחלקו
 לשתיים : אלה עם אנשי אנטיגנס , ואלה עם הנדרוס ואחיו , וירצו
 אלה את אלה ויהי חרב איש ברעהו , ונשפך דם הרבה מאד ,
 ויהל כחם באין תכלית , כי לא נצחו אלה על אלה . ויבקש
 אנטיגנס את פזיאל לתת את פקדוס שר צבא הפרתים אשר
 לפני העיר , לבוא לעיר עם מספר מאנשי חילו המוכנים על סוסים ,
 למען השקט העם ולשפוף דדם הגם . ויחבר אנטיגנס קן בערמת

לבו, כאשר נספר למטה. ויואל פיזאל יפתח את השער ויבא
פקדום אל העיר עם חמש מאות חובבים, ויקבלו פיזאל באהבה
וכבוד. וידברו יחד דברי ברית ושלוה, ויעץ פקדום לפיזאל ללכת
ולא בעצמו כצד שלוח אל אחשדרפן אשר בסוריא, לכרות עמו
ברית שלום כפוב בעיניו. וירע הדבר בעיני הורדוס, ויאמר אל
פיזאל אחיו: אל תלך שמה פן תפול ברשת הסמונה לך; אך
פיזאל האיש הטוב הזה כמח באמנות האחשדרפן, ולא האמין
שיבגוד בצד שלוח אשר לא כרת העמים, וישמע לעצת פקדום;
ויקם עם הורקנוס חכהן הגדול, וילכו כצירים יחדיו שלוחים
וילזה אותם פקדום לשמרם בדרך. וחי כבואם גלילה, ויראו והנה
דומיה גדולה בארץ, כי קמו כל אנשיה וימאנו לתת לחיל הפרתים
הבאים משפת הים לעבור בארצם. ויבא פקדום עם שני צידים
הנבחרים אל אחשדרפן, ויבקש פקדום את ברצפרנס לקבלם באהבה,
ולטמון בלבו את מחשבתו אשר חשב עליהם, עד אשר ישוב לירושלים
וילכוד גם את הורדוס, כי ירא פן ידו אנשי גליל לשמן לו. ויעש כן
ברצפרנס, ויתן מתנות להאנדרוס הבאים אליו וידבר אתם מכות,
ויחלו לדבר מדברי תבונה, והזכית פיזאל את אחשדרפן על
הברית אשר כרת עם אנטיגנוס במחיר הכסף והעלמות היפות,
ויאמר לו: הלא אנכי ארבה לתת לך כסף יותר ממנו, ובעד איזה
עלמות לא תעשה אן כמותו. וידברו יחדיו יום יום עד אשר הגיע
הזמן להיות פקדום בא לירושלים, ויקחו הפרתים את הורקנוס
ופיזאל וישימום בכבלי ברזל, ויוליכם לפקדום המלך. ופיזאל
פלה את אן הורדוס ע"י שלוחים חסמחיים לבוא לירושלים בסתר,
לחשתמר מפקדום לבל יפול גם הוא ברשת הבוגרים האלה.
ויחי כבא אפקדום לירושלים וידבר בערמה עם הורדוס, ויעץ לו
ללכת גם הוא אחרי הצירים השלוחים אל אחשדרפן לקדם את
דברי תבונה לפיכך לו ולאחיו. והורדוס ידע את אשר נעשה
אלא פנה לערמת פקדום, ויחי הורדוס נדון לאמור: אם יבוא גם
אחשדרפן עם חילו לירושלים וילחם בי, מי יודע אם אוכל לו

כי רבו מספר צבאו, ואם תחלש ידי, הלא תאבד תקותי לנצח;
אין טוב לי כי אם לברוח בסתר מירושלים, ואבקש לי רוח והצלה
ממקום אחר. וגם אלכסנדרה חמתו יעצה לו לבל ישמע לקול
תחבולות פקדוס. ויאסוף הורדוס את המטנה והצאר לו, ויקח את
אמו ואת חמותו ואת אשתו האחובה מרים וכל בני ביתו ויעזוב
את העיר בלילה וילך לו אל מדינת אירחמי (תא אדום). והחזיק רוח
אמיץ בקרב לב הורדוס ולא עצב ראנה ויגן, וינחם גם את הנשים
הנצערות ומסכנות וידבר על לבן, ויחי בדרך וירדפוהו חיל האויבים
וישיגוהו שלש שעות מירושלים, ויך הורדוס בחיל קמן אשר לו
את האויבים הדבים והנצומים מאנו מאד וינגפו מלפניו ויטו. —
ולזכר גבורתו בנה הורדוס באחרית הימים עיר אחת על מקום הזה
ויקרא את שמה הורדיאן כשפוי. — ויהי בבואו לאירחמי ויחזק
את המבצר מסאדא, ויפקד את אחיו יוסף לפקיד על העיר, ושם
בה שמונה מאות אנשי מלחמה, ויעזב שמה כל משפחתו, ויקח
אתו אך את בן פיזאל אחיו נער בן שבע שנים, וילך לו לדרום
לבוא אל מקום חפצו. והמבצר מסאדא חי' לח מזון וצידת
לרוב, ותוכל לעמוד מפני האויב ימים רבים.

פרק שלשה עשר

אנטיגנוס כהן גדול וגריב עם. מן ג' תש"ב עד ג'
תשכ"ג. הורדוס נכתב ברומי למלך על יהודה.

ואנטיגנוס לא יכול למלא את דבריו להפרתים, כי סעד
ונמלטו החמש מאות עלמות יפות אשר אמר לתת להם, ויבחו
הפרתים את הקריה ואת מצודת הורדוס ויקחו את שארית הכסף
אשר השאיר בביתו, וישוטו גם את סביבות ירושלים וילכו להם,
וישארו את הממשלה ביד אנטיגנוס. וישלחו לידו את שני
השבויים את הורקנוס ואת פיזאל לעשות בהם כמוב בעיניו. ויצו
אנטיגנוס לכרות את אוני הורקנוס, למען עשותו בעל מוס לפסול
מן הכהונה. ואת פיזאל נתן בבית האסורים לחטפידו לפני המשפט,
אך

אך לא הודל פיזאל עד יחדצו עליו דין מות, וימת את נפשו
בבית האסורים. אולם טרם מותו שמע כי נמלט אחיו הורדוס
ויאמר: אמותה הפעם בשמחה, הלא יבא יום נקמה לצורדי, כי
תשיגו חרב הורדוס אחיו. — והפרתים הוליכו את הורקנוס
לסילוקא, ואנטיגנוס בא אל במתי הצלחה ואין מציק לו, כי איש
מחזמיים לא היה בארץ, והפרתים לא הבכירו עולם על יושביה,
וגם העם נלאו מכל המלחמות והמבוכות וישקטו ולא מרדו. וידע
לו אך אויב אחד לירא מפניו, והוא יוסף אחי הורדוס, אשר היה
פקיד במבצר מסארא, וישלח אנטיגנוס אנשי דל לצור על המבצר
כי אמר אולי אלכדנו ע"י הרעב.

והורדוס נמלט ויבא אל גבול ארץ ערב, ולא אבה מלך ערב
לתתו לבוא אל ארצו, ויפן הורדוס משם וילך ארצה מצרים ויבא עד
רהטוקולורוס, ושם שמע כי מת אחיו פיזאל; וימצא הורדוס חן בעיני
קליאופאטרא מלכת מצרים ותבקשהו לעמוד אצלה ולהשאר בארצה
תמיד, אך כלתה ונכספה נפש הורדוס ללכת לחמי, ולראות פני
אנטיגנוס אוהבו, ויכן לעבור באניה בלבים. הגם כי קרבו עתותי
הנשמים וימי רוח סערה, וגם ארץ איטליא לא שקטה עודנה מרעש
מלחמה ומרידות. וידע בהיותו על הים ויקס רוח סערה גדולה,
והאניה חשבה להשבר, ויטילו המלחים כל המשא אשר על האניה
אל הים, ויאבר כל הרכוש אשר להורדוס, וכמעט צלחה לו להציל את
נפשו, כי הושלכה האניה אל שפת הים, ויעל ליכשה אצל עיר
דהרוס. וימצא שם אוהבים בין עשירים התושבים אשר להם אניות
על הים. וישלחו אותו באחת מהנה ויביאוהו עד העיר ברונדיווס,
ומשם הלך ביבשה ויבא לקרית רומי. — ויגש הורדוס אל אנטיגנוס
וישפוך את שיחו לפניו, ויספר לו במאמרם נמרצים את כל הקורות
והצלות אשר מצאוהו לארץ יהודה, ועורר את לב אנטיגנוס
לרחמים עד אשר הצר לו מאד לשמוע את שבר משפחת בני אנטיפטר,
ויזכר אנטיגנוס את ברית האהבה אשר היה בינו ובין אנטיפטר אבי
הורדוס, ואת כל הטובות והעבדות אשר עשה אנטיפטר לרומיים
בחלחום

בהלחם במצרים, וישב בעינו להמליך את הורדוס למלך על ארץ יהודה. ויהלך גם עם אקמפיאנס • השליש השני אשר ברחמי על אהות דודיך הזה, והקמפיאנס לא ידע את הורדוס ואת משפחתו, אך בשמעו כי אנטיגנוס ישב את הרומיים ואתה את הפרתים חויבים, ותקש לקול אנמוניס ויתרצה לעצתו להמליך את הארץ. — ואת היתה מעל כל תקות הורדוס, וזו לא ידע מחשבת גדלי חמיים לעשות לו יקר וגדולה כה, ויבקש את אנמוניס לתת את המלוכה לאריסטובול אחי אשתו, נער בן שלש עשרה שנה, ואמר בלבו: ער אשר יגדל הנער ויצלה למלוכה, הלא תהי ממשלת ארץ יהודה בידו לבד, וגם אחרי כן לא ידע אריסטובול את ידו ורגלו מבלעדי • ויענו לו גדלי רומי, לא, כי על ראשך נאה כתר מלוכה. — ויהי כהאסף יחד ראשי הסענאט, וחליבו שני שרים גבירים את הורדוס לפניכם, ויהללו אותו ואת אביו אנטיפטר על כל המנוכות אשר עשו לרומיים, ויספרו מעשי גבורות מלחמותיו בעדם, ויאמרו: לא כן דרך אנטיגנוס, כי הוא התראה תמיד כאויב לרומיים • ויצמור אנמוניס ויחזק דעתו לאמור: בן יקום ובן יהי! הורדוס ימליך על יהודה! — ויקחו שני השלימים אנמוניס ואקמפיאנס את הורדוס בתוך, וילכו אחריהם כל גדולי רומיים, וחליבו את הורדוס אל הבירה (קאפיטוליום) ויתנו בחר מלכות בראשו, וישמו בספר את משפט המלוכה ויניחוהו בביתה • ויהי ביום השמיני לבוא הורדוס כפליט נאומלל לרומי, וישב אל ארצו בחדרת מלך, ושני מתנות (ועניאן) חמיים הלכו עמו להגן עליו ולחממו •

סרן ארבעה עשר

מלחמה עם אנטיגנוס • אבהן בית החשמונאים • (ג' תשכ"ד).

הלך הורדוס וחיליו ארחות ים • ויעלו ליבשה העיר פטלימאס ותקבצו אליו אהדות אהדות יהודים מכל עבר, ויהי מרי קרצ לבוא ומספר

ומספר חילו הלך ודרכו . אך בכל זה לא מרד החרדים לסגור את
מחוז המצור כאשר היה בלבנו , יען כי הפרתם עוד חוקי בארץ ;
והחסיים והתאמצו לנרש תחלה את האויב העצום הזה , פנים ילכו
לחזרה לעזור את החרדים . ויהי בעת זאת וינתיימום שר צבא
תחסיים ללחום עם הפרתים בסוריא , ויחל החרדים להציל בני
משפחת המסגרים בעיר מסארא . והנה אחיו יוסף היה פקיד במבצר
הזה , תלחם בכח אמיץ עם אנשי אנטיגנוס הצרים עליהם רבים ,
אך לא היה יכול להציל את העיר מהלכד מיד הצריים , לולא באה
לדערה מן החסיים , כי היתה שנת בצורת , ויחדלו הגשמים ואין
מים לשתות בעיר , ויקח יוסף שני מאות גבורים נאמנים ויסא חוץ
לעיר , ויפוזץ במחנה האויבים ועביר וילך אל מלך ערב לבקש
חששנו . והנה פתאום מלא העבים גשם וירקו שפע רב , ויהי
לעם המסגרים מים לשתות הי ויותר , ויוכלו לעמוד במבצר עד בוא
החרדים לעזרתם . ויקרב החרדים וחילו ויבואו לאיהומי , ויקח את
המבצר ויפו ביד חזקה , וילך לעיר מסארא ויתחבר שם עם קרובי
והסגרים אשר תגה בתוכה , וישם את דרכו אל ארץ יהודה .
והחסיים לא מלאו את פקודת אנטיגנוס כראוי לחוקי החרדים ,
והיו נרפים במעשיהם . ואין אמנם שלח וינתיימום את סילא עם
שני מחנות לעזור את החרדים , הלא אך למצן קצת בצע בסף
מאנטיגנוס עשה זאת , וכאשר קבל את כסף הכופר ממנו , ויפן
שר הצבא הזה לשוב מיהודה , וירדפו היהודים אחריו ללחום בו
והחרדים ממרד לבוא עם חילו לעזרת סילא , ויגרש את היהודים .
ולא יכול עוד סילא לעזוב את החרדים ויתחברו יחד כל צבאות
חלם ויקרבו אל העיר ירושלים , ויהנו במורח העיר .

ויוזו החרדים חצים וחניתות . הרים באן מספר מן החזקות על
אשר החרדים וימת עם רב מהם , גם יצאו מן העיר ויפלו עליהם
מלילה והחרבו מהם מספר רב . וישלח החרדים לרבים עם העם
והחרדים לאמור , לא באנו לשתת את העיר ולנקום באויבי ,
הלילה לי ! כי אם שסח אשכח כל הדעה אשר עשו במשפחת
בבית אבירואלה לחם , אם תשקטוהו שבתו מאלחמה , ותשיבונו
על

„על כסא המלוכה“. ואנטיגנוס שלח גם הוא מודעת לדרוסם לאמר „הן חסא וזן פלילי הוא לכם ללחום בעד איש נמי איש אידומי, להושיבו על כסא יהודה אשר יאתה רק לאחד מזה המלוכה; ואם עול מצאתם בי ותחשבוני לאויב לעם הרומיים, הלא אין מחסור למשפחת הכהנים באנשים אחרים הרואים לשם על כסא יהודה, הלא בידם אין פשע, כי תעשקו מהם משפט ירושתם.“ — והנה בסתר שלח אנטיגנוס שוחד גדול לסלא עד שבא הרומיים איש אוהב בצע, לשוב מללחום בעד הורדוס. וידא הורדוס את אחרית השוחד הזה כי רעה היא, ונאש מתקוה ללכוד את העיר בפעם הזאת. ותרפינה ידי סלא מלהחזיק את רם הורדוס, וילתנו גם חיל הרומיים ויצעקו על מחסור מון וצידה, ויעש הורדוס כל אשר ביכלתו, ושם נפשו בכפו ויעבור בסביבות ירושלים בין מחנות אנטיגנוס, להמציא לרומיים לחם יין שמן וזבד בהמה, וכל מחסורם אשר יחסר להם. ויעצום את עינו מלראות את הרומיים כוזבים ושוללים את העיר יריחו, ובכל זה אין לאל ידו להשיג חפצו בשנה הזאת, כי ימי תגשמים קרבו לבוא. וילך הורדוס וישב אל ארץ אידומי ואל שומרון וגליל, לחנות שם עם חילו בימי הסתיו למען יחליפו כח להוסיף המלחמה ביהודה בימי הזמיר הבאים.

והורדוס החרוץ ורב פעלים לא טמן ידו בחיקו גם בימי החורף האלה, וישלח את יוסף אחיו אל ארץ אידומי, ואת יתר קרוביו לקח משם, ויושיבם בשומרון לשכון שם לבטח, ושם את דרכו לעיר סיפפוריס (צפורי) אשר היתה ביד אנשי אנטיגנוס. אך מרם החל להביא עליה כלי מצור וכלי משחת, וירא והנה החיל אשר בעיר נסעו משם ולכו לדרכם בתוך השלג אשר יד עליהם הרבה מאד. וילכוד הורדוס את העיר סיפפוריס בלי מכת חרב, ומצא מזוזה אוצרות מון וצידה לרוב. — ויפן הורדוס לעשות עוד הפעם מעשה צדקה למוב בעיני אדם כאשר עשה כבר בימי עלומיו: הנה בארץ גליל נמצאו שוודים רבים תנחבאים בחגגי הסלעים, וישוטו כל עוברי דרך וישחיתו את הארץ. ויתן הורדוס בלבו לחשמן

מן הארץ, אך לא נקל לו הרבה לעשותו כאשר בפעם הראשונה, כי רב מאד מספר השורדים, ויעמדו ללחום עמו במערכה, וגם נבה ידם עליו בראשונה, ואנשי הורדוס נסוגו אחור, אך באחרונה צלחה לו להכותם ולהרפם עד לעבר הירדן, ולנקות כל ארץ הגליל מהשקוצים האלה. ומלטו השורדים אל מערות טרוקניות, והמה מחבואות עמוקות בסתר ההרים, אשר מבואם בשפוע ההר מקום אשר לא דרך שם רגל אדם, ולא ידע איש איז, רק השורדים לברם, והם הורידו את עצמם בחבל אל חלל המערה וישבו שם לבטח. אולם הורדוס לא נח ולא שקט ויעש בחכמה ובתחבולה גדולה לתפוש אותם גם שמה, ויכס וישמידם כליל מן הארץ. והיו כשוב הורדוס מהכות את השורדים, וירא והגת מרידה ומהומה בתוך העם בשומרון, ויפשעו האורדים באנשי הורדוס וימיתו מהם רבים, אך הורדוס גבר עליהם ויכניעם, וישקט גם את הריב ההוא. וימי חומיר הגיעו ויעוב הורדוס וחילו את מקומות תחנותם בחורף, ויצאו למלחמה על אנטיגנוס ויבואו עד ירושלים. והנה אנטיגנוס בטח על אנשי בריתו הפרתים, והורדוס על אנשי בריתו הרומיים; וידע כי חוקה יד הרומיים על הפרתים להכותם ולתחלישם, ותרב תקות הורדוס, ותוחלת אנטיגנוס נכובה. אך בכל זה לא בא הורדוס אל תכליתו ללכוד את ירושלים ולשבת על כסא יהודה בשנה ההיא, כי תקפה עליו המלחמה, ואנשי אנטיגנוס לחמו נגדו בכל מאמצי כחם, וימצאוהו מצור ומצוק לרוב בשנה תואת — ואף אמנם כי רבו מספר צבא חלו, חלא לא נאמנו אתו בכל לבם ולא לחמו בערו בכל כחם, כי היהודים התמהמתו ללחום עם אנטיגנוס הכהן הגדול, והנבירים אשר בחילו לא חמדו רק בצע כסף, ודבר הורדוס מה לתם, ואך על הרומיים לברם נשא הורדוס את עיניו, ומפניהם לברם חרדו יושבי ירושלים, אך גם המה לקחו שוחד משונאיו ותרפינה יריהם לעזור לו.

הנה ווינטיריוס שר הרומי השליט בסוריא שב אל ביתו •
 יב 12 לרומי

לרומי אחרי הכותו את פקורס גבור חיל הפרתים, וישלח את מכירוס
לפקוד בראש אנשי חיל הרומיים אשר עם הורדוס. ויהי אך שמע
אנטיגנס כי בא מכירוס אל המחנה, וישלח לו מתנות רבות ויקרות,
ויט את לבבו אליו. ויעזוב מכירוס את הורדוס, ויקרב עם חילו
לברו אל חומות ירושלים להלחם בה; ויורו המורים מן החומה
ומן המגדלות אבנים וחצי מות על אנשי מכירוס, וישבו הרומיים
לאחריהם. אחרי נפל ממנם עם רב. ויחד אף הורדוס. ויאמר
למכירוס: מרוע הלכת לדרך וקרבת מאוד אל החומה, ולא
שמעת לקול עצתי לבלתי עשות כאלה? הלא בידים האכזר
את עמך, ותמעט מספר החיל ללא דבר. וידבר הרומי הבוד
עם הורדוס רכות, ויתחנן לו מאד לכפר על שגגתו, ויאל הורדוס
וגרצה לו, ויעזוב אותו ואת יוסף אחיו אשר גם הוא במחנה,
ויקם ללכת אל אנטוניוס שליט השני לרומיים, ויהי טרם לכתו
מאתם, ויצו לשניהם לנח במקומם ולבל יערכו מלחמה על האויבים
עד אשר ישוב הוא מדרכו. ואנטוניוס היה בעת ההיא בסמוך תא
עיר הפרתים, אשר לכר שר צבאו ווינטיריוס, והורדוס ראה כי
רפה ידו לכבוש את ירושלים, ולב הרומיים אשר אתו לא נאמנו
לו, ולך אל השליט אנטוניוס לבקש ממנו עזרה גדולה וחזקה,
ואנשים נאמנים מהמה אשר אתו. ונפש הורדוס נכספה מאוד
לעשות דבר גדול להועיל לרומיים, למען ימצא חן בעיני אנטוניוס
למלאות שאלתו. ותצלח בידו למצוא מקום לעשות כזאת: ויהי כבואו
אל אנטוכיא ופגש שם רבים מאוהבי אנטוניוס אשר פחדו מאוד
מעמים הפראים. האורבים בדרך המוליך לסמונתא, על כן חטו
במקומם ולא יכלו לעבור אל אנטוניוס. ויאמר להם הורדוס: אל
תיראו, אנכי אלך לפניכם ואלחם עם הפראים האלה. ויעמוד
הורדוס בראש האנשים ההם, ויך את האויבים מכה גדולה וינצח
מפניו, והרומיים באו בשלום אל אנטוניוס. ויישב הדבר מאד
בעיני אנטוניוס ויקבל את הורדוס באהבה ובכבוד ויחבקו וינשקו,
ומלא את בקשתו אשר שאל; ויצו אנטוניוס את סוסיוס אשר
היה לפניו פקיד בסוריא, לעזור את הורדוס בכל כחו ויכלתו.
ויעש

ועש כן סוסיו בשנה הבאה כאשר נספר למטה . — ויוסף אחי הורדוס לא שמע לקול עצתו , ויערוך מלחמה עם אנשי אנטיגנוס אצל יריחו , וינגף לפניהם ויפול הוא ושש מחנות (ועינאנען) עמו . ויצו אנטיגנוס לכרות את ראש יוסף , ויתן פירודם חמשים משקל כסף לפדיון ראש אחיו ויקחהו אליו . גם בארץ גליל רדפו האויבים אחרי אנשי ברית הורדוס , ויטביעום באגם מים אשר שמה . או בא הורדוס וחילו ויעקר את מחנה אויביו , ויך את צבאות אנטיגנוס אשר גברו במאור בתחלה , וימת בידיו את פפוס שר צבא האויבים , ויקום את נקמת כם אחיו , וינוסו שארית מחנה אנטיגנוס בדרכים רבים . והורדוס שם נפשו בכפו במלחמה הזאת , נחיו תלואים לו מנגד פעמים רבות , ונמלט פלאים , על כן קראו העם את שמו איש פלא , ויאמינו , כי האלהים עמו ויחוננתו . — ויבאו ימי הגשמים ויחן הורדוס בארץ עד כלות עת החורף .

ויהי בתחלת ימי הזמיר , ויהאספו יחד כל חילי הורדוס וכל חילי סוסיו שר צבא הרומי , ויצורו על ירושלים . והיהודים אשר בעיר המציאו לה כל מחסור , ויכינו לעמוד במצור וללחום נגד הורדוס ימים רבים . ויבן הורדוס עליה דיק , וישפוך שלשה טורי טללות סביב לעיר , ויעל עליהן כלי משחית ויערוך אותם נגד החומה והמגדלות . ויבא גם סוסיו ויחן על העיר . ויהי מספר צבאם אחד עשר מחנות וששת אלפים רוכבים על סוסים . וילחמו אנשי העיר בכל עו , ויהרסו את כל מבנה אויביהם הצרים עליהם , וישרפו את כלי משחית אשר להם , וימהרו לגרוד כל פרצות החומה . והורדוס לא ייעף ולא יגע במלאכתו , ויצו לחפור בארץ תחת קרקע העיר , אך אנשי אנטיגנוס יצאו מן העיר ויפלו בכת גדול על הצרים אותם וישחיתו בהם וישובו אל העיר . ויהי בארבעים יום לבוא העיר במצור , ויהאמצו הרומיים ויעלו על החומה הראשונה , וחמש עשרה יום אחריו עלו גם על החומה השנית , והד העיר ביד הרומיים , וישובו אנשי אנטיגנוס ויחנו בעיר העליונה ובהר הבית . וישלח אליהם הורדוס רביו שלום , ויאות לשאלתם

לשאלתם לשלוח להם בהמות להקריב את קרבניהם, וכל זה לא הועיל לו, ועוד הוסיפו ללחום בו. ויהרסו חילי הורדוס לעלות ולקחת את הר הבית ביד חזקה. והרומיים פרצו בו בראשונה, ויבואו בחרי אף ויהרגו כל הנפל בדם, ולא נשאו פני זקן, ולא חגו פה ונשים. ויתאמץ הורדוס בכל כחו לעצור שפיכות דמים, ולא יכול למנוע הרומיים מרצח, כי מרה נפשם על קשי עורף העם הלוחמים בהם; וגם סוסים שר צבאם לא יכול לעצורם משפך דם. ויתחנן אליהם הורדוס וידבר רכות וקשות, ויאחו חרבו בידו ויצעק: הרפו! השיבו חרבכם אל תערם, הלנצח תאכל חרב? האם על עיר חרבה ושממה תשימוני למלך? לא אחפץ לקנות המלוכה במחיר הזה. אך לשוא היו כל דבריו וצעקותיו, עד אשר הבטיח להת לכל אחד מאנשי המלחמה בצע כסף מאוצרותיו, אם ישבתו מלרצוח ומלבוו את העיר, ואת היתה לרצון להם, ותרפינה ידי השוללים ויניחו מהשחית. — ואנטיגנוס ראה את שברו, וירד אל סוסים ופול לפני רגליו ויבקש על נפשו. וילעג בו סוסים, ויצו לאסור אותו בנחושתים למען הסגירו ביד אנטוניוס. ויהי קץ לממשלת בית חשמונאים, אחרי צץ קרנם מאה ועשרים שנה. ויהי בעצם היום בשנה (ג' תשכ"ד לז"ע) אשר לכר פומפיוס את הר הבית, עשרים ושש שנה לפני הורדוס נתן מתנות יקרות לסוסים, ויקרב סוסים קרבן נדבה לאלוהי ישראל, ויסע מירושלים ויבא אל אנטוניוס, ויתן בידו את אנטיגנוס הגשבה. ויבקש אנטוניוס להשאיר אצלו את אנטיגנוס למען הביא עמו לרומי מלך אמור בנחושתים, להרבות כבוד והפארת מכואו לעיר הזאת: ויירא הורדוס פן יצדיקו שרי הסענאט את אנטיגנוס יען כי הוא מזרע המלוכה וישמעו לקול תחנונו להושיבו על כסאו, ויפצר באנטוניוס ויבקשו להמית אותו. ויעש כן אנטוניוס, ויאסרו את אנטיגנוס בעמוד אחד באנטוכיא, ויסירו את ראשו מעליו, ויפול כנפול אחד הבליעל.

ואת זהבה הקץ ואחרית למלכות בית חשמונאים. המה חרבו בתחלה

בהלה את קרן ישראל ע"י גבורת מלחמותם בעד אלהיהם ובעד
עמם וארצם, וינהו את מדינתם בכשרון כפי חקי תורת משה
ומשפטיה, ויהי עם יעקב נכבד בעיני שכניהם, וגם החזמים לא
מאסו לבוא עמם בברית, והיונים דרשו את שלטנם ויחפצו את
טובתם; אולם אחרי כן ברבות הריב והמרון בין אחים על דבר
המשלה והמלוכה, ואומץ כח זרעותיהם נהפך למעשה אכזריות
להשחית איש את רעהו, ויסכסך יהודי ביהודי, ויקראו חיל נכרים
אל ארצם להיות שופטים בדברי ריבם; או נגרע קרן ישראל,
וגים אחרים התערבו בדברי ממשלת ארצם, עד בא חזומים
האדירים ויכניעם תחת עול משרתם, כאשר זכרנו לפעלה. —
ועוד סבה אחת היתה להפריד בין אחים, ולקדוע מלכות יהודה,
והיא חלופי הכתות, ושניי הדיעות בין החכמים בעיני הרת והאמונה,
כאשר ראינו בפרקים הקודמים; וישובת ישראל מהיות ממלכת
סגים וגוי קדוש, והיה יראתם אך מצות אנשים מלומדה. ואף
אמנם נתפשטה בימים האלה מסורת תורה שבעל פה, ונתרחבה
ע"י הסנהדרין ושירי כנסת הגדולה, וע"י בתי מדרש שמאי והלל
שני מאורות הגדולים האלה, בכל זה אברה קדושה העלוונה: כי
הסגים הגדולים אשר בעת החיא, לא היו ראויים למשמרת פקודה
הגבוהה הנצת, והגיעו אליה ביר חזקה, ורבים חללוה ע"י מעשי
תעבות ואכזריות, כאשר ראינו למעלה. בימים ההם אין נביא
בישראל, ולא שאלו את משפט האורים והחומים, וכל דבר הגדול
והקשה בהנהגת המדינה שפטו השליטים כישר בעיניהם, לפי
תועלתם ומזבתם. — והנה בכל זה צלח ישראל עד הנה להיות
להם מלכים מקרב אחיהם, ומורע הכתנים, הדבקים בתורת משה,
ושומעים לקול משפט הסנהדרין, ולא סרו ממנו רק בעתותי קצף
וזרזון. ועתה נלקח מישראל גם את זאת, כי עלה איש נכרי אשר
לא מורע יעקב הוא על כסא יהודה, ומלוך עליה בשבט ברזל.
והגנו נשים אמרינו בו בספר הכא, ולא נכחיד תחת לשוננו
מלספר את אשר פעל ועשה, גם את הטוב גם את הרע
נעלה ונספרה.

• חכונת

ספר שלישי

יספר דברי הימים למלך הורדוס הגדול.
מן ג' תשי"ז עד ג' תשנ"ז.

פרק א

תכונת נפש המלך הורדוס • חננאל • הורקנוס •

וַיֵּשֶׁב הַהֹרְדוֹס עַל כֶּסֶף יְהוּדָה, אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו לֹא עַל פִּי מִשְׁפַּט יְרוּשָׁה וְלֹא עַל פִּי בַחֲרִית הָעַם, כִּי אִם בִּיד הַחֹזֶק וּבַעֲזֹרַת הַרֹמִיִּים, אֲשֶׁר כִּבְרָה יָדָם בַּעַת הָהִיא עַל רַבִּים מֵעַמִּי הָאָרֶץ. וַהֲרֹדוֹס הָיָה אִישׁ אִידוּמִי, הָיָה הַמְּדִינָה הַקְּטָנָה אֲשֶׁר כִּבַּשׁ הַהֹרְקָנוֹס הָרָאשׁוֹן, וַיֵּאלֶצֶם לִקְבֹּל עֲלֵיהֶם דַּת הַיְּהוּדִית. וְהַמֶּלֶךְ לֹא הָיָה עֲרִיץ רוּדָה כִּינָא, וְלֹא נִבְהַל וּבַעַל חֲמָה כֶּאֱרִיסְטוֹבֹל, וְלֹא חָלַשׁ וּרְפָה יָדָיו כְּהַהֹרְקָנוֹס הַשֵּׁנִי; וַיְהִי עָרוֹם וּבַעַל תַּחְבּוּלָה, וַיַּעַשׂ לַמַּרְאָה עֵין כֹּאִישׁ אוֹהֵב צִדְקָה וְחֶסֶד וְגוֹמֵל טוֹב לַעֲמּוֹ וְנֹדֵרֵשׁ לְכָל הָדוֹרָשׁוֹ, אוֹלָם בִּקְרָבוֹ טָמֹן זִדְוָנוֹ וְרַעַת נַפְשׁוֹ, וְרוּחַ גָּאָה וְאַהֲבַת שִׁרְדָה וְחִמְדַּת נִקְמָה. לָקְחוּ אֶת לְבוֹ, וְלֹא נָחָה וְלֹא שָׁקְטָה רוּחוֹ עַד אֲשֶׁר הִשְׁחִית כָּל אִישׁ קִנְאָתוֹ בּוֹ; וַיַּעַשׂ בַּעֲרָמָה וּבְמַתָּה עַל יְדֵי צִירֵי מוֹת הַנִּשְׁכָּרִים לוֹ, לְמַעַן יִחְשׁוּבַה־עָם כִּי נַעֲשִׂתָה מַבְלֵי רַעַת הַמֶּלֶךְ, וַיִּדּוּ לֹא פָעֵלָה אֶת זֹאת, אוֹ הַעֲמָה אֶת רַשְׁעָתוֹ בַּמַּעֲמָה דִּין וּמִשְׁפָּט, כֹּאֲלוֹ עָשָׂה לְטוֹבַת הַכֹּלָל, וּלְמַלְאוֹת שְׁאֵלוֹחַ בִּקְשׁוֹת אֲנָשֵׁי מְדִינָתוֹ. וְהִנֵּה הָיְתָה לֹאֵל יָדוֹ לְהַצְלִיחַ אֶת עַמּוֹ וְאֶת אֶרְצוֹ מִכָּל אֲשֶׁר הָיוּ לִפְנָיו. כִּי בַהֲיוֹתוֹ אֲהוּב וְרָצוֹן לְשָׁלוֹם רוֹמִי, הִיכָלָה בִּידוֹ לִנְצוֹר עַל גְּבוּלוֹת מְדִינָתוֹ וּלְשַׁמְרָם מִהַעֲמִים מַסְבִּיב; וּבַהֲיוֹתוֹ אִישׁ נִכְרִי וְאִין חֶלֶק לוֹ עִם הַכְּתָנוֹת וְחִבְרוֹת בַּעֲלֵי רַעוֹת שׁוֹנוֹת, וְכֹלָם שׁוֹיִם בְּעֵינָיו, נִקַּל לוֹ לְרַצּוֹתָם יָחַד וּלְהַחְיוֹק שְׁלוֹם בִּינֵיהֶם, מַבְלֵי לַעֲזוֹר שְׁנֵאתָם אֵלָיו, וּמַבְלֵי עֲבוֹר עַל

על חקת התורה והאמונה ; ובהיותו איש חכם ונבון וידע ערך החכמות וידעויות, היה יכול להגן עליהן ולהרחיבן בארצו. ובאמת התאמץ בתחלה ימי מלכותו, לאשר את עמו ולפקח עיניו עליהם לדרוש שלום וטובתם ; אך חסרה לו מאוד, מנוחת הנפש וסבלנות להיות גבר על המבשולים ולשאת ולסבול המניעות, להחיל ולדאוג איך יפלו הרברים כי יבוא יומם ורגעם, ולסלול לו דרך לבוא לאט לאט אל תכלית חפצו. ויעש הכל כרצונו ובחוקת יר, ולא שמע לעצת אחרים ; גם כלתה נפשו לעשות גדולות ונפלאות חיש מהר, טרם בא העת וטרם כשר הדבר לעשותו, על כן מעשיו ומשפטיו מעוקלים, ויהי לצורך ואכזר לעמו, ושחת לו ולבניו ולכל ביתו. ואת תבונת נפש הורדוס המלך.

ועם היהודים ראו איש נכרי רודה על זרע יעקב ונפשו אותה ויעש, וידעו ויבינו כי אך בשפתיו ידבר חסר וצדקה, ושמן אורב לו בקרבו, ויאנחו ויבך לבם בסתר. והמלך האומנם תקיף במלכותו, וסביב לו גבורי חיל מלומדי מלחמה, והרומיים האדירים אשר מידם נתן כתר מלכות בראשו אנשי בריתו המה ; כל זה ראגה שברה לבו, כי לא בטח באהבת עמו, ותרע עינו לראות כי עוד יש מחוקקים יועצים ונשואי פנים בארצו, הן המה הסקן הגדול, ואנשי הסנהדרין הזקרים ונכבדים בעיני העם, ולחם הבח והמשפט למאן בפקודיו ובמערכותיו, אם יתנגדו לחקי התורה ודתי המדינה הנהוגים בישראל ; ויבקש וגם מצא עלילה להסיר מעליו גם את המבשול הזה : הנה אנשי סנהדרין אשר בימים ההם, העירו את לב העם ללחום נגד הורדוס בהצידו על ירושלים, חוץ משמאי והלל אשר יעצו לפתוח לו שערי העיר ; על כן האשימם הורדוס כמורדים במלכות, ויגזור על כלם משפט מות, חוץ משני חכמים הנזכרים, וימיתם בחרב. ויפקד אנשים אחרים תחתיהם, הוראים בעד גפשם, וסרים למשמעתו ולא עצבותו. כל אשר עשה. ועל דבר משמרת כהונה גדולה, הנה לא היה עוד סקן גדול בעת ההיא, כי אריסטובול בן בתו של הורקנוס ואחיו

ואחי מרים אשת הורדוס היה או נער בן ששה עשר שנה, ואינו עוד מוכשר לעמוד על משמרת גבוהה הזאת; והנה משפט כל מלך יהודה לבחור את כהן הגדול אשר ישר בעיניו, ויתחכם הורדוס לבל יבחר איש נכבד ונשוא פנים, ויקרא איש נכרי מיושבי בבל ושמו חננאל והוא ממשפחת כהנים, ויפקידו להיות כהן גדול בירושלים. וחננאל היה איש נקלה ונכער מדעת, ואין גם מעלה וסדרה אחת היתה בו, הנכונים להיות בנכר העומד בראש משמרת גבוהה וקדושה כזאת, על כן לא היה יקר ונכבד בעיני העם, ודבריו אינם נשמעים, ותשח ותשפול מעלת כהונה גדולה על ידו, ואך זאת היתה חפץ המלך, וסר ממנו כל יגון ופחד. וחננאל היה נמכר להורדוס, ויעש כל אשר שאל ממנו. —

עתה נשאר עוד נגע אחד בלב הורדוס, ואכן נגף להבשל בו, והוא הורקנוס אשר עודנו חי בשביה ביד מלך הפרתים, ולב ישראל נטו אחריו, ונס בן בתו אריסטובול היה בירושלים אהוב נחמד לכל העם, ויירא הורדוס ויצר לו פן ימרדו בו היהודים למען השיב המלוכה למשפחה הזאת. ותגדל עוד דאגת הורדוס בבוא אליו השמעה כי מת אורודס מלך הפרתים, ובנו פראטס אשר מלך אחריו הוציא את הורקנוס מבית אסורים, ונתן עמו לפי כבוד מעלתו, ויתן לו החירות לחיות שארית ימיו בבבל בן היהודים הרדים במדינה הזאת; והמה קבלוהו בשמחה גדולה, ויכבדוהו כמלך וכהן גדול, ויאהבוהו כבנים את אביהם, ויכלכלו את שיבתו, וישלחו לו מתנות מכל עבר, ויהי הורקנוס מצליח בוקטנו, וישבח כל הצרות ומכאובות אשר עברו על ראשו. אך כמעט שתה את כוס תנחומים, וישפך אותו בידים, כי עבר עליו רוח חמה ותשוקה לשוב אל ארצו, אחרי שמעו כי הורדוס אוהבו ואיש בריתו מקדם עלה על כסא יהודה, ויאמר: עתה ישיב לי המלך ככל הטוב והחסד אשר גמלתי לו ולאביו אנטיפטר, וישביעני נועם ושובע שמחות באחרית ימי שני חיי בירושלים עיר המעמירה. ואותבי הורקנוס אשר בבבל יעצוהו ותהירותו לכל יבטח

באויקוס

יבמה בצדקת הורדוס ובאמנותו, ולכל ילך מרגליו אל הרשת המזונה לו, ויבקשו לו לעמוד אצלם כל ימי חייו, והמה ימלאו כל משאלותיו ויכלכלו את ימי וקוניו בכל הטוב והעונג אשר תמצא ידם. אך לשוא דברו את דבריהם, והוא לא שמע לקולם, ועמד על דעתו לשוב ירושלימה.

ותגדל חשקת הורקנוס לשוב אל ארצו בקבלו אגרת כתובה מיד הורדוס, אשר דבר אתו דברי אהבה וחנינה ויקראהו לבא אליו, למען ישלם לו כל הגמול והחסד כפי הטוב והחסד אשר גמל לו הוא ולאביו אנטיפטר. ויאמן הורקנוס חלוש הדעת לדברי הורדוס, ויכן ללכת לדרכו. גם מלאכים שלח הורדוס אל פראטס מלך הפרתים וירב לתת לו מתנות, ויבקשו לשלוח מארצו את איש היקר הורקנוס, למען ישוב אל חיק אוהבו המוכן לגמול לו כל טוב כגמולו. ולא אחר פראטס לעשות כדבר הזה, ויקם הורקנוס, וילך לו לארצו, ויקבלוהו המלך והעם בירושלים בשמחה ובתפארת גדולה; והורדוס קרא לו אבי, ויכבדו מאוד, ויתן לו מקום בראש השולחן ובראש ערת חיועצים, וימלא כל אשר כתב לו; וכל זה עשה הורדוס בערמת לבו, למען יתה הורקנוס תחת ידו ותחת השגחתו, לעשות בו אשר עותד לו. — ועתה בדות הורקנוס נעשה בעל מום על ידי אריסטובול אחיו, לאיכול לשרת בכהונה גדולה, ושאר חננאל במקומו.

פרק שני

אלכסנדרא. אריסטובול נעשה כהן גדול, וימת זמן קצר לאחריו.

כאלה עשה הורדוס למען שבת במח על כסאו, אך כמעט שקם לבו מפחד הקנאה והנה נשבתה מנוחתו ממקרה אחר אשר לא עלה על מחשבתו: אלכסנדרא חמורו, אשה משכלת, הבינה מה טעון בלב הורדוס, ותחבולות מעשו לא עורו את

עיניה. וזוהי סר לה לראות חרפת משפחתה, כי נלקחה ממנה
 משמרת כחונה גדולה, ואיש אחד ילבשנה; ותשם בלבה להתחכם
 על בעל בתה המלך. ותדע כי קליאופטרא מלכת
 מצרים מושלת על לב אנטוניוס האדיר, וכי הוא שומע לקולה,
 ויעש כל אשר שאלה ממנו; ותפן אלכסנדרא אליה, ותשלח
 אליה איש אחד מנגן ונאמן ביחה, ותבקש ממנה להסות את
 אנטוניוס לתת את משמרת כהונה גדולה לבנה אריסטובול. וייסב
 בעיני קליאופטרא למלאות משאלות אלכסנדרא, אך אנטוניוס
 האוהב את הורדוס ואת מחנותיו היקרות, התמהמה ולא מהר
 לעשות הדבר הזה, או בא דיל ליוס ציר אנטוניוס בדבר ארנוני
 לארץ יהודה, ויבא בתה אלכסנדרא וירא את בנה אריסטובול
 ואת בתה מרים אשת הורדוס כי יפי תאר ויפי מראה המת
 עד מאד, וישתומם עליהם. ויעץ לאלכסנדרא עצה טובה ונכונה,
 ויעד אותה איך להשיג חפצה מאנטוניוס, ויאמר לה: שלחני
 אל ארנוני את דמות תאר בנך ובתך, ואני ידעתי את חשק
 לבב ארנוני, והיה כראותו את דמותם ויחמוד את יפים בלבו,
 וימלא כל משאלותיך, ותשמע אלכסנדרא לעצת דילליוס ותעש
 כן. והוא לקח עמו את הדמות להראותה לארנוני, ויספר לו
 בפיו, וירב להלל את יופי אריסטובול ומרים, ויאמר: ילידי
 אלכסנדרא לא כמראה בני אדם כי אם מראה בני אלהים מראיהם,
 ותבער אש התשוקה בקרב לב אנטוניוס בעל תאוה וחמדה, ויכתוב
 אל הורדוס וישאל ממנו לשלוח לו את אריסטובול; ולולא היתה
 מרים אשת הורדוס, ולולא ירא אנטוניוס מקנאת חשוקתו קליאופטרא,
 היה מבקש לראות גם את מרים, ויחרד הורדוס בקראו את מכתב
 אנטוניוס, ויכתוב להשיב לו לאמר: לא אוכל לשלוח לך את
 אריסטובול, פן יאשימני העם לאמר: כי מודון לבי גרשתי את
 חמדת לבבם מירושלים, והמתאוננים ימצאו עלילה למרוד בי.
 ולבלתי התגרה בשליט האדיר הזה, ומיראתו פן יוסיף שנית
 לבקש את אריסטובול, ויעש הורדוס כחשכל דעת המלך
 מרעיה וזאת.

ויהי כבוא אליו גם אשתו הארובה מרים למלאות את רסוֹ
אלכסנדרא אמה לשאול את פקודת כהונה גדולה לאחיה אריסטובול,
וירא הורדוס כי תשבות מנוחת ביתו אם לא ימלא רצונם;
ובכל זה וזה בעיניו להתראה כנכנע ומתרפס לקול נשים, ויעש
בחכמה לאסוף אליו אחוזות מרעהו, וידבר לפניהם ונגר פני אשתו
וחמותו, ויאמר: חמסי על אלכסנדרא חמותי, כי ערום תערים
לקום לאורכי לי לשחת אותי; ידעתי את מרוצת אגרותיה אל
קליאופטרא וכל מחשבותיה להוריד אותי מכסא מלכות ולהושיב
עליו את צנח אריסטובול, ולא זכרה את המצוקות והתלאות
אשר מצאתי טרם צלחה לי לעלות לגדולה, ולא זכרה כל הטובות
אשר עשיתי לארצי, ואותות אהבה והחסד והכבוד אשר הראיתי
לה ואל משפחתה, ועוד אני עושה עד היום הזה. הגם כי
מעלה בי, ועתה חלילה לי לעשוק את כבוד משמרת כהונה
גדולה ממשפחה הזאת, ולא הפקדתי את חננאל לכהן גדול אך
לעיתים מזומנים, עד אשר יגדל אריסטובול ויגיע לשנים להוות כשר
לפקודה הנבונה הזאת. — וישמעו כל העומדים שם את דברי
המלך, וילצו לרצון להם, ויחללו את נדבת רוחו וטוב לבבו.
ואלכסנדרא עמדה בושה וחפרה, ועיניה נולו דמעות, ותפתח
את פיה ותאמר להורדוס: חלילה לי לחשוב עליך מחשבת ודון,
הן לא חליתי את פני קליאופטרא, רק למען הסיר החרפה מעל
משפחתי בדבר הכהונה הגדולה, ולא עלה על לבי מעולם לבקש
את הממשלה, כי רב לי לראות את אחתי בעל בתי יושב על
כסא יהודה, ואת בני עומד לשרת בקדש, ואני חגגי אתך
תודתי על החסד הזה, ואם שגיתי וחטאתי לך הואיל נא וסלח
לי. — ויכפרו כל בני המשפחה איש לרעהו, ויהי שלום
ביניהם ביום הזה. — וחננאל חסר מהות כהן גדול, ויבוא
אריסטובול במקומו. ולא נעשתה כזאת עוד בישראל לחלוק
כהן את משמרתו עם אחר בימי חייו.

ואולם כרקב בעצמות קנאה, עוד לא שקטה רוח תורדוס
מפחד פן תהנשא משפחת החשמונאים להגיע למלכות, וירא
מאד

מאד פן תתחכם עליו אלכסנדרא המורו, ויצו ארזה לשאר
תמיד בארמונה, ולא תעשה מאומה בלתי ידיעתו; וישלח מרגלים
לסוב את ארמונה ולתוד כל אשר נעשה שמה מקמן ועד גרול
ולחודיע לו. ויצר הדבר מאוד בעיני אלכסנדרא לראות את נפשה
שביה בתוך ביתה, ותכתוב שנית אל מלכת מצרים ותקונן על
עניה ומחודיה. ותשב קליאופטרא את אמירה לה לאמור: קום
וברחי מירושלים ובוא אלי עם בגך אריסטובול מצרימה.

וייטב הדבר בעיני אלכסנדרא ותכין לעשות כן, ולמען
תקבא את הדבר לכל ידע ממנו הורדוס עד לאחרייו ותעש במרמה,
ותקח שני ארזנות לבוא בהם היא ובנה. והנשואים הנאמנים לה
ישאום בארזנות מתים חוץ לחומות העיר, ושם חזק עגלה למד
להביאם אל חוף הים, ואניה עמדה נכונה להביאם למצרים;
הכל נעשה בתכמה ובסתר גרול, ובכל זה נודע הדבר להורדוס על
יד מקרה, וידוס הורדוס ויעזוב לחמורו לעשות כל הכנותיה ויז
כתובאם חוץ לעיר, ויתפשום אנשי הורדוס וישיבום אל העיר.
המלך ירא מפני חמת קליאופטרא, ויחלל מעטש קשה את
הבורחים, וישלח להם את פשעם למראה עין על כן הללוהו
המהללים, אך בלבו צפוה המחשבה הנשאית בקצו להעביר
את אריסטובול מן העולם, יען כי הוא לבד אבן גנף לו, והיה
כי יחלל ואיננו, ותאבד כל תקות אלכסנדרא והגות מהערם לשחת
את המלך. — הגה קרבה העת לבוא לבצע מחשבות און
אשר להורדוס. ויהי ביום הראשון לחג הסכות ואריסטובול עמד
לשרת בקדש לפני העם הנאספים, וירא העם את יפה תאר
והדרת קומתו, ויקר תפארתו בלבושי הכהונה הנחמדים למראה,
ראו גם נעימות דרכו במעשה עבודת הקדש, ויאהבוהו כל העדה
ויכברוהו מאד מאד, ויפרצו לבוא בהמון רב לראותה, וירבו
לספר בתהלותיו ובתהלת מעשי אבותיו הגבורים היקרים, וירא
כפם השמימה להתפלל בעד שלום הגער הנחמד הוזהר אז ויהיה
אף הורדוס ואין מעצור לרוחו, ואמר בלבו: עתה ימות
הגער

הנער הזה באן מציל . אך מאד השתמר הורדוס להסב
 סות אריסטובול בדרך אשר ידע העם כי הוא הרוצח ,
 ויבקש וימצא מקום לעשות כן באופן אשר יאמין העם כי מקרה קרה
 לאריסטובול וירי המלך נקיים . — ויהי היום ותעש
 אלכסנדרא משה גדול ביריחו , ותקרא למלך ולאריסטובול ולשאר
 אותביה אל השולחן , ויאכלו וישתו ויטב לבם ביין , ויהי בקומם
 מאת השולחן , ויצחק המלך עם אריסטובול כשני אותבים נאמנים ,
 ויחמו שניהם במאד , ויילכו מהארמון חוצה לשאוף רוח , ויבאו אל
 מקוה מים אשר רחצו שם רבים מהקרואים , ויעץ הורדוס את
 אריסטובול לרחוץ שם גם הוא להסיר חומו מעליו , וואל אריסטובול
 ילך אל המים וירחץ , ואותבי הורדוס אשר במים שחקו עם אריסטובול
 ויטביעוהו במים , ויעל פעמים ושלש , עד יחשך הערב , ויטביעוהו
 עוד הפעם ולא הציחוהו לעלות את ראשו , ויטבע ויתנק במים .
 וימאס הנער הנחמד ויבך הזה בן שמונה עשר שנה , ויתעצבו עליו
 מאד כל העם השומעים השמועה הרעה , ויהי מספר ואכל גדול בכל
 בתי ישראל . ואלכסנדרא יללה בקול מר ונהי ותמאן להתנחם ,
 אך השתמרה מאד לבלי התראה כי ידעה מי הוא הרוצח את בנה ,
 כי ידעה פן תשחת אם תגלה חרוק אפה בלא עת , ותמאן מחשבת
 נקם בלבה , ותתאבל על בנה ככל המתאבל על קרובו המת , בדרך
 כל הארץ . גם הורדוס חנף וכחש מאד , וישנה את טעמו
 ויורר רמעות , ויספור ויקונן על אברן אוצר נחמד כזה , ויצו
 את הרופאים לחנוט את המת בכל מיני בושם . חיותר יקרים ,
 ויצו לכל יושבי הארץ לספור לאריסטובול ולבכותו , ויקברוהו
 בכבוד גדול , וינח מטמונים רבים ויקרים אל תוך קברו . אולם
 בכל זה לא האמינה לו אלכסנדרא ותחשבתו לרוצח את בנה ,
 ותכתוב אגרת למלכת מצרים להודיעה את אשר קרה ותספר לה
 ככל הדברים האלה . וירע הדבר מאד בעיני קליאופטרא ויצר
 לה על היום והשבר אשר מצאו את אלכסנדרא , ותגר לה מאד ;
 ותמחר לספר לאנטוניוס את התועבה אשר עשה הורדוס , ותתחנן לו
 להביאו לפניו למשפט ולענוש אותו על הפשע הגדול הזה ,
 ואנא

ואנמוניוס היה כעת במעמד לא טוב, כי הפרתים חכו את חילו באסיה, מדי שבתו הוא במצרים לעבוד את ימיו בעצלות וחשק בלבו אצל המלכה קליאופטרה, על כן לא פנה כעת לרדס וזרדוס, ויאהרדו עד ישוב לאסיה בשנה הקרובה, וידד לתקופת השנה בשובו שמה, ויחן על העיר לאודיקא, ויכתוב אל זורדוס ושאלתו לבוא לפניו למשפט, לתת דין וחשבון על אורח מיתת אריסטובול הבן הגדול.

פרק שלישי

(ג' תשכ"ז) זורדוס הולך לאנמוניוס ושב בשלום מבוכות וקטמות בביתו.

וישמע זורדוס לקול פקודת אנמוניוס וירד אליו. וידד לבתו מכיתו ויאמר זורדוס בלבו: מי יודע אם לא יגזור אנמוניוס משפט מות, ואני ידעתי כי לא תאהבני אשתי מלבד, ועתה הנה אנכי באידי; ועוד רעה מזאת: פן תפול ביד אנמוניוס איש חמאה אשר כבר חמד יפיה בלבו בראותו את דמות תוארקה, לכן זאת אעשה למנוע שמחת גס שניהם: ויפקד את יוסף הזר ובעל אחותו לתרוג תחתיו שבט הממשלה מדי היותו במרחקים, ויתן לו פקודת סתר לאמר: אם לא אשוב חיים מאת פני אנמוניוס, תרוג תתרוג גם את מרים אשתי, כי אהוב אהבתיה במאד לכן גם באותי לא אפרד ממנה; ויקם זורדוס וילך לדרכו. ויוסף היה איש תם ונאמן, ויבוא יום יום לראות את פני המלכה ולדבר עמה ברבר המדינה, וידברו יחדיו גם מנפש יאזרדוס. והמלכה בפתח בתום לב באיש יוסף, ולא כסתה מפניו רגזה וקצפה על בעלה אשר הרג אביה ואחיה, ותוסף לאמר: לא האמנתי כי יאהב גם אותי, כי איך תשכן אהבה בלב עריץ אכזר כמזה? ויען יוסף ויאמר: לא כן גברתי! הנה אות ומופת צידי לך אהב אותך אישך כנפשו, וגם הזאת לא יפריד ביניכם. ובתומו הזאת לה את פקודת סתר אשר בידו על אודותיה. ותתהלחל המלכה שר מאד, ותגעל נפשה בנפש העריץ הצורר הזה, אשר גם כנפלו

נגזלו חרע עינו לראות מוכה משפחתה, ויחפץ [להורידם עמו]
שאלה.

לעת הזאת קול עבר בתוך קרית ירושלים לאמר: אנמוניוס
הדשע את הורדוס בהשפטו ויתלו אותו על עץ על פשעו. וזהם
כל העיר, ורבים פיושביה הכינו למרוד במלכות בית הורדוס.
וגם אלכסנדרא עשתה רכנות לכל יתגשא איש ממשפחת הורדוס
למלוך תחתיו, ותאמר בלבה: אם בא יבוא אנמוניוס לירושלים
הלא ישא את פני מרים המלכה, וישיב את מלכות יהודה
למשפחת החשמונאים. אולם חיש מודה חלפה התקוה הטובה
הזאת כצל עובר, בבוא אגרת כתובה מיד הורדוס אל ביתו
לחזרע כי יצא נקי במשפט, ובוא יבוא בשלום לירושלים
בקרב הימים.

כי רצה הורדוס הלא-אחמב את רוח שופטו, ויקח אתו
שחד רב, ואנמוניוס היה כעת אחוז במלחמות קשות, וכסף
חסר לו, על כן קבל בשמחה את השוחד מיד הורדוס וחציו
נקי מדינו, באמרו: הלא מלך הוא בארצו ואין לו לתת דין
והשטן על אשר עשה לאחד מעבדיו. והיו קשר הברית בין
הורדוס, ופנן השליט הרומי אמיץ וחזק מאשר בהחלה; ואנמוניוס
נברא מאור, ויקרא לו לאכול על שלחנו, ולא פנה אל קליאופטרא
הקוצפת על הדבר הזה.

אלם למען רצות גם אותה ויתן לה את מדינת סוריא
הנכוב לאחוז, לבל תוסיף עוד לחמוד את מדינת יהודה,
אשר על כן רצתה תמיד בהשחתת הורדוס.

כל אלה כתב הורדוס אל ביתו לשמחת אהביו ולראבן רחם
איביו, ואחר ימים לא כבירים שב לירושלים, ויצו לחקור ולדוש
אז מעשה אלכסנדרא חמותו ולתעמידה לפני המשפט.

ושלומית אשת יוסף ואחות המלך היתה אשה מרשעת
וזת בליעל מאד, ותוד לשטן ופגע רע לכל משפחת בית החשמונאים.
והשחת

ותשחת לב תורדום אחיה בלשונה, וסדבתה; והיא היתה הסנה
לאבר שם ותפארת גבורות מלחמותיו על ידי מעשי העצם
ואמירות, כאשר נספר. וארורה הוואת התקנאה במרים המלכה
זיפה והנעיסה, וזיקרה בעבור חס תולדתה, ונכבדה בעבור צדקת
נפשה וטהר דרכיה, ושלומית היתה להיפך בכל אלה, על כן
ותנכלה לבלע לשחת את מרים, ותביא את רבתה רעה אל
המלך, ותלשין על המלכה ועל בעלה יוסף לאמר: בגדו בך
גם שניהם, כי ותחבאו לבוא יחד יום יום, ועם מנאפים חלקיהם.
ותורדום אוהב את אשתו אהבה עזה וחזקה עד למאוד, וכאשר
בערה לחבות אתבה בקרבו, כן תבער עתה אש הקנאה; ויחר אפו
מאוד בשמעו את דברי אחותו, ולולא מנעתהו האהבה לאשתו
לבל יחי נמחר במעשיו, היה ~~הוא~~ ש אותה כרגע. ויקרא את
מרים ותזכיר אותה על פניה, ותען המלכה ותאמר: מה אמר
ומה אדבר, ובמה אצטדק? אל אלהי ישראל יודע כי נקי אני
מחטאה ופשע כזה, ואך שקר ענתה בי המלשנת; ואם ענית
ומעלתי בבית דודים אשר בינינו, ירא ד' וישפוט כפלים כחטאתי.
ותדבר מרים את הדברים האלה במאמרים חזקים וגמורים, ואמן
לה המלך, ויתחנן לה לסלוח לו על אשר הכעיסה באשם כזה,
ויחבק וינשק לה המלך, ויבכו גם שניהם. אז שפך המלך את
רוחו לפניה ויאמר לה: מרים אשתי, הלא תדעי כי אהבתך תמיד
אהבה עזה וחזקה, עתה השיבי לי כגמולי, ותני נא לי את לבך
גם את. —

ולא יכלה מרים להתאפק ולצפון את הסוד אשר גלה לה יוסף
בתומו ובישרת לבבו, ותאמר למלך: איך תאמר לי אהבתך,
ואתה טרם פקודת סתר להדגני. כשמוע המלך כי נגלה מצפנו
יחד. ממקומו, ויקרע את בגדיו ויגושערות ראשו, והיה כאיש
משתגע, ויאמר בלבו רעה זה אות ומופת כי אמת הגידה לי אחותי.
בגדו בי יוסף ומרים, וינאפו יחד, על כן גלה לה את הסוד הזה.
המלך בחסותו לקח רומח בידו לרקוד את אשתו, אך האהבה
הגדולה אשר בלבו אליה השיבה את זרעו אחור מבוא ברמים,
וישפוך

וישפוך את חמתו על יוסף ועל אלכסנדרא השנואה לו, ויצו להרוג את יוסף ברנע, ואת אלכסנדרא נתן במאסר בית הכלא,

פרק רביעי

קליאופטרא באה ליהודה • מלחמת הורדס בערביים •

קליאופטרא מלכת מצרים לא שבעה נפשה מכל הון ובצע, ויהי אצה להעשיר עד אין קץ • ותבקש מאת אנטוניוס מאהבה הגלס ברשתה לתת לה את ארץ ערב וארץ יהודה לאחוזת • ואנטוניוס היה בעל ברית למלכי הארצות האלה, וירע בעיניו מאוד לעשות להם עולה גדולה כזאת; והי בעברו ארץ סוריא עם קליאופטרא חשוקתו ויתן לה תבואות אדמה אחת בערב, ותבואות עצי הצרי אשר בירחו וערים על שפת הים • והמלכה הזאת שטתה את הורדס שנאה גדולה, ולבה חפץ לשחתו ולנחול את ארצו, ויהי בדעותיה ביהודה ותחנף לו בחלקות שפתיה ללכדו בשטתה, למען יפול בחרב קנאת אנטוניוס ממאפה, אולם הורדס השתדל ממנה וממוקשה אשר טמנה לו • וישם בלבו להדינה בסתר, לזלא עצרותו אוהביו ויוהדותו להשמר מאחרית הרעה, על כן שנה הורדס את טעמו לעיניה והתראה כאוהב לה, ויקן ממנה את נחלת האדמה אשר עשקה מארצו במחיר שתי מאות משקל כסף לשנה, וכשנבה אל ארצה וישלח אותה הורדס בבכור נחל וילך עמה עד קצה גבול מדינותיה; ויעש זאת בתחבולה לפקוד תמיד עיניו עליה, לבל תשנע לארצו בערמתה וחמדת לבנה • — גם מלכוס מלך הערביים קנת מן קליאופטרא את האדמה הנלקחה ממנו, במחיר שתי מאות משקל כסף לשנה • ולהורדס ניתן הפקודה לגבות הבסף הזה מדי שנה בשנה לשלחו למצרים, וישלם מלכוס את כסף המס על נכון בשנים הראשונות, אך אחרי כן אחר לשלמו ולא נתן רק החצי, על כן עלה על לב הורדס לבוא שמה עם חילו לגבותו ביר חזקה, אולם קורות

אחרות

14

יך

אחרות גדולות ועראות מואת, עצרתו מלכת עם חילו לארץ עד
בשנת הדיא :

אנטוניוס וקיסר אקמאפיאנוס שני שליטי רומי האדירים האלה,
חלק לבם וילחמו יחד להשמיד איש את רעהו, ולנהוג לבדו שבת
המששלה על רומי ועל מדינות הדכות והרחבות בכל חלק חג
הארץ, וכל מלכי מזרח ומערב אורו את חייליהם למלחמה הזאת,
אלה לעזור את אנטוניוס, ואלה לעזור את קיסר. גם הורדס שנס
את חילו לצאת לעזרת אנטוניוס אותבו איש בריתו, אך אנטוניוס
שלח לו אגרת מעיר אתונא, ויצוהו ללכת עם חילו לארץ ערב
לגבות את המס ולענוש את מלכיהם הכבד; זאת פעולה קליאופטרא
אויבתו, כי קנאה בו ובתפארתו להיות גם יחד עם הלוחמים
הגדולים האלה, ותסת את אנטוניוס לשלחו לארץ אחרת. וידו מדי
תקפה המלחמה בין השליטים הרומיים, ותלך הלוך וקשה בכל מדינות
ממשלתם, וילך הורדס וחילו לארץ ערב, והערביים תתאוו גם
המה ויצאו בכח לקראת היהודים, ויערכו מערכה מול מערכה,
ויך הורדס את אויביו פעמים ושלש, ויקח ממנם שלל רב, וינסו
מפניו, וידרפו אנשי הורדס אחריהם ביד רמה, והנה פתאום נפל
עליהם איש מצרי ושמו אט הון שר צבא קליאופטרא, אשר
עמד שם עם מחנהו לשמור אחוזת ארמת גבירתו אשר לה בארץ
הזאת. והנה בתחלה דבר אין לו עם מחנות הנלחמים, אך
בהיותו שונא להורדס, ותדע עינו לראות הצלחתו ויקם ויפל פתאום
על הורדסים אחרי הערביים ויערוך מלחמה לעורף היהודים;
ויראו הערביים כי בא אמהן לעזרתם ויפנו גם המה לאחריהם,
ותהי מחנה היהודים בחנוי הסלעים בתוך בין שני האויבים, ואין
מקום לנוס הנה והנה, ויכו האויבים את חיל הורדס ויחרימום וישלל
את מחניהם, ומלט הורדס ויציל את נפשו ונפש חיל קטן
הנמלטים עמו, ועל ההרה ולא ערך עוד מערכה בשדה, אך פשם
בארץ עם גרודיו ללחון את יושביה.

בעת חזיא עוד נגע אחד בא על ארץ יהודה, והנה רעש
הארץ

הארץ חזק ונורא נשמע בתוכה, ויפלו בתים רבים, ונהרגו
 בהמות רבות, וכמה אלפים נפשות מישראל מתו ונקברו תחת
 חרבות בתיהם, והורדם וחילו נמלטו בדותם או על פני השרה.
 והקול בא לאוני הערביים להגדיל את שמועת השבר, לאמר: חרבה
 כל ארץ יהודה מרעש הארץ ותהי לתל שממה, ואין כח
 המעטים והנשארם לעמוד נגד כל הנופל בארצם. וירם לבב
 הערביים וישמחו לאיד אויביהם, ויהרגו את המלאכים אשר שלח
 להם הורדם לבוא עמו בברית שלום, וימהרו ויקומו עם כל
 מחנהם לנפול ביהודה ולרשת את הארץ; אולם חיש מהר
 השב להם כגמול רשעתם ותמצאם נקמת דם המלאכים השפוך,
 כי לא אלמן יהודה מעם מלחמה, וינהרו מכל עיר ועיר תמון
 אנשים רבים לצבוא צבא לעזור את מלכם ולהגן על ארצם,
 ואזור הורדם את חייליו וילמד ידם לקרב ויאמץ את רוחם
 והרכאה, וידבר להם דברים נמרצים, ויקם ויעבור עמם את
 הירדן ויחן אצל העיר פילודילפא ושם נפגשו שתי המחנות,
 והנה גבעה אחת מפרדת ביניהם וילחמו עליה, וילכוד הורדם
 את גבעה ויעל על ראשה, והערביים נסוגו אחור, וירדו
 והורדים מתגבעה, ויערכו אתם מלחמה, וינגפו הערביים ויעזבו
 את שדה המערכה וישבו אל מחניהם אשר היה מבצר חזק,
 וצוור עליהם היהודים, ויחסר להם לערביים וגם מים אין
 לשתות, וישלחו מלאכים אל הורדם לעשות שלום עמו, וישב
 להם הורדם כגמולם ולא אבה לשמוע את דברי שלום, וישאל
 מהם להשליך כלי מלחמתם ולבקש מאנו חסדו, ויהי אחרי
 חמשה ימים ויעזבו ארבעה אלף איש את מחניהם, כי לא יכלו
 שאת את הצמא, ויתנו את נפשם לשבויים בידי היהודים, והערביים
 הנשארים בחרו למות בחרב מלחמה, ויצאו ללחום עם אויביהם.
 והיו בהיותם חלושי כח מרעב וצמא, ויפלו שבעת אלפים ערביים
 חללים לפני היהודים, והנשארים השליכו את כלי נשקם מידם
 והיו שבויים לאויביהם, ותהי התשועה גדולה ונצחת לאנשי
 יהודה, וישב הורדם בכבוד ותפארת לירושלים, ומספר רב
 מתערביים השבויים הביא אתו.

הורקנס

פרק חמישי

הורקנס חזמת בחרב . קיסר אונוסם
מחויב את הורדס במלכות (ג' תש"ל)

כאשר גרלה תפארת הורדס הגבור המנצח במלחמתו עם
הערביים , כן תקטן נפשו בבית מלכותו , כעבוד עליו רוח קטנה
ויעש מעשה צריך ואכזר . —

יהי כאשר גברה יד קיסר אקטאפיוס ויעש חיל אצל
העיר אקטיוס , ואנמוניוס נס עם קלאופטרא השוקרת למצרים ,
ושם נהרגו גם שניהם ויומתו בשמחה ודופי . וישמעו כל מלכי
קדם אשר במדינות מזשלת הרומיים , הנבנעים עד הנה לאנמוניוס ,
והורדו ללכת לקראת הקיסר הנקרא בשם **אונוסם** לתת לו
הוד ותפארת , להבנע לו ולבקש מאתו חסדו להקים על כסא
מלכותם . גם הורדוס הבן ללכת לקראתו , אך חורד לבו חרדת
כפלים , כי הוא היה אוהב דבק לאנמוניוס , ויירא פן ישארו
הקיסר ; ועל זאת , הלא עוד הורקנס חי והוא מורע המלוכה וגם
ישב ימים רבים על כסא יהודה , ועתה פן ישיבדו הקיסר על
מכונו הראשון , או פן יקבצו אליו אנשי יהודה וימרדו במלכות
הורדוס , מדי היותו בדרך לצאת לקראת קיסר . וישם הורדוס
בלבו להרוג את הורקנס טרם לכתו לדרבו , ויאמר : גם אם ימור
הקיסר עלי משפט מות בעבור בריתי עם אנמוניוס , תהי זאת
נחמתי , כי אין איש ממשפחת תחשמונאים ישא **על ראשו** כתר
מלכות יהודה , ותופר עצת עמי השונאים לי . כן התגבל
הצריך האכזר הזה . יהיה כי לא צלחה בידו להרוג את הורקנס
בסתר ביד רוצחים , ויבקש וימצא עלילה להמיתו בחרב משפט :
כי הנה אלכסנדרא חמותו אשר יצאה מבית הכלא , שנאה את
הורדוס שנאת מות , ותסת את הורקנס אביה לעזוב את ארץ
יהודה עם כל בני משפחתו , וללכת אל מלכוס מלך הערביים
למצוא שם מחסה וסתר , עד אשר יצא משפט הורדוס מלפני
קיסר

קדם, ואלכסנדרא האמינה בלבה לאמור: לא יצא תורדוס נק
במשפט בפעם הזאת, ואז תשוב המלכה אל משפחתו, ויהי כי
יהא פן גם ממרחק יכתוב תורדוס לירושלים להמית את הורקנס.
על יד אחד מנאמניו, על בן בקשה את אביה להתרחק מארצו,
והורקנס זקן מאוד וירע בעיניו לגור ולנוע ממקומו, ותפצר בו
טו ותעמיד נגד פניו כל הרעה העתידה אם ישאר במקומו, וישמע
לקולה. וכתוב הורקנוס אגרת אל מלך הערביים, ויבקש את פניו
לשלח איזה רוכבים לירושלים לקחת אותו. זאת משפחתו
וללוותם עד ים המלח, ומשם יבואו אל ארצו, ויהן את האגרת
ליד רוויס ואוס אחד מעבדיו להביאה אל מלכוס מלך הערב,
ויהי רוויס ואוס בוגד באדוניו ולך ויהן את האגרת ליד תורדוס,
ויצא תורדוס בערמה וישלח את האגרת למלך הערביים, לדעת מה
יענה עליה, ויכתוב מלכוס אגרת תשובתו להורקנס לאמור: מהר
ובוא אלי אתה וכל בני משפחתך, וחסו בצלי כטוב בעיניכם. גם
שלח לו למתנה ארבעה סוסים יפים ונחמדים. כל זאת בא ליד
תורדוס, וישמח לב העריץ על כי מצא תואנה כאשר תאבה נפשו.
וישלח ויקרא את הורקנס ויזכירו על פניו, ועמידה לפני
משפט, ויאשימוהו כמורד במלכות אשר ידו עם מלכים אחרים
להורד לדעת ממשלת ארץ מולדתו. ויחרצו עליו משפט מות
ומיתוהו בחרב.

וזאת אחרית הורקנס השני איש תם ונקי, אשר בכל
חטאתו אשר חטא לנפשו על ידי חולשת רעתו ועצלות רוחו,
בכל זאת היה ירא אלהים ואוהב הבריות ורודף צדקה ומשפט.
בן נדיבי עם ישראל הצדיקים והמימים יזכר גם שמו. — ואלה
העליות ימי חייו ותלאותיו הרבות והגפלאות: בימי נעוריו ראה
מעשי אכזריות אשר עשה ינאי אביו בקרוביו ובעם ארצו, לחלל
את כבוד הבהונה הגדולה אשר לבוש בה, ואחרי מות אביו ותמלוך
תחתיו אלכסנדרא אמו, ויהי הורקנס כהן גדול תשע שנים, ותמת
אלכסנדרא, ויהי הורקנס מלך וכהן גדול כשלשה חדשים, ויבא
אחיו אריסטובול ויסדרו ממלכותו וכהונתו וימלוך תחתיו
ששה

ששה שנים, וישע הורקנס לקול אנטיפטר אחבו ואיש עצה
ויברח אל אדימס מלך הערביים וישב שם איזה שנים במנחה,
ואחר שב לארצו עם חיל הערביים וילחם עם אריסמבול אחיו,
וילכוד את ארץ יהודה והעיר ירושלים, ויצר על הר הבית אשר
נסגר שם אחיו, עד בא פומפיוס הגדול וילכוד את הר הבית
ויגרש את אריסמבול, וישב הורקנס שנית על כסאו ויהי מלך
וכהן גדול עשרים ושלש שנים, או בא אנטיגנוס בעזרת הפרתים
ויסירו ויכתת את אוניו וישלחוהו שבי אל פקרוס מלך הפרתים,
ויהי שם שנים רבות בבית הבלא, וימת פקרוס וימלוך אחיו
פיראטס בנו, ויוציא את הורקנס מכית הבלא, ויחוננוהו לשבת
בטח בבבל, וטוב לו שמה מאד, ויעל על רוחו לשוב לארץ
מולדתו, ויהי שם עוד שבע שנים, וירא את צרות משפחתו ואת
עני עמו האנחים תחת שבט הורדס, וימת כמות אחד הבלעל
על ידי חרב הערין הוה. — ויהי הורקנס בן שמונים שנה ומעלה
במותו. והוא היה האחרון מורע החשמונאים הוברים.

אחר מעשה התועבה הזאת, קם הורדס וילך לראות פני הקיסר,
ועזב את ממשלת המדינה ביד פירורס אחיו עד אשר ישוב
מדרכו; ולמען הסיר מעליו את ריב הנשים במשפחתו, ויצו
להפריך אשה מאת רעותה, וישלח את צפורה אמו ואת אחותו
שלומית וחמשה בניו לעיר המבצר מסארא, לעמוד שם
תחת מחסות פירורס אחיו, ואת אשתו מרים וחמשתו אלכסנדרה
שלח אל המצודה אלכסנדריון, ויצו ליוסף שומר אוצרותיו,
ולשוהם איש יסורי, לפקוח עיניהם עליהן, ולהרגן גם
שניהן אם לא יבוא בשלום אל ביתו, ולהסב את המלוכה ליד
בניו, ואחר הלך לדרכו לבוא אל עיר יהודה אשר שם
נמצא הקיסר אוגוסט.

וכבואו שמה ויגש לפני השליט האריר הגדול הזה, וילך
אליו נצב הקומה ובהדרת מלך. וידבר לפניו את דבריו ברוח
אמיץ ובאמרים נמרצים, ויאמר: שמעני אחי! הן אמת הדבר
אנכי

אנכי הייתי אוהב רבך לאנמוניוס ונאמן בכריתו, תעבדתי אותו
 בכל כח ומאודי, וגם היה עם לבבי לעזור לו בצבאות חילי
 במערכה אשר אצל אקטיוס, ללוא מזעתי המלחמה עם הערביים.
 ובכל זה לא חדלתי מלתמוך ידו בבספ ומזון לאנשי חילו, וגם
 סמסתי בעצות נכונות, ויעצתי לו להרוג את קליאופטרא, כי
 יעתי כי אך זה הדרך לכפר את פניך ארוני, אך לא אבה
 אנמוניוס שמע בקולי, ועוד היום צר לי כי לא יצאתי לישע
 אוהבי כנפשי ודמי, כל אלה עשיתי בתום לבבי כפי חוק האהבה
 הנאמנה והברית הכרותה בין שני רעים - ועתה ארוני, אם ייטיב
 בעיניך לענוש אותי על הרבר הזה, הגני הנני, והתי זאת הנחומתי
 כי החזקתי בתומת אהבתי לאיש בריתי עד יום מותי, אולם אם
 תאבה גם אתה לבא עמי בברית אהבה ושלום, אנכי אהיה נאמן
 בנדיה גם אתך בכל נפשי ומאודי כאשר הייתי עם אנמוניוס. —
 ויטנו דבריו מאוד בעיני הקיסר איש אוהב אמת וחסד, וימצא
 תודות חן לפניו, ויען ויאמר לו באמרים רבים: אל תירא ואל
 תחת כי לא מצאתי עול בדרכיך, וכמעשה איש תם וישר עשית,
 ועתה תואל נא וחיה גם לי אוהב נאמן ותמים, כאשר היית
 עם אנמוניוס. — ויתן הקיסר כתר מלכות בראש הורדוס, ואחר
 ימים לא כבירים קמו ותחזיקו שרי הסענאט ברומי, על פי רצון
 השליט הקיסר, את מלכות הורדוס שנית.

וישב הורדוס לארץ יהודה שמה ושוב לב, ויעש הכנות
 גדולות ויקרות עד מאד לקבל את פני הקיסר, אשר בא לארץ
 סורא ללכת משם אל ארץ מצרים, וילך הורדוס לקראתו עד
 העיר פלודילפיא, ויקח אתו מאה וחמשים אנשים עשירים
 וגבירים מיהודה, וימציא מזון וצידה לחיל הרומיים הרוב, ויתן
 להם מתנות כיד המלך, ולקיסר נתן שמונה מאות משקל כסף,
 ויחזו לרצון בעיני השליט, ויסיף להטות חסדו להורדוס ויכבדהו
 וינשאו, וירכב הורדוס על סוס לימין הקיסר בעברו בין מחנות חיל
 הרומיים לראות ולפקוד את הצבא; ויהי הורדוס יקר ונכבד
 בעיני הרומיים ותבון מלכותו בידו, והוא אדיר וחזק יותר מאשר
 היה

היה בתחלה. וכשזכ קיסר מלכוד את מצרים, ויהן גם הוא
להורדוס מתנות גדולות ויקרות, בערך המתנות אשר קבל ממנו.
כי הדומי כנאו כלכל לא יכול, לראות מלך יהודה
גדול ממנו בגדו.

פרק ששי

קטנות בבית הורדוס, מרים המלכה הומתה בחרג.
(ג' תשל"ב):

והמלכה מרים ואמה אלכסנדרה, ידעו היטב את נפש הורדוס
וכל מומותיו אליהן, על כן לא בטחו בו ובהבתו אשר כחש לאשתו,
ולא האמינו בשבועתו אשר נשבע לה טרם הלך לראות פני קיסר,
והי בהיותן במצור אלכסנדריון ותתאמצנה הנשים ההן להטות אליהן
את לב שוהם משגיחן, ותתנפנה אותו בדברי נועם למען יגלה
להן מחשבת הורדוס עליהן. והנה בתחלה שם שוהם ידו למו פיו
ולא דבר אתן מאומה מהדברים האלה, אולם כדברין אליהן יום
יום, ויקחו הנשים את לבו בחן שפיותיהן, יהיה עכר נכנע
למו; ושוהם נדון לאמר: אם לא ישוב הורדוס לביטו הלא תבוא
ממשלת יהודה ליד הנשים האלה, ותשלמנה לי כגמולי; וגם
אם ישוב בשלום, הלא יהי תמיד המלכה מוכנת להיטב עמי,
כי אעשה את רצונת ואמלא את חפצה. על כן סר שוהם
למשמעתו ויגר להן כל אשר ידע, ויגל להן את פקודת סתר אשר
גתן הורדוס שנית על אודותן. על זאת מלאה המלכה חרון אף
וקצף על בעלה, ותשקצנה ותתעברו בלבה, ותתפלל לאלהים
בכל נפשה להפילו ביד אויביו, כי אמרה: הן לא אוכל עוד
לראות את פניו ולדבר עמי לשלום כל ימי חיי.

ואת היתה מחשבת מרים וקצפה על בעלה. ובשוב הורדוס
פאת פני קיסר, ונפשו מלאה גיל וחזרה על גודל הצלחתו, ויבא
המלך ירושלימה, וימחר החזרה אל אשתו המלכה, ויחבק וינשק
לה

לה בכל עוז אהבתו אליה, ויספר לה כבוד גדלו ותפארתו ואת אשר נשאו קיסר למעלה מאשר היה-לפנים; ומרים נאנחה ופניה זועפים, ולבה מר לה בכל אשר ספר לה בעלה מיקר גדולתו. וירא המלך וישתומם, כי תחת שמחה אנחה ותחת גיל דאבן, וישאל לה לאמר מה לך מרים המלכה! למה לא תשמחי אתי בגילי והצלחתי? והיא נאנחת ולא ענתה מאומה ועל פניה חרון אף וכעס, ויעמד המלך מרעיד ומשתאה ולבו נתר ממקומו, או חרה אפו בה ואהבתו נהפכה למשטמה כרגע, ויאמר: אן זה כי אם מרוע לבבה כי בגרה בי המנאפת ותבקש אך רעתי. ולולא מנעתהו הבונתי. לבלתי היות נמחר במצוי, היה ממית אותה כרגע. ויעווב הורדוס את חדר המלכה וילך בחרי אף ויחשוב מחשבות לענוש אותה ולנקום בה, ויספר לאמו ולאחותו אשר עשתה לו המלכה. והנשים האלה הוסיפו לעורר שנאתו. ולהלשין על מרים בכל דבה רעה, למען כבות מלכו כל שמץ אהבתו לאשתו ולשנא אותה תכלית השנאה; והמלך האמנם ידע את זרון לב בני משפחתו, בכל זה האמין לחם עתה, אחרי ראותו מעשי המלכה כי ורים המה, ועוד לא נמר אומר לענוש אותה בעת ההיא, יען כי ירט הדרך לנגרו ללכת מצרים. — כי הגה באה השמועה לירושלים לאמור: אנטוניוס וקליאופטרא מתו גם שניהם, וקיסר אקטאפיאנוס הוא השליט בכל ארץ מצרים, וימחר הורדוס מצרימה לראות בשלום הקיסר המנצח ולשמוח עמו בהצלחתו, ויקבלהו הקיסר בשמחה ובכבוד וידבר אתו טובות, וישב לו כל הערים והארמות אשר לקח מאנטינוס ונתן לקליאופטרא, ועוד הוסיף לתת לו את ערי המבצר גדדה חיפון ושומרון, וגם את ערי הים עזה ונתן ידו ויפן וסגד לסרטון, וילך הקיסר ממצרים לארץ סוריא וילך אתו הורדוס עד העיר אנטיוכיא, ומשם שב המלך איש מצלית אל ביתו נוה היגון וחכעס.

ובבית הורדוס עורנה פרחת הצרעת הנושנת, קנאת הנשים

אשה אל אחותה ושנאת מרים לבעלה . ואם המלך ואחותו הוציאו רבה וסרה על המלכה באין מעצור , ויהי כי לא מצאו עליה תרשה , ותספרנה באוני המלך את אשר כבר נשכח , ותעלינה על זכרוננו את אשר שלחה אלכסנדרא דמות תאר מרים אל אנטוניוס לעורר אתבתו אליה , והוא גם הוא אהבתהו . ויאמן הודרוס לקול רבתן , ויאמר : עתה ידעתי מדוע שנאתני קליאופטרא , אין זה כי אם בעבור קנאתה לאשתי . — ובכל זה עוד בערה אהבת הודרוס לאשתו כאש להבה , אך לא יקרה עוד בעיניו כאשר בתחלה ולא בטח בתומת צדקתה , ובגדול תשוקתו אליה חדל מלבעז מחשבותיו לגקום בה , וישא ויסבול את קשי ערפה למאן התעלם עמו באהבים , ויאמר : אוחיל עד יעבר ועם ודוח אחרת תתחדש בקרבה . אולם שנאתה לבעלה הלכה וגדלה יום יום , ותך שרש בלבה ותהי פורה ראש ולענה , עד בא כמהלך השבר ואחריה . הרעה מהרה הגיעה . ויהי היום והמלך יושב בחדר מטתו , ותחשוק נפשו לחבק את אשתו , ויקרא אליה ותבוא לקול קריאתו , ויושט המלך את זרועותיו לחבקה ולנשקה , ותמאן באהבתו ותשמט מבין זרועותיו ותשב אחור , ויגער בה המלך , וידברו אחר אל אחת דברי ניאוצים , וימלא לב המלכה לאמור לו : גש הלאה , אתה הרוצח את אבי ואת אחי ! ותרוץ מן החדר חוצה , או כלתה אליה הרעה מאת המלך . ושלומית אחותו המרשעת שמעה את אשר קרה בחדר המלך , ותאמר : הנה באה העת לבלע ולשחת את מרים , אמהר ואחישה מעשי . ותשחד את משקה המלך , ותאמר לו לעשות משקה אחד ולשום בו סם המות , ולהביא את הגביע למלך ולאמר לו : כזה נתנה לי המלכה להשקותך , ואנכי לא ידעתי את המשקה הזה מה הוא , על כן אמרתי לגלות אונך , למען תדע את אשר תעשה בו . ויחרד המלך חרדה גדולה בשמעו כזאת . ויסתר וישלח לקרוא את סרים המלכה העומד לפניה ויודע כל מצפונה , וישאל לו על דבר המשקה , ויען הסרים : לא ידעתי מאומה מדבר הזה . ויהי כי הציקה ואלצה לגלות כל אשר יודע ססוד המלכה , ויאמר לא ידעתי מאומה

מאומה, כי אם אשר קצפה עליך המלכה מאד, על דבר אשר
גלה שוהם את אונה מהפקודה אשר נתת שנית להרוג אותה אם
לא תשוב בשלום מאת פני הקיסר. וישאג המלך בקול מר צווח
ויאמר: עתה ברור לי כשמש כי מנאפת היא, כי לולא זאת איך
ימלה להוציא הסור מן שוהם עבדי הנאמן לי במאד עד הנה,
וזו בטח לבי לבלתי גלות סורי בעד כל מחיר ובצע. והמלך
סר וזעף במאד, ואין מעצר לרוחו, ותאבד ממנו כל עצה
ותבונה, ותוחלתו נואשה. ויצו המלך להרוג את שוהם כרגע, ואת
אשתו המלכה העמיד לפני המשפט, ויתיצב גם הוא בעדת השופטים
וענה בפיו נגד המלכה, ויאשימה לאמור: מבקשת מרים
לשלוח יד במלך. וידבר את דבריו בקול עז וחוק, וידעו השופטים
כי לא ישקוף וינוח עד יחרצו משפט מות עליה; ובלא חקירה
ורדישה הרשיעו את מרים. כאשת ומה הזוממת לחמית איש נקי
בסם המות, ויגורו את דינה למות בחרב, אך סקשו את המלך
לבלתי מלאות את הדין ביום הזה, ולאחרו עד ימים אחרים.
למען הציל אותה ולחבאה במקום סתר. אולם שלומית הארורה
לא שבתה מלדבר באוני המלך ולהטותו למלאות את הדין
במהרה, ויצו המלך לעשות כן. ומרים הנעלה והטהורה הובאה
אל מקום ההרגה, ותלך מעדנות באין מורד ורתת, ברוח השקט
ובגפש מנוחה היודעת נקיון מעלליה ותום דרכיה. והנה אלכסנדרא
אמה הגישה אליה ותתן בה רופי ותקלל אותה על כי בגדה בבעלה
להכעיסו ולשלוח בו יד; ותעש זאת הזקנה האומללה לחנוף את
הזרדוס, כי יראה מפניו פן תפול גם היא בחרב נקמתו, וכל
העומדים שמה השתוממו על המראה הזה ותגעל נפשם במעשה
אלכסנדרא. ותרדם מרים הגשגבה ולא ענתה מאומה, ועפעפיה
תביטו בביון על אמה, ועד רגע האחרונה נשארה המלכה
במנוחת נפשה, לא נכנעה את נפשה לשאול חסד, לא
יללה ולא נאנחה, ולא נשתנה תואר פניה, עד הסיר החרב
את ראשה מעליה. ותמת מרים בת עשרים ושש שנה, ולא
ישב שמה מבין גבירות הגדולות והגשגבות, כי מבלעדי שגנתה
לארוב

לארוב את גאון משפחתה בלא עת ובלא גבול, אין בנפשה שמץ
רופי ודרכיה נקיות וטהורות כשמש.

ויהי אחרי מות מרים, כשוך קנאת המלך בה, וינחם על
המעשים אשר עשה ולבו נקרע לקרעים, או נכספה גם כלה
נפשו לאשתו, ויגבור עליו העצבון ויהי כאיש חסר דעה, ויקרא
אותה פעמים רבות בשמה, ויצו לעבדיו להביאה אליו; והנה אין
חדוה ואין תענוגי מלך ואין סגולת היכל וארמון יכלו למחות את
זכר אשתו האהובה מוכרוננו, וילך שומם כל היום, וחזר לעשות
מאומה בדבר הנהגת המדינה, כי רפו יריו ותבונות כפיו עזבוהו.
והנה עוד פגע רע אשר עבר על ארץ יהודה, הוסיף על המרודי
נפשו: כי דבר בא לארץ וימותו כמה אלפים מיושביה, ורבים מגדולי
המדינה ויועצי המלך נפלו חללים בנגף הזה. או חשב המלך בלבו
לאמור: הלא בעון פשעי וחטאתי באח הצרה הזאת על עמי.
וירבו מכאובות לבו והשקט לא יכול, וצר לו המקום לשבת
בארמונו, וילך בדר ושומם על פני השדה כל היום. כל היגנות
ומצוקות האלה הביאו על המלך חולי רע ומר, ונפל למשכב וכל
עצמותיו כמוקד נחרו מקדחת רעה, וסר מעליו רוחו ושכל אנושי
אבר ממנו; והמלך היה בשומרון ושם שכב על ערש דוי, וסביב לו
רופאים גדולים ונבחרים אך נואשו כלם מתקוה לרפאותו ולהחיותו.
כשמוע אלכסנדרא בירושלים את מעמד המלך כי ברע הוא,
ותתאמץ לשגב את שני המכצרים הגדולים אשר בעיר, ותסת את
ראשי החיל שומרי המכצרים להתם בידה, למען תשמור את חוקה
המדינה לבני בניה ולא יבוא עוד זר לשבת על כסא יהודה, אך
לא צלחה בידה, כי הודיעו האנשים האלה את מחשבתה למלך
ולא מלאו את רצונה; והמלך החל להרפא מחליו, ויכתוב אגרת
לירושלים וימיתו את אלכסנדרא כרגע, ויהי קץ ותכלה להתבולות
הנעשות להעביר את הורדס מכסאו, כי עתה נקרת החוטא האחרון
מגזע בית החשמונאים. — אחר ימים לא כבירים נרפא המלך מחליו
רפואה שלימה, וישב לנהוג שבט מלכותו כאשר בתחלה.

מעשה

פרק שביעי

מעשה נקמות והריגות • הורדם עושה חדשות •
קשר המורדים •

אחר הדברים האלה והנה רוח רעה מבעתת המיד את
היודים, ויחרד לקול עלה גרף, ויירא לנפשו באן דבר, ולא
בטח בכל אדם, גם בני ביתו ועבדיו הנאמנים העומדים לפניו
נחשבו בעיניו כמורדים ובוגרים וכמבקשי רעתו, והי עריך אכור
ויהרג ולא חמל בעבור אשם קטן בלי חקירה ודרישה, ולא נשא
פני אהבו ושאר בשרו; והראשונים הנופלים בחרב נקמתו אחרי
חיותו מחליו, היו שרים ונכבדי אירומי, ובהוכם קוסטובר
בעל אחותו שלומית, אשר נשא אותה אחרי מות בעלה הראשון
יוסף, כי הלשינה שלומית הארורה הוואת עליהם ועל בעלה
לאמור: קשרו על המלך לקחת מירו ארץ אדום ולהמליך איש
אחר תחתיו, ויצו הורדם להרגם בלי דרישה וחקירה • ועוד עשה
נקמות ואכזריות אחרות רבו מלספר •

והנה בכל התועבות והאכזריות אשר עשה הורדם במשפחת
חשמונאים ובקרוביו ובשאר אישים פרטיים, לא עלה על דעת
העם לפשוע בו ובמלכותו, כי המלך ידע לעשות מעללי במעטה
דין ומשפט, ולא ענש רק המורדים במלכות והמה חטאים
בנפשותם • אולם כאשר החל הורדם לעשות חדשות במדינה
נגד דת אמונת ישראל, וילוונו העם עליו ויוזמו לפשוע בו • —
כי הנה הורדם המלך היה אוהב מאוד לבנות בנינים מפוארים
וגדולים למראה, ויבחר צורת הבנין לפי מלאכת מחשבת הרומיים,
ועש כתבניתם ותכונתם כפתוחיהם ופסליהם, ויתאר בשדר תמונתם
מבית ומחוץ; וכל זה לחטוף את הרומיים, ולפאר גבורת מעשיהם
בציורים חצובים על אבני גזית • והי בהיותו אחוז עד הנה
במלחמותיו עם מתקוממיו בארצו וחוזן לגבוליו, ויחל מעשות
מלאכת

מלאכת הבנין ; גם ירא להכעיס את עמו , כי תועבה ליהודים כל מלאכת מחשבת הרומיים , יען כל פסיליהם ותארי חקקי רמותם מעשי אלילים המה , ומבלעדי זה זרה היא בעיני היהודים לנהוג בארצם הבלי הנכר ודרכי שחוק והיתול הנהוגים בארצות אחרות , להשחית טוהר המדות וקדושת דרכיהם אשר נחלו מאבותם . — אמנם בהכרת הורדס כל אויביו מסביב וידו תקפה במלכותו , ויט אחר חמדת לבבו , וימהר ויחיש מעשהו לבנות בנינים רבים ונפלאים כתבנית מלאכת הרומיים . ויבן בית שחוק המצחקים גדול למראה בתוך ירושלים עיר הקדושה , מקום יבוא שמה סך המון חוגג לזבוח זבחים להורות ולהתפלל לאלהיהם . ועל פני השדה בנה בנין רחב עד מאד בתמונת חצי עיגול , לשבת שם הרואים במצחקים לפנייהם : או במלחמת שני גבורים יחדיו באגרוף או בכלי נשק , או במלחמת אריות עם אנשים , ואת הכל עשה הורדוס לכבוד הקיסר אוגוסט . ויאסוף אליו מצחקים ומנגנים ולוחמים מהירים במלאכתם , ויתן להם שכר הרבה . ויקרא לשרים ונכבדים מכל ארצות לבוא ולראות בתפארת הצחוק . ואת בתי הצחוק הביא בערי עדיים . יפים ונחמדים עד להפלא , וסביב לקירותם נצמדו לוחות חרותות עליהם תמונת הקיסר וציורים מגבורות מעשיו , ועל עמודי עץ תלו התרפים (Trophäen) מכסף וזהב מזוקק , המה תמונת הדברים אשר שנב הקיסר כח מלחמותיו . וילוו אנשי יהודה בראותם התרפים האלה בתוך ירושלים , ויחשבו לתמונת אלילים , ויחר אפם על המלך . והורדוס לא בא בפעם הזאת ביד חזקה , רק קרא לראשי המתלוננים אל בית השחוק , ויקח לעיניהם את התרפים מעל עמוד העץ , ויראם כי לא אלילים המה , וישחקו כל העומדים שם בפה מלא . אך עודנה לא נחה רוח העם , כי שונאים המה לכל החדשות הזרות האלה , ויוסיפו להתלונן ויחשבו לעשות רעה במלך . ויקשרו עשרה אנשים קשר להמית את הורדוס , ויקח איש סבינו תחת מלבושיו , וזומו ללכת אל בית המראה לנפול על המלך ועל יעציו מדי ישחקו המצחקים , ולדקדק יחד . וידע הדבר למלך

למלך על פי המרגלים אשר שלח תמיד לתור בין העם, וימדה לקרוא אליו עשרה האנשים בעלי הקשר. ויבוא לפניו בלי אימה וחידה, ויגידו לו בתום לבכם, כי אמת הדבר אשר וממו להמיתו על דבר החרשות הנורות הוא עושה בארץ; ויסבלו בנפש מנוחה כל העיניים הקשים ומרים, ולא נחמו על אשר חמו לעשות, עד צאת נשמתם וימותו יחד. אולם גם לאיש המגלה סודם למלך הישב רעה כגמולו, כי כאשר נודע לעם מי הוא, ויאחווהו בתוך הדחוב וינתחוהו לנחחים, וישליכו את בשרו למאכל הכלבים. ויחד אף הורדוס מאד על המעשה הזה, ויעביר קול בין יושבי העיר לגלות לו את הרוצחים, ואין עונה ואין מגיד דבר, וימותו אנשים רבים היודעים את הדבר ולא גלו אותו, עד אשר גלום איזה נשים, כי לא יכלו לסבול העינויים הנעשים להן, ויפלו הרוצחים בתרב הטבחים. וירא הורדוס כי מרה נפש העם עליו, וישתמר מהם, ולא הלך לברו, ותמיד סביב לו גבורים רבים שומרי ראשו, ומרגלים תרו בסתר בתוך העם, למען השקט כל תלונה בדגה ראשונה. אולם בכל זה לא בטח המלך, ויבן מבצרים חדשים חזקים מאד, להמלט שמה בעת התאסף העם המורדים. וכל הבנינים אשר בנה נעשו בתכלית היופי מבית ומחוץ, כאשר נספר למטה.

פרק שמיני

(ג' תשל"ד) רעב בארץ יהודה. הורדוס נשא אשה
[ג' תשל"ז] ושמה מרים השנית. בניני הורדוס.

ויהי בבנות הורדוס בניני תפארתו ויוציא עליהם כסף הרבה מאד, והנה רעב כבד בא לארץ, כי לא הוציאה הארץ את צמחה בשנה ההיא, והשנה הבאה היתה שנת השמיטה אשר לא יורע ולא יצמח בה, על כן היה עם הארץ בצרה גדולה עד מאד, כי אין לחם ומוזן בשנה ההיא, ואין תקוה לשנה האחרת.

ועוד

ועוד רעה אחרת גדולה מואת עברה על עם יהודה, כי יצא הנביא בעם, ויטוהו רבים מתחלואים קשים, בעבור המאכלים רעים ובאזשים אשר אכלו ממחסור מזון ומחיה טובה, ויפלו הללו רעב ודבר כמה אלפים מיושבי הארץ. וגם לנמלטים אשר היו מתחלואים, יחסרו המאכלים הבריאים לחזק כחם הנחלש. — והנה בעתים אחרות היו למלך הורדוס אוצרות תבואות לחוב, ויפתח אותם בשנת בצורת להשביע נפש הרעבים; אולם עתה אין אוצר, ואין כסף לקנות במקומות אחרים, כי המלך הוציא כל כספו בכניני תפארת ובשאר דברי חשק, ויסכרו כל מעיני הדשועה אשר להמריגה, על כן חרה אף העם עליו, וילונו על המלך בקול גדול.

אולם גם בימי צרה הזאת לא רפו ידי הורדוס, וימצא דרך להמלט, ויקח כל כלי זהב וכסף וסגולת מלכים וכל דבר יקר אשר לו ממעשי מלאכת מחשבת, וימכור את הכל, וישלח את כסף מזרחים למצרים ליד אוהבו פיטרוניוס פקיד עיר הזאת, לקנות שם בר ומזון לרוב. וימדה פיטרוניוס לעשות כחפץ הורדוס, וישלח אניות רבות מלאות מזון ומחיה אל ארץ יהודה. וידע כבואם שמה ויקבלם הורדוס, ויעש בחכמה ותבונה לחלקם שזה ליושבי הארץ, ויתן לאיש די מחסורו אשר יחסר לו. וגם מלבושים חסרו לעם לבסות בשרם בימי החורף, כי מת כל הצאן ברעב ודבר ואין צמר לארוג בגדים, וימציא הורדוס לעמו גם את אלה, כי לקח אותם בארצות אחרות, ויתן ליושבי ארצו כל צרכם. או נמלא כל מחסור אנשי יהודה ביר הורדוס מלכם, ויכירו כלם את טובו וחסדו, ויאהבוהו ויהללו את שמו בשערים, ונשכחו כל שנאה וכל תלונה מקרב העם. — גם לארצות שכנו הסובלים רעב ומחסור בשנה ההיא, המציא הורדוס ככל אשר לאל ידו, ולא השיב ריקם כל שואל לעזרתו. וייקר שמו בארצו ובכל ארצות מסביב, ויקראו את שמו הורדוס הגדול איש חסד מציל ומושיע בעת צרה. — בעת ההיא נתן הורדוס את אחבתו גם לקיסר רומי, כי תהא אליוס גלום שר צבא הקיסר אשר

אשר היה עם מחנהו בגלילות ים סוף, בא במצוק מפני הערבים, אשר בעדמתם הביאו אותו בלחץ גדול, וישמע הורדס וישלח לעזרתו חמש מאות מגבורי מלחמה אשר לו, והיו לתשועה ורוחה לרומיים.

עתה בעבור כל צרה, ונחה שקמה ארץ יהודה, ויחל הורדס שנית לבנות בניניו הגדולים ומפוארים, ככל תשוקתו וחדת נפשו. — בימים ההם ויתאו המלך למלאות חשקת לבו, לקחת אשה ולהביאה חדריו במקום אשתו הראשונה היקרה והמהוללה. ויבקש וימצא בת אחת לשמעון הכהן בן בעז איש אלכסנדרא, והעברה טובת מראה יפה ונעימה מאד, ושמה בשם מלכה הראשונה מרים. וישאל הורדס מאת שמעון לתת לו את בתו לאשה, וימאן שמעון לתתה לו בלתי אם יתן לו המלך את משמרת כהונה הגדולה, אשר היתה אז ביד איש אחד ושמו יהושע. וירע הדבר מאוד בעיני המלך, אך חפץ לבו בבת שמעון, ולא אבה לקחתה בחוקה, ויעש נגד רצונו להעביר את ידוע הכהן הגדול, ויפקד את שמעון במקומו, ויקח את בתו לו לאשה. — וידום העם, כי כן הסכן הסכימו לראות בימי הורדס, את משמרת הקדושה הזאת סובבת והולכת מאיש אל איש פעמים רבות, ונגרע ערכה בעיניהם, לכן אחת היתה להם מזה הוא הנבחר.

ואלה הן ראשי הבנינים אשר בנה הורדס המלך: בירושלים בנה המצודה והמכצרים, ואת בניי התפארת והחשק אשר זכרנו למעלה. ושומרון הבירה העיר הישנה אשר החריבת יוחנן הורקנס, וישב ויבן אותה הורקנס השני, היתה אז עיר לא הוללה, עד אשר הגדיל אותה הורדס למעלה לתפארת מאשר היתה מקדם. ויבן חומה סביב לעיר בהיקף ששת אלפים אמות, ועליה מגדלות רבים ובצורים, ויעש בתוך העיר היכל גדול למראה, לכבוד הקיסר אוגוסטוס, ויחזק את העיר ויעשה למבצר גדול, וישם לתוסה אנשי מלחמה במספר רב לשמרה ולתחזקה.

ולחזקתה, וידוע את העיר בדיקה אלף חמש מאות אמה.
 ויושב בתוכה תושבים חדשים לרבות מספר יושביה, ויתן להם
 נחלת עדה וזכרם, ויסב המלך את שם העיר ויקרא לה סיבסא (י)
 לכבוד הקיסר אוגוסט. ועוד בנה עיר אחרת לכבודו, ויקרא
 את שמה קאסריא. לפנים היתה כפר קטן ושמו מגדל
 סטרטון על שפת הים סמוך לעיר יפו, ויגדל אותה הודס
 לתהלה ולתפארת, ויעש בה חוף אניות גדול ונפלא בעיני כל
 יודעי מלאכת הבנין. ועל גבעה אחת סמוכה להחוף הקים המלך
 היכלי תפארת ומצבות אבן ועמודים חצובים במ ציורים לכבוד
 הקיסר ולכבוד אלילי רומי. ובתוך העיר בנה בתי שחוק
 המצחקים ושאר בניני חשק, הכל בתכלית היופי ומלאכה נפלאה.
 שהם עשר שנה בנה המלך בעיר הזאת, משנת ששה עשר ער
 שנת עשרים ושמונה למלכותו. — ויבן מבצר גדול בככר הנקרא
 שרמה גדולה, ויבן את גבע בארץ גליל, ואת חשון בארץ
 פירא. ויבן מצודה חזקה ומפוארה כמהלך שלש שעות מירושלים,
 לזכר גבורת מעשיו בהלחמו עם אנשי אנטיוגוס בהמלטו מירושלים,
 ויך בחילו הקטן את חיל אויביו עצום ורב ממנו מאוד, כאשר
 זכרנו למעלה (ספר ב' פרק י"ב) ויקרא את שם המצודה כשמו
 הורדיאן. — ויבן את העיר אנטיופטרס, לכבוד ולזכר
 אביו אנטיוס. — ואצל העיר ידיו בנה את המצודה קיפריס
 לכבוד אמו. ואת העיר פיניאליס לכבוד אחיו פיניאל. —
 ובמחוזת ירושלים בנה מגדל גדול לזכר אשתו הראשונה מרים.
 ואחר כך בנה חזקת הקיסר את גבולות מדינת הודס (כאשר נספר
 בפרק הבא) בנת המלך את העיר פיניס, ובה היכל גדול מאבני
 שיש לכבוד הקיסר. ויבן את חציר הזאת על הר גבוה אשר בתחתיתו
 נבע מקור מי חיה. — גם בערי ארצות אחרות אשר לעמים
 הקרובים אליו הקים הודס בניני תפארת רבים ויקרים, או העמיד
 שם מצבות ועמודים יקרים ונחמדים, וייקח שם הודס בכל שני
 ארצות עמיותיו. —

החזקת

(י) סיבסא יונת, ולחזקתה עיר סיבסא.

פרק תשיעי

החבת גבול מדינות הזרדום . תלוות העם על המלך .
בנין בית המקדש (ג' תש"ס) .

קיסר אוגוסט זכר את כל העברות והטובות אשר הרבת
מלך היהודים לעשות לרומיים , ואת גרבת לבו לתת הן רב בבסר
ומתנות יקרות לאוצר הקיסר , והי אוגוסט אוהב דבק לתורדם ,
ויתן בלבו להשיב לו כגמולו וכפועל ידיו .

הנה הזרדום אוהב את שלשה בניו אשר ילדה לו מרים אשתו
הראשונה באהבה עזה כאשר אוהב את אדם , ויוציא עליהם הן רב
לגדלם ולהנכסם כיר המלך , להיות ידם רב להם בכל סדע ובינה ,
ויקד שמם כאחד האצילים בני נסיכים הגשגבים . וירב לתת להם אוה
חנינו וחמלתו , להטות לבבם אליו ולהשכיח מוכרונם כל האכזריות
והתעבות אשר עשה למרים אדם ולכל בני משפחתה . וישלח
המלך את הנעדים לקרית רומי , ויפקידם ביד איש יקר ונכבד בעמו
שמו אויניוס פולליא אוהבו ורועו נאמן , ויפקד האיש את
את עיניו על הילדים להיות אומן אותם כאחד מבניו האצילים . ויפת
הנעיר משלשה האחים ושמו כשם אביו הזרדום , וישארו השנים
האחרים אל כס נדר ואריסטובול , ויכבדם הקיסר לקחת
אותם אל היכל מושבו , לרדור שם ולהתענג בכל שמחה ותענוגי
מלך כל ימי תנוכם ברומי . ויכתוב הקיסר אגרת אל הזרדום מלאת
דברי חסד וחנינה , ויתן לו הכח וההזרות לבחור בחייו אחד מבניו
הטוב לפניו לשבת אחריו על כסא מלכותו , ותהי היכולת בידו לבקר
את הישר בעיניו , באין פנות אל משפט הבכורה .

גם נתן הקיסר למלך יהודה לאחות נצח , את המחחות
סרכוניסוס , הוא חבל ארגב . בתניא , תא בשן . וחורן
(Hauranitis) . המחחות האלה היו בתחלה ביד איש אחד ושמו
צינודור , והנה שורדים וחוססים רבים רבצו במקומות האלה ,
וגלול

ואל וחמסו כל עובדי דרך, עד אשר חעיו פניהם לפשט בנחם במדינות השכנים למחר שלל וחש בו, והאיש צינורוד לקח מס מן השודדים ויעצים עיניו ויניחם לעשות כל התועבות ולא עצם. או באוישבי הסביבות האלה אל פארוס סגן חרוצי אשר בסורא, ויצעקו על צינורוד המחויק ידי השודדים להחריב את ארצם. וידוע פארוס את הדבר לרומי, ויצו הקיסר לקחת את שלשה המחוזות הנזכרים מיד צינורוד, ולתתם לאחווה להורדס מלך יהודה. — והי הורדס מושל במדינות האלה וישמר את השודדים בכחו וזרעו החזקה, והי הארץ בטח ושאנן מפני המחריבים האלה. וצינורוד עוין ומקנא את הורדס, ויסת ויריח את יושבי הארץ ההיא למרוד במלך יהודה, ויפשעו בו ויציד אותו. אך לא אבה הורדס לענוש אותם ביד חזקה, כי ירא פן ילכו לרומי לצעוק על אכזריות מעשיו, ויקם וילך לקראת אנריפא שר צבא אונוסט אשר היה אחד מאחזבי הנאמנים, וזמא בא מחמי ללכת אל ארץ קדם, ויבוא עד העיר מיטילוני לעמק שם בימי החורף, ויפגשוהו שם הורדס המלך; ואנריפא אהב את הורדס מאוד, וישמח בראות פניו. או באו גם אנשי גדרה אל אנריפא, והם כצירי המדינות אשר מצפון לארץ יהודה, ויצעקו לפניו על הלחץ אשר עושה להם הורדס חריו. ויקחם אנריפא וישלחם אסורים בכבלים אל ארצם, אך הורדס חל עליהם, ויפתח את מוסדותיהם. — גם הערביים צעקו על הורדס על אודות המחוז חורן אשר לקח, והוא קנין גססם כי לקחוהו מיד צינורוד בחמשים משקל כסף, על כן נפלו בארצו ללחום עמו. ויכם הורדס ויגרשם מארצו, ואל ארצם לא הלך למען לא יועקו שוד וחמס עליו.

בשנה האחרת (ג' תש"מ) בא אונוסט הקיסר האריר אל ארץ סוריא, ויפגשוהו שם הורדס, ויוסיף הקיסר להמות אליו חסד ולתת לו אות אהבתו. ויבואו גם שמה אנשי גדרה אל הקיסר לצעוק שוד וחמס על הורדס, ולא שמע אליהם אונוסט, וישלחם מאת פניו. וייראו חצועקים פן יסגיר אותם הקיסר ליד הורדס, ויחניקו את

את נפש וימותו . גם צינור הדמיון ומדיח אותם חלה וימת ,
 וידע הורדוס את ארמת נחלתו , ויבן שם היכל תפארת לכבוד
 הקיסר . — גם נשא הקיסר את ראש פירוס אחי הורדוס ,
 ופקדו לפקיד בארץ פירוס , והורדוס חסיד על ארצות
 אחיו עוד מאה משקל כסף לשנה לתת לו מאוצרותיו .
 ועל הורדוס מעלה מעלה ויהי איש מצליח , חזקה ידו
 כזכותו וימשול לברו על ארצות רבות , ושלום לו עם כל
 שכניו מסביב , וקיסר רומי האדיר והשליט ברוב מדינות העולם
 הושבות בימים ההם , היה אהב ומגן למלך יהודה . אולם
 עוד לא סלח הורדוס בקרב לב עמו היהודים , המה ידעו מעשי
 תועבותיו והכירו ודון לבו , כי לא יאהב רק היקר והתפארת
 וחמדת עינים , ולא נאמנה רוחו עם אלהים ועם עמו , ותגל
 נפש העם בתרשות אשר עשה ביהודה , ובמתנגים ודרכי נכר אשר
 הבן בארץ הקדושה נדר חק דת אמונת ישראל , וזרח בעיניהם
 לראות את המלך מפור הון רב מהבגדים המדינה , על דברי
 הבל וחשק ולא לתבליט תועלת העם , ומעשי עריץ וזרח אשר
 עשה כאוות נפשו בלתי ששע לעצה . והורדוס ידע כי מרה נפש
 העם עליו , וירא פן יפשעו בו , וישתמר מסגס מאד , והעמיד
 סגס חילו משמרות רבים בחוצות ורחובות למנוע אסיפת העם
 יחדיו , וישלח מרגלים בסתר לתור בין העם , וגם הוא בנפשו
 התחפש וילך בתוכם לשמוע מה ידברו עליו , ויצו לתפוש את
 ראשי המדברים עליו סרה וישפוך את דמם . אך בכל זה לא
 סה תלונת העם מעליו , וידע תחת אשר חשב להיטיב , ותגל
 שנאת אנשי יהודה על מלכם ; ועל כלם שנאוהו כח הפרושים .
 אצח המלך לאסוף את כל העם ולהשביעם שנית להיות נאמנים
 לו , ומאנו הפרושים להשבע לו שבעה . והמלך ירא מפניהם ,
 יען כי רוב אדירי העם ידם עם הפרושים , ולא בא הורדוס ביד
 חזקה לענוש אותם , ויעש כאיש חסיר המעביר על מדותיו ,
 ויאמר : אמחול לכם ואחוס עליכם בעבור אהבתי הלל חזק
 וחצויק . — וידבר המלך טוב עם עמו , ותנחה עשה להם
 בחלק

בחלק השלישי מהמס אשר עליהם לרת שנה בשנה, ועש כן
לפוען ורחות לתם את כבוד עשרו, אשר בכל פורתו והוצאות
כספו על חבנינים, עוד מלאו אוצרותיו הן יקר מאדיר. — ולמען
יגמר את אלו ישראל ואת עמו על כל התועבות ושפיכות דם אשר
עשה, אמר המלך עם לבו לבנות ולחדש את בית המקדש למעלה
לתפארת עד להגדיל. ויהי בשנת שמונה עשר למלכותו (ג' תשל"ט)
ויאסוף המלך את העם וידבר לפניהם דברים נמרצים, ויאמר:
היכל ה' קטן הוא מאד מהביל את מספר עם רב מישראל, ולא
יכול להשאיר עוד במעמד הזה, כי אם הרוס יהיה הבנין כלו.
ותבנה אותו מחדש במרחב גדול למספר בני ישראל. — והנה
נתחלת חרדו השומעים חרדה גדולה, כי לא בטחו באמות
החרס, וייראו פן יהרוס את בית המקדש ולא יבנה עוד עד
שלם; אך כשמוע הורדוס את דברי דאגתם, וינחם אותם וישקם
את לבם, בהבטיחו להם לבלתי הרוס את הבנין הישן עד אשר
תמציא כל צרכי הבנין החדש מקטן ועד גדול. ויבן המלך
אלף עגלות המביאות עצים ואבנים די המלאכה, ועשרת אלפים
כתצים מלאו את ידיהם למלאכת הקדש, וזר לא בא לכרות העצים
ולפסול את האבנים רק הכהנים לבדם. גם כסף וזהב ונחשת וברזל
לרוב חבין המלך, ולא החסיר מאומה למלאכה הזאת. —
ויתום הבנין בקרב שנים לא כבירים בכל הדרת יופי ויקר תפארת
גדולת ונפלאות אשר לא נראה כמותו עד הנה (*). אחר שנה וחצי
מיזם החלו את הבנין נשלם הבית הפנימי, ונעשה בו עבודת הקדש
מדי

(*) הרוצה לדעת מעשה בנין הורדוס צפרעות, הלא ימצאנו בתלמוד
מסכ' מדות, ובקדמוניות ליוסיפון, ובכמה ספרי דברי הימים
שכותבים אחריו. וכבר האריכו חכמי התלמוד לפאר מעשה הבנין
זה כי נורא הוא, ואמרו מי שלא ראה בנין הורדוס לא ראה
תפארת ומימיו. ויספרו ג"כ מעשי נסים אשר נעשו משך ימי בנין
הבית, כי לא ירד הגשם ביום למען לא ישבתו הסועלים במלאכתם,
כי אם בא המטר בלילה לפי צורך להשקות האדמה ולמלאות הנהרות
מים לשמות.

פיר יום ביום כדרכה, וישמחו העם מאד. אולם הבנן חזקו
ותאו ולשכרתו וחצריו, עמלו הבונים בם שמונה שנים תמימות. —
וכה המה הורדוס אליו את לבב העם, ויכבדוהו ויזקירו את שמו בעת
ההיא. אולם חיש מהר נהפכה רוחם עליו, כי לא חלל חצרין
מעשות מעשי אבדיות ושיכרות יום, כאשר נספר למטה.

פרק עשירי

**מעמד בית הורדוס ומשפחתו. אנריפא שר צבא תרומים
בא לארץ יהודה (ג' תשמ"ה).**

והיו הורדוס על מרום הרי הצלחה, וימלוך ביד חזקה על
עמיו, אין מכלים ואין פושע בארצו, גם יקר שמו במלכים, ובני נכר
כחשו לו, והאושל תרומי האדיר והגדול אוהב אותו והיו סתרו
ומגנו. אולם בביתו צץ הורדן, רעה ונעה בהיכלו, ומשפחתו מוקש
לו: כי אחרי מות המלכה הנעלה מרים הראשונה, עוד לא חרלו אחות
המלך ואחיו לעורר קנאתו על משפחתה, ולהלשין על שני בנו
אשר ילדה לו מרים. — הגה כבר זכרנו בפרק הקודם כי שלח
הורדוס את בני מרים מירושלים לתרומי לגדלם ולהנבס שמה,
ועש זאת למען החזק שלום משפחתו, אך בכל זה לא נמחה
מזכרון הנערים מעשה הרשע והרציחה אשר נעשה במרים אמם.
ויגרלו הנערים אלכס נדר ואריסטובול ברגמי, והיו לאנשים
יקרים ואצילים, נחמדים בגופם בתארם ובנפשם, וכלבם נשרשה
השנאה להורם אשר רצח את אמם הזקנה. והמלך לא ידע זאת
או בעלות על מחשבתו ללכת לתרומי לדרוש ולראות בשלום בנו
האצילים לו כנפשו. והיו אחרי חנוכת בית המקדש הפנימי,
ויסד הורדוס וירד באניה ויבוא לתרומי, ויקבלוהו הקיסר באהבה
וכבוד, וירב להראות חנינותו לו ולשני בני המלך. ויבקש הורדוס
מאת אונוסט להנחתו לקחת את בנו אתו אל ארץ יהודה,
ותנת לו הקיסר. כבואם אל ארצם וישתוממו כל אנשי יהודה
על תאר בני המלך הנאים ומחמדים למראה, ועל אצילות דמותם
ומעצותם

ומעשיהם כי נעמו, וישמחו בהם כל העם ויהנו, ויהנו להם הוד והדר.
 בכל לבם ונפשם. — על זאת נעצבה שלומית המרשעת
 ותקנא בנערים, היא וכל אנשי סודה בני בלעל, כי ידעה שלומית
 בלבנה כי ישנאו אותה בני מרים על התועבות אשר הסבה בבית
 אחיה המלך, ועל דבתה הרעה להשחית את אמם הנעלה. ותתנכל
 הארורה הזאת להפיל גם את הנערים בשחיתותה, ולעורר קנאה
 ומשטמה ביניהם ובין אביהם, אך בראותה גודל אהבת המלך
 לבניו, וכי יקרו בעיניו מאוד להתפאר בהם, ותחול מהשטן
 עליהם בעת כזאת, ותצפון את רעת מחשבתה עד העת והרגע
 לבצע את אשר וממה עליהם. — והורדס חפץ בשלום משפחתו
 ויתאמץ לכפר איש את רעהו, ויאמר: אקשור ברית אהבה ביניהם
 ויתחתנו יחדיו. ויקח את בירניסא בת שלומית לארניס טובול
 בנו לאשה, ולבנו השני אלכסנדר לקח את גל פירא בת
 ארכילוס מלך קפומקיא לו לאשה. — אולם גם אחרי הקשר
 והברית הזאת, עוד וממה שלומית להשחית את בני המלך, ותשלח
 את אנשי סודה החוצה להעביר קול בקרב העם, לאמר: שני בני
 המלך ילידי מרים שונאים את אביהם ומתנכלים לרמיתו בסתר
 לנקום דם אמם. ושלוחים הרעים האלה הוציאו את דבתם לאוזן
 אנשים אשר ידעו כי יגלו את אוון המלך. ויפג לב הורדס כי
 לא האמין לקול הרבה, ובכל זאת שמר את הדבר בקרבו. —
 אך לעת הזאת מחשבות אחרות מטרידות את הורדס, ולא זכר
 בדבר ריבות אשר היו בין בני משפחתו.

כי בשנה ההיא (ג' תשמ"ה) בא אגריפא ציר הקיסר
 אוגוסט ואוהבו הנכבד לארצות אסיא, וילך הורדס לקראתו
 ויקרא לו לבוא ארץ יהודה, וימאן אגריפא בתחלה לסוד מן דרכו,
 ויפצר בו הורדס וילך אתו, ויקבלהו הורדס בכל יקר חדרת מלך,
 וכל עם יהודה קבלוהו בכבוד גדול. וירא אגריפא כל בניני תפארת
 הגפלאים אשר בנה הורדס, ואשר רובם נבנו לכבוד הקיסר, וימצא
 חן בעיניו ויהללם מאוד. ויקרב אגריפא מאח בקר לעולות בבית
 מקדש אלהים, ויעש משתה גדול לעם ירושלים, לשמח את
 יושבית.

וישבה לנמול הכבוד אשר עשו לו . ואחר שנים או שלשה ימים
למשתה ושמחה קם אנריפא וימחר לדרך ארחות ימים לבוא
לארץ יוניהא טרם יבוא ימי החורף , לעשות שם דבר שליחתו .
ויהי בהיותו בבוספורוס והנה מלחמה בארץ על דבר ירושת
המלוכה , כי מת המלך אסנדר , ויורשי עצר נלחמו בעד
דבסא . אז אסף אנריפא כל אנשי המלחמה אשר לרומיים שם
בארץ , למען השקט את הריב ולהמליך את הישר בעיני הקיסר
המי . כשזעו הורדס את זאת , ויחל עד עברו ימי החורף ויקח
אתו שלשת אלפים גבורי חיל מיהודה לעזור את הרומיים . ויעבור
באניות אחרי אנריפא , וישיגו בעיר סינופא אצל ים השחור .
ויהי כי קצרה יד אנריפא במלחמה הזאת , וישמח מאוד בעזרת
הלוחמים אשר הביא לו הורדוס מלכו בלי אשר שאלם ממנו .
ויהי יחור עד כלות המלחמה , וישבו שניהם דרך מדינת יוניהא
לבוא משם לאסיה הקטן . שם גמל הורדוס חסד ליושבי הארץ
הנציקים על החסו והלחץ הנעשה להם מרומיים , וימלץ בעדם לפני
אנריפא , וישמע הרומי הגדול הזה לעצת הורדוס , ויקל מעל
היונים את העול הכבד . ויעש לו הורדוס שם טוב בין יושבי
המדינה הזאת .

ויותר מזה פעל הורדוס פעולה טובה ליהודים היושבים בין היונים ,
ואשר היו נענים ונלחצים מהערלים האלה בעבור שמירת דת אמונתם,
וזמם השביתו את היהודים במנוחתם וימניעום מעבוד עבודת אלוד
אבתם . על כן שמחו היהודים לראות בארץ הזאת את אנריפא
והאחי הורדוס מלך יהודה , ויפגו אל הורדוס ויבקשו מאתו להתחנן
בעדם לפני אנריפא , לצוות את היונים לבל יהיו עוד לשטן להם ,
ולתנחם לשמור דתם ככל תושבי ארץ , כי משפט אחד להם מאת
משלת הרומיות . ויפקד הורדוס את המליץ הגדול ניקלוס אשר
היה עמו בדרך , להביא את דבר היהודים לפני אנריפא . וידבר
ניקלוס את דבריו בזה שפתים ובמאמרים נמרצים מאוד , וישמע
אנריפא , ויחל לקיים כל החירות ומשפט אורחי אשר נתן ליהודים
ממשלת הרומיות , ויחזיר את היונים לבלתי חזר עוד את
היהודים

והורדום . — **אחר הדברים האלה ויתבק וינשק אנריפא את מלך יהודה**, ויפירו איש מאת אחיו, וישב הורדום שמח וטוב לב אל ארצו, וקול תפארת מעשיו הלך לפניו, ויקבלוהו אנשי יהודה בכבוד והדר בכל קרבם ונפשם . וידבר הורדום בחדר עם עמו, ויספר להם אשר פעל ועשה בדרך ומה הגיע אליו ללכת אל אנריפא, ויהן הנחה לעמו בחלק רביעי ממס לשנה, וישמחו המלך והעם יחדיו .

אך לא ארכו ימי המנוחה והשלוה לו ולעמו, והנה סאן ועש התחדשו לבוא לבית הורדום, וזאת פעולת שוטנים אשר במשפחת המלך, כי מדי התגורר הורדום אצל אנריפא ויתענגו ויתעלסו בארבים יחד, ותגבלו שלומית ואחיה פירורום הפקיד בפירוא, ויחשבו מחשבות ומומות לבלע את שני בני מרים . כי הנה אלכסנדר ואנטיסטובול באמץ כח נעוריהם ידעו את ערכם והכירו את יקר גדולתם, ולא פחדו מאיש, לא חנפו ולא כחשו, וידברו כאשר עם לבבם, ולא כחד תחת לשונם מחשבותם ותלונותם על דבר הרצוה הנעשה באמם היקרה . ויתחברו אליהם אנשי מומח, צירי שלומית ופירורום, ויחניפו אותם בשפתי חלקות, למען ישמעו אשר ידברו הגערים, ויצאו ויפיצו את דברי בני הורדום בין העם, ויוסיפו עליהם סרה כהנה וכהנה . ועוד באו חנפים ואנשי שקר ויתנו עצה והתבוללו לנערים, מה לעשות לנקום רם אמם השפוך, וישמעו בני הורדום, ויהיו הדברים לרצון להם . ואנשי הזמה תפשו את דברי הגערים, להלשין עליהם אל אביהם . — ובכן בא הורדום המלך מלא חרה ורצון מאת פני אנריפא, וישב אל ביתו נוה התחבולה ותהפוכת דעה .

פרק אחד עשר

אנטיפטר בכור הורדום . המלך ובניו לפני הקיסר אוגוסט (ג' תשס"ט) .

וידע אך בא הורדום לביתו, והנה שלומית ופירורום חלו את רוחו סגון ודאגה, כי הדיעו את שני בני מרים לאמור: מבקשים המה

הזה את נפש אביהם. ויאמן הורדוס לקול השמועה, אחרי שמעו
 רם רבים מגור מסביב, כי גם אמרו בירושלים שאלכסנדר שאל
 סאת חמזי המלך ארבי לו ס ללכת אל הקיסר ולצעוק על הורדוס
 על אודות רם נקיים רבים אשר שפך. ותבער חמת המלך, ועוד לא
 ידע מה לעשות, כי ירא מפני הקיסר לבוא על בניו ביר חוקה. ויאחו
 הורדוס דרך אחד להשציא תרופה למכתו, אולם לשוא היתה
 תחבולתיו, כי אך הוסיף יגן על יגונו. וזאת אשר עשה: הנה אשת
 אחת היתה לו מרים הגיע למלכות, ושמה דורקס משפחה שפלה.
 תלד לו בן ושמו אנטיפטר, והוא הבכור. ויהי בנשוא את מרים
 היקרה לו לאשה, וישלח מאתו את דורקס ואת בנה, וידו שניהם
 חיי סתר לפי ערכם ותולדותם. ועתה לקח המלך את בנו הבכור
 ויביארו אל ארמונו, לעמוד שם להיות מוסר ואוחרה לשני בני מרים
 למען יראו ויפחדו ולא יורדו עוד, מדאגה בדבר פן יאכזרו משפט
 דיושת כסא אביהם מפני אחיהם הבכור. — אולם מה נכונה תולדת
 הורדוס! קוה לשלום ואין מוב, לעת מרפא והנה בעתה! נפל
 מפחת לפח, ותהי אחריה המעשה הזה רעה מאד. כי אנטיפטר היה
 בן בליעל, ונפשו נשחתה כנפש שלומית דורתו, ועתה רם לבבו כבואו
 פתאום מאפלה לגרולה, ויאחו דרך כל רשע וערמה ותחבולה רעה,
 למען התגשא ולעלות מעלה, ולהוריד את אחיו בני מרים שאל
 תחתיה. ויתחברו אליו אוהבים וחונפים רבים, וימתיקו סוד יחריו,
 ויפת בסתר לבם לדבר באוני המלך דבה וסרה על שני אחיו; וגם אמנה
 פעריו הגערים האלה את פיהם לבלי חק, כי חרה אפם על אביהם,
 על כי הכניעם לקחת את אנטיפטר לביתו להכניס את נפשם, ולא
 פחדו עוד מפני חמת המלך, וידברו סרה ותלונה עליו בקול רם.
 כשמוע הורדוס כזאת, ויוסיף להכניעם, ויקח גם את אשתו הראשונה
 דורקס אל ארמונו, ויכבד וינשא את אנטיפטר בנה, ויכתוב
 עליו טובות אל הקיסר אוגוסט. — ויהי ככלות אגריפא ציר הקיסר
 את דברי שליחתו בארץ קדם, ויקם לשוב לחזמי, וילך אליו הורדוס
 עם בנו הבכור ופקד אותו בידו, ויתחנן לו מאד, להעמידו לפני
 הקיסר

הקיסר, להמות אליו חסדו. ויעש כן אגריפא. והורדס חשב בלבו, אם ימצא אנטיפטר חן בעיני הקיסר, או ישוב אוגוסט מרעהו וראשונה לתת משפט הבכורה לבני מרים, ויתנהו לאנטיפטר לחיות יורש המלוכה על יהודה.

וימצא אנטיפטר אוהבים רבים ברומי, המה מכירי ומיודעי אביו המלך, וייטב לו שם מאוד, ותפרח לו התקות והתוחלת לרשת את כסא אביו, אך צר לו להיות רחוק מבית אביו באן מקום להלשין על אחיו ולהביאם לכליון חרוץ. אמנם עוד לא עזר מעשות כל יכלתו להשחית להם גם מארץ מרחקים. ויכתוב אגרות רבות לאביו מלאות אהבה וחמלה, וידבר מצרות נפש ודאגותיו פן יפול אביו ברשת אשר טמנו לו בניו הסוררים. ובוה הוסיף הערום הזה על שנאת הורדס לבני מרים, וגם שונאתם אשר סביב למלך לא חדלו גם המה מלחעציב את נפשו בכל דבה רעה, ומלהבעיר אש חמתו על בניו. ויהי הורדס בצרה ומבוכה גדולה, כי לא אבה לענוש אותם ביד חזקה, וגם השקט לא יכול ולהחשות עד תפרוץ קנאת חמת בניו לעשות בד נקמתם. ויעץ המלך ויעש דבר בחכמה ותבונה אשר לתפארת הוא לו בעיני כל משכיל.

ויקח את שני בניו הרשעים בעיניו, ללכת עמו לחמי אל הקיסר, למען ישפוט הוא על בני מרים, ויוכיח בעצתו מה לעשות בהם. וירדו באניה ויבואו לרומי, ולא נמצא שם הקיסר כי הלך לאיזה דרך למרחוק, וילך אחריו הורדס, ויקח אתו גם את בנו השלישי אנטיפטר, וימצא את הקיסר בעיר אקפיליא. ויגש אליו הורדס, ויערוך לפניו את דבריו, ויצעק שוד ושבר על שני בניו הפושעים בו, וכה אמר:

„ אחרי כל הטוב והחסד אשר הרביתי לעשות לנערים האלה, ואויל את כספי בתן רב לחנכם כיד המלך, והכברתי להם כבוד ותענוגים, וכל אשר שאל לבם לא אצילתי מהם, והרתחתי אותם במשפחות יקרות, תחת חיו בעוכרי ופשעו בי, וישלמוני

רעה

„ רעה תחת מוכה ואהבה עזה , חטמו רעה כל היום עלי ועל
 „ מלכותי , ויתנבלו לרצוח את אביהם מקור חוצבם , לא בוש
 „ ולא נבלמו לדבר עלי סרה בקול גדול לאוני בני עמי , ולא חרדו
 „ מעונש הקשה אשר בכחי לעשות להם . והנה אם אמנם נתן לי
 „ הקיסר הכח לתת לטוב אשר בהם משפט תכורה לרשת את
 „ כסאי אחרי , אך אחרי האעשים הרעים באלה איכבה אוכל
 „ לחננם לתת שבט מלכות בידם ? — אולם לא אביתי לעשות
 „ בהם משפט אנכי בנפשי , ואבחר אותך הקיסר לשפוט עליהם
 „ כאב על בניו , ולשלם להם כפועל ידם . „

מדי דבר הורדם כדברים האלה ועיני שני בניו נולו דמעת
 נחל , ותאלם לשונם מרוב אנקותם , עד לא יכלו להוציא מלין
 להצטרקם . הן ידעו בנפשם כי נקיים הם מפשע , אך גם ידעו כי
 לבם מר על אביהם , וכי באמת מקום להם להתלונן עליו , ומפני
 כבוד אביהם חרלו מהוכיר סבת תלונתם . ותהי החשות ודומיה ,
 ואין עונה דבר , עד המו עליהם מעי הקיסר וכל העומדים שמה ,
 כי ידעו כלם כי אך ממכאוב הלב ידמו הנערים , ובשתיקתם אינם
 מתוודים על האשם העמוס עליהם . — אז אמץ אלכסנדר את לבו
 ומשול ברוחו , ויפתח את פיו וידבר בעדו ובעד אחיו ויאמר :

„ חלילה לנו מעשות רשע כזה אשר האשימו אבינו , הן מכירים
 „ אנחנו בכל לבנו גודל אהבתו וחסדו אלינו , גם במקום משפט
 „ הזה הראה לנו אות אהבתו , על כן נפלאה בעינינו , איכה יוכל
 „ להעמיס עלינו פשע כזה ? הלא את האלהים אנחנו ידאים
 „ ונפשנו קצה במעשי רשע כזה . ומבלעדי זאת , הלא אולת
 „ וכלימה ואך לחטאה תהיה לנו , ולא יועיל לנו להתנשא בה
 „ ולהשיג על ידה ממשלת המדינה ; הן השמים והארץ , וכל עם
 „ היהודים וממשלת הרוסיה האדירה , כלם יקומו עלינו , ולא יתנו
 „ לדוחצי אביהם לעלות לגדולה . והנה אין אות אמת ואין ראה
 „ נבחה , אין מכתב ואין עד נאמן בדבר הזה , אך כלו כזבים בדוים
 „ מאנשי זמה וחונפים , השמחים לאיד והאוחבים את השוד והשקר ,
 ויבקשו

„ויבקשו בהם תועלת לחפציהם • הן אמת כי לא כחרט תחת
 „לשוננו תלונתנו על אדוות מיתת אמנו המהורה, אולם בכל הלא
 „יאות לאבינו לחשוב עלינו מחשבה ורה להותנו וזממים לעשות
 „מעשה זמח וכליעל • ועתה אם טוב בעיני אבינו לקבל דברי אמת
 „האלה הוצאים מפנינו ומלבנו, ולא יוסיף עוד להאמין כי זממל
 „עליו רעה, או נחיש ונמהר לשוב אליו ולחבק זרועותיו,
 „ונתנה לו אות אמת כי לא בנים סורדים אנחנו • אכן אם יוסיף
 „לעמוד בדעתו לחשוב ממנו מחשבה ורה, הגנו הגנו סוכים
 „למות, יקח נא את נפשותינו, למען יד שולם בקרבו וישקופ
 „וינוח מפחד, כי טוב לנו המות מלחיות חיי מכאוב כאלה •
 „כן דבר הגער הנחמד והיפה הזה והוצק חן בשפתיו, וכל השומעים
 „הוילו רמעות, כי נכמרו רחמיהם עליו, והמלך עמד משתאה ונכלם,
 „ועיני הקיסר קמו תמיד על הורדוס לחקור ולדרוש מה בלבו, ותד
 „דמיה גדולה וארוכה, ובני הורדוס הוחילו ברעדה מה ישפוט עליהם
 „הקיסר • — או פתח אונוסט את פיו וידבר בתחלה דברי תוכחות
 „לנערים, ויאמר „לא טוב עשיתם להדאיב את נפש אביכם ולתת לו
 „מקום לכעוס עליכם, הלא לכם לשום יד למו פיהם, למנוע את הריב,
 „ולא לחפא דברים המפיקים פחד ומדון • — ולהורדוס אמר
 „מה לך לחשוב מחשבות זרות כאלה על בניך יוצאי חלצך הלא
 „טוב לך לחסיד דאגות שוא מלבך, ולא תפחד פחד הבל וריק
 „לחבל את ימיך וימי בניך אהך, ולא תאמין עוד כי מבקשים תמה
 „את נפשך • ואחרי כן שאל הקיסר מאת בעלי הריב להשיט
 „ידיהם איש אל רעהו, ולכפר זה אל זה, ולחוק קשר הכרית הבחנה
 „בין אב לבנים מצד תולדותם, ולחיות מעתה שלום וידידות בניהם •
 „ירמוזו הקיסר באצבעותיו לנערים, וילכו שחוח ונכלמים לנשק את
 „רגלי אביהם • אולם מרם תגישו אליו וימהר הורדוס לקראתם בזרועות
 „פשוטות, ויחבקם וינשקם בכל חום לבבו • ויתנו יחד תודות לקיסר
 „וילכו מאתו שמחים וטובי לב • וגם אנטיפטר שמח עמם למראה
 „עין, אך בקרבו עמל ואין • ואוגוסט נתן עוד הפעם חכח בד
 „הורדוס לקרוא אחד מבניו הטוב בעיניו, לרשת את כסאו אחרי •
 ריעץ

ויען הקיסר להורדם לבלתי ימהר לעשות הדבר הזה, מן ידום לב
ידש העצר ויתגשא על אביו עורו בחיו, על כן ישכיל תודש
לתחזיק הממשלה בידו כל עוד רוחו בו.

פרק שנים עשר

עסקי המדינה • הורדם במערת קבר דוד (ג' תשנ"א) •
קטמות חדשות בבית המלך •

וישובו הורדם ובניו לארץ יהודה • ויהי בדרך ויפגעו במקום
ושמו אליוזא מושב המלך קפוסקיא, וימצא שם את
ארכילוס חותן אלכסנדר, ויחד ארכילוס מאוד על השלום
אשר שב למשפחת הורדם, ועל כלם שמח לבו על פעולת חתנו
אלכסנדר, אשר פעל כזאת במליצתו הנעימה • ויתנו מתנות איש
לדעתו מיד המלך, ויפרדו איש מאת אחיו בנפש שמחה • —
בבאם ירושלימה ויקהל הורדם את כל העם בחד הבית, וידבר
אלהם ארוכות, ויהלל להם את חסדי הקיסר וטוב נפשו, ויגיד להם
פעולת מעשיו בדרך אשר בא ממנה, וישם לפניהם את משפט יחדות
מלכותו אחרי מותו • ויתן את משפט הבכורה לאנטיפטר,
ואחרי אלכסנדר, ואחרי אריסטובול • ויוסף לאמר •
אלם בכל זה נשארת היכולת ביד לשנות את משפט הירושה לך
המקרה ופגע • וכל ימי חיי אני אמלוך לברי ואין לאחד סבני חלק
במלכותי • ואחרי כן הוזהר את העם וכל אנשי חצרו להיות שלום
ואחדות ביניהם • ולשרי צבאיו אמר • עבדו אותי ברוח נאמן
ותמים, ועלי להתת לכם משכרתכם כפלים • ובוה שלח את העם
מאת, ורחם שמחים על אחרית רברי ריבות, כי נגמרו בשלום
ומנוחה •

בעת ההיא ותתום מלאכת בנין העיר קסריא, ויעש המלך
הכנות גדולות לחנך את העיר, ויקרא לשרים ונכבדים מארצות
רבות לבוא שמה לשמחת החינוך, ויכלכלם כיד המלך, ואין קץ
לכל דברי חשק ושחוק הנעשים למען יתענגו הקרואים, וכל
הנמצאות

החוצאות שלם הורדס מכיסו, מלכד חמש מאות משקל אשר נתת
 לי פו אס אשת הקיסר. ותתי תוצאות הכסף אשר פזר הורדס
 בעת ההיא רבה עד אין גבול וחשבון. גם הדיק את אוצרותיו בשנה
 ההיא על צרכי הבנינים אשר בנה לכבוד משפחתו, כאשר זכרנו
 למעלה (פרק ח'). ויתום הכסף מאוצרותיו, נדד הורדס בשנה
 האחרת במחסור ובמבוכה, ויבקש תרופה אחת, והיטב חרה עליה
 צל עמו, כי הלך לפתוח בתי קבר רוד, לחפוש שם מטמונות
 יקרים. הנה כבר עשה כן לפניו גם המלך הורקנוס, והוא מצא שם
 אוצר גדול בערך שלשה אלפים משקל כסף, ויקו הורדס למצוא
 גם הוא הן יקת. ויהי כאשר ירא מהעם מעשות יומם ועש לילה,
 וילך שמה עם אחוזת מרעהו; אך תוחלתו לשוא היתה, כי לא
 מצא רק מעט זהב וכלי יקר. — ויחפרו הורדוס ללכת הלאה
 לעומק המערה לבוא עד ארונות רוד ושלמה, אך שנים מעבריו
 התולכים לסלול לפניו הדרך בשלו ונפלו אל אחד הבורות וימותו
 יחד הורדוס וישב אחור. וישמעו העם ויאמרו: ראה זה אצבע
 אלהים לענשו על חטאיו. וגם הורדוס הצדיק עליו את הדין, ויצא
 מצבת אבני שיש על בתי הקבר לכפר על פשעיו.

ובבית המלך שערוריות הרשות, ויהי ריב ומרדן בין אנשי משפחתו,
 ותגבר יד כל ערמה ותחבולה; כל הבה ורכילות, ויחדיו שגנו לשונם
 לבלע ולהשחית את בני מרים כליון חרוץ. אנטיפטר זמם כל חיוס
 מחשבות רעות על אחיו, ועש מעשיו בסתר ובתחבולה גדולה אשר
 כל רואיו יחשבו כי אך טוב אחיו הוא מבקש, בשפתיו דבר כמנן
 ומחסה להם, ובמסתרים כרה להם שחת להפילם. וגם את אביו
 התעה בערמתו, ויחשברו הורדוס לאיש טוב ונאמן רוח מכל בני
 משפחתו, ושם כל בקוחו עליו. והוא ודורקס אמו ופקד
 המדינה פטולומאיוס כרתו ברית יחדיו, ושלשתם היו בעלי סוד
 המלך, וימשלו על לבו, וישאל לעצתם בכל דבר המדינה הנחל
 ויחקק. — וירע הדבר מאד בעיני אלכסנדר ואריסטובול
 ויתעצבו במעמקי לבם, לראות את נפשם נשפלים ונבזים, ואנטיפטר
 נשא למעלה, וכי הוא הראשון ליורשי עצר. ויותר תרה אף נשיחתם
 ודתעצבת

והתעצבנה מאד על כי נגרע ערכן מאשר היה בתחלה • ותרד תקנאה
והשנאה גדולה בין אנשי המשפחה, ועל כלם קצפה אשת אלכסנדר
גלפירא בת המלך ארכילוס, כי ראתה כי אברה תקותה להיות
מלכה ביחודה, ותכעס על שלומית אם יבמתה בירניסא, כי
ע"י דבת הארורה הזאת העירה את שנאת המלך לבני מרים • —
גם פירורס אחי הורדוס הכעיס את לב המלך, בבגדו בשתי בנות
המלך אשר ילדה לו מרים ואשר נתן לו הורדוס לנשים זו אחר זו, ויתאנף
המלך על אחיו, כי מעל בו פעמים אחרי אשר הרבה המלך לעשות
עמו טובות וחסדים רבים • — ושלומית המרשעת הוציאה דבה חרשה
על אלכסנדר ואריסטובול, אחרי אשר שאלה ובקשה סאת בתה
בירניסא לגלות לה כל אשר דבר בעלה אריסטובול עם אחיו על המלך
בעת נועדו יחד • ובירניסא שנאה את יבמתה גלפירא ואת בעלה
אלכסנדר, על כן לא שמרה עוד את הסוד ותגר לאמה כל אשר שמעה
וידעה • ותלך שלומית ותגל את און אחיה המלך כל הרברים האלה •
ותפעס רוח הורדוס מכל המכובות וריבות הסובבים ותולכים בין בני
משפחתו, ולא ידע מה לעשות להסיר המכשולות האלה מעליו • ולא
בא בפעם הזאת באף וחימה, רק התאמץ להשקים את הריב בדרך
טובה, ויוכיח את שני בניו על פניהם, ויכפר להם על שגגתם
ודבר על לבם • — ופירורס ואחותו שלומית הלשינו על המלך,
ועיוז קנאת אלכסנדר על אשתו, כי הגידו לו שהמלך אהב את
אשתו גלפירא • וירץ אלכסנדר אל הורדוס אביו, וידבר אתו
משפט • וישתומם המלך עד מאד לשמוע שקר וכזב כזה, כי ידע
בנפשו כי תם ונקי הוא מפשע הזה, וינחם המלך את בנו להסיר את
הקנאה מלבו • ויגר לו אלכסנדר מי המה המלשינים, וישלח המלך
לקרוא לפירורס ושלומית, ויגער בהם וידבר אליהם דברי ניאוצים על כי
שלמו רעה תחת טובה, ויאמר: לא אנמול לכם כרעת מעשיכם, אך
הרחק תרחקו מבוא עוד אל חצרי • — וכל שונאי שלומית שמחו
כמפלתה, ויסיפו לעורר שנאת המלך עליה • ונפש הורדוס מרה מאד
לראות שונאים רבים סביב לו בבני משפחתו, ויעצור ברוחו לבלי בא
בקצה, רק התאמץ להחזיק השלום עם כל אחד בכל יכלתו •

פרק שלשה עשר

מעשה סיללאום. מלחמת הורדוס בערביים.
ואלכסנדר הובא לבית אסורים.

סיללאום, ציד אבודס מלך ערב, בא בדבר אדוניו אל
חצר המלך הורדוס, והוא היה אישרך בשנים יפה תאר מחד ואמץ
כח, רצוי ונחמד לאדוניו ולעם ארצו, וישלום עליהם. וירא את
שלומית אחות הורדוס, והיא אלמנה, וחפץ לקחתה לו לאשה, למען
התחתן במלך יהודה. ושלומית ראתה כי פני המלך איננו אתה כתמול
שלשום, ותאות להארש עם סיללאום וללכת עמו אל ארצו. ויבוא
סיללאום אל המלך לשאול את פיו על דבר אחותו, וחמלך לא חפץ
בלבו להתחתן עמו, וען ויאמר לו: לא אתן לך את אחותי לאשה
בלתי אם תקבל עליך את דת היהודית. וען סיללאום: לא אוכל
לעשות זאת, הלא סקול יסקלני הערביים. והוא לא נתנה לו לאשה.
והלך סיללאום וישב לביתו, ומחשבת נקם בלבו. — ויהי ברחוב
הגורדוס את השוודים במחוז פרוניטוס אשר לקח מיד צינודור,
צינודור ארבעים מראשיהם וימלטו לארץ ערביים, ויגן עליהם סיללאום,
ויתן להם אוזה מבצרים להיות להם למחסה וסתר. משם נפלו למדעת
סוריא ולארץ היהודים, ויבחו וישללו כאות נפשם. וישמע הורדוס וימהר
עם חילו לטרכניטוס, ויהרוג את קרובי השוודים, לנקום בגמלטם
לארץ ערב. כי לא יכול לתפושם. על זה חרה אף שונאיו מאוד,
ויקבצו יחדיו ויפלו בארץ יהודים ויהרגו כל הבא בידם, ולא חסו
גם על השבטים. ויפן הורדוס אל סטורנינוס שליט הרומי אשר
על סוריא, ואל שר צבאו פולמיניוס לשעור אותו בדבר סיללאום
למען יסגיר בידו את הרוצחים, ולשלם לו החוב סך ששים משקל
כסף, אשר הלוה הורדוס למלך ערב ביד צירו סיללאום. ויצו
סטורנינוס לסיללאום לעשות כן. ויעש הערבי חבוג בעיניו
להנצל מפקודת שליט הרומי, כי הלך לדרש ללכת לקרית חסי.
ובתם הלך עשה מעשה ומה ביד אנשי סוד להפית את אבודס
אדוניו

אדוניו בסם המות, אשר על כן קדם ללכת לדומי, למען ישימה
הקיסר למלך על ארץ ערב, כבוא השמועה שמה ממות המלך
אבורס. — והורדס לא החיל עד שוב סיללאוס, ויאתו את
החב כירו וילך לערב, וילכוד בחזקה את העיר ריפטא, הוא
המבצר אשר נסגרו שם השוודים, וישימה תל עולם, ויקח את
השניים ויליכם אתו אל ארצו. וישימה המלך שלשת אלפים
אנשי חיל אדומים בארץ סרכוניטוס לשמור על במח הארץ. ויישר
מעני סמורנינוס אשר עשה הורדס, ויכתוב לו דברי תודה ורצון.

ואנשי ברית סיללאוס כתבו אליו לדומי כל אשר עשה הורדס
בארץ ערב, וישם סיללאוס בגפשו להבאיש רוח הורדס בעיני
הקיסר. וילך ויתעטף בבגדיו אבל, ויבא לפני השליט האדירי הוה,
ויקנן ברמעות שליש על זרון לב הורדס, כי הביא חרב מלחמה
לארץ ערב השוקמת ובוטחת, ויעש את הארץ לשממה, והרג את
שר הצבא נקיבוס ושני אלפים וחמש מאות יקירי המדינה עמו,
כי לא מצא שם חיל ללחום נגדו, כי המלך אבורס איש חלוש
דעת הוא, ולא יעצור כח לקום נגד כל מכשול וצרה אשר ימצא
את מדינתו. ויצלח לסיללאוס להפק וממו, כי חרה אף הקיסר
על הורדס, בשמעו גם מרומיים רבים כי אמת הדבר כי הלך
הורדס ברצון לבו למלחמה על ארץ ערב. ויכתוב הקיסר אל
הורדס לאמור: הגה נשאתי את פניך עד הנה, כי חשבתך כאוהב
לי, אולם עתה אעשה עמך כעם שאר הנכנעים תחת שבטי. —
וסיללאוס לא חדל מלתהוה להערביים, כי נהפך לב הקיסר אל
הורדס ויהי שונאיו. או אמצו הערביים את רוחם, ויגינו על
הצמלים בארצם ולא חסגירום ליד הורדס, ולא שלמו לו את החוב
כאשר צוה עליהם סמורנינוס. ויוסיפו אנשי סרכוניטוס למרוד במלך
החדה, ויפלו שלשת אלפים האדומים חללים לפני המורדים, והארץ
מלאה חמס ושוד ושפיכות דמים, ואין כח ביד הורדס לעצור את
הדעה. — ויצר למלך מאוד מפל צד, ואויבו סיללאוס נשא מעלה
מעלה. וישלח הורדס מלאכים אל הקיסר, ולא שמע אליהם.
אנוסא

אנוסם ולא קבלום . וידא הורדס כי לכה המכשלה והמרידה בגבולותיו , וישלח את ניקלוס איש דמשק לרומי , לכפר את פני הקיסר ; כי האיש ניקלוס היה חכם ונבון ומליץ גדול ונפלא ויודע לדבר לפני מלכים ולפני משפט בכל תוקף ועוז , ותהי להורדס תקוה ממנו יותר מכל שאר שלוחי המלך .

ובמשפחת הורדס הריבות והמשטמות והלכות וגוברות בכל יום , ונכלים נכלו לאבד את בני מרים . והגה בבית המלך שלשה סריסים המשרתים את פני המלך ושומרים את ראשו , והורדס אהב אותם מכל עבדיו , כי היו יפי תאר ויפי קומה עד מאוד ; ואגר למלך לאמור : אלכסנדר התרועע תמיד עם שלשת הסריסים האלה , והמה באו בסוד אתו להשחית את נפש המלך . ויתאנף הורדס מאוד , ואין עוד מעצור לרוחו , ויצו לחקור ולחפש היטב אחרי הדבר . ויתפשו את שלשת הסריסים וישאלום , האם אמת הדבר כי התרועעו עם אלכסנדר ? ויענו : כן הדבר התחברנו עמו , אך חלילה לנו לחשוב מחשבה רעה על המלך . ולא אבו אנשי ברית אנטיפטר להתאמין בהם , ויענו את הסריסים בעיניים קשים ומרים לתת תודה על אשר ידעו . והי כי לא יכלו נשוא גדול מכאוב דענויים , ויגידו אשר לא רדה , ויספרו לאמור : אלכסנדר שנה את אביו תכלית השנאה , ולבו חפץ לשבת על כסאו , על כן שאל מהם לעזור לו להאביר את אביו מן הארץ , והוא ישלם להם משכורת גדולה במחיר פעולתם , וינשא אותם מעלה מעלה אם יגיע למלכות . — ואנטיפטר מצא יד ומקום לבצע מזמרתו הרעה , ועל פי עצתו נתרחקו מחצר המלך כל האוהבים אשר לאלכסנדר מימי נעוריו , ורבים הובאו בעיניים קשים לענות נגד אלכסנדר ; אך המה לא ידעו ולא הגידו מאומה , וימותו ברוב מכאובם , רק אחד מהם הגיד אשר בא בשפתיו להאשים את אלכסנדר . גם נמצאה אגרת אחת אשר כתב אלכסנדר לאריסטובול אחיו מלאה תלונות על אביו , על כי נתן לאנטיפטר אחוזת ארמה אחת , בתבואות מאתים משקל כסף לשנה . ורעה אף אמנם כי אין ראיה נכוחה בכל האשמות האלה , לא מנע הורדס מלהתפשט את

את אלכסנדר, ושימחו בבית אסורים. ויוסיפו לחקור ולדרוש;
והתפשו אנשים ויענו אותם בעיניו קשים, ויספר אחד מהם לאמר:
ידעתי כי כתב אלכסנדר לאוהביו אשר בחמי, שיבקשו את פני הקיסר
לקרוא לו לרומי, יען כי דבר סתר לו לגלות את אנו, על אודות אביו
הורדוס אשר ידו עם הפחזים איבי הקיסר. — גם הגיד האיש הזה,
כי אלכסנדר הבין באשקלון סם המות להשקות את אביו. וישלחו שמה
לחקור אחר הדבר, ולא מצאו מאומה. — וידע כי מזה נפש
אלכסנדר בכל הדבות והאשמות האלה, ועש שקר בנפשו, ויודה על
אשמו; ולמען יפלו עמו איביו המבקשים את מותו, וחסף לאמור:
גם פירורס אחי המלך ושלומית אחותו ופמולוס איס ושאר
אנשי סוד המלך ידם עמו בקשר לבלע את אביו. — על כל אלה
יראה ופחד אחוז את הורדוס, ובשרו אחזה פלצות וידו כמשהגע. גם
בבני חצרו היה בכי ויללה ואבל, ואין קץ למסכרת ומורת רוח
במשפחת המלך.

בעת צרה ומבוכה תהיה ויבא ארכילוס חתן אלכסנדר
ליחשלים, כי צר לו על בתו ועל חתנו, וימחר להצילם. ועש בחכמה
ויבוא אל הורדוס, וישנה את פעמו ויאמר לו: היטב תרה לך על בן
הסוד הזה, וגם אנבי העב אתעברו, ואין רצוני לעזב בחיק את בתי
הזקנה, על כן באתי לקחת אותה ממנו ולהשיבה אל ארצי. אנכבד
רומי הורדוס, ומעיו המו על בן, ויאמר לארכילוס: אל נא אחי תודה
נמהר במעשיך, הן עוד לא ידעו אשמו בבירור, כי אין ראיה נכוחה,
ועתה תוחל נא עד כלות החקירה והדרישה. — וזה אשר חפץ
ארכילוס לשמוע. וידבר על לב הורדוס דברים המעוררים את הנפש,
וישא הורדוס את קולו ויבך בכי גדול. או אמר לו ארכילוס: ראה נא
אחי קלות דעתך להאמין כל כזב, הלא על חנם תקופ בבני, אנבי
ידעתי כי נקי הוא, ואתה תשמע דבת אנשי ומה וחגפה התפצים ברעת
בניך; רע נא איפוא כי על אחיך פירורס לבדו האשם, אך הוא האיש
המבקש את נפשך, ולא בניך אלכסנדר. — ויאמן הורדוס בדברי
ארכילוס, וישא את פני אלכסנדר ויוציאו מבית אסורים, וימלא ועם
על

על פקודים אלה. — אחרי כן בקש ארכילוס את פני הורדס לסלוח גם פשע אחר, ויכפר כל בני המשפחה, ויעש שלום ביניהם. וחרף חת הנדוס, וישמח שמחה גדולה לראות קץ הדיב המר הזה, ויתן תודות וקטנות יקרות לארכילוס, וישלחו מאתו בכבוד גדול, וילך אתו ללוותו עד למחוז קפוטקיא.

פרק ארבעה עשר

עסקי המדינה. ניקלוס מכפר פני הקיסר.
קטמות חדשות בבית הורדס.

אחדס (הוא עובר) מלך ערב מת בסם המות אשר הבן לו סיללאוס ע"י אנשי סורו, וימחר אריטס בן המלך לשבת על כסא אביו, מרש שאל לפקודת ממשלת רומי; ויעש כן למען לפרוע את מחשבת סיללאוס אשר חשב להביא מלוכת ערב לידו, אשר על כן הלך לרומי. וישלח אריטס מלאכים אל הקיסר רומי, ויכתוב לו אגרת, ועטרת זהב גדולה שלח לו למתנה. ובאגרת הזאת הודיע לאוגוסט כל אשר קרה בארצו, ויאשים את סיללאוס אשר רצח את המלך אביו, ויצעק על החמס והעושק אשר הרבה לעשות במדינתו, ויתן אותות וראיות נכוחות על פשעי איש הבליעל הזה. — וסיללאוס העזים בשמעו כי מת המלך ובגו אריטס ישב על כסאו, ויקדם להודיע את זאת לקיסר, וידבר רעה על אריטס, על עזות פניו וזדון לבו, וכי פושע הוא בממשלת רומי, ויט את נפש הקיסר לשנוא אותו. ויהי כבוא מלאכי אריטס לרומי, לא קבלום אוגוסט ולא שמע אליהם. — בעת ההוא וגו' קלוס המליץ היה ברומי ברבר הורדס אדוניו. וידע ניקלוס כי לא יכפר את פני הקיסר מרם, יגלה את קלון סיללאוס, וילך וידבר עם מלאכי אריטס, וישמע ממנם כל התועבות אשר עשה סיללאוס בארץ ערב, וקח ממנם את האותות והראיות. ויאות ניקלוס לגשת בעדם לפני הקיסר, ולבוא בריב עם סיללאוס. ויגש לפני הקיסר וידבר במאמרים חוקים ונמרצים, ודוכיח על כל התועבות אשר עשה סיללאוס בארצו, ויאמר: המעט בעיניו כי עשק וגול בארץ ערב ורצח את אדוניו, ונשים

ונשים ענה ובתולות בערי ערביים, כי גם הוציא רבה וסרה על איש נקי, ויהפך את לב הקיסר לשנוא את אוהבו הנאמן הורדוס מלך יהודה. —
 ושאל הקיסר את ניקלוס: האמנם אין אמת בדבר אשר האשים סיללאוס את הורדוס? ויען ניקלוס: הן אמת הדבר כי נלחם הורדוס באנשי ערב ויכם וילכוד את המבצר די פטא, אולם בתום וישר עשה זאת, יען כי בגר בו סיללאוס, ויגן על תמורדים ורוצחים המחבלים את ארצו, וגם לא שלם את הכסף אשר הלוח לו מלך יהודה, ולא קיים את הדין אשר חרץ סטורנינוס שליט הרומי אשר בסוריא. ויתן ניקלוס אל הקיסר כל מכתבי הראיות המעידים כי כנים דבריו, ולא יכול סיללאוס להוימם. ויגזור הקיסר על סיללאוס לשלם בתחלה את תחוב להורדוס, ואחרי כן גור עליו משפט מות. — ומעתה התחדשה אהבת הקיסר להורדוס כאשר היתה בתחלה, ויצר לאונסט על המכתב הקשה אשר כתב למלך יהודה, ולמען כפר את פניו עלה ברצונו לתת לו גם מלכות ערב, כי קצף על אריסטס ולא סלח לו על אשר ישב על כסא אביו טרם שמע פקודת ממשלת רומי. והנה פתאום בא לידו האגרת אשר כתב לו הורדוס, מלאה יגון ותאניה על אודות דברי ריבות הקשות אשר במשפחתו. ויאמר אונסט: הלא רבו טרחותיו ותלאותיו, ומה לי להעמיס על הוקן האומלל הזה הטורח והראגה למשול על מדינה חדשה? — על כן קיים הקיסר את אריסטס לשבת על כסא מלכות ערב.

ויקם שטן אחד חדש ויביא חרדות ומבוכות חדשות לבית הורדוס וזה עמל ויגון, ויכל להשחית את בני מרים כליון חרוץ. הוא היה איש לוקידומוני ושמו איריקליס, אשר גר ימים רבים בחצר המלך, והתראה כאוהב לכל בני המשפחה יחד, ולא שעה לדברי ריבות אשר ביניהם, רק את חפצו וטובתו הוא מבקש, והוא דר בבית אנטיפטר, אך הלך תמיד לבקר גם את אלכסנדר אחיו, וידבר אתו שפת חלקות ער בטח בו אלכסנדר ויחשבה לאוהב נאמן, וישפוך לפניו את שיחו, ויקנא בגדולת אנטיפטר. וגל איריקליס חבוג את און אנטיפטר, ויאמר אליו בדרך עצה: השמר לך ושמור נפשך מאד, כי אחיך אלכסנדר מתגחם ועתה עליך

עליך ועל אביך המלך . ויתן לו אגטיפטר בצע כסף למחיר עמלו
 לתור את לב אחיו , ויאלצתו לספר את הדבר גם לאביו המלך ,
 ולהוסיף עוד דבה וסרה על אחיו . ויעש כן איריקלים , וידבר עם
 המלך בערמה וחנפה , ויעש כנעצב על צרת נפשו , וילשן על
 אלכסנדר בכל הבה וסרה , עד אשר המר את רוח המלך . אשד
 נשבע לשנוא את בנו ולכל יכפר עוד על פשעיו . ויתן הורדס לאיש
 בלעל הזה חמשים משקל כסף במחיר מודעה הזאת , ויחי בהיות
 רכושו רב ועוזב את חצר המלך וישב אל ארצו . והוא עבר בדרך
 את עיר קפוסקיא וילך אל ארכילוס , ויספר לו כל המזכות אשר
 עשה לאלכסנדר ותנו , בתמורתו את לב הורדס לחסד וחנינה אליו .
 ויתן לו גם ארכילוס מהנות רבות במחיר פעולתו הטובה וילך הרשע
 הבוגד הזה לארצו , וכל הון יקר הביא אתו בירו . והנה בארץ
 מולדתו נמל לרשע רע כרשעתו על דבר התועבות אשר עשה גם
 שם , וירחיקו לארץ גזרה וימת בענק רע . אולם אהה ! פרי מעלליו
 הרעים לא נכרתו מבית הורדס , ויהיו שרש פורה ראש ולענה , כי
 המלך שנא את בניו בכל לבו , וכלתה אליהם הרעה מאתו . ויצו
 הורדס להרבות החקירה והדרישה אחר מעשי בני מרים , והוא בנפשו
 הלך וחקר , ויקרא לכל איש לענות נגד בניו , ולרצון היה לו כל
 הדובר עליהם אשמות , כי חפץ המלך בהשחתת בניו . ויבוא כל
 איש רע ובלעל לדבר סרה עליהם . — ואלה דברי אשמות אשר
 ספר איריקלים מבני מרים „ שמעתי אומרים , נקומה בכח וזעותי
 ולא נתן לביא המלוכה ביד ממור , גם שננו חרבם להרוג את
 אביהם , ואלכסנדר אמר : הן העושק והחמס ופזור הכסף ללא
 צורך ושפיכות דם נקים ושאר פשעי אבי , יצדיקו את מעשה
 הרציחה אשר אעשה בו „ . — ומלכד והספרו רבים המזכירים בעינינו
 קשים דברי סרה כהנה וכהנה להאשים את בני מרים . גם הפקיד
 אשר על המבצר אלכסנדריון הובא לחקירה , כי האשימוהו
 לאמור : גם ידו עם אלכסנדר ואחיו , ויחזק את ידם בכסף ויתן
 להם מקום מתסה וסתר . ויכחש הפקיד ויאמר : אך שקר ענו בי .
 והנה בנו עמד לנגדו , והראה אגרת אחת אשר כתב לו אלכסנדר ,
 אשר

אשר מתוכה נראתה אמת הדברים להאשים את אביו. ויכזב אלכסנדר במכתב האגרת, ויאמר: אין זה כי אם בעצת אנטיפטר המדיח את סופר המלך לכתוב כמכתבי, כי זה האיש מחדר במלאכתו לכתוב ככל כתיבות ידים. ויטאן הורדס להאמין בדברי אלכסנדר הגם כי קרובים לאמת, וגם אמנה נתפש הסופר הזה אחרי כן על מעשה זיוף אשר עשה בכתבי ידי אחרים.

והנה כל החקירות ודרישות האלה נעשו בעיר חברון, ואנשי העיר סקלו באבנים כל החשודים להיותידם עם בני המלך. וכאשר אבו להתנפל גם על בני המלך, וישכך הורדס את חמת העם, ויתן את בניו בבית האסורים, אך עוד לא הובאו בכבלי ברזל. אולם אחרי כן כתב אריסטובול אגרת לשלומית חמותו, ויוחד אותה לחשתמר מפני הורדס אחיה המבקש עלילה לשחת גם אותה, ותלך שלומית אל אחיה להראות לו האגרת הזאת, ויתאנק המלך ויצו לשום את בניו בכבלים, ולהפרידם איש מאת אחיו. — ויוספו לחקור את התפשים, וידברו גם שניהם דבר אחד לאמור: תן אמת ודחה במחשבתנו לברוח מפני אבינו, כי נלאינו נשוא האשמות אשר העמים עלינו, אך לא עלה על לבנו לשלוח בו יד. ואלכסנדר הובא אסור בכבלים אל גלפירא אשתו, וילכו עמו שמה מילס ציד המלך ארכילוס ופטילומאס פקיד העיר ירושלים. ואחר חילולות ונביות אשר הגדילו לבכות אלכסנדר ואשתו, שאלו את אלכסנדר האם גם אשתו ידעה את דעתו לברוח? ויאמר כן הדבר. וגם גלפירא אמרה, לא ידעתי מאומה כי אם אשר היה ברצונו לברוח אל ארכילוס אבי לקפוטקיא להזלט משם אל קרית רוסי. כשמוע הורדס את זאת ויחדר חרדה גדולה, ויאמר: הגם אוהבי ואיש שלומי אשר במחתי בו, ידיו עם בני להשחית את נפשי. ויכתוב אגרת אל ארכילוס מלאה תוכחת ועם וקצף. ויען ארכילוס במכתב ויאמר לו: אנכי אשבע כי לא היה רצוני רק לעזור לחתני לברוח מפניך למען מלט את נפשו ממות, וחלילה לי לעזור לפשע לשלוח יד בך המלך, רק למען אחי ורעי ולמען חתני ובתי עשיתי להציל את נפשי. — והורדס כתב אגרת לקיסר רוסי ונתן אותה

לשני

19

יט

לשני שרי צבא חמי הדולכים שמה, להגבילה ליד הקיסר, אם ישמעו כי צלחה שליחות ניקלוס המליץ. היא האגרת אשר זכרנו למעלה בפרק זה.

פרק חמשה עשר

משפט בעיר ביריסוס • אלכסנדר ואריסטובול נחנקים.
(ג' תשנ"ד)

ויכתוב הקיסר תשובה להודוס, ויגר לו ויצר לו על השטח והיגן אשר עבר על מלך יהודה, ויתן לו הכח ומשפט אב לענוש את בני המורדים בו כרצונו, אם ידע ברור כי פשעו בו. ויעץ לו לחקור ולדרוש היטב את הדבר, ואם לא עשו רק לברוח מארצו, יחוס עליהם לבלי לשחתם. על כן טוב לו להעמיד בית דין גדול בעיר ביריסוס מקום אשר שם רומיים רבים, ולבחור לשופטים אנשים יקרים ויודעים, וגם שליטי הדומיים אשר בסוריא ואת ארכילוס מלך קפוטקיא, יקרא לשכת בעדת השופטים, ושם יחרצו משפט צדק על בני האלך. — ישמח הודוס מאד על כי נתן לו הזבח לשלום על בניו כרצונו, וימרו לעשות כדברים האלה: ויקרא מאה וחמשים אנשים יקרים, ובתוכם סטורנינוס ופלומניוס שליטי סוריא, לבוא לביריטוס העיר, ואת בניו הנאשמים הגיע בכפר אחד סמוך לעיר הזאת; ואת ארכילוס לא קרא, כי ירא האב האכזר הזה פן יכפר על הנאשמים. ויהי חודס גם בעל הדין גם העד, ולא עשה כחוק היושר והמשפט: להניח לפני השופטים כל מכתבי הראיות והעדות לזכות או לחייב למען יוכיחו המה, רק הוא לברודבר ויען בקול גדול וחזק, ויספר את הדברים והאשמים כפי השקפתו משנאת לבבו, הכל לחוב את בניו, ויאמר: הלא חרוץ בספר תורת משה משפט בנים סורדים ומורים להיות נסקלים באבנים, וגם הקיסר נתן לי הכח ומשפט אב לענוש את בני כפעלם. ועתה אתם השופטים! עשו דין ישר ואמת, למען יהי למשל ולמסר לדורות הבאים, לכל יושגי הבנים באבותם. — ויען סטורנינוס

ויאמר

ויאמר: טוב לך מלך יהודה לרחם על בניך ולהקל מזה את העונש אשר דברת, תלך מר וקשה לאב לעשות מעשה כזה בבניו, כי צרה הזאת גדולה מכל הצרות העוברות עליו. וגם שלשת בני סטורנינוס אשר ישבו בין השופטים ענו כמענה אביהם. אולם פלומוניוס וחב השופטים חדצו משפט מות על בני מרים. ויאמר הורדס: כן יקם וכן יהי. — ובוה כלה דבר המשפט, וילכו השופטים איש לדרכו, והורדס הלך לעיר צור ויקח את בניו האומללים אתו. שם פגש ביקלוס המליץ אשר שב מקרית רומי, ושאלהו לאמר: מה יאמרו אנשי רומי על אודות בני? וען יקלוס בהשכל ודעת: כלם יאשימו את בני הסוררים, ויאמרו: לך חצוק והמשפט לענוש אותם. אולם כל איש נדון לאמור, יאתה לאב לבל יהי נמהר בדבר קשה ומר כוח, פן יתנחם באחריתו, על כן לא יעשה משפט כי אם בלחץ היותר גדול. ומלא הורדס מחשבות, והחריש ולא ענה מאומה. — משם הלכו יחד לעיר קסריא, כבואם שמה וישיתו כל יושבי העיר מבני המלך, ויצר לבל יאיש נפש על השבר העותר לקו, אך יראים מדבר דבר פן יגלה לאוני המלך. אך איש מלחמה אחד נקן ונכבד ע"י גבורת מעשיו ושמו מירא לא ידע פחד, ודבר בקול רם על השקט ומרמה וחנפה המתגברים בעתים הרעים האלה להרע ולהשחית. ועוד את עשה איש נלבב הזה, כי בקש להראות פני המלך לדבר אתו דברי בטח. ויאמר המלך יבוא. ויבוא מירא וידבר לפני הורדס דברים נעים ומרים, ויאמר: הלא רצו עליך המלך המעשים אשר אתה הולך לעשות, כי מרה תהיה באחרונה בעיני עמך ובעיני כל אנשי חילך. ויקרא לו שמות איזה ראשי מלחמה המתלוננים על המעשה הזה. ויתעצב המלך מאד, ויחשוב רעה על הזקן התמים הזה ויתגרו בבית אסורים, אותו ואת ראשי החיל אשר הוכיר בשם. — והמגלה אשר למלך חמדה נפשו בכצע כסף אשר ינתן לו בשכרו, ויציא דבה על מירא ועל ראשי חיל הנתפשים עמו, ויאמר: האיש מירא אבה לשכור אותי לברות צווארך בגלחי את שער וקנק. או הובא מירא ובנו בעניינים קשים, אך לא תודו ולא תגידו מאומה, עד המו מעי הבן על מכאוב אביו ויאמר: אנכי אגלה את הדבר אם תסירו מאבי ומאני את

את העינויים הקשים • ויצו הורדס לעשות כן , כי חפץ לבו לשמח עוד
 אדם אחד על בניו • ואמר בן מירא : הנה בעצת אלכסנדר הלך
 אבי לדבר עם המלך לבדו למען ישלח בו יד , לקנות לו כבוד ושם
 ולקבל משכורת הרבה מן אלכסנדר בשבתו על כסא מלוכה • —
 ואף אמנם הדברים רחוקים להאמין , בכל זה קבלם הורדוס וישמח
 בשמעם , למען יצדיק לעיני העם את המעשים אשר הלך לעשות •
 ויקהל את העם אשר בקסריא ויספר להם בקול גדול את פשע
 החוטאים המבקשים את נפשו , ויקצוף עליהם כל העם ויסקלו אותם
 באבנים , וימורו מירא ובנו , וגם המגלח וראשי חיל הנזכרים מרג
 עמם • — ואת שני בניו אלכסנדר ואריסטובול שלח
 המלך לעיר סיבסטא , ושם נחנקו גם שניהם , וישלח הורדוס את
 פגריהם לעיר אלכסנדריון • —

ואת אחורית שני בנים האצילים האלה , וימורו גם מהם כמו אדם
 מרים , במעשיהם הגמורים • כי גם הם נתנו תמיד מקום לאביהם
 לחשוב ממנם מחשבה רעה , הגם כי באמת אין ברעתם לעשות מעשה
 רשע בפועל • אמנם כי צדקה תלונתם על הרוצח את אדם , בכל זה
 לא התנתנו כמנהג בנים אל אביהם , ולא יאתה להם לשנוא אותו • אחרי
 אשר כבר נחם הורדוס על מעשיו והתקוטט בנפשו תמיד על רצחו את
 אשתו • אולם מעשה אכזריות אשר אין כמוהו עשה הורדוס להרוג את
 יוצאי חלציו בלי לשמוע לחקי המדינה , ובלי תהלוכת המשפט
 כראוי , אך בעורון הכעס והקצף , ומפחד הדעה עשה רעה ומעשה
 תועבה ובליעל •

ספר רביעי

יספר תולדות הימים האחרונים לחיי הורדס הגדול
ותולדות היהודים תחת ממשלת זרע הורדס עד מות
המלך אנטיפסטר . מן ג' תשנ"ה עד ג' תת"ר לב"ע .

פרק ראשון

אנטיפטר ופירורס בקשר על הורדס . פירורס מת .
רעת מוימות אנטיפטר נגלתה .

אחרי מות שני בני מרים וסר כל מכשול ואכן נגף מדרכי
אנטיפטר , אז בברו מחשבות ומת הערום הרע הזה , לעשות גם הוא
מעשה התועבה אשר האשים בו את אחיו על לא דבר , ויחפוץ במות
אביו למען ימהר לשבת על כסאו . ויהי כי ירא מהעם ומאנשי
חל השונאים אותו בעבור תחבולותיו הרעות על אחיו , וידע כי לא
יתנהו להגיע למלוכה אם ישלח יד באביו , ויתנבל הבוגר לעשות
מעשיו בסתר ובערמה גדולה . והנה בהיות כי תקפה ידו , כינהג
ממשלת המדינה עם אביו יחד , ויעש כל יכלתו לבוא מהר אל
תבלירתו , וידחיק מחצר המלך כל מתקוממיו , ויהן שוחר ומתנת
רבות לקנות לו אוהבים ואנשי ברית . ויותר התאמץ להטות אליו
את לב מיודעיו אשר ברומי ולב סטורנינוס שליט בסוריא ,
גם החגיף את שלומית אשת מרמה ותחבולה , ויתקשר עמה בכרית
אהבה , בתתו את בתה האלמנה ביריניסא לאשה לדודו ורעו
פחידיון אחי אמו . אך בכל זה לא צלחה בידו להטות אליו
לדיות לבה תמים עמו , כי שלומית חזתה נחש ערום , והתאכזמה
יותר ממנו , כאשר נראה למטה .

והורדס

ותורדם המלך האומלל התאמץ לחזוֹק שלום בין בני משפחתו, ולהציל את ילדי שני בניו המומתים מלהלכד גם הם בפת ומוקש אשר יטמון להם אנטיפטר, ויאמר להתחתן יחד בני בניו עם בנות בניו, למען יהיו לאגודה אחת ולא יוסיפו עוד לדרוף איש את רעהו. אולם בכל זה ירא אנטיפטר מחדשות אשר יעשו לטובת בני אחיו המומתים, כי ידע כי יאהב העם אותם יותר ממנו, ויפצר באביו לשנות מחשבותיו בדבר דתחתנות הזאת, ויעש הכל כרצונו ולא נתן את ילדי המומתים להתחתן במשפחות יקרות. ויקח אנטיפטר את בת אריסטובול הבכורה לו לאשה, ואת בתו השנית נתן לבן המלך הנולד ממרים השנית, ושמו כשם אביו הורדס, ואת בת פירורס נתן אנטיפטר לבנו לאשה.

ואת גלפירא אלמנת אלכסנדר שלח הורדס אל בית אביה ארכילוס, וישב לה כל מנהג ומתן אשר תביא עמה אל אישה. ולהורדס נשים רבות ותלדנה לו בנים ובנות. ויהי אומן וחונך כל בניו ובנותיו כאחד מבני עם הארץ, למען לא יתגאו ולא יתנעזו, ולא יהיו למכשול ופוקה לאנטיפטר העתיד להיות יורש העצר. ועתה אן מקום לאנטיפטר לפתור מפני אחיו, אך בכל זה לא שקט רוחו פראגת פן. בהאריך הימים תגלה דעתו לאביו המלך, ויסירו מלשבת אחיו על כסא מלכות, ויצר לו גם מפני שנאת העם והחיל אליו. על כן התחבר אנטיפטר עם פירורס אחי המלך, ויקשור עמו קשר, ויחנף את אהובת פירורס, היא הנערה אשר היתה בחצר המלך, ופירורס לקחה לו לאשה, ותהי מושלת על לב בעלה, ועל ידי מליצתה התקשר פירורס עם אנטיפטר בקשר אמיץ. וידוע הדבר לשלומית, ותלך ותגל את און אחיה המלך לאמור: ברית כרתה עליך בין אנטיפטר ובין פירורס. וקול אחד גשמע בחוצות ירושלים לאמור: חשוקת פירורס תרבת חסד עם תפרושים, ותתן להם כצע כסף רב, אשר על כן נבאו הפרושים לפירורס, שיצליח ועלה מעלה. לשבת על כסא הורדס. גם נשמע בין המון עם, שהפרושים שכרו שני סריסי המלך אשר שם האחד בגואס ושם השני קארוס לשלוח יד במלך, ויתנבאו להם שיקים

שקום מלך חדש ועשת נפלאות להסיר סמנם חולשת חסידים ,
ויהיה להם עוד כח להוליד בנים כשאר בני אדם .
ויהי למלך כדברים האלה , ויחפש וימצא כי בן הוא . ויצו המלך
להזיח הפרושים המתנבאים , ואת פירורס אחיו שגא תכלית
השגאה , ובכל זה אבה המלך להתכפר עמו , אם יגרש את אשתו
האזובה , ולא אבה פירורס לעשות כן ; ויתן המלך פקודה קשה
לאנטיפטר בנו ולרורקס אמו , לבל ידברו לשלום עם פירורס
אחיו , ולהתרחק ממנו . ועשו כן למראה עין , אך בסתר נועדו
יחד , ויהי הקשר אמיץ ביניהם יותר מאשר היה בתחלה .

ואנטיפטר ראה כי לא ישב לבטח בארץ יהודה , ויכתוב אל
אדביו אשר ברומי , ויבקש אותם להמות לב אביו המלך לשלוח
את בכורו יורש העצר אל הקיסר לרומי . ועשו בן . וישלח הורדס
את אנטיפטר בכורו לרומי , ויתן בידו את מכתב צווהו , כתוב בו
אשר בחר את אנטיפטר בכורו לשבת אחריו על כסאו , ואם
ימות בחיי אביו , יהיה הורדס בן מרים השנית יורש העצר . וגם
עם פירורס אחיו התנגד הורדס כאח , ולא הרע לו על בי הכעיסו ,
אך יעץ לו לשוב אל פקודת ארץ אדומי , ולא יהיה עוד למשאב חצרו .
וירע הדבר בעיני פירורס , וישבע לבלתי שוב עוד לארץ יהודה
עד אחרי מות אחיו הורדס . וכאשר נשבע בן עשה , כי אחרי
ימס לא כבירים , ויקראו הורדס לבוא אליו ירושלימה לדבר אצלו
דבר נחוץ בעסקי המדינה , ולא אבה פירורס לבוא . אחרי בן חלת
פיחוס וגפל למשכב , וידר אליו לבקרו , וינוד לו וינחמנו . אך
בא בא הקץ , כי לא יחיה פירורס מחליו , ויגע וימת . ויצו הורדס
להביא את פגרתו לירושלים , ויקברוהו שם בכבוד גדול .

ותהי מיתת פירורס להשדחת לאנטיפטר בן הורדס , כי מלאה
מדת חסאיו וימי השילום באו : כמעט נקבר פירורס והנה שני
עבדים משומדדים בקשו להראות את פני המלך . ויבואו אליו ויגלו
את און הורדס , בי לא מת אחיו בדרך כל הארץ , רק אשתו
האזובה קצרה את חייו בסם המות . ויחקרו וידרשו , וימצאו
כי בן הוא ; ורורקס אם אנטיפטר היתה הראשונה אשר
לעשות

לעשות מעשה תועבה הזאת בעצת בנה ולמובתו • ויחקור הורדס
דמב , וישאל את אשת פירורס , והיא ידעה מכל הסודות אשר
דבר אנטיפטר עם פירורס , וכל דברי סתר אשר דבר המלך עם
בנו • ותספר לו : כי אנטיפטר צעק תמיד על אריכות ימי אביו ,
ועל תוחלתו הממושכת להגיע למלוכה , ועל פקודת המלך האחרונה
לשום את הורדס בן מרים ליורש המלוכה השני , ולא את בן
אנטיפטר , ועל הרציחות אשר עשה הורדס בקרוביו , וכי גם חיו
תלואים לו מנגד מפני אכזריות אביו • גם ידעה לספר מדרת אנטיפטר
לרומי , ומה הגיע אליו • מכל אלה ראה וידע המלך את
הדברים כי אנטיפטר חשב עליו רעה ומבקש את נפשו • — ומלכ
זה העיד איש אחד משומרון אשר היה מורה ומחנך לאנטיפטר , כי
כבר הבין בן המלך הזה סם המות להשקות את אביו , וביא את
הסם ממצרים ויתנהו לרדו טהיריון , והוא שלחתי לאשת
פירורס • — וכאשר אביו לענות בעיניים קשים את האשה הזאת
ותתן תורה ותאמר : אמת הדבר פירורס בעלי קבל את הסם
מרופא אחד מצערים להשקותו לאחיו המלך , אולם בבוא המלך
לבקרועל ערש חליו , ויתהפך לב בעלי ויצוני להשליך את הסם לתוך
האש , ואני השלכתי רק חלק ממנו , והשאר הנחתי לי למען אשתך
ממנו אני אם ירע המלך עמי אחרי מות אישי • וגם מרים אשת
המלך היתה בקשר בדבר התועבה הזאת • ויגרש המלך את
שתי נשיו דורקס ומרים , ויקח מן הורדס בן מרים את משפט
הירושה אשר נתן לו להיות יורש העצר השני , ואת שמעון אבי
מרים הסיר מהיות כהן גרול , ויתן את הפקודה הזאת לאיש אחד ,
ושמו מתתיהו איש ירושלימי • — או בא בט הילוס עבר משוחרר
לאנטיפטר מעיר רומי , וביא אתו משקה שנית מסם המות , אשר
הבין אנטיפטר להשקותה לאביו , אם תחסר המשקה הראשונה
לפעולתה • ואנטיפטר לא ידע עורנה כי כבר נגלו פשעיו לאביו ,
וכי נעשו חקירות ודרישות אורותיו זה שבעה חדשים , כי הורדס סר
כל מוצאי גבולת ארצו , לכלי יעזוב לאיש ללכת לרומי בלי אנשי
עצתו וסודו • על כן הוסיף הכונן הזה לכתוב לאביו אגרות הנפת
פלאות

מלאות אהבת בן לאביו, ונשבע לו כי לם נאמן ותמים עמו, ומקרב ימים ימהר ויחיש לבוא ירושלימה לחבק ורחות אביו אשר אהב כנפשו.

פרק שני

אנטיפטר הועמד לפני המשפט ונחרץ דינו למות.
קץ ימי הורדס (ג' תשנ"ז).

כאשר נגלה להורדס כל זמנה אנטיפטר בנו, וישנה את מעמו וכתוב אליו לרומי אגרת מלאה אהבה ובטחון, ויבקשהו למחר לשוב אל ארץ יהודה כי כלתה נפשו לראותו. ושם אנטיפטר לדרך פעמיו, ויחזי בדעותו בטר יגט וישמע כי פת דורו פידורס ותפעם רוחו. ויעבור משם ויבוא לקי ליקיא, ושם קבל אגרת האחרונה מהורדס אביו, אשר בקשהו למחר לבוא לביתו, וגם הדיע לו כי אמו דורקס עשתה מעשים לא טובים, על כן ימהר לבוא למען יכפר על חטאיה. ויחרד לב אנטיפטר בקראו אגרת הזאת ולא ידע מה לעשות. ויתחלקו דעות אהביו אשר אתו, זה אמר כה וזה אומר כה, ואנטיפטר אמר בלבו: אוי לי אם אלך לביתי, ואוי לי אם לא אלך. על כן נסר בדעתו לשוב, כי אמר אם היו אהיה בירושלים אנבור ללחום נגד מתקוממי ואפריע כל עצתם, ונפשו תמכה על עזות רוחו ותוקף תחבולותיו. כבואו בגבול יהודה, ויראה כיפני העם אינם אתו כתמול שלשום, ובכל זה לא שמע מאומה בדרך מחקירות ודרישות הגעשות אודותיו. ויבוא ירושלימה ויגש אל חצר המלך והוא לבוש בגדי ארגמן, וירמוז לו אהביו אשר שמה, וידע כי כלתה אליו הרעה. אולם מה גדלה חרדתו בשמעו את גערת אביו, הממאן להתחבק עמו ויקרא בקול צורח ויספר לו כל האשמות ופשעים אשר דרשע לעשות, ויאמר לו: הנה פארוס השליט החדש אשר לסוריא ואשר עמד לעת כואת בירושלים, הוא ישפוט על מעשיך ויחרץ דינך. — וכשבו לביתו

ותספירה

20

בף

ותספרנה לו אמו ואשתו כל אשר קרה זה שבעה חדשים. וכן
אנטיפטר את נפשו לעמוד לפני המשפט להצטרף ולהכחיש כל
אשר האשימוהו.

היום המחרת היה יום המשפט. הורדס ופארוס ישבו
בראש הדין, ויהיו שם שלומית וכל העדים המרשיעים, וגם כל האנשים
הבאים בעיניוים, וגם אם העבד בטה ילוס הגזכר למעלה, כי נמצאה
אגרת אחת אשר כתבה לבנה, לבל יבוא ארץ יהודה כי כבוד נגלה
הסוד. — והנה כל ראיות נכוחות הוכיחו, כי אנטיפטר מרד ופשע
באביו המלך, ועוד מלא לב הרשע לכחש את הדבר, ויפול לפני
רגלי המלך, ויבך ויתחנן לו לבל ישטה ברבר שקר ונתעה, כי נקי
הוא ואך כזב ענו בו. אולם הורדס התקצף עליו יותר, והעיר את
לב פארוס לזכור גורל הפשע אשר עשה בן הסודר הזה לאביו
כמותו החונן ומטיב לבניו הכל חסד וחנינה; ויספר לו כל עמלו והוצאות
כסף לחנך את בניו, ויותר אשר עשה לאנטיפטר, כרתו בידו כח
וממשלת מלוכה ועושר ונכסים ותבואות שנה לרוב, מלבד השלש
מאות משקל כסף אשר נתן לו להוצאות הדרך, וודבה להוצאות לו
תמיד אותות אהבתו מכל רגיו. ודגה גורל פשע הבן הזה עד למעלה,
אחרי כי קראתיו ליורש עצר לשבת על כסא אחרי, ודבר אין לו לירא
אודות ירושת הכתר, ובכל אלה את נפשי הוא מבקש! — ולא יכול
הורדס לדבר עוד מרוב הכאב אשר אחזו, וידבר ניקולס המליץ
החתיו, והזכיר כל האשמות אשר האשימו את אנטיפטר. ככלותו
לדבר ויגש אנטיפטר ויפתח שפתיו ויאמר: מי פתי יאמן דברים
כאלה אשר אין להם שחר, הלא אולת וכלימה תהיה לי לעשות פשע
גדול כזה על לא בצע ועל לא תועלת; הלא כל טוב המלוכה נתן
אבי המלך בידי, בלי לעמוס עלי עול הנהגת המדינה, ואיך אעשה
הרעה והסכלות הגדולה לבקש את נפש אבי? הלא נהפוך הוא, מי
כמוני הציל תמיד את ראש אבי מלפול ביד האויבים? הלא אנכי
התאמצתי להטות את לב אבי לענוש את אחי הפושעים בו, וגם האנחות
אשר כתבתי לו מזמי יעידו ויגידו מנהל אהבתי לאבי; אל תאמינו
באשר רגיו האנשים המאבאים בעיניוים קשים, כי אך לחסיד סתם
המכאוב

המכאוב הקשה אמרו אשר בא בפיהם . — כמעט החלה רעת השופטים
לנמות אחרי דברי אנטיפטר, וגם כל העומדים שם המו מעיהם מקול
יללות הרשע הזה ומפניו הועפים והמשתנים , וביותר נבמרו
רחמי הורדס אביו אשר זה דרכו לאהוב הצטרקות בניו
הנאשמים . — והנה ניק לום המליץ הוכיח על פני הרשע
החב, וידבר בחוקה נגדו , ויוכיח כי אין מענה נכוחה בכל אשר
דבר להצדיק את נפשו , והביא עוד ראיות חדשות וחזקות לאשמו , וגם
עדים רבים באו לענות בפני אנטיפטר אשמותיו ותועבותיו הרבות ורבותיו
אשר הציא על נקיים , ולא יכול אנטיפטר להכדש . — אז אמר לו
פארוס לאמור : מך לך כי תחשה , דבר והגקה ! ויפל בן הבליעל
ארצה , ויקרא את אלהים לעד כי נקי הוא מען , ויתפלל אליו לשלוח
אותות מן השמים להבטיח את אביו כי כנים דבריו . וישאל לו פארוס
עוד שאלות אחדות , ולא יכול אנטיפטר לענות עליהן . ויביאו לפני
המשפט את הסם המות לנסותו אם הוא כרי להמית , ויתגדו לאיש
אשר הוא רשע למות לשותו , וישת וימת כרגע לעיני כל הנאספים
שמה . אז קם פארוס מבית המשפט וידבר דברי סתר עם הורדס , וילך
ישוב לסוריא , ואנטיפטר הובא כבבלים אל בית האסורים . אחרי כן
נמצאו עוד מכתבים המגלים פשעים חדשים אשר עשה בן בלעל הזה ,
ויבקש הורדס להמיתו כרגע , וגם שלומית יעצה לו לעשות כן , אך
המלך ההגחם , ויאמר להוחיל עד בואתשובת הקיסר מרוסי ; כי
כתב לו הורדס כל פרטי הדברים האלה . ויחקור וישאל המלך עוד
הפעם את אנטיפטר , ויבקשהו לגלות לו כל אשר ידם עמו בקשר , אך
אנטיפטר לא הוכיר רק שם האיש אנטיפטר אשר קבל את סם המות
מיד אחיו הרופא במצרים .

ומרוב הכעס וממר ומכאובות המחירים תמיד את נפש הורדס ,
נרפו כחות המלך הוקן ויחלה ונפל על ערש דוי . וידא כי בא קץ ימיו ,
ויצו אל ביתו , ויפקוד שנית על אודות ירושת כסאו , וישם את הורדס
אנטיפטר (אשר ילדה לו אשתו מלפסא השומרונית) לשבת
אחרייו על כסא מלכותו . ולשלומית אחותו נתן מתנות כד המלך ,
יען כי היתה לפי מחשבותיו נאמנת ותמימה עמו יותר מכל קרוביו .
ולשאר נשיו חלפניו ולבני בניו נתן מתנות , תבואות חשנה
ואחזות

ואחזות שונות • גם לקיסר רומי ולנביריו ולעבדי הצירים הנחל
נחלות יקרות • — ויגבר חליו עד אין תקוה למלך לחדות ממנו •
ותמלא רוחו יגון ועצבון וכעס , ויהי למשא לכל העומדים סביבו •
ונפשו נקטה בו פן ישמח העם במפלתו • הגה כי כן דרך כל
שוכחי אלהים •

ושני מורי העם גדולים ונכבדים יהודה ומתתיהו בשמעם
יסורי המלך ורוע חליו , קראו בקול גדול לאמור : אצבע אלהים היא •
בעון חטאת דרכיו ופשעיו הרבים באו הצרות הרבות על המלך •
ויריחו את לב העם ואת לב נערי החזירים להשבת כל החדשות אשר
עשה הורדס נגד חקי תורת משה • ויהי בהשמע קול שקר בעיר כי
מת המלך , ויקומו נערים רבים ויסירו מעל שער הגדול אשר בחצר
בית המקדש , את הגשר הזהב אשר העמיד שם הורדס לכבוד הרומיים •
אך עודם במלאכתם והגה חיילי המלך באו ויתפשו ארבעים הנערים
ואת שני מוריהם • והמה הובאו ליריחו לעמוד שם לפני המשפט ,
וגם הורדס צוה לשאת אותו שם במטתו • ולא כחשו הנערים את
מעשיהם , ויאמרו : הגנו מוכנים למות , כי עשינו למען אלהים ולמען
תורתנו את הטוב והצדק • או רבר הורדס אל העם בקול חלש , ויביחם
על פניהם על שלמם רעה תחת טובת , ויצו לעשות משפט בהמורדים •
והגה שני המורים ועוד איזה ראשי המתלוננים נשרפו חיים באש ,
והבין הגדול מתתיהו אשר ידו עם המורדים , הוסר מפקודתו , ויבוא
בעל אחותו יועזר במקומו לכהונה גדולה •

ומחלת המלך הלכה וגברה , ופצעיו וחבורותיו הטריות רבו עד
לשקוץ , ויבאש ריחו בחייו עד תגעל בו נפש כל העומדים לפניו •
וירא הורדס כי אין תקוה לרפאותו ולחיותו , ויואל לקחת נפשו
בידים , ויקח את הסכין לברות את צווארו , וימהר קרובו אחי אב
אליו ויחזיקהו בורעו , וימנעהו מהמית את נפשו • והגה היללח
נשמע בחוץ ויחשבו העם כי מת המלך • וישמע אנטיפטר את קול העם
ויאבה לקשור קשר עם שומר בית האסורים לפתוח את מאסריו , למען
ילך וימלוך תחת אביו • וילך השומר להודיע את הדבר למלך ,
ויקצוף המלך עד מאד , ובחמתו זבח את ראשו בכותל הבית ופצו ,
וימול

ויפל ארצה ויתעלה ; וכשוב נפשו אליו צוה להמית את אנטיפטר
כרגע, ולקבור את פגרו במצודת הורקן . ויעשו כן ומיתו את
אנטיפטר . — כן נפל בן השלישי לתורדם וכנמול יחד
וכפעלו הדעים נגמל לו .

ויקרב ימי תורדם למות , ויצו הצורך האכזר לאסוף כל יקירי
יהודה לחברון , ולהסגירם בחצר הסוסים אשר שם ; ויפקוד
לשלומית ולאליכסוס בעלה לאמור : בצאת נפשי טרם
נשמע הקול בן העם , תקיפו את חצר הסוסים באנשי מלחמה
להמית כל הנסגרים בתוכו , למען יהי מספר גדול ביהודה במותי ,
ולא יגיל לב עמי כי ארד קבר . — הוי למחשבת רשע ותועבה
כזאת ! פלצות תאחו כל גפש יקרה השומעת . — אולם שלומית
יהא מנקמת העם ולא מלאה את פקודת אחיה .

ויהי טרם יצאה נפשו וישנה תורדם את פקודתו על דבר יחזת
כסא , ויפקוד לחלק את ארצו לשלשה מבניו : וישם את ארכילוס
למלך ביהודה . ואת פיליפ לשליט במחוזות טרכוניא ,
ואנטיפס לשליט בגליל ופירוא . ואחרי כן מת תורדם ,
אחרי אשר כמעט בלה בשדו בחייו . ויהי בן שבעים שנה כמותו ,
חמשה ימים אחר מות אנטיפטר בנו , ושלשים ושבע שנה אחר
נבחר ברומי , ושלשים וארבע שנה למלוכו על יהודה .

אך ורו מעשי חיי המלך הזה ! כליקר תפארת גדולתו אפפוד ,
ובקדו רק יגון ומבאובות ; כל עמלו להצליח את ארצו , והנה
יושבה אומללים , יען כי הכל עשה רק למען השג כבוד ותפארת ,
בעבור חמדת שוא והבל , על כן לא בא לתכליתו האמתית . ואם
אמנם הטה את ממשלת הרומית הארירה לחסר ליהודים , ולא הרע
לעשות בעשקו ממנם כל רצון החופש , להכניעם תחת רגלי החמייס
כעפר הארץ ; כי הוא לא הרים ידו ורגלו מבלי לשאול את פי שליטי
הרומיים , ועל ידי זה עשה את עצמו עבר עבדים למן , ואף כי היה
למרמס לגוי העו הזה . ויהי כי כבדה עליו עול המאסר אשר
העם עליו בידים , ולא יכול עוד לסבול ברומיים , ותהי נפשו מרה
עליו , ופחד וכעס ויגון ודאגה שברו לבו , ומפחד הרעה עשה
רעה

רעה ותועבות, והיו אכזר וצורך לעמו ולבני ביתו. וכאשר הכניע נפשו
 לרומיים, כן התגאה והתנשא על עמו ועל אציליהם. וישלך ממנו את
 עול חקי דת יהודית, ויקת מיר הסנהדרין כל כח ועזו וגשיאות פנים,
 וישח וישפול את משמרת כדונה הגדולה, ויחרוג שני כהנים גדולים,
 והאחרים החליף בכל עת הישר בעיניו. אשר על כן, ועל אורות החדשות
 אשר תקן נגד תורת משה ונגד מנהגי ישראל הקדושים מימים קדמונים,
 שנאדו העם בשנאה גדולה; אך בראותם כי תקפו ידיו, והרומיים
 יתמכוהו בכל עזו, ויבך לבם בסתר, ויבקשו תנחומות במשמרת
 חוקי אמונתם אשר רבקו בכל נפשם ומאדם יותר פבימים ראשונים,
 וחכמיהם ומוריהם אורו חיל לעורר לב העם להתחזק במנהגי אבותם,
 ובימים ההם נתרבו התלמידים בבתי ספר, ובפרט בבתי מדרש
 הלל ושמאי, והמורים התאמצו להגדיל תורה ולהאדירה, וינחמו
 את העם על עומק שפלותם ושעבודם למלכם ולאומה אחרת, ויבשח
 להם תגאולה ע"י ביאת המשיח, אשר נרמזו עליו במקומות רבים
 במקראי קדש. — בעת ההיא נתפשטת התורה שבעל פה
 והפרה ותצמח מאור.

פרק שרישי

קבורת הורדים. א ר כ י ל ו ם נ ע ש ה נ ס י ך (מ ן ג' ת ש נ')
 ע ד ג' ת ש ס"ו) . א ס י פ ת ע ם ה מ ת ל ו נ נ י ם ב ח ג ה פ ס ת .
 מ ש פ ח ת ה מ ל ך נ ק ר א ה ל ר ו מ י .

כבר זכרנו למעלה כי על פקודת המלך האחרונה, יהי ארכילוס
 בנו אשר ילדה לו אשתו מלטסא, יורש כתר יהודה. ואנטיפס בן
 שני למלטסא, שליט במדינת הגליל ופירוא. והחדס
 פיליפ אשר ילדה לו קליאופטרא הירושלמית, שליט במחוזות
 גלוטינוס טרכוניטיס בתניאופניאס. ולשלומית אחתו
 הנחיל המקומות, יבנה אסוטוס הוא אשר דוד, ופיהוילוס
 וחמש מאות אלף מטבעות כסף (וילבערלינגע). וליתר קרוב
 מתנות איש איש לפי ערכו. ולקיסר רומי הנחיל אלף רבבות מטבעות
 כסף, וכל כלי יקר ומלבושים רבי ערך אשר לו. ולגביה הרופי
 הנחל

הגדיל חמש מאות רבבות מטבעות כסף. — ויהי אך נפתח מכתב צוואת המלך, וימהרו שלומית ואליכסוס בעלה אל חצר הסוסים, ויצאו לחירות כל גדולי העם הנסגרים שם בשם המלך, ויתנו הענאים שבח ותודה למוציאיהם. ואחרי כן אספו כל אנשי חיל המלך אל רחוב הגדול אשר בעיר, ויקראו לפניהם את מכתב המלך המט, אשר כתב להודות להם על אשר עברוהו באמונה ולבקש מהם לעבוד כמו כן את המלך החדש ארכילוס. וסופר המלך פטולימאוס קרא את צוואת המלך לאוני כל העם מראשיתה עד אחריתה, ויוסף עליה לאמור: אך כל זה לא יכון עד אשר תקיימנה ממשלת רומי העליונה. — ויריעו כל העם ויקראו קול גדול: יחי המלך ארכילוס!

או עשה המלך החדש הקבורה למת בכל הדרת יקר תפארת מלכות עד להגדיל, וילכו אחרי השמה כל משפחת המלך, וכל גבורי חיל שומרי ראשו, וחמש מאות משרתיו נושאים כל מיני בשמים וכלם במלבושי כבוד והדר, ויסעו עד העיר הורדוס ושם נקבר הורדוס, ויהי אבל שבעת ימים בכל המדינה כחוק היהודים. ובמלאות ימי האבל ויעש ארכילוס משתה גדול ויקר לכל העם. ואחרי כן עלה המלך על הר הבית וישב על כסא הזהב, ויריעו כל העם ויביאו לו הוד והדר מלוכה, ויברכו את המלך. ויען המלך לשלום העם והבטיח להם חסדו, אך לא שם המלך כתר המלוכה על ראשו, ויאמר: עד לא קימו אותי הרומיים, לא אקבל את שם המלך. כראות העם את ענות לב המלך, ויאמצו את רוחם ויבקשוהו להסיר ממנו את על המסים הקשים אשר הכביר עליהם הורדוס אביו, ולהוציא לחירות כל הנאסרים בבית המשמר. ולא אחר המלך לעשות כן, כי חפץ באהבת העם. ויהי נמהר במעשיו ולא זכר כי לא ינחו הריקים אשר בעם, בראותם כי קל המלך למלאות שאלתם, תעור וסיפו לשאל ולבקש חדשים לבקרים. וכן עשו באמת: אחרי ימים מעטים ויתקבצו יחדיו אוהבי מתי יהו ויהודה שני ראשי האלתים עם את העם למרוד, ואשר נדונו למות (באשר זכרנו למעלה) ויהיו ויצעקו על מות אנשים צדיקים האלה, ויריחו את העם מחדש לתלונת

להלנתו • ויקומו המון העם ויבואו ברגש אל חצר המלך הצעיר, ויבקשו ממנו לענוש כרגע את יועצי המלך אשר היו בסוד הודם בענשו את המתאוננים, וגם להסיר את הכהן הגדול אשר בימים זדום • ויחדד ארכילוס ויבוא מפני הקהל אל חדרו הפנימי; ולמען החזיק השלום בארצו לעת הזאת, כי ירט הדרך לנגדו ללכת לחזי, וישלח אחר מראשי אנשיו אל העם להודיעם ולהזכירם לשקוט ולנחם עד אשר ישוב מרומי, ואז יחקור וידרוש את הדבר, ויעשה משפט צדק כרצון העם, כי קצרה העת לעשות עתה • ולא אבה העם לשמוע, ויצעקו לאמור: ארור האיש אשר ימנעו מלנקים נקמת דם הצדיקים השלך • ויסיפו לאמור: הן המשפט לעם לעשות כרצונו • ומספר המתלוננים הלך הלך ורב, כי הימים ימי חג הפסח, ויתחברו עליהם עם המדינה אשר באו לירושלים לעלות לרגל, ויתפשו את דר הבית, ויתן שם המון רב • אז נלחץ המלך לבוא ביד חזקה, וישלח צבא גבורי חיל על המורדים, וילחמו בהם ויהרגו בעם שלשת אלפים איש, ויגרשו את עולי רגל לשון איש איש למקומו, ושמתה החג גשבתה • —

אחרי כן בשוך תלונת העם, וילך ארכילוס לחזי, ולכו עמו מלססא אמו וניקלוס מרמשק, ופטולימאוס הסופר, ועוד רבים מאדוביו; ואת ממשלת המדינה נתן המלך ביד אחיו פיליפ עד אשר ישוב לביתו • וגם שלומית ובניה ואנשי סודה הלכו עמו באניה, ויערימו לאמור: הולכים אנחנו לחזי לפעול למען ארכילוס על ידי מידעניו אשר שמה • אך בלבם חשבו להרע לארכילוס • כשאם לעירקסריא לרדת שמה לאניה, ונהג סבינו השליט החדש אשר לסוריא ירד מן האניה ללכת לירושלים, לשמור על הכסף אשר רכזיל הורדם ליורשיו • אולם פארוס שר צבא השני אשר בסוריא כבר היה בירושלים, ויפקד את אוצר הורדם ביד ארכילוס עד אשר ישוב מרומי • וירע עד כמה הגיע תוקף מלכותו • על כן הוחיל סבינוס גם הוא עד שוב ארכילוס לביתו • אולם באחר ימים רבים בחזי ודעו מדינה נשמע בן העם בארץ יהודה, וימהר סבינוס לבוא לירושלם ויאזר את ארמון המלך, וישאל בשם חקיסר מעבדו תחצר לתת לו חשבון

חשבן על כל רכוש המלך, וישלום עליו כרצונו.

ויהי בהיות ארכילוס וחברתו בדרך לרומי, וירד שמה גם אנטיפס להיות ברומי בעתו ובזמנו, לשאל המלוכה על יהודה אשר הנחיל לו אביו בראשונה טרם שנה את דעתו לעשות צוואה אחרת. ויעש כן בעצת שלומית, אשר נתנה לו תקוה להיות לעור לו, להסיר המלוכה מיר ארכילוס לידו. וילכו עמו פטלימאס אחי ניקלוס אשר היה מאנשי סוד הורדס, והמליץ הגדול אירינזאס. כבאו לרומי ויתחברו אליו כל קרוביו אשר באו עם ארכילוס, ויהיו ידם עמו. וישלחו שני הצדדים האלה את כתב בקשתם אל הקיסר: ארכילוס שלח את הפקודה האחרונה אשר עשה הורדס אביו, וכל החשבונות מהרכוש אשר עזב אביו ואשר הביא אתו סופר המלך, ויבקש מהקיסר לקיימו במלכותו. ואנטיפס בקש במכתבו אל הקיסר לקיים דברי צוואת אביו הראשונה לתת כתר מלכות בראשו. ביום ההוא באו אנרות אל הקיסר מן סבינוס ופארוס, המודיעים לו את אשר נעשה בירושלים בימי חג הפסח, והמעשים אשר עשה ארכילוס מדעתו בלי לשאל בעצת הרומיים.

ויקרא אוגוסט יחד כל יועציו וכל אוהביו, להתייעץ עמהם על אורות מלכות יהודה. ולכל בני משפחת הורדס נתן החירות לבוא לפני הקיסר בבית המועד, ולדבר כל אשר בלבם בעד הצדדים או לשטנם. ויפתח אנטיפס בן שלומית את פיו ויאמר בשנאתו לארכילוס לאמור „אך למראה עין בא ארכילוס הננה לבקש לו את מלכות יהודה, הלא כבר עשה מלוכה ביהודה, ולא זכר חסדי אביו אליו, לקיים צוואתו לשאל בתחלה את פי הרומיים; מלבד אשר החל ימי ממשלתו בשפיכות דם רב, וגם לא הוחיל עד עברו ימי בבי ואבל על אביו ויעש משתה ושמחה גדולה, וימלא חרוה וששון על הגדולה אשר הנחיל לו אביו ברנע לפני מותו, באשר כבר אברו עשתונותיו; והנה אחרי מעשים רעים וכפירת המזבח מאת מה לאנשי יהודה לקוחת מן מלך פושע כזה? ארע ופשע גדול מכל, היא אשר לבש ביקר מלכות טרם נתנה לו מאת הממשלה האדירה אשר ברומי.” — כן דבר אנטיפס, וכל בני משפחת הורדס מלאו את דבריו, ויעידו כי כן הוא. אז קם ניקלוס המליץ

המליץ ויען ויאמר, אך מלחץ גדול עשה ארכילוס את המעשה לבא בעם בחרב וביד חזקה, כי קם העם במרד ובמעל, ויפשעו לא בו לבדו כי גם בממשלת תרומי הגשגה, ולא פנו לאמרי תבונה אשר שלח ארכילוס להציד להם למען הוכיחם ולהזהירם. הגה אך מקנאה ושנאה רעה ידברו בני משפחה הזאת להאשים את ארכילוס; הלא כבר נודע רוח מדון ורע אשר בקרבם. והקיסר הצדיק ובעל נפש זכה חלילה לו מזהות נפתה מדברי בני בליעל האלה, אשר בהחלה יעצו לארכילוס לעשות המעשים למען היות לשמן לו באחרונה, חלילה לקיסר לשמוע להם לבטל בעבור תחרות קנאתם את פקודת הורדס אוהבו, אשר פקד בנפש צלולה וברעת חפצת, להושיב את ארכילוס היקר על כסאו אחריו, וגם השכיל המצווה להוסיף את התנאי, אם יקיימוהו ממשלת התרומי האדירה, — ככלות ניקלוס לרבר ויפול ארכילוס לפני רגלי הקיסר, ויתמכרו אוגוסט ויקימיהו מעפר בארבה וחנינה, ויאמר לו: יאתה לך סתר מלכות יהודה, ואני בקרב הימים אצוה להושיבך על הכסא ככל חקי ומנהגי מדינתך, כי לא אחפוץ לבטל פקודת הורדס אוהבי האחרונה. — וכוה התפרדו כל אנשי אסיפה וילכו מבית המועד מרם בא הדבר עד תכליתו. — ומלטסא אם ארכילוס לא חיתה עד קץ הדבר ותמת בקרית רומי.

פרק רביעי

מידת היהודים • מהומה גדולה בכל הארץ •

וידו בעת נעשו ברומי המעשים הנזכרים האלה, והנה בלחות ושמימות רבת נחז בארץ יהודה. ותמלא הארץ חמס וגול ורצח, דם נשפך כמים, והאש מתלקחת ותבער בויכלים ובבתי חמורות, גם זקן גם נער גם נשים ובתולות מר צעקו רחמי יד השוורים ואין עוד. גם בקרית ירושלים עיר המפוארה היה סאון ורעש ואין מרפא למחץ מכתה. — וזה דבר המהומה: בבוא סבינוס לירושלים ותפוש את ארמון המלך, ושם בו חילי רומיים למען ישקפו מדיבי עם. אך לא ידע סבינוס חוקה גבורת עם המלאים חרון

חרון וכעס, ויחפץ האיש הזה לשלוט ביהודה כרצונו, ויתן פקודות ככל הצולה על רוחו, וישם גבורי מלחמה סביב לו, ויעש כמלך על הארץ. ויפתח את אוצרות המלך בכף חמס, וימלא לב השודר נאה וזרון על העשוקים. אולם עורנו לא נרפה כח העם לכלכל מעשה עדין כזה, אשר איננו כי אם פקיר מדומי ולא יכין לעשות כן. והי ביום חג השבועות וכל בחורי המדינה הנערים נסעו לירושלים לעלות לרגל, ולקום ולעמוד נגד מעשה עריצות האיש סבינוס. וינהרו שמה מחנות עצומות מכל עבר, גם עובדי אלילים באו מגליל ואדום ופירוא לעזור לעם יהודים, וכלם התנדבו להשליך נפשם מנגד וללחום בער חירות העם. ויצורו העם על דד הבית בשלשה ראשים, וראש הרביעי כבש את קצה מצודת אנטוניה אשר חנה שם סבינוס וחילו. ויירא סבינוס לנפשו, וימחד לשלוח אל פארוס לסוריא ויבקשהו לשלוח לו חיל לעזרה. וישב אחור ויסגר במבצר מגדל פוי אל, ומשם פקד את חיל הרומיים ללחום בעם היהודים. ותהי המלחמה חזקה בעד, והרומיים מלומדי חרב, הפילו לארץ המון רב מהעשוקים האלה. אך המוכים החליפו כח ויאזרו חיל ללחום בכל אומץ רוחם, וישלחו חצים וחניתות מכל מקומות הגבוהים, והפילו לארץ את הרומיים. וגם מאולמות בית המקדש ורקו היהודים אבנים ביד ובקלע על ראש אויביהם, וכמעט אבדו כל הרומיים, לולא השליכו גבוריהם אש בתוך האולמות, ותעל הלהב ותקוד סביב ותבער בנגות, ויחרדו העם אשר עליהם. והרומיים שמו את המעלות, ויהי כל חורד בהם נפל ביד האויבים, וימותו רבים ממפולת הנגות הנשרפים, ורבים נפלו בחרב הרומיים, ויש השליכו נפשם לתוך האש, ויש נפלו על דרבם וימותו. וימחרו הרומיים באמץ כח אל תוך בית המקדש ויבזו את אוצר הקדש. — אז מרה נפש כל העם על אבן האוצר ועל חילול בית המקדש, ויתאספו יחד יהודים רבים, ויצונו עוד הפעם על המצודה, ויסגרו אותה סביב. ואמרו אל הרומיים: צאו בשלום מן המצודה אל כל אשר תחפצו, ואיש ממנו לא ידע לכם. אך סבינוס לא כסח בדבריהם, ולא אבה לצאת. וידברו אליו היהודים

ויהודים שנית, ויאמרו: אם לא תצאו מזה, שרוף נשרוף את המצודה באש, ולא נחיה איש מכם. ויחלו הצרים לחפור תחת חומות המבצר להפילן, ועוד יספו לשאול מרומיים לצאת בשלום מן המצודה, ואיש לא ירע להם. וימאן סבינוס וישאר במקומו ויסבול את המצור, כי הוחיל עד בוא חיל העזרה אשר ישלח לו פארוס. גם תמכוהו רופוס וגרטוס שני ראשי החיל אשר שמרו ראש הורדס, ויחילו להתחזק ידו בשלשת אלפים איש רגלי ובמספר רב מרוכבי סוסים. גם יוסף בן אחי הורדס אמר לתמוכו בסך אנשי מלחמה אשר להגלו. אולם לא באו הלוחמים למערכה איש לגנר רעהו, כי נחלש כח כל אנשי המלחמה יחד. — כאלה קרה בירושלים.

ובגליל קם בעת ההיא יהודה בן יחיאל (ראש השודדים אשר הרגו הורדס בנעוריו) ויגזול בכל סביבות העיר ספפוריס ויעש את הארץ לשממה, כי בא שמה בגדוד נערים פוחים, ויפול פתאום על העיר ויכבוש אותה ואת הארמון אשר בתוכה, וישלול כל הכסף וכלי נשק אשר נמצא שמה. וירבו הגזירות סביב לו ויעברו בארץ ויבזו כל הארץ, והתפול פחד ואימה על כל יושביה. ותגבר יד יהודה השודד במאוד, עד עלה על מחשבתו להכניע תחתיו כל מדינת הגליל, ולמשול עליה כמלך.

ועוד שודד אחר עשה מעשיו סביב לעיר יריחו, ושם האיש והוא שמו עון אשר היה עבד עבדים להורדס המלך, איש יפה קומה עד מאד גבור ואמיץ כח וגבהו כגובה אחד הענקים. ויקבוץ אליו מספר עם רב מהמון עם השפלים והגבוים וריקים, וישם שמעון כתר בראשו, והערב רב אשר אתו כנוהו מלך. ויכבוש את ארמון המלך אשר ביריחו, וישלול כל אשר בתוכו וישרוף אותו עד תלו. וגזרדיו בזו ושללו בכל סביבות יריחו. אולם לא האריך ימים במלכותו, כי בא גרטוס עם חילו מירושלים, ויפץ את גזירות השודדים, ויתפוש את שמעון ברנע אשר נסה לעבור את חפירת המים למלט את נפשו, ויסר גרטוס את ראשו הגבתי מעליו. וחברת שודדים אחרים שדרו סביבות העיר בית ארמית, וישרפו את העיר. ואיש אחר ושמו את ריגס עשה את עצמו גם הוא למלך, והאריך

והארץ ימים לו יותר משמעון . הוא היה רועה נאמן , נבדק
מדת ומוימה , אך כחו כח אריה זרודף אחר יקר וגדולה ,
ויעש בתחבולה ויכין הכנותיו לעלות מעלה . ולו ארבעה אדם
בעלי דוד כמותו , ויתמכדו בכל כחם ונפשם להביאו אל תבלית
הגדולה . והנה בעת הזאת אין שר ומושל בארץ , וחיל החזמים
הורים שלטו כרצונם , ויכעיסו את לב יושבי הארץ בחמס כפיהם , על כן
נקל היה לאנשים גבורים ואמיצי רוח כאלה , לאסוף אליהם המון רב
להיות עמם בעצתם . והנה כל אחד מארבעה אחים האלה היה ראש
לגדוד אנשי מרי נפש , המלאים רצון ותשוקה ללחום בכל עו בשד חיות
העם . ויבחר את רוננס כל חכם ונבון מאנשי מלחמתו לחיות לך
ליועץ , ולא עשה דבר גדול בלתי לשמוע לעצת יועציו בתחלה . וישם
את רוננס ערי כתם על מצחו , וידע היטב להתנהג ביקד מלכות . ויסע
עם מחנהו פעם לקראת אנשי בית הורדס השנואים לעם , ופעם לקראת
החזמים אשר פשטו בארץ , ופגע בגדודות רומיים החולכים לחנן
העגלות המוליכות מזון וצידה , ויהרוג מהם ארבעים איש ואת אריוס
ראשיהם , ויקח את העגלות . וימרד גרטוס עם חילו לבוא מחדשלים
וימלט אפס קצתו מהכוח , ויפלו בידו שני ראשי גדודות אתרוגנס .
אך הגשארם יספו לעשות מעשיהם בארץ עד שוב ארכילוס מרומי —
ותהי ארץ יהודה במעמד רע מאד , כי גדודות השורדים מרבים את שוד
ושבר הארץ ויחלישו את כח יושביה , ומרי הם הולכים חללים
בן תקפה יד חיל הורים העושים אותם כרצונם .

כבוא האגדת מסבינוס ליד פארוס וישלח לו שוד
מחנות (אנטיאטן) רומיים למרד לעזרתו . ורבים מנסיכי מדיא
החזיקו בשלחם לו אנשי חלם , ביריטים לברה שלחה חמש
עשר מאות שלופי חרב , ואריוס מלך ערב שלח גם הוא אנשי צבא
רגלים וחובבי סוסים רבים . ויקבצו כל המחנות יחד אצל העיר
פטולימאוס ולכדו בראשונה את העיר ספפוריס , ויסעו
את יושביה לעברים ואת העיר שדפו באש , וכן עשו לערים אחרות
אשר עברו שם ללכת ירושלימה , אך לשאמרון לברה לא נעשה דבר .
ומשמועו עד ירושלים אכלה חרב ושרפה האש וששו השושים , כל
המקומות

המקומות וערים הרבות מאין יושב, כי ברחו כל יושביהן. ויצא שרי צבא רפואס גראטוס ויוסף מירושלים לקראת פארוס, ויתחברו יחד כל צבאותיהם. וייראו היהודים בירושלים כי חזק עליהם מתנה האויבים, ויחרלו מלצור את המצודה, וילכו אל פארוס ויצטרקו לפניו על אשר עשו, ויאמרו לו: אך מרוב החגס והגול והעושה אשר עשה סביבם ביהודה נלחצנו לקום נגדו בודע כח. — וסביבם בוש מפני פארוס, וילך בסתר מירושלים ולא נראה עוד שמה, ובוה שבתה המהומה בירושלים. ועתה שלח פארוס מחלקות מאנשי חילו לכל עבר, להשמיד את השורדים. ויתפשו אנשיו כשני אלפים איש ממנם, ויתלו אותם על עצים. אולם חל הרומיים חפצו בגול ועושה גם המה, ותחת להשיב את הארץ במח שססו ובזו בכל המקומות אשר באו שמה. וירא פארוס כי שחתו אנשיו את הארץ, וישלחם מעליו ולא חפץ עוד בעבודתם. או אמצו היהודים את רוחם, ויהאספו שנית יחד כעשרת אלפים איש, ויצאו לקראת הרומיים. אך לא מלאו לבם לשחך מערכה נגד פארוס כי עודנו אזור בגבורה וחיל רב עמו, ויכנעו לו היהודים ויבקשו את חסדו. ויקח פארוס את ראשיהם וישלח אותם לרומי. ויעש הקיסר עמם תמיד ולא הרע למו. — ויהי כי שקטה אלץ יהודה, וילך פארוס לאנטוכיא, והשאיר מתנה רומיים אחת ביהודה.

פרק ה

הקיסר יצוה ברומי על דבר הנחנת ממשלת היהודים.

ופארוס טרם הלך מירושלים נעתר ליהודים, ליתנם לשלוח מלאכים אל הקיסר לרומי, לבקש מאתו שיתן להם חתונת להסיד כל החרשות אשר עשת הורדס ביהודה, ולהשיב בלתי נחנת הם והמדינה לפי החקים והתורות והמצות אשר היו מימי קדם. ויבחר מקרבם חמשים אנשים, וימחרו לשלחם באניה לרומי. — בעת ההוא הלך שמה גם פליפ בן תורדס, אשר פקדוהו אביו להיות שליט במחוזות.

נמחזות מרכוניה • ועשן בעצת פארום אשר אהבו, ויאמר לו :
 כך לרומי למען יפקדו גם אותך , אם יחלקו מדינות אביך לחלקים •
 ומעתה כל משפחת בית הורדס אשר להם חלק או תקוה בממשלת
 ארץ יהודים , נמצאו בקריה האדירה הזאת • — כבוא מלאכי היהודים
 לחמי , ויתחברו אליהם כל בני אמונתם הרדים בעיר הזאת , במספר
 שמונת אלפים יהודים , ויחזקו את ידיהם בכל עוז • — ויקהל הקיסר
 כל אוהביו וכל גדולי רומי וכל אנשי בית הורדס אל היכל תפארת
 הנבנה מחדש ונקרא שמו היכל אפוללא • ויצו הקיסר למלאכי
 היהודים לדבר בראשונה את שאלתם לפניו • ויתאוננו המלאכים בקול
 גדול על דבר המלוכה אשר בארצם , ויאמרו „ הורדס לא היה מלך
 „ כי אם עריץ משחית ומחבל לעם היהודים , אנשים יקרים רבים עד אין
 „ מספר נפלו הרוגים תחת חרבו , למען לא יקומו נגר ורון התגשאותו
 „ אשר לא יארה לו , והגשאים חיים היו מקנאים את אחיהם המתים , כי
 „ טוב להם המות מלחיות תמיד חיי פחד ובחלה • והנה חונן היה
 „ למדינות אחרות , רק את מדינתו חבל ושחת עד לכלות ; העם אשר
 „ היו עשירים לפניו , נהרששו תחת ממשלתו , כי שם עלילות רברים
 „ ירבות לכל איש עושר ונכסים למען יעשוק ממנו את רכושו , ולרבים
 „ לקח גם את נפשם , למען יקל לו לקחת כל אשר להם • הנה מסים
 „ קשים וכבדים מנשוא המל על עמו , להמציא לו הון רב אשר פור
 „ למלאות חשקו ותאוותו ולמלאות כיס אנשיו העוזרים לו לרעה • כמה
 „ יתנו כספם וזהבם לשוטרי העריץ הזה , להציל את נפשם ממהלומות
 „ שבט הורדס • לו נתנה הממשלה לחיותו טרף למשול על בני אדם , לא
 „ היתה עושה כתרעבות וזדונות וחורופים ונאצים אשר עשה העריץ האכזר
 „ הזה • בכל הצרות ומצוקות אשר עברו מעולם על בני עמנו , לא היתה
 „ עת צרה ובחלה כמו בימי מלכות הורדס • ואחרי אשר ירד לקבר
 „ במחצית העם בישרת לב ארכילוס , וימחרו לשומו עליהם למלך , אך
 „ במעט עלה לגדולה , והנה נראתה לעין כל תבונת נפשו מה היא ; בחרנו
 „ בשלשת אלפים תושבים בימי חג חקדושים ובמקום קדוש , עוד טרם
 „ יצא האם תקיימנו ממשלת רומי במלכותו , אם לא • ועתה מה לנו
 „ להצטרף וחסד טאיש כזה ? הן רחוקים וזרים אנחנו לאחרינו •
 „ לכן

לכן הגנו מפילים תחונניו לפניך הקיסר, לחוס על ארצנו לבלתי נשם עליה עוד מלכים ונסיכים למשול בנו, אך תחבר את מדינתנו למדינת סוריא, ונודה תחת צל מלכות רומי ותחת הנהגת השליטים הנפקדים מסנה; או תבחן האמת, האם נדעו תלוות העם מאהבתם למדינה או מלחץ החמס והעושק אשר יכבדו עליהם מלכיהם ונסיכיהם, —

ועתה ניקלוס המליץ האוהב תמיד את הורדס, ויאמר, „כבר הצדקתי את מעשה ארכילוס לאוני הקיסר ויועציו, לאמר: כי לחצותו העם במרדס ובמעלם בו ובמלכות רומי, לבוא עליהם ביד חזקה, אחרי אשר לא שמעו לקול תוכחת רברים רבים; ועתה אשנה ואשלש עוד לדבר כן, כי אמת הוא. ועל דבר הורדס הגני אתפלא מאד, מדוע לא באו אנשי יהודה הגה לקונן עליו בעדו בחיים, הלא הקיסר הנשגב איש אוהב צדק ומישרים הוא, וישמע תמיד לקול העשוקים לחננם ולהצילם, למה באו עתה אחרי מותו כאשר איננו פה להצטרק ולהבהיש את מהשעיו?

לכן מי ישמע לדברי המלשינים האלה, — אחרי אשר שמע הקיסר דברי כל הצרדים, ויאמר להם, „בקרב איזה ימים אשפוט על אודותיכם ואגזר אומר איך יקום ויהי הדבר, ויקומו אנשי תאסיפה וילכו איש מעל אחד. —

אחר שנים ושלשה ימים קרא הקיסר את ארכילוס ונסיכיו לזהות משל בחצי דינות יהודה, ולזהות נקרא בשם נסיך, ויבשרוהו לתת לו הכתר, אם יבחן בכשרון מעשיו להיות ראוי למלוכה. והעדינה תבואת ארצות הנתונות לארכילוס עולות לסך שש מאות משקל כסף לשנה. וחצי השנית ממלכות יהודה נתן הקיסר לאנטיפס ופיליפ: אנטיפס קבל ארצות גליל ופירוא, המביאות לו שתי מאות משקל כסף לשנה. ופיליפ קבל המחוזות בתגיא, פרכוניטיס, ואוראניטיס, המביאות לו מאה משקל כסף לשנה. — והארצות הנחשבות לנסיכות יהודה הן: יהודה אדום ושומרון, וביירותיהם: ירושלים, יפו, קסריא, רסבסמאי וערי חונים: גדרה, עזה, וחיפוס, חוסבו למדינות סוריא. ושלומית ושאר קרובי המלך הורדס קבלו הערים וסך הכסף אשר הנחיל להם הורדס. ובנות המלך התארשו בבני פירודס אחיו ויקבלו כל אחת עשרים וחמשה אלף מטבעות כסף למוהר ולמתן, ואת המלך וחמש

וחמש מאות משקל כסף אשר הנחיל הורדם לאנוסם, נתן הקיסר לבני המלך, ולא לקח כי אם איוה כלי יקר להיות לו לזכרון.

פרק ששי

משפחת בית הורדם שבו ליהודה • אלכסנדר השקר :
ארכילוס הוחרם (ג' תשס"ז) :

וישובו בני משפחת הורדם מרומי לארץ יהודה, ויאהו איש את נחלתו, ואנשי יהודה יספו לנשוא עול הנסיכים, כי לא נשמע קולם בפעם הזאת מרומי. ויעשו אנטיפס ופיליפ גם המה כמעשה אביהם לחנוף את הקיסר רומי, בבנותם ערים ובנינים ויקראו להם בשמות לכבודו ולכבוד משפחתו : אנטיפס הקיף את עיר הפרוי בית ארמפתא בחומות ויקרא להם בשם הגברת הרומי יוליא. ופיליפ הרחיב את עיר הקטנה פניאס ויבן בה בניני תפארת, ויסב את שמה קסריא; ולמען הבדילה מהעיר קסריא הישנה קראו לה באחרונה קסריא פיליפ. גם הרחיב ויפאר את העיר בית סדיא ויסב את שמה כשם בת הקיסר יוליא. — כאלה עשו השליטים אנטיפס ופיליפ. ויתר דברי חיים. לשליטים האלה נספר למטה.

גם ארכילוס בנה בנינים רבים, ויפאר את יריחו ויבן ארמון המלך הגשרף ביתר פאר והדר. גם בנה עיר חדשה ויקרא לה כשמו ארכילוס. — ויצא ארכילוס לקראת מלך הרועים את רונגס, ויוכל לו ויחגגהו, אך את אחיו ראש המורדים האחרונים השאיד חיים, אחרי אשר נשבע לבל ימחד עוד. — ויסר את כהן הגדול יועזר בן בועז ויתן את פקודתו לאליעזר אחיו, ואחר כך הסיר גם אותו ויפקד את יהושע בן סיא במקומו. — כמעט חלה השלוה והמנוחה להיות בארץ, והנה רעש חדש קם בין יושביה. וזה דבר המהומה : איש צעיר בימים היה בצידון, אשר נדמה לאלכסנדר בן הורדם תנחג רמיון גדול, במראה בתואר פנו ובקומה ובכל

תמונתו, עד אשר אם היו שניהם עומדים ביחד במקום אחד לא נפר
 איש מפני רעהו. ואיש רומי אחד עבר חפשי מארצו, היה אומן
 ומגדל את הנער הזה, ויגל לבו לראות דמיונו לתואר בן המלך
 אלכסנדר, וישם בנפשו לחפש ולמצוא בו חפץ ותועלת. פתאום יצא
 הקול בארץ לאמור: אריסטובול ואלכסנדר לא מתו, כי המקטל לא
 מלא את מצות המלך הורדס אביהם, ויהרוג תחתם שני אנשים
 אחרים ויעזוב את שני האחים לברוח ולהמלט על נפשם. והנה
 ריע אחר היה לאיש צעיר ימים הנה, אשר ידע היטב כל מקרה בית
 הורדס, והוא ספר להנער כל דבר ומעשה חיי אלכסנדר, למען ידע
 להשיב על כל אשר ישאלוהו. וכל רואה את פני הנער לא עצר
 מלהאמין כי הוא אלכסנדר באמת, ועל כן שמח בלבו ותפוח תקותו
 לעלות על כסא יהודה, ויתאמץ להיות מחזיק בערסו בכל יכלתו.
 ויקם אלכסנדר השקר וילך עם ריעו לעיר קרייטא, וישמחו ואמינו
 בו הדורים היושבים שם, ויתנו לו מתנות רבות. משם הלך לעיר
 מילוס, ויקבלוהו התורים גם שמה בשמחה גדולה, וירצו לתת לו
 מתנות יותר מאנשי קרייטא, והמה מצפים למצוא גמולם בעלות
 אלכסנדר על כסא מלכותו. — ותעז רוח איש מרמה הנה ויקם
 ללכת לרומי, לעמוד לפני הקיסר ולשאל ממנו פתח מלכות יהודה.
 מדי עברו דרך איטליא ויקבלוהו אותבי הורדס ויכבדוהו כבן
 מלך. ויהי אך שמעו היהודים אשר ברומי את שמע האיש ההוא ואת
 בואו לעירם, ויצאו לקראתו וישמיעו קול תודה למרום על אשר
 החיה את יורש העצר, אשר לעיניהם הוא הנכון, ויקבלוהו ויביאוהו
 בשמחה ובתנועה אל העיר, וכל המון העם האוהבים לשמוע קול
 חדשות וחדת, נהרו יחד לראות את אלכסנדר. ויודע הדבר לקיסר,
 ולא האמין בו הקיסר בראשונה, כי ידע מאוד את תכונת נפש הורדס
 וידע כי לא יתן להמלט את הגרונים ממנו למות. ובכל זה חפץ
 לראותו ולשפוט לפי מראה עיניו. והנה אולת ועזות גדול עשה איש
 כוזב הזה ללכת לרומי, מקום אשר גורל וחונק שם אלכסנדר בנעוריו,
 והקיסר וכל גדולי הבירה מכירים אותו היטב ונקל להם למצוא אותות
 המביאות

המסילות אותו מן האיש אשר כצלמו וכדמותו . אמנם ברגע הראשון
 בראת הקיסר את הרמיון הגדול הזה , וישאלהו לאמור : איה
 אריסטובל אחיך ? ויען הכוזב , „הנו נשאר באי ציפורן , כי ירא מפני
 גלי הים לבוא באניה עמדי יחד לבל נאכר גם שנינו „ . ויהי דברו
 דבריו וישקף הקיסר על כפיו וירא כי ידיו שחורות וקשות תה ,
 אשר לא כירי אלכסנדר הענוג והרך האמון עלי תולע . ויקחהו
 הקיסר למקום סתר , וידבר אתו באמרים חזקים לאמור : הנני אסלח
 על חטאת תרמיתך ולא ארע לך , אם תגלה את אוני מי האיש אשר
 הדיחך למרמה הזאת , כי לא יצאה מלבך כי נער אתה . ולא יכול
 הכתב לעצור את רוחו מפני הקיסר , ויתורה על חטאתו ויגל לו את
 שם האיש המלמד אותו לעשות מעשים כאלה . — ויצו הקיסר
 להמית את המלמד הזה , ואת איש השקר שלח לשביה לעבדו
 בפך . וזה קץ דבר המרמה , ותחלת אנשי קריטא
 וסילוס נכונה .

ארכילוס לא מלא את דבר הקיסר , לא שמע לתוכחתו ולא
 הלך בדרכי ישר , ויהי מואס בחוקים ומשפטים טובים , עד לא נכשר
 לעלות על כסא מלוכה . גם עבר על חק תורת משה לעשות דבר
 ערוה , בקחתו את גלפירא אשת אחיו אלכסנדר לו לאשה , אחרי
 אשר כבר ילדה בנים לאחיו . ויעשוק גם את משפט העם , וישלח
 בחמס את כפיו , עד לא יכלו העם לנשוא מעשיו הרעים , וישלחו
 אל הקיסר לצעוק עליו . כשמוע אונגוסט את הדבר הזה ויחר
 אפו מאד , וימחר לקרוא אליו את ציר ארכילוס אשר ברומי , ויצו אותו
 לשוב ליהודה מדגע , ולהביא את פקודתו בפיו לארכילוס שימחר
 לבוא לרומי ולא יאחר . ויהי בשבת ארכילוס על שלחנו בירושלים
 לאכול את מעדניו , והנה צירו בא פתאום מרומי , ויקראתו ללכת עמו
 שמה . וכבאם שם ויעמידו הקיסר למשפט , ויגזור עליו להיות נשלח
 לארץ חזרם וויענגא ויעשו לו כן אחרי משלבו כנסך ביהודה תשע
 שנים . ואת ארצותיו לקח הקיסר ויתנם תחת שלטת סודיא ,
 ופקד את קופוזיוס עליהן .

מלכת

פרק שביעי

מלכות יהודה נחפכה למדינת רומי :

(מן ג' תשס"ח עד תשצ"ו) .

עתה נמלאו משאלות היהודים לעמוד תחת ממשלת רומי
באין מלך וגסיד יהודי . אך מהר נהפך ששונם לתונה, בצאת הפקודה
מאת הקיסר לערוך את ערך יהודה, לדעת תבואות הארץ, לשנה,
ולמנות מספר יושביה לגולגלת, וזה אשר לא כדת תורתם ; גם לא אהבו
היהודים מעולם להיות נמנה לגולגלת, כי יראו מפני הגנף .
בעת ההיא וסולפיציוס קווירינוס בא מרומי לפקוד את יושבי
יהודה, ויהי בלב היהודים לקום נגדו לבלתי נתן אותו למנות את
מספרם, אך יועור הכין הגדול איש אוהב שלום דבר על לבם
ויזהרם לבל יפגעו ברומיים, וישמעו לקולו . וקווירינוס
נשא את מספרם ואת ערך תבואות הארץ, בלי שמן
ובלי פנע רע . אולם מחשבת אחרת עלתה על רוח היהודים,
כי אמרו : הן עתה כלנו כיד הרומיים גם נותינו גם רכושנו, כי
ירעו כל עושר, וגבסים אשר לנו, ויעשו בנו ככל חפצם ורצונם .
והנה שני אנשים שם האחד יהודה הגולני ושם השני צדוק
הפרוש המה העירו את המחשבה הזאת בקרב העם, ויעוררו בם
רוח שנאה ומרדן לרומיים ויבעירו את להבות המרידה והחלחלה,
אשר בתחלה אך תלונת מצער חיתה אך ריב אימר ודברים, אולם
מעט מעט הלכו ופרצו הקנאה והחימה עד אחריתן מרה, וילכו באפס
תקוה, עד בעוונותינו הרבים נשרף בית אלהינו, ונחרב עיר ירושלים
המפוארה, ועם היהודים נרחו מעל ארמיתם, כאשר נספר לסמה :
שני אנשים הנזכרים יקרים ונשואי פנים היו בעיני העם, ויקראו לפניהם
בקול גדול לאמור : הן עתה עם אלהים עבר עברים המה לגוי נכר
ולא יתפארו עוד לאמור : חפשים אנחנו, עד אשר ישליכו את על
הרומיים מעליהם ושיבו את ממלכת כהנים על מכונו הראשון .
וילמדום לשנא כל ממשלת חול וזר, ללחום נגדה ולהעבירם מן
הארץ

הארץ . ויהי מספר הקוראים כאלה הולך הולך ורב , ובכל יום ויום גדלה שנאתם לממשלת אדם , ותגדל אהבתם להיות חפשים , וכמחשבותם כן מעשיהם , כי השליכו את נפשם מנגד ולא שנו את מעמם , ולא עזבו מדרכיהם ורעותיהם , ולא אבו להכנע תחת עול מושלי אדם ; והמה הנקראים אצל הרומיים בשם מקנאים (נאמטסן מייצגסר) ופעולת האנשים ההם נכרו באחרית הימים . — וקווירינוס הסיר את יועזר הכהן הגדול , וישם תחתיו את חנן בן שת .

בימי פקודת קופוניוס עשו השומרונים השונאים תמיד את אנשי יהודה מעשה תועבה בירושלים : ויהי בתג הפסח ושערי בית המקדש פתוחים כדרכם כל הלילה , ויבואו שם השומרונים בסתר ושליכו עצמות מתים במקום קדוש ויטמאו את הבית , ולא יכלו הכהנים לדרוך שם כף רגלם , ועבודת אלהים נשבתה בתג הזה . — וקופוניוס הוסר מפקודתו ויבא תחתיו אמבוביוס לפקיד על יהודה . בימיו מתה שלומית המרשעת , ותעזוב כל אחוות נחלתה לגברת הרומי יוליא , ולעם ישראל השאירה זכרון מעשיה הרעים . ואמבוביוס נקרא לרומי , ויבוא תחתיו אניוס רופוס על יהודה . בימיו מת הקיסר אוגוסט וישב טיבריוס נירו על כסא רומי . וישלח הקיסר החדש את פליריוס גרוטוס לפקיד על יהודה , ויהי שליט אחר עשר שנים ביהודה , ויחליף את משמרת כהונה גדולה פעמים רבות כפי חפצו ותועלתו . ויסר את חנן בן שת וישם תחתיו את ישמעאל בן פאבי , ואחריו שם את אלעזר בן חנן לכהן גדול , בשנה אחרת הסיר את אלעזר וישם תחתיו את שמעון בן קמתית , ובשנה אחרת הסיר גם אותו ויפקד תחתיו את יוסף בן כיפה . ויסר פליריוס גרוטוס , ויבוא במקומו פונטיוס פילאטוס לפקיד על יהודה . הוא היה עריץ קשה אשר כמוהו לא היה עוד ביהודה או בארצות נכדיות איש רומי לשליט . ויהיו כל מגמותיו לעשוק ולחמוס את העם , ולשום את חקיהם הקדושים למרמס תחת רגליו . ויהי בלילה אחד וישלח את אנשי חיל הרומיים אל תוך העיר ירושלים , והם נושאים את

את הגלית אשר חקמו בהם פסלי הקיסר . ואת היתה לתועבה בעיני היהודים , אשר לפי חקם ויחיקו מעליהם כל עבודת פסל ומסכה , והמה צו תמיד לבל יבוא פסל כשערי העיר אשר שם בית מקדשם ; וגם שר חרומים אשר היו בירושלים עד הנה כבדו את מנהג העם , ולא הביאו הגלם לעיר , רק עזבו חוצה לה . אך בעיני פילאטוס לא יקר קדשי העם . ויקומו היהודים בהמון רב וילכו אל עיר קסריא מקום מושב השליט הרומי לבקש אותו להוציא את הפסילים מן קרית ירושלים חוצה , אך לשוא היתה כל תחנתם . ויהי ביום השביעי ויקהל פילאטוס כל היהודים הבאים שמה אל מקום אחד ויקפם באנשי מלחמה , ויעמוד על בימה אחת . וידבר אל המבקשים ויאמר : „ שובו לדרכיכם ואל תוסיפו עוד לבקשני , אם לא תאבו לנפול בחרב אנשי חיל האלה . אך היהודים לא ענו אותו , ויפלו כלם על הארץ וישימו את צוואריהם ויאמרו : הננו מתים כלנו תחת החרב , ולא נשוב בפחי נפש לירושלים . על זאת השתומם העריץ , ולא מלא את לבו למלאות דבריו לעשות להם רעה , ויעש כחפץ היהודים , וישלח להביא את הפסילים מירושלים אל עיר קסריא . — אחרי כן וינהג פילאטוס את מי המעין על יד צנורות הרחק כחמשה פרסאות מירושלים ומשכם לעיר , ויקח את כסף הוצאות מן אוצר המקדש . וילוו עליו כל העם על זאת , והמון הגקהלים סבבוהו ויקללוהו , וכלם חפצו ממנו לעזוב את אשר החל לעשות , ולא יבו את אוצר המקדש . ויצו פילאטוס לאנשי חילו , ויפלו על העם ויהרגו את האשמים ואת הצקיים יחד , ודם רב נשפך ופצעים רבים נפצעו מרס שקטה מריסת עם . — אלה קצת דרכי שלטת פונטיוס פילטוס .

פרק שמיני

מבני החרם השליטים . פילאטוס נקרא לרומי .
פיטיל ליוס .

והורדס אנטיפס השליט בגליל , בנה עיר בארצו בשדמה
נקראה עד מאד אצל ים כנרת , ויקרא שמה לכבוד הקיסר
טיבריאס

פיבריאס • העיר הזאת מפוארה מאוד בימים האחרונים ,
ובסביבותיה נמצאו מעינות מים חמים הטובים לרפואה , תגראס
בפי חמניו חמי טבריא • — ובאחרית הזמן היתה העיר הזאת
מקום ישיבת חכמי הדבנים הגדולים בשמותם לתפארת •

הוא אנטיפס עשה מעשה רע ודבר ערוה גדולה , אשר על ידה
לברה נכון לו צלעו ואירו אשר נספר למטה • — והיו בהיותו ברום
בעסק מדינתו , ויקבלהו אחיו הורדס בן מרים השנית אשר גר שם ,
באהבה חבה ויקרמחו בכל טוב , ויתן אנטיפס עינו על אשת אחיו ,
ושמה הורדיאס בת אריסמוכול הנהרג , והתעלס עמה באהבים
ויקחה בסתר מבית אישה וילך לו • ואשת אנטיפס הראשונה
התה בת אריטס מלך ערב , ותקנא באישה ויחד אפה על צרתה ,
ולא יכלה נשוא היגון והכעס , ותקם ותלך בסתר מבית אישה אל
עיר מכירוס העומדת או תחת ממשלת הערביים , ובעזרת הפקיד
הערבי אשר שמה הלכה מעיר הזאת אל אביה בפיטרא , ותשאר
שם ולא שבה עוד לבית בעלה הבוגר • ויהי אריטס אויב
לאנטיפס ויבקש עלילה לצאת עליו למלחמה , וירב עמו על אורח
השנת גבול קטן , ויאורו שניהם את חילם וילחמו יחדיו , וינף אנטיפס
ספיני אריטס • ויפן אנטיפס אל הקיסר טיבריוס לצעוק על אריטס •

בעת ההיא מת פיליפ השליש השני , ולא השאיר אחריו
בן • הוא היה מושל חכם וצדיק , ויקדש את כל ימי חייו לטוב
עמו וארצו • ועבור פעמים רבות במדינתו לשפוט דברי ריבות בין
איש לרעהו , ויקח את כסא משפט עמו בכל אשר בא שמה , למען
לא יאחר את משפט וצדק , ויאתהוהו כל איש בחייו • ומת בעיר
יוליאס אשר בנה , ויקבר בקבר אשר הכין לו בעודו בחיים ,
ויספדו עליו כל בני עמו • ויהיו ימי שני ממשלתו שלשים ושבע
שנה , ומזאת כי אין לה יורש ותוסב מדינתו לממשלת סוריא •

ואנשי שומרון צעקו אל פיטיליוס השליש בסוריא ,
על אדות מעשי אכזריות אשר עשה פילאטוס בארצו , לשפוך
דם נקיים רבים בלי חמלה • או באו ימי השילום להרשע הצודר
זה ופקודת הטארו נפקדה עליו • וישלח פיטיליוס את
רעו

רצו מרצעל לוס אל פילאטוס, לצוות לו ללכת לחט
בגנע לתת שם דין וחשבון על כל מעשיו. — וילך פילאטוס.
אז ננאלו אנשי יהודה מתגרת יד האכזר הזה אשר הכביר עליהם
עולו זה עשר שנים, וישמחו היהודים מאוד. וכבוא פילאטוס לרוט
כבר מת הקיסר טיבריוס, על כן לא העמד דמשפט, ובכל זה
כסתרו בושא וכלימה וילך אל חדרו ויחנק.

ויבוא פיטיל ליוס לירושלים בימי חג הפסח, ויקבלוהו
תושביה בשמחה גדולה. וגם הוא נשא את פני העם, ויהן להם
הנחה לבל ישלמו עוד המסים הקשים מכל מאכל ומחיה. ועוד
חנינה גדולה עשה פיטיל ליוס ליהודים ויקרה היא בעיניהם
מאוד, וזאת היא: הגה מימי הורקנס הראשון היו בגד הפארת
הבהן הגדול טמונים במצורת בריס הנקרא ג"כ אנטוניא כי
שם שכנו הורקנס וורעו אשר היו כהנים גדולים. אולם אחד הזמן
בהפרד משמרת כהונה גדולה מן הנהגת ממשלת המדינה, והמושלים
ישבו במצורת אנטוניא, וירע הדבר ליחידים לראות את בגד
הכהונה ביד משפחת בית הורדס, או אחרי כן ביד הרומיים עובדי
אלילים, אשר הובילום למקדש רק שבעת ימים קודם החג, ואחרי
כן הושבו הבגדים לידם. ועל אופן זה היתה עבודת המקדש ביד
העולים להניחה או להשביתה. ופיטיל ליוס חנן ליהודים לקחת
את הבגדים הקדושים ממצודה ולהטמינם בבית המקדש, ויצו
לפקידי הרומיים לבל יהיה להם עוד דבר עם הבגדים האלה, הנתונים
רק למשמרת אנשי המקדש. — אף הוא הסיר את יוסף בן כיפה
ממשמרתו, ויפקד את יונתן בן חנן במקומו. ואחרי כן שב
לסוריא. ושמו נשאר לברכה בין אנשי ירושלים.

והקיסר טיבריוס בקבלו את האגרת אשר כתב לו אנטיפס, וימחד
לכתוב אל פיטיל ליוס, ויפקדו לצאת עם חילו על ארימס
מלך ערב, ליסרו על אשר עשה לאנטיפס שליט בגליל. וקם
שליט סוריא וילך עם אנטיפס לצאת לפירוא ליסר את ארימס.
ויחד בדעותם בדרך בעיר פטלומאס לעבור דרך ארץ יהודה,
ויבואו

ובוא אליו מלאכים מיהודה ויבקשוהו לבל יבא הפסילים אשר על הגליו אל ארצם. ויאות להם איש הטוב הזה, ויצו לצבאו להסב את דרכם ולעבור בכבר חירון אל מקום חפצם. והוא בנפשו הלך בתחלה עם אנשיפס לירושלים לעמוד שם בימי חג הסכות. ויסר שם את יונתן ממשמרתו, ויתן אותה ליד תופיל אחיו. — וארבעה ימים אחר בואו לירושלים, ותבוא אליו השמועה מרומי, כי מת טיבריוס, וקיוס קליגילא עלה אחריו על כסא רומי. ולא יצא פיטלליוס למלחמה על מלך ערב, ותקות אנשיפס אברה לעשות נקמה באריסטוס.

פרק תשיעי

מעשה אנריפא בן אריסטובול בן הורדס הגדול.

ותורה השמש עוד הפעם לאנשי יהודה, להיות להם מלך מקרב אחיהם וחומר מנוע חשמונאים (מצד אם אביו) הוא אנריפא בן אריסטובול בן הורדס הגדול, והוא האחרון למלכי יהודה. וטרם נספר דברי ימי מלכותו, נזכיר מעשי ימי נעוריו תוראים ונפלאים, אשר מתוכם נראתה בעליל תכונת נפש האיש הזה: אנריפא נשלח לרומי בעורנו נער ורך להתחנך שם, כי אמו ביריניסא בת שלומית היתה אהובה ומיודעת לאשה היקרה אנטוניא אם גרמאניקוס אשר היה בארץ קדם ולו שם בגדולי חמי. ותבקש ביריניסא את אהובתה ברומי, להיטיב עם בנה ולהשגיח על חטבו, ותעש כן. ויהי אנריפא אמן וחנוך יחד עם דרווס בן טיבריוס. הוא טיבריאוס אשר עלה אחרי כן על כסא רומי. ויגדלו הנערים יחד והיו אהבים נאמנים, ובוה התחבר אנריפא עם גדולי רומי, ותפרח לו תקותו לראות אחידת טובה, כי אם יעלה דרווס על כסא אביו אחריו להיות קיסר רומי, יעלה גם הוא לגדולה. ותמחו התקוה הזאת להתנשא וללכת בגדולות ונפלאות ולפור כסף רב, למען יתרועע עם בני הקיסר ואנשי חצרו.

אולם בִּירִיגִיס אִמּוֹ יִדְעָה לִמְשׁוֹל עַל לְבוֹ, וּתְשַׁמְרֵהוּ וּתְזַדְדֵהוּ
מִלֵּאבֶר הָזֶה וּמִהַתְנַשֵּׂא טֶרֶם בָּאָה עֵתוֹ, וַיִּשְׁמַע אַגְרִיפָא לְקוּלָּהּ כָּל יוֹם
חַיִּיהָ. אִלֵּם אַחֲרֵי מוֹתָה שָׁב הַנַּעַר לַחֲשׁוּתִית אֶת־דַּרְכּוֹ, וַיִּפּוֹר הָזֶרֶג
עַד אֵין גָּבֹל, וּבִקְרֵב שָׁנִים לֹא כְבִירוֹת אִבְרָהָלוֹ כָּל נִכְסֵי, וְחֻבּוֹת רַבִּים
בְּאֵין מִסְפָּר עֲמֻסִּים עָלָיו וְאֵין לוֹ לְשִׁלְמָם. וְעוֹד שֶׁבֶר אֶמֶר בְּאֵין
מִדְּפָא בִּאֲעָלָיו, כִּי מֵת דְּרִוּוּס אֹהֶבּוֹ, וַיִּתְאַבֵּל עָלָיו הַקִּיסָר אֲבִיו
וַיִּסְמָךְ לְהַדְגָּתָם, וְלֹא הִנִּיחַ לְאוֹתָבִי נַעֲרִי בְּנוֹ לְבֹא לִפְנָיו, לִמְעַן לֹא
יִתְעוֹדֵד בְּנַפְשׁוֹ וּזְכֵרֹן אִדְּוֹ הַגָּדוֹל. — אִם אִבְרָהָ תְּקוּת אַגְרִיפָא,
וְלֹא גָבֹל לְהַתְגוֹרֵד עוֹד בְּרוּמֵי מִפְּנֵי נוֹשִׁיו וְנוֹגְשָׁיו, וְלֹא נִשְׁאַר לוֹ כִּי
אִם לְהַמְלִיט וּלְבִרְחָ מִשָּׁם. וַיִּבְרַח אַגְרִיפָא וַיִּקַּח עִמּוֹ אֶת אִשְׁתּוֹ צְפּוּחָה
וַיֵּלֶךְ אֶל אֶרֶץ אַרְוִם. וַיְהִי כִי אִלְצַתָּהּ הַכְּלִימָה וְהַמַּחְסוֹר וַיִּבְקֶשׁ
לְהַמִּית אֶת נַפְשׁוֹ, אֲךָ אִשְׁתּוֹ עֲצָרְתָהּ וַתְּדַבֵּר נִיחֻסִּים עַל לְבוֹ. וַתִּמְהַר
וַתַּכְתּוֹב אֶל אַחֲוֹת הַדּוֹרִי אִם אִשְׁתְּ הַדּוֹרִס אֲנִי פֶסֶת הַשְּׁלִיט
בְּגָלִיל, וַתּוֹדִיעַ לָהּ הַעֲנִי וְהַלְחָץ אֲשֶׁר מִצְאוֹ אֶת אִתָּהּ וַתִּבְקֶשׁ אֹתָהּ
לְעִשְׂוֹת בּוֹ כְּאַחֲוֹת וּלְמַדָּר לְעוֹדְתָהּ. וַיֵּאָת אֲנִיפֶס לְבַקֶּשֶׁת אִשְׁתּוֹ,
וַיִּפְקֹד אֶת אַגְרִיפָא לְרֹאשׁ וּמִנְהִיג עַסְקֵי הַמַּסְתֵּר בַּעִיר הַחֲדָשָׁה
טִיבֵרִיאָם, וַיִּקְצוֹב לוֹ שֶׁכֶר שְׁנֵה כְּרִי לְתַחֲיוֹת. אֲךָ אַגְרִיפָא
הַשׁוֹבֵב לֹא הֶאֱרִיךְ בְּמִשְׁמַרְתּוֹ, וַיְהִי הַיּוֹם בְּהִיּוֹתוֹ בֵּין הַקְּרֹאֲוִים לְמִשְׁתָּהּ.
בַּעִיר צוֹר, וְהָיָה רֵיב דְּבָרִים נְדִיחָה בֵּינוֹ וּבֵין אֲנִיפֶס, וַיִּבְחֹז אֲנִיפֶס
וַיִּקְרָא לוֹ: עֲנִי וּנְכַנַּע. וְלֹא יָכֹל אַגְרִיפָא נִשְׂוֹא הַבּוֹיִן הַזֶּה, וַיַּעֲזוֹב אֶת
פְּקוּדֹת מִשְׁמַרְתּוֹ וַיֵּלֶךְ לוֹ, וַיִּבּוֹא אֶל פְּלֶאקוֹס סֵגֶן הַרּוּמִי אֲשֶׁר
בְּכוּרִיא, אֲשֶׁר הָיָה אֶחָד מִמְּכִרָיו וּמִיּוֹדְעָיו בְּרוּמֵי, לְבַקֵּשׁ אֲצֻל־מִשְׁעָן
וְעוֹדָה. וַיִּקְבְּלוּ פְּלֶאקוֹס וַיַּחֲיִיחוּ עִמּוֹ. וְהָיָה גַם שֶׁם עָבְדָהּ נַפְשׁוֹ
מְרוּדָה, כִּי אֲחִיו אֲרִיסְטוֹבּוֹל חָיָה בַּעַת הַהִיא גַם תָּלָא מִחֲסִדֵּי
פְּלֶאקוֹס, וְהָאֲדָמִים הָאֵלֶּה שׁוֹנָאִים הָיוּ וְהָיָה לָהֶם מִנְּעוּרֵיהֶם וְלֹא יָכֹל
לְשַׁבֵּת יַחֲדָיו בְּמָקוֹם אֶחָד. וַאֲגְרִיפָא אִישׁ קָל הַדַּעַת לֹא פָּנָה לְבוֹ לְאֲחִיו
וְלֹא דָבַר עִמּוֹ מִשּׁוֹב עַד רַע, אִלֵּם אֲרִיסְטוֹבּוֹל הָיָה אִישׁ זֶמֶה וַתִּתְחַלְחַל
וַיִּבְקֶשׁ עָלֶיהָ לְגַרֵּשׁ אֶת אֲחִיו, וְלֹא יָכֹל לוֹ, בִּי פְּלֶאקוֹס אֲחִי
וַיִּכְבְּדוּהוּ מֵאֵד, עַד אֲשֶׁר הִדַּע אַגְרִיפָא לְנַפְשׁוֹ עַל יְדֵי מַעֲלָלָיו: כִּי הָיָה
רֵיב חַיִּיתָ בֵּין אֲנִשֵּׁי צִדּוֹן עִם יוֹשְׁבֵי דְמִשְׁק עַל דְּבַר חֲסִת גָּבֹל, וַיִּבּוֹא
לִפְנֵי

לפני פלאקזס לשמים ולהוכיח בן שניהם. ואנשי דמשק ידעו כי דברי אגריפא נשמעים לפלאקוס, ויאמרו לתת לו שוחד כסף אם ידבר טוב בעדם. ואגריפא חשקה נפשו למלאות כיסו וזיק, וידבר עם פלאקוס דברים נמרצים לטובת אנשי דמשק. כשמוע זאת אריסטובול אחיו, ויגלה את און פלאקוס לאמור: לא מאהבת הצדק והמשפט רק מאהבת הבצע והשוחד ימליץ אגריפא בעד אנשי דמשק. וידע הדבר בעיני פלאקוס ויגרש את אגריפא ממנו.

והי אגריפא עוד הפעם בעוני ובמחסור גדול, וילך ויבוא עד העיר פטולומאוס ללכת משם אל ארץ איטליא, למצוא משען ומשענה בין אהוביו אשר לו שם מקדם. ויחסר לו כסף ההוצאה על הדרך, ויבקש אחד מעבדים המשוחררים ממנו, ושמו פרויאס לתור לו איש אחד אשר ילוה לו כסף הצורך. וילך פרויאס אל עבר אחד משוחרר מן ביריניסא אם אגריפא, איש עשיר גדול, ויאל האיש להלות לאגריפא שבע עשרה אלפים וחמש מאות דרכמונים אם יתן לו שטר חוב על סך עשרים אלפים. ולא אחר אגריפא לעשות כן, ויקח את הכסף וימהר לשבור אניה בחוף אנתירון לעבור בה אל ארץ איטליא. והי אך נשמע הדבר לקאפיטא סגן הרומי אשר ביבנה, וימהר לשלוח שוטרים לעצור את אגריפא מלדת בים עד אשר שלם חוב גדול אשר חב לאוצר הקיסר. וידור אגריפא לבל יעבור משם עד אחר תשלום חובו. אך כמעט עזבוהו השוטרים, לא שמר את מוצא שפתיו וימהר ללכת באניה ויבא עד אלכסנדריא. ויתום הכסף מכיסו, וילך אל אלכסנדר אל אברכא איש עשיר ונכבד אזי הפלוסוף הנודע פילון (ידידה אלכסנדר) ויבקשהו להלוות לו די צרכו, אך לא בטח בו אל אברכא רק בטח על תומת אשתו היקרה צפורה, היא היתה נשואת פנים לכל אדם בעבור צדקת דרכה כי לא עזבה את בעלה בימי עניו ומרוהו. וילוה לו אל אברכא חמשה משקל כסף על כתביר צפורה אשתו, ויאמר לשלוח אחריו עד כסף אחד למקום אחר בדרך אשר הוא הולך, כי לא חפץ לתת ליד המפורדון הזה כסף הרבה בפעם אחת. וילך אגריפא באניה ויעזוב את אשתו ואת בניו בארץ מולדתם. — כעלות אגריפא אל חיבשה

חבשה אצל העיר פומילי, וכתוב אל הקיסר מיבריוס, ויהתן לו להראות לו חסדו לתתו לבוא להראות פניו. ועתה הקיסר לשאלתו חבא אנריפא לפניו, ויקבלהו הקיסר בחדר וחנינה גדולה. אולם ביום מחרתו וחבא האגרת מן הסנקאפיטא ליד הקיסר, וישמע כי חבא אנריפא סך גדול לאוצר הקיסר, וכי חלל את מבטא שפתיו להתרחק משם מרם שלם את חובו. על זה חרה אף מיבריוס ויגרש את אנריפס מפניו, ויצותו לבלתי ראות עוד את פניו עד אשר 'שלם את חובו'. — והי בצרה החדשה הזאת ויכתוב אנריפא להאשה היקרה אנטוניה, ותחמול עליו למצן אהבתה לאמו ביריניסא, ותלוה לו את הכסף הצורך, וישלם את החוב להאוצר, והקיסר שב להטות אליו חסדו. — ואחר ימים לא כבירם באה לו עזרה גדולה מאוד: איש עשיר אחד בשומרון ושמו טהאלוס עבר משוחרר מן הקיסר מיבריוס, המציא לו סך כסף עצום מאוד, ותד לאל ידו לשלם את נשיו לאנטוניה, ועוד נשאר לו כסף רב לחיות ברוחה כדרכו מקדם. ויוסף הקיסר להטות לו תג ויפקד לו להתרועע עם קאיוס בן בנו, והוא בן גרמאניקוס בן אנטוניה (הנוכרת למעלה). והי אנריפא אהב דבק מאד לכן גרמאניקוס, ולבו נכנע ונאמן אתו, בזכרו את החסד אשר עשה עמו אם אביו אנטוניה. והנער קאיוס היה אהוב ונחמד לכל הרומיים בעבור צדקות אביו גרמאניקוס, והוא עתיד לשבת על כסא מיבריוס אחריו, וגם הוא חפץ מאוד בחברת אנריפס. ושמח הקיסר מאוד לראות אהבה העצומה אשר בין שני צעירי ימים האלה. אולם אהה! מאהבה הגדולה הזאת יצא מכשול ואבן גף לאנריפס אשר הכשילו פיו ויביאחו עד ירכתי שואל ואבדון: והי בלגדם יחד לשנוח בשדה ולהתענג על פני חוצות, ואמר אנריפא לקאיוס: הן יאתה לך כסא רומי יותר מלמיבריוס האכזר והשנוא, ומה מאוד כלתה ונכספה גפשי לראותך בקרב הימים יושב על כסא תחתיו. — והוא לא ידע כי שומע איש את דבריו. וישמע עבר משתחרר אחד ושמו אימיכוס את דברי אנריפס. והי היפס ואימיכוס נב חפצים מבית אנריפס ויברח מפניו. וישלחו אחריו ויתפשוה ויביאוהו

ויבאחו לפני חשופט ברומי • ויכתש העבד את גנבתו, ויאמר :
לא ברחתי רק למען גלות את אנוני הקיסר דבר סתר וגדול • ויבאחו
לפני הקיסר, וידבר איטיכוס בפני אנריפס ובאנוני קאזוס את הדברים
האלה, ויוסף עוד להשטין עליו ולספר ממנו דברים רעים אחרים •
ויאמן הקיסר לדבריו, ויצו את שר הטבחים אשר לו לאסור את אנריפא
לעניו • וישם שר הטבחים את הכבלים על בגדי ארגמן על אנריפא
וזליכחו אל בית האסורים •

פרק עשירי

מבית אסורים יצא אנריפא למלוך (מן ג' תשצ"ו
עד ג' תת"ר). הורדם אנטיפס הוחרם (ג' תשצ"ט).

ובצדה גדולה וחשכה הזאת קרא אנריפא כמה פעמים אל הקיסר
לחוס ולרחם עליו ולשנות את אשר גזר עליו, אך לשוא היו תחנונותיו •
כי האמים טיבריוס את אנוני משמוע שועתו • ויהי אנריפא בבית
אסורים עותד לעונש מר וקשה, על קלות דעתו ומעשיו הנמרצים •
וזה היום ותך השמש בגבורתו על קדקד אנריפא, והוא אסור
בנחשתים, ואין אחד מעבדי הקיסר פנה אל האומלל לרחם עליו, אך
עבד עבדים אחד ושמו טהומסטוס נכמרו רחמיו עליו, ויבא
לו מים לשתות וישת ותשב נפשו אליו, וידר אנריפא להעבד שיגאל
אותו במחיר כסף, אם יוכה לצאת מבית האסורים • — וכן עשה
באמת כאשר עלה על כסא מלכותו, ויגאל את טהומסטוס בבסוף
הבית ויהי בן משק ביתו ביהודה • — ואנריפא עודנו אסור בכבלי
ברזל, אך על ידי מליצת אנמוניא היקרה הטיב עמו שר בית הסודר,
וימכלהו כפי כבוד תולדתו, גם הציח את אוהביו לבוא אליו לבקר
לכית האסורים •

וטיבריוס האביר והשנוא הזה חלה ונפל למשבב, ויפקד את
קאיוס בן גרמאניקוס לשבת אחריו על כסא רומי, ויגוע וימת
בשנה האחרת, לשמחת כל עמו ועבדיו • והנה טריוס אוהב הנאמן
לאנריפא

לאגריפא מהר אליו להגיד לו הבשורה, ויפגשו כאשר הוליכו אותו אל תחל לרחוץ, ויקרא אליו בלשון עברית לאמור „האריה מת“ למען לא ישמעו האחרים, יען כי לא נודע הדבר אז לכל. כשמוע אגריפא את הבשורה, ותאורנה עיניו מרוב שמחה, ויתן תורה בפיו לאלה השמים. וישאלהו שר בית הסדר: מה הבשורה אשר תשמח בו נפשך? ויורא אגריפא מלהגיד אורח, ויפצר בו מאד ויגיד לו אשר שמע. אז שמח גם שר בית האסורים ויקח ממנו את הכבלים כרגע, ויקראוהו לאכול ולשתות עמו על שלחנו. ויהי כטוב לכם בין ויבא ציר אחד להגיד ולהודיע, כי לא מת טיבריוס רק חיה מחלי, ובא יבוא מהר לרומי. ויחרד האיש חרדה גדולה, ויקצוף על אגריפא ויקללהו על כי שקר הגיד לו, וימחר לשמוע עוד בכבלים ולהוליכו אל בית האסורים. אך למחרתו נשמע כי אמת הדבר, כי בא מסתב מקיסר החדש הנקרא בשם קאיוס קאלליגולא, המצווה להסיר את הכבלים מאגריפא, אך יעמוד בביתו תחת המשמר ולא יצא עד בוא פקודה השנית; כי לא אבה קאיוס לחלל את פקודת פי הקיסר האמת בפעם אחת. ויהי כי ישב קאיוס על כסא מלכותו, ויזכור את אוהבו ויקרא לו אליו, ושם את כתר מלכות בראשו, וימליכוהו על מדינות פיליפ אשר היו נאחדים עם סוריא, ויתן לו שלשלאות זהב במשקל כלי הברזל אשר נשא ימים רבים בסבת אחבתו העצומה אליו. ובשנה האחרת הלך אגריפא מרומי אל מדינות מלכותו. — ובשנה החיא (ג' תשצ"ו) נולד יוסף הנקרא פלאוויוס, סופר ומזכיר גדול, אשר הודיע לנו כל החדשות הנעשות בימי בית שני, ודבריו נאמנים לכל קוראי ספר תולדות אדם. — ובשנה האחרת צרות רבות עברו על היהודים, בפרט במצרים תחת עול הסגן הצוד פלאקוס ארילליוס, כאשר נספר בפרקים הבאים. — ויסר קאיוס את פלאקוס, ויבא פיטי לליוס במקומו.

הנהגות
המלכות

ובשוב אגריפא למדינות מלכותו, ויעבור דרך אלכסנדריא בעצת אוהבו הקיסר. ויהי כי ידע אגריפא את לב יושבי העיר כי שונאים האמת ליהודים היושבים שם במספר רב, ולא אזה לבוא שם בזמן ובחרת מלך, ויבא בסתר הלילה ללון שם וללכת לדרגו

לדרס באור הבקר. אך בכל זה נשמע בעיר פז בא מלך היהודים בין חסותיה, ותרז מהומה בין יושביה וממנה יצאה אחריה רעה. כי המצריים קנאו בגדולת מלך היהודים, וילעיגו עליו בקול רם ועשו צחוק והתולים ברחובותיהם, וישירו שירי לשג ועגבים לחכעים את אגריפא, ולא כהה בם סגן הרומי אשר בא לכס נדריא. אולם אגריפא לא שת לבו לזאת לחרות אפו, אך מהר ללכת משם לדרסו, ועיניו לא ראו אחריה המהומה הזאת כי רעה ומרה. — ובבוא למדינתו ויקבלוהו עמיו בשמחה גדולה עד אין חקר, וכל איש השתאה עליו ויכבדו. — אז התעוררה מחדש הקנאה והשנאה אשר מקדם חתר לנגע צרעת במשפחת בית הורדס, ויקנאו מאוד בגדולת אגריפא, אשר מבית אסורים יצא לשבת על כסא מלוכה, וכי לבוש הוא ביקר תפארת מלך, אשר לא בן חלק שאר בני הורדס הנקראים רק בשם שליטים. ועל כלם רעה עיני הורדס אנטיפס אשר משל כשליט על ארץ גליל כשלשים ותשע שנה, לראות איש צעיר ממנו בימים נעלה ונשא עליו, והוא אך בן בנו של הורדס הגדול. ויותר ממנו חרה אף אשתו הורדריאס אחות אגריפא על אודות הדבר הזה, ולא נחה ושקטה, ותלחץ את אישה ללכת לרומי ולשאל מאת הקיסר גם היא את כתר מלוכה, וישמע לקולה על מר נפשו וילך עמה יחד לקרית רומי. ויהי אך שזע אגריפס השמועה הזאת ויקנא גם הוא באנטיפס, וימהר לשלוח ציר אחד ושמו פורטוניוס, ויתן בידו אגרת אל הקיסר להפיר מחשבות אנטיפס. ובבוא אנטיפס אל העיר באי א אשר שם היה הקיסר בעת ההיא, וימהר לעמוד לפניו, באשר כבר הגיע מכתב אגריפא ליד קאיוס ובו כתוב דברי שטנה לאמור: אנטיפס שונא הוא למשלת הרומי, וכבר היו ידיו עם המורד סיאנוס בימי טיבריוס, וגם עתה כרת ברית עם מלך הפרתים נגד משלת הקיסר קאליגולא. ולזאת אמת כי נאמנים דבריו אמר אגריפא: אם יבוקש בבית נשק אנטיפס הלא ימצאו כלי מלחמה לשבעים אלף לוחמים. — וחקיסר קאליגולא היה איש נפרד וזר מאוד, ומעולם לא ישב סבל כמוהו על כסא מלוכה. וגם פה נגלתה סכלותו לעין כל, כי בעמוד אנטיפס לפניו, וישאלוהו

וישאלוהו האם אמת נכון דבר, שיש בבתי נשקו כלי מלחמה במספר עצום ורב? ויען אנטיפס: כן הוא. ובלי לחקור ולדרוש אתר תוכן הדברים, מהר הקיסר הנמרד להסיר את אנטיפס מזהות שליט, ויקח כל תבואות ארצו מידו, וגם חירותו לקח, וישלחהו לעיר ליון במדינת גאלליא, לזהות מוחרם שם כל ימי חייו. והקיסר הסכל חפץ לעשוק ממנו גם את אשתו, ויאמר לתת לה ארוחת שנה אם תשוב לארצה, ותמאן הורדיאס לקבל את הארוחה, ותבחר ללכת עם בעלה לשביה, ולהיות סביב לו גם בימי עניו ומרודו. ויקח קאיוס כל ארצות אנטיפס אשר משל עליה כארבעים שנה, ויתן אותם אל אנריפא להרחיב את גבולו במאור. וזה אחד ממעשי הקיסר המשוגע הזה. ועוד הוסיף סכלות ואולת עד אין לספר ותנעל בו נפש כל איש דעת ותבונה, כאשר נראה בפרק הבא. — ויסר קאיוס את פיטוליוס יושם במקומו את פיטרוניוס לסגן סוריא.

פרק אחד עשר

מבוכות ביהודה על אודות צלם הקיסר קאליגולא (ג' ת"ח).

ותעל על מחשבת הקיסר הסכל והמשוגע לעשות את עצמו אלוה, האמנם כי גם אומץ רוח אדם אין בו, כי איש נבוב הוא ירא מפני קול רעם, ויתחבא ממנו בפנות הבית. ויצו לכל העמים אשר תחת שבט מלכותו לעבדו כאלהים, ויקימו לו מצבות ומזבחות ויקריבו קרבנות לאלהות החדשה, וכל איש הממאן להשתחוות לצלמו, ויענש אותו הקיסר בעינייים קשים ומרים. והנה שאר העמים העוברים אלילים רבים, נקל להם להוסיף עליהם עוד אליל אחד, אולם עם היהודים הדבקים בתורת אלהי האמת לבלתי השתחוות לכל פסל ותמונה, השליכו את נפשם מנגד, ולא קבלו את מצבות ופסל המושל האויל הזה. וכן עשו היהודים היושבים בעיר אלכסנדריא במצרים, ובוה נתרבה המהומה אשר כבר היתה ביניהם ובין שאר תושבי

תושבי העיר הזאת • וישלחו היונים היושבים בה איש אחד נודע בשמו אפיון ועוד שני אנשים מגדולי התושבים אל הקיסר לשמון על היהודים המורדים בפקודתו • וגם התושבים היהודים שלחו מלאכים אל הקיסר ובתוכם החכם הפלוסוף הנודע פילון (ירידה) לבקש מלפניו לחשיב את פקודתו ולא יעמיד פסל תמונתו בבתי תפלתם , וישמע הקיסר לרברי המשיטנים , ויגרש מפניו את חמליצים • ואלוה השקר הזה צוה לפיטרוניוס סנן תרומי אשר בסוריא להעמיד מצבת פסלו בבית המקדש בירושלים , ואם ימאנו היהודים לקבלו יבוא עליהם ביד חזקה • ויאסוף פיטרוניוס כל מחנתו אצל העיר פטולומאס לבוא לירושלים בעת חומיר הבאה • ויתקבצו יהודים רבים מכל ערי עזרה בירושלים , וישלחו אל פיטרוניוס להציד לו בל לבס לאמור „ לא תבוא ירושלימה כי אם על דרך פגרי כלנו , כי שפוך נשפוך טפת דם האחרונה אשר בקרבנו , ללחום בעד תורתנו הקדושה מימות קדם , ולא נתן להעמיד פסל ותמונה בבית „ מקדשנו „ • ולא שמע עליהם פיטרוניוס , ויאמר : הגני לשמור ולעשות ככל פקודת אדוני הקיסר • — אמנם לא גמור פיטרוניוס לעשות מעשים , וילך עם אותבו לעיר טיבריוס , לתור את תוקף המדינה וכן ודעות יושביה , לדעת איך ילחם בהם • והנה גם שם סבכוהו יהודים המתחננים לאמור : קח את ראשינו מעלינו ולא נראה תועבה כזאת בירושלים • — והמלך אגריפא היה בעת ההיא ברומי להתענג ולשמוח בחיים • אך אחיו אריסטובול וחלקיהו איש יקר ונכבד באו אל פיטרוניוס וידברו באונו דברי טעם לאמור : זכרה נא את תפוכת הדבר אשר אתה הולך לעשות , להתגרה בעם קשי עורף על אודות דבר הבל ונקלה , ולהלחיצם לפשות במלכות רומי ; הלא טוב לך טרם תבוא בכלי משחית , לכתוב אל הקיסר ולבקש ממנו להשיב את דתו הנתונה ליהודים • ופיטרוניוס לא ידע בתחלה מה לעשות , כי יגור מפני חמת הקיסר עליו , עד אשר גברו בו אהבת בני אדם , וידבר אל המתחננים לאמור : למען הציל אלפים נפשות אדם , אנסה נא להמליך בעדכם אל הקיסר , ואמנם ארע כי אביא עלי רעה בדבר תה • ויצו את ראשי העם לשמור על יושבי הארץ להיות שקטים

פרעש ומהומה, ולתת להם תקוה טובה לראות מהרה מלאות שאלתם.
ויכתוב פִּיטְרוֹנְיוֹס אל הקיסר, ויגל את אוגו מאשר קרה בארץ
יהודה, ויוסיף להודיע לו כי היהודים ברוב יגונם לא עבדו את
הארמה, ולא יהיה לקיסר חלקו בתבואות השנה בימי קציר הבאים;
ועוד הודיע לו כי ביום אשר נועץ עם אנשי סודו ירד הגשם מן
השמים בשפע רב, אחרי אשר ארכו ימי חורב ויבשות כמה חרשים,
וזה האות כי השועת אלהי יהודים לעמו.

והנה מרם קבל קאליגולא האגרת מן פיטרוניוס כבר פעל
וזה המלך אגריפס להפוך מחשבת הקיסר על היהודים :
כי אנריפס היה רוב פעמים במשתה עם הקיסר, ונתנול האהבה
ביניהם יום יום. ויהי כשמוע אנריפס המהומה אשר ביהודה, ויעש
משתה גדול ויקר עז למעלה, ויקרא את חקיסר אל המשתה, וירא
קאליגולא וישתומם על התפארת הגדולה והנפלאה, אשר לא
גדאתה עוד ברומי כמוה. וכטוב לב הקיסר האוהב התענוגים
והמערנים, וידבר בחסד וחנינה גדולה אל אנריפא, ויאמר לו בלב
תודה : מה שאלתך ידי מה ואתן לך. ולא אבה אנריפס בראשונה
לשאל דבר. ויפצר בו הקיסר לשאול. ויען אנריפס : אם מצאתי
חן בעיניך, השב נא את הפקודה אשר נתת לשום פסל צלמך בבית
המקדש בירושלים. — ולא יכול קאליגולא הסכל למאן מלמלאות
שאלתו, כי בוש מפני המסובים השומעים את דברו, האמנם כי צר לו
בלבבו לראות חילול כבוד תבלי אלהותו, ויכתוב אל פִּיטְרוֹנְיוֹס
להשיב את הפקודה אשר שלח לו בראשונה על דבר היהודים.

אחר הדברים האלה קבל קאליגולא את האגרת מן פִּיטְרוֹנְיוֹס.
אז חרה אפו לשמוע, כי עם קטן ודל יאמרו לשאת חרבותם ללחום עם
קיסר אדיר ועצום כמוהו; וימדר לכתוב אגרת שנית אל פִּיטְרוֹנְיוֹס
מלאה גערה וקצף וחימה שפוכה על הסגן הזה, ויאמר לענוש אותו
על עוונותיו עונש קשה ומרה אשר אין כמוהו, למען יהי למשל לחור
אחרון עד עולם. אלה דברי הקיסר המשוגע הזה. ולא ידע כי כבר
שגנו שונאיו את חרבם לקחת את נפשו הנמאסת, כי מרם כלות
ארבע

אדע שנים למלכותו רבו גם רבו מספר חטאיו ומעשי סכלותו ושנעונו ושפיכות דם נקים לאלפים ורבבות, ופוזר הון רב עד אין חקר להבלי הבלים. עד גלאו הרומיים לנשוא כל התועבות האלה ולבם דאב בקרבם, בוכרם כי ימי שני חיי הקיסר היו אזאך עשרים ותשע שנים, ומה יעשה עוד רעות כי ירבו ימי חייו. — על כן לא הוחילו עד יאריכו ימיו, ועבדים העומדים סביב לו המיתותו במדקרות חרבם; ובות גאלו רבבות אלף עם מהעריץ הצורך והסכל הנה, אשר מעולם לא ישב שפל ובווי אדם כמוהו על כסא־ממשלה. — והנה במות קאליגולא אבר מגן גדול לאגריפס המלך, אולם מצא מנין אחר בקיסר אשר מלך אחריו.

פרק שנים עשר

אגריפא תחת ממשלת קלודיוס.
אחרית ימי המלך אגריפא (ג' תת"ד).

אחרי מות קאיוס קאליגולא, וקלודיוס קבל כתר רומי שלא בצעו, ויבקש אגריפא את אתבת הקיסר החדש, וימצאה על יד, ^{במלכותו} העצת הטובות אשר יעץ לו. והנה מבלעדי אשר קיימרו במלכותו על ארצותיו (ג' תת"ב) נתן לו גם את ארץ יהודה ושומרון ככל אשר היה להורדם הגדול, ועוד מתנות רבות אחרות. ויתן אגריפס את בתו ביריניס א היא בת שלש עשרה שנה לאחיו הצעיר החדש לו לאשה, וימליץ בעדו לפני הקיסר, וימליכו קלודיוס למלך על קל קס, והיא מדינה קטנה בגבול צפון ליהודה.

עתה כאשר הורחב גבול ארצו, ויחל אגריפא להיות מלך מושל ופועל פעולות, וישאר במדינתו ולא עזבה עוד כאשר בתחלה. וכבוא המלך לירושלים, וישמח העם עד מאוד ויזבחו ובחי תודה הרבה. ואת שלשלאות הוחב אשר קבל אגריפא מהקיסר קאיוס תלה על מחל בית המקדש לזכרון ימי עניו ומרדו. ויהי אחרי עבודת הקדש יסר אגריפס את תופיל הבקן הגדול ממשמרתו, ויפקד במקומו את

את שפעון קנתירס בן בעו . ואחרי כן הזיר גם אותו, ויהן
את המשמרת ליונתן בן חנן אשר היה כהן גדול בתחלה, ולא
רצה יונתן לקבלה, ויהנה המלך למתתיהו אחי יונתן, ויהי מתתיהו
לכהן גדול .

ולמען הראות חנינותו ליושבי ירושלים, ויעש להם המלך הנזה
ממס הקשה העמוס על נחלות שדה ובתים ; ובוז קנת לו אהבת
ובמחונם אליו .

ובבקשת המלך אגריפס נתן הקיסר קלודיוס דת לכל
העמים היושבים תחת שבט ממשלתו : להיות להיהודים חושבים
בקרבם משפט אורחי הארץ, ולכל ישביתו אותם עובדי אלהים
אחרים מעבודת הקדש . ופשתגן כתב הדת הזה לתן לכל סגני
מדינות הרומי, ובכן נתן גם לסגן ארץ סוריא . ובכל זה העיוו
היונים יושבי עיר דורא . להעמיד מצבת פסל הקיסר בבית הפלה
אשר ליהודים, ותהי תלונת היהודים גדולה מאוד, וילך אגריפא אל
פיטריניוס סגן סוריא וידבר בחרי אף על היונים יושבי דורא,
כי עברו על מצות הקיסר, ויראה לו את כתב הדת אשר נתן
קלודיוס, לבל ישבית איש את היהודים מעבודת אלהיהם . ויכתוב
פיטרוניוס אל ראשי עיר דורא, ויצום לשמור על שלום הרעשים
ולקיים כל דברי הדת אשר פקד עליהם הקיסר, לבלתי נתן מקום
לתלונת היהודים . ויעשו כן . — אתר ימים לא כבירים ופיטרוניוס
חזר מהיות סגן בסוריא, ויבא מרום במקומו .

ואין שלום בין אגריפא ובין מרום כל ימי חייהם, כי
מרום שמר יותר מרי על תפארת גדולה ממשלת רומי, ויהי למשפט
לכל חפצי אגריפא . כי הנה המלך אגריפא היה אוהב בנינים להודים
אבי אביו, וכל חפצו ליפות את ערי מדינתו בבתי חמדה ודוכלי עופ,
ויוציא בסף רב לבנותם בכל יקר והדר . ויהי היום ויבן אגריפס בעיר
ביריטוס בית שחוק גדול יקר ונפלא עד למעלה, וזככות הבזק
ויקרא לגדולים ונכבדי ארץ מכל סביבותיו, לבוא לחנוכת הבית אשר
הבין קבל חדר ותפארת . ויבאו חמשה מלכים יחדיו, וכאשר
חורדס

הוררם מלך קלקס ועוד שרים רבים ונכבדים, לראות במצוי
הפארה אשר בנה אגריפס. וישמע מרדוס ויבוא גם הוא למרדוס,
ויצא אגריפס והמלכים אשר עמו לקראתו ויקבלתו בכבוד. ואמר
להם מרדוס: לא אוכל כלכל ועוד המלכים בלתי ידיעת ממשלת
הרומי, כי זה נגד הברית אשר כרתה עמכם הממשלה העליונה.
ויצו לכל אחד מהמלכים לשוב אל ביתו. ותשובות שמחת אגריפא,
ויהי שזנא את הרומי בעל גאה הזה. — ובעת אחרת היה מרוס
לשטן לאגריפא בדבר יקר יותר מזה: כי הגה הקריה יחשלים נותרתה
מאר בימים ההם, מרי יום ביומו באו חרשים וישבו בצפון לעיר,
וכמעט היתה לעיר חרשה סמוך לעיר ישנה. ויהי בלב אגריפא לבנות
חומה חזקה ובצורה סביב לרחובות החרשים ולחברם עם העיר הישנה
להרחיב את ירושלים. וישמע מרדוס וירא פן תחוק במאר מבאר
העיר וילחמו יושביה עם הרומיים ויפשעו בהם, ויכתוב אל הקיסר
קלודיוס, ויצו הקיסר לאגריפא לאסוף ידו מבני החומה.
אחר הרבים האלה ויסר אגריפס את מתתיהו מזהות כק נחל,
ויפקד תחתיו את אליהו בן קנתירס.

ויבוא קץ ימי חיי אגריפס ללכת בדרך כל הארץ. וזה רב
נפלא במעשה חיי המלך הזה, כי נקשרו תמיד אירו ושברו עם רעה
שמחתו ותענגיו, ויהיו אחווים יחד, וכן היה בעת מותו: כי בא המלך
לשמוח בקרב העם והחוגים חג אחד לזכרון, וייטב לבו עד מאד. ויהי
ביום השני לשמחת החג הזה, וישכם המלך בבקר לצאת חוצה אל מקום
אשר שם צחקו המצחקים במקהלות עם רב המתענגים, והמלך החד
בלבושו ועליו אדרת אחת כלה כסף, והשמש השליך עליו והרי ניצוצו
כברקי אש. ויתפלאו עליו אנשי חצרו הסובבים אותו, ויחגיפו אותו
בדבריהם ויאמרו לו, הגה כהאר אלהים תאריך, וישמח המלך בשמע
דברי חנופתם. — ופתאום נשא עינו למרום, וירא והנה עוף הנשוק
יעקף עליו, ויזכור את אשר התנבא לו איש אלמאניא אחד (*).
ויחדר

(*) המזכיר פלאוויס יוסיפוס יספר בקדמוניות שלו: כהיות אגריפס
למור בכנלי צדל עתת יד עגריסם כוליכוהו על פני כשדק עם שאל

וַיַּחֲדֵד וַיַּתְחַל, וַיֵּרָא וַיֵּרַע כִּי קָרֵב קִצּוֹ לָמוֹת. וַיַּחֲלֵה הַמֶּלֶךְ חֲמִשָּׁה יָמִים בְּמַכְאוֹב חוֹלֵי מַעִים, וַיִּתְעַצֵּב עָלָיו כָּל הָעָם, וַיִּשְׁמִיעוּ קוֹל תְּפִלָּתָם הַשְׁמִימָה לְרַפְאוֹתָיו וּלְהַחְיֹתוֹ. וּבַיּוֹם הַשְּׁשִׁי יָצָאָה נַפְשׁוֹ וַיָּמָת בֶּן חֲמִשִּׁים וָאַרְבַּע שָׁנָה, אַחֲרָיו אֲשֶׁר מֶלֶךְ שֶׁבַע שָׁנִים. וַיִּשְׁאַר אַחֲרָיו בֶּן אֶחָד וּשְׁמוֹ כֶּשֶׁם אֲבִיו אֲגָרִיפָא, וּשְׁלֹשׁ בָּנוֹת, הַבְּכוֹרָה נִשְׁוָאָה לְחֹרְדָס מֶלֶךְ קֶלְקוֹס, וְהַשְּׁתִּים הָאַחֲרוֹת הָיוּ אֲרוֹסוֹת לְבָנֵי מַלְכִים קַטְנִים אֲחֵרִים.

וְהַמֶּלֶךְ אֲגָרִיפָא הָאֵמֵן הָיָה אִישׁ קַל הַדַּעַת וְאוֹהֵב תַּעֲנוּגִים וַחֲיֵי שְׂמֵחָה וְעֲצָלוּת מַנְעִירָיו, בְּכָל זֶה מֶלֶךְ בָּחוּס עַל עַמּוֹ וּפֹעֵל לָהֶם כְּמָה טוֹבוֹת וְהָעָם אֲהָבָתוֹ, וַיְהִי מוֹצָלְחִים תַּחַת שִׁבְטוֹ; וּבְמֹתוֹ כָּלָה מַלְכוּת יְהוֹרָה כְּלִיּוֹן חֲדָרָן, וְהַחֲדָרִים נָפְלוּ תַּחַת עוֹל הָרוֹמִיִּים אֲשֶׁר כָּבַד הוֹכֵן לָהֶם כְּמָה חֲדוֹת לַפְּנִי. הֵן אֵמֵן חָפֵץ הָעָם בְּתַחֲלָה לְהִיּוֹת תַּחַת מַמְשַׁלַּת בְּרוֹמִיָּה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר חָפְצוּ בְּמַלְכוּת בֵּית הַחֹרֶס, אוֹלָם בְּרִבּוֹת הָרִמִּים הִרְגִּישׁוּ אֶת עוֹל הָעֲבָדוֹת תַּחַת מַמְשַׁלַּת עַם זֶר, כִּי חָדְלוּ הַיְּהוּדִים מִדִּיּוֹת עִם וּקְבוּצַת מְרִינֵי, וְלֹא הָיוּ רַק קִיבוּץ הָמון הַרְבֵּקִים בְּדַת אֱמוּנָה מְיֻחָדָת, וַיַּחֲשִׁבוּ לְחֹסֵד לְרוֹמִיִּים אִם לֹא הַשְׁבִּיתוּ אֶת עֲבוֹדַת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא הִחְרִיבוּ אֶת בֵּית תְּפִאֲרָתוֹ. — וּמִדֵּי הִתְאַסָּף הָעָם יַחַד בְּקִרְיָה הַקְּדוּשָׁה, רַבּוֹ תְּלוּנָתָם וּשְׁיַחְתָּם עַל אֲבָרֵן חִירוֹתָם וְעַל שִׁיעֲבֹד מַלְכוּת נִכְרִיָּה, וּמַחְזָמוֹת הַחֲלוּ וְתַחֲבֻלוֹת נִוְלְדוּ, אֵיךְ יִשְׁלִיכוּ מֵעֲלֵיהֶם עַל הַקֶּשֶׁה הַזֶּה. וּוְדוֹן לֵב הַגֵּאִיוִּנִים הַמוֹשְׁלִים עֲלֵיהֶם עוֹד הוֹסִיפוּ יוֹם יוֹם עַל הַתְּאוֹנָנוֹת הַיְּהוּדִים, עַד הִבִּינוּ הָעֲשׂוּקִים לַעֲשׂוֹת בְּכַח וְרֹעוֹתָם מַעֲשִׂים אֲשֶׁר אַחֲרֵיתָם רָעָה וּמָרָה, כִּי נִתַּר אֲגוּדָתָם בְּכָל וְכָל, וְהִיתָה אֶרֶץ לִשְׁמָמָה. וְעִיר הַקֹּדֶשׁ לְחִרְבָּה וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ לְשַׁדְּפָת אֵשׁ. כַּאֲשֶׁר נִסְפָּר לְמַטֵּה בִּסְפָּר דָּבָא.

ידבר

חֲסוּרִים, וַיִּשְׁעַן אֲגָרִיפָא תַּחַת הַעֵץ וּפְנָיו רַעְמוּ מֵאֵל וּכְהֵה עוֹף הַשָּׁמַיִם עָמַד עָלָיו עַל אֶחָד מֵעֲנָפֵי הָעֵץ, וַיִּבּוֹא אֵלָיו אִישׁ חֲלֻמָּיָה אֶחָד מֵן הַחֲסוּרִים, וַיֹּאמֶר לוֹ, רֵאאֵה עוֹף זֶה יִבְשֶׁר כִּי תֵּלֵךְ מֵהֶרֶס מִכֵּית הַחֲסוּרִים לְדִיּוֹת מֶלֶךְ, וְתִמְשָׁה יָמִים קוֹלֵם מוֹתָן. יִתְרַאֲהֶךָ לֵךְ הַעֵיף לֹכֵז עוֹד הַפֶּעַם. — וְכֵה אֵף חֲמֵס הָאִישׁ חֲלֻמָּיָה לֹא סִיָּה לָבִיא וְלֹא בֶן נִבִּיא וְכֵה הַדְּבָרִים חֲלָבוּ, בְּכָל זֶה הִלְחִיץ בִּי אֲגָרִיפָא, בְּכָן מֵרַד מְרִדָה גְּדוֹלָה בְּרַאיוֹתָיו עֵיף הַזֶּה, עַד אֲשֶׁר יִמְלֹכוּיָתָם.

ספר חמישי

ידבר מארץ יהודה תחת ממשלת שלישי הרומיים
מן מות המלך אנריפא עד מלחמת היהודים ברומיים .
(מן ג'תת"ה עד תתכ"ו לב"ע) .

פרק ראשון

מעמד היהודים אחרי מות המלך אנריפא .
זרין יושבי הערים קסריא וסבסטיא . אנריפא הצעיר .

ושמש יהודה הלכה הלך וחסרה , ומעט מעט נהפך אורה
לאפלה , עד כסתה חשכת ליל , רפו ידי זרע יעקב עם אלהים , הלך
ודל תלכנה תחת ממשלת עם זר , ונוע ינועו יסודות זבולי ארצו ועמודי
חברת מדינתו , מסער הסוער וסואן בקרבה וחוצה לה , עד בא כמחלך
מפלגה , ומצאה שוד ושבר ואין מרפא . כי הנה מיום מות אנריפא
המלך האחרון ביהודה החלה תלונת העם ומחשבתם למרוד בממשלת
הרומי , ותגדל יום יום על ידי זרין הרומיים הגאונים , ועל ידי אוהבי
ריב המסיתים ומדיחים , ועל ידי הבלי אנשי שוא ומתעה , ובפשע
אנשי חמס ובצע המבקשים להתעשר במבוכות העם , ויצודו צידם
באפלה ולא סדרים , כי ואת כל תשוקתם כל ישעם וכל חפצם . וירבו
המתאוננים עד נלאו הרומיים שאת טרחם וריבם , וחרפה היתה לעם
עו ועצום הוה המושל במדינות רבות וארירות להיות נחרה תמיד
ולפעמים גם מוכה מגוי לא עצום כוח , ויבואו עליהם בכל תוקף
ועזו גבורת ירם עד הביאום לכליון חרוץ , וישבות ישראל מהיות
במספר עמי הארץ ולא נשאר כי אם זכרון מעשיהם בספרי דברי
הימים ויסודי אמונתם באלה אמת אשר הלכו עמם כגולה , ועוד
ישארו לנצח כימי השמים על הארץ . ולאורם הלכו עמים רבים
המתחדשים אחרי כן על פני תבל ארצה . והנה באשר יקרו ונפלא
תולדות

תלדות עם ישראל בעיני כל חקרי לב מיום שידובר מהם, מאז
הוצבם עד היותם לגוי וממלכה, כן יקר ונפלא לשמוע מעשה ימי
אתגיתם בארץ אחוזתם, והמלחמה הגדולה ותגורא אשר היתה
ביניהם ובין עושקיהם הרומיים האדירים שנים רבות, עד כלה באפס
סם, באין תקוה ושארית בארץ אשר נתן אלהים לנחלתו למו. וזה
ענין ספורינו בספר הזה והבא אחריו, ולא נכחד דבר קטן וגדול, כי
כל יקר לשמוע באוני כל חקקי לב. —

כבר זכרנו למעלה שאנשי בית הורדס היו אוהבים לשכני יהודה,
ויפרו כסף רב ביניהם, ויהדו עריהם בבניני תפארת והכלי תמונות,
לך נשאו אנשי סוריא והרומיים אשר בתוכם את פני זרע אנטיפטר,
ושלום וירידות היה בין היהודים והעמים אשר סביבותם. אולם כל
הזהרה אך למראת עין, כי בקרב העמים האלה ארבה קנאה ושנאה,
וידע בעיניהם לראות טוב מעמד מדינות יהודה, ופרי אדמתו ומשמגי
ארצו אשר היו למותר. והנה כל עת אשר אכלו עמהם בטוסת,
וספורון נסיכי יהודה נבעו כסף רב לאוצרותם, התראו כאותבים
ויסחרו את רעה מחשבתם בקרב לבם; אולם אחרי מות מלך יהודה
האחרון ויסברו מעינות הטובת הגוולות להם משפעת נסיכי יהודה,
אז נגלה רעת מחשבתם וודון לבם לעין כל, והערים החדשים אשר
נבנו מירי הורדס, ומרכולתם ועושר קנינם באו להם בחסדי המלך
זה, הן תמה היו הראשונות הפושעות במשפחת הורדס, אהריתו
גם שאר ערים לעשות רעה כמוהן. והיו כמעט נקבר גיית אלרפא,
והנה יושבי עיר קסריא מחרפים ומדברים עליו כל דברי לעג
ושמצה, וישבחו כל הטובות אשר קבלו מידיו ומירי אבותיו. ואנשי
המלחמה אנשי סוריא אשר בחיל הרומיים ראו כי טוב בעיני העם
למות את נסיכי יהודה, ויוסיפו על פשעם וזרונם באין מעצור, ויהרסו
את המצבות אשר עמדו לכבוד ולזכר בנות מלכי יהודה, ויעמידון
בבתי נאופים ויהתלו בהן ויעשו כל שיקוף ותועבת, ויעשו משהת
ושמחה ויזבחו לאיליהם לשמוח על מות המלך, וירוננו יחדיו איש
לקראת רעהו.

כבוא השמועה לאוני הקיסר קלודיוס, ויחר אף מאוד על
כפירת

כפידת טובה כזאת, ויגזור, אומר לענוש את הרשעים הפושעים
 יושבי קסריא וסבסמא. ואגריפא הצעיר היה בעת ההוא בדומי,
 וזה בלב הקיסר לחשיבו על כסא אביו כאשר כבר אמר לעשות לו,
 אך יועצי הקיסר ואוהביו יעצוהו לבל יעשה כן, יען כי הצער עורנו
 צעיר ורך, וכח אין לו לשאת עול המלוכה על מדינה קשה כזאת, לכן
 יחיל ער יגדל הנער וכאיש גבורתו. וייטב בעיני קלודיוס לשמוע
 לקול עצתם, וישלח פקיד אחד ושמו קוספיוס פארוס, לשלוט
 ביהודה ולשמור על שלות המדינה, ויצו עליו להעביר אנשי המלחמה
 בעלי סוריא ולשלחם למקומות אחרים, ולשום תחתיהם אנשי המלחמה
 הדומיים. גם הסיר חקיסר את מרווס (הנוכח למעלה) מחיות סגן
 בסוריא, ויפקד במקומו את קאסיוס לונגיגנוס.

וזה אופן הנהגת סמשלת ארץ יהודה כשאר מדינות רומי,
 וחשביה עמוסים במסים והכבדות כתושבי שאר ארצות האלה.
 ואגריפא הצעיר נשאר בחמי, ויבא לפעמים את תחגוני בני אמונתו
 לפני הקיסר, אך ללא תועלת גדולה, כי השליטים הדומיים אשר
 במדינות הרחוקות התעו את קלודיוס במודעות שקר, וחקיסר איש
 חלש ודפה ידים לא ידע לחקור אמת הדברים; ועל ידי זה תקפה יד
 הפקידים אשר במרחקים ויעשו כוונת לבם, כי לא יראו מפני דין
 וחשבון. וגם המורדים והפושעים בערי קסריא וסבסמא אשר
 נגזר עליהם להתרחק משם, שלחו מלאכים אל הקיסר לרצות אותו
 ויסלח להם, וישארו הדוונים במקומם, לראבון לב היהודים ולחצר להם
 ולהכעיסם באחרית הימים.

פרק שני

מבוכות בארץ סבסמא ואלכסנדר.
 רעב בארץ. הילנא המלכה.

וזה אך בא הפקיד פארוס לארץ יהודה, וישמע את הריב
 הגדול אשר בין היהודים היושבים מעבר לירדן ובין יושבי עיר הנבל
 פילאדלפיא

פילאדלפיא, ושפית דם אשר ביניהם, על אודות אחת
 כפר אחד. והיהודים יושבי פירא השקמים ושואנים עד הנה, גם
 חמה אחת ודבם בלי דעת שליטתם, ויהיו רבים מתושבי
 פילאדלפיא. וחד אף פארוס עליהם ויתפוש שלש
 מראשיהם ושימם בבית אסורים, ויצו להמית אחד מהם ושמו
 חניכס, ושנים הנשאים עמרם ואלעזר גרש מן הארץ.
 ויהי כי שקמה המחומה הזאת, ויגבר פארוס את חיליו להשמיר
 השודדים המחרבים את ארץ ארם ושכניה הערביים, ויתפוש את ראש
 חברת הנכבים ושמו טולוסאוס ויכרות את ראשו מעליו,
 וינקח את הארץ ממחריבי האלה, ויעש לו שם טוב בארץ ויאהבוהו
 יושבי הארץ. אך חיש תחל להיות אישורו ולעשות מעשי ערץ,
 ויבקש מהיהודים להשיב בגדי הכהן הגדול למצודת אנפוניא לרעות
 שמונים שם כאשר מקדם, ויצו הדבר להיהודים לחלל בגדי הקדש
 לתתם ביד הערלים, ולא סרו לפקודת פארוס, ולא ירא מפני חיל
 החזיים אשר הביא לזניגיוס סגן סוריא את ירושלימה לתמוך
 יד פארוס. ויאמרו היהודים: נשלח מלאכים אל חקיסר לשמוע
 פקודתו על אודות הדבר הזה. וואל פארוס לתתם לשלוח מלאכים
 לחזי, ויקח מהם תעודות להיות בטוח שעשו לפי תשובת חקיסר.
 כבוא מלאכי היהודים לרומי, וילך אתם אנטיפאטער אל חקיסר וימלא
 את דבריהם באמרים נמרצים, ויצו חקיסר לבל עמיו להניח ליהודים
 כל זכותם ומשפטם באשה בתחלה. והורדס השליט בקל קיס אחרי
 מות המלך אגריפא בקש מחקיסר לתת לו חמשפטר לבחור הכתנים
 הגדולים ולשמור על אוצר בית המקדש, וואל חקיסר לצוות ק.
 ויהי המשפט הזאת לבית הורדס כל ימי שבת היהודים על אדמתם.
 ויסר הורדס את הכהן הגדול קנתירס ממשמרתו, ויפקד במקומו
 את יוסף בן קאמיד או קמחית (ג' תת"ו).

בעת הדיא קס איש קוסם אחד ושמו מהאירס, ויאמר נביא
 אנכי. ויעש נפלאות בלחטיו, ויתאספו אליו חמון יהודים רבים אל
 כפי הירדן, כי אמר איש מרמה הנה שיעשה כמעשה משה ויהושע
 לבקע צו הירדן ולעבור בו בחרבה. וישמע פארוס וירא פן ישחת
 העם

העם הנקהלים לעשות רעה, וישלח עליהם נהר-חובבי פוסים זימי שמים
ויפורם איש מאת רעהו. ואת הקוסם תפשו חיים, ויצו פארוס לכוות
את ראשו מעליו ולשלחו ירושלימה, למען יראו העם וידעו
כי נתעים המה.

ופארוס נקרא לבוא לדומי, ויבוא תחתיו טי בריוס
אל כסנדר לפקיד ביתורה, הוא היה יצודי המסד רתו ואחו אמנות
הרומיים, על כן שנאורו היהודים. יהי כי ירא אלכסנדר מהעם פן
יפשע בו, ויתפוש את שני בני יתורה הגולני (הוא המורד המזומת אשר
זכרנו למעלה ספר ד' פרק ב') אשר הלכו בדרכי אבקדם, ויצו להמית את
שניהם בחרב, ובוה תפיל פתרו על העם וישקמו זינחתו כל עת פקודתו.

בימים ההם והנה רעב כבר בארץ יהודה, וכמעט נשחתה כל
הארץ, לולא חמלה הילנא מלכת אדיאביני על יושבי יהודה
ותכלכל אותם במזון וכל מחסור. היא הילנא קבלה את דת היהודית
והחזיקה בה בכל נפשה ומאודה, סבלי אשר הסירו אותה עמה עובדי
אלילים למשחל עליהם. יהי אחרי מות אישה מונבו ושב בנה
איסטס על כסא אביו, וגם הוא קבל אמנות ישראל וימל את בשד
ערלתו. ותכסף נפש הילנא ללכת לירושלים, ולעבוד עבודה
בבית המקדש, ותבקש את בנה המלך לתתה לבוא שמה. ויואל
איסטס וילך עם אמו עד גבול יהודה, ושם עוכה ותלך לירושלים
ומתנות רבות ויקרות הביאה אצלה אל בית האלהים. וזאת היתה
להצלחת העיר הקרושה, כי בעת ההיא תרעב כבר מאד בירושלים,
ולא ידעו יושביה מאן יבא עזרתם. ותמהר הילנא הנדיבה
ותשלח כסף רב לאלכסנדריא במצרים ולאי צפורן להביא משם בר ומזון
וכל מחסור, ותחלק אותם לאבחי העיר. וגם איסטס בנה כשמעו
את צרות העיר, וישלח לה מתנות וקרות בכסף ותבואות לרפאות את
שכר יושביה. ואל בית המקדש שלח איסטס כלי זהב לזב, ולכלים הנמצאים שם מקדם שלח והב הרבה ליפותם, ותחת בתי יד
אשר היו מעצים עשה זהב.

איסטס הנזכר שלח חמשה בניו לירושלים ללמוד שם שפת

עברית

עברית וידעוֹת התורה, וגם אחיו ושאר קרובי המלך הזה קבלו את
 דת אמונת יהודים. על זאת חרו נכבדי ארץ אדיאבני, ויעורדו
 את אריאב מלך ערב לצאת למלחמה נגד איססס להסיר
 ולתת להם מלך אחר. ויהי בתחלת המלחמה וינגף איססס כי
 בגדו בו אנשיו. אולם אחרי כן גברה ידו ויך את הערביים ויתפש
 את מלכם חיים, ויענוש את המורדים. ועוד לא שקמו גדולי עמו
 ויעורדו את פולוגס מלך הפרתים, להסיר את איססס ולתת
 איש פרתי עליהם למלך. ויואל פולוגס לעשות כן, ויבוא בחיל
 גדול ועצום לקראת איססס למלחמה, אך בחיותו בדרך וישמע
 כי מרידה גדולה בארצו וילך וישב לביתו, וישאר איססס בשלום
 על כסאו, וימת בן חמשים וחמשה שנה בשנת עשרים וארבע
 למלכותו. והילנא אמו נשאת ימים רבים בירושלים, ולא שבה
 לביתה עד אחרי מות איססס בנה, ולא ארכה ימים ותמת גם היא.
 והנה מונבו אחי איססס אשר מלך אחריו, שלח את גוית הילנא
 לירושלים, ויקברוה שם בבכור גדול, ויצונו להמציא גדולה למראה
 על קברה סמוך לירושלים.

פרק שלישי

אגריפא • אימאנוס •
 ריב בין היהודים ובין השומרונים •

ויקח הורדס מלך קלקס את משמרת כהונה גדולה מיד יוסף בן
 קמחית ויתן אותה ליוחנן בן ניריבא. — בימים לא
 בברים אחרי זה ויתן טיבריוס אלכסנדר את פקודתו לאימאנוס
 אשר שלחו הקיסר קלודיוס להיות פקיד בארץ יהודה. — בשנה
 ההיא (ג' תת"ח) מת הורדס מלך קלקס, ויתן קלודיוס את ארצו
 לאגריפא הצעיר, הגם כי השאיר הורדס בנים אחריו. ויהי אגריפא
 שליט בקלקיס, וארץ יהודה נשאת תחת ממשלת רומי,
 ופירטיריוס אימאנוס הוא השליט בארץ, ויהי איש קשה

מאד

מאוד יותר מאלכסנדר אשר לפניו, וישלט בחזקת על היהודים; ואף אמנם כי אהב משפט ולא עשה עול, אך לא ידע להגביר רחמים על זרין כראוי, עד אשר נפל גם הוא על ידי קשי משלתו.

וידו בימי חג הפסח בהתאסף העם העולים לרגל בירושלים, והנה שמחת החג נהפכה למספר ולאבל. כי אימאנוס עשה כדרך כל פקירי יהודה להעמיד אנשי מלחמה באולמות בית המקדש בכל חג וחג, לעצור את העם הנאספים מסבוכה ומהומה. ויהי ביום הרביעי לפסח, והנה רומי אחד עשה בודק להפשיט את עצמו ערום במקום הקודש לעיני כל הנקהלים, ויחד אף העם וילגו ויחרפו את אימאנוס, בחשבם כי נעשה הזדון ברצונו, ויבא הפקיר ויצו את העם להיות שקטים ולא שמעו לקולו, ותרב המבוכה והמהומה עד גלחץ אימאנוס להקהיל כל אנשי הצבא ויעלו אל מצודת אנמוניא, למען השקט את העם ביד חזקה. כראות העם את אנשי המלחמה עולים על דר הבית, ויחרדו חרדה גדולה וינוסו ותפול עליהם מחומת מות, וילחצו איש את רעהו בשערי הבית והחצר, עד נדחקו התלשים אשר בהם ויפלו מתים על הארץ. והרומיים לא רדפו אחריהם אך נשארו במקומם במצודה, וגם ברחובות נסו העם החרדים ואין רודף, ויהי במקום צר ויפלו איש על אחיו, ויהי קול נהי ויללה בעיר כי מהו כמה אלפים יהודים ביום הזה מפחד ובהלה בלי אשר הבם חרב האויב.

עוד לא נרפא השבר הזה, והנה מכה אחרת באה בסביבות ירושלים. כי הנה אנשים מן כת המקנאים בשנאתם לרומיים נפלו על אחד מעברי הקיסר ושמו סטיפאנוס, ויכו אותו ויקחו את כל אשר לו. וישמע אימאנוס והוא בקסריא עיר מושבו, וישלח משם אנשי צבא לכפרים הסמוכים לירושלים, ויבוו אותם ויעשו את יקירי יושביהם לשבויים. ואיש מלחמה אחד לקח ספר תורה ויגל אותו בחוץ, ויקרעהו לתחים לעיני העם ויחרפנו. וימלא העם אף וחומה, וימדרו רבים אל העיר קסריא לבקש נקמה באיש הזדון הזה, לא למענם כי אם למען שם ה' המחולל. וירא אימאנוס כי צדקו הצועקים וידא

וירא מפני מהומה חדשה, ויצו להמית את הדשע בחרב, אז שקט
העם וינחחו.

כמעט שקט הסער מחוץ, והנה סאון סואן בקרב העם
האמלל הזה: כי הנה השומרונים שונאים את היהודים מקדם,
וידו כראותם פרוד חלככות בין הרומיים ואנשי יהודה ולא
יראו עוד מפני העגש, ויעשו מעשים להבעים את היהודים.
וידו בעלות אנשי גליל לחגג תבירושלים, ויעברו אורח סלולה דרך
הבפר גיניא בנבול שומרון, ויפלו עליהם השומרונים וימיתו רבים
מהם, וילכו ראשי העם אשר בגליל אל אימאנוס ויעקקו מר על
התועבה הזאת, אך הפקיד הזה לקח שוחד מן השומרונים, ולא עשה
בדם שפטים. אז חרה אף העם על הרומיים באין מעצר, ועבירו קול
מלחמה מן גליל אל כל היהודים לאחוז את חרבם להשליך סמנם
על הרומיים. וידברו עליהם ראשי העם רבים נמרצים להזהירם
ממעשים כאלה, ולהעמיד נגד פניהם האחרית הרעה אשר תבוא עליהם.
ולא שמעו העם לקולם. והנה צבא גדול אוור בכלי נשק נאסף יחד,
ויקראו את אלעזר בן דינאי ראש השוודים האורבים בן ההרים,
וישימו אותו לראש עליהם, ובקרב ימים מעטים בוזו כפרים רבים
כשומרון וישרפו אותם באש. וימחר אימאנוס לבוא בחיל רומיים כבד
מאד, ועמהם אנשי שומרון חגורים בכלי מלחמה, וינגפו היהודים
מפניהם ורבים מהם נתפשו חיים, ובוה שקטה המהומה. ועוד
התאספו גרודי יהודים אחרים להלחם שנית, אז באו אליהם ראשי העם
מירושלים עטופים בבגדי אבל, ויבכו ויתחננו להם לזכור את השור
והשבר אשר יבאו על ארץ יהודה אם יוסיפו למרוד ברומיים,
וישמעו המתאוננים לקול הראשים וישקטו וינחחו. אולם עוד לא
שקטו ולא נחו השומרונים, ויפנו אל סגן הרומי אשר בסוריא
אומיריוס קוואדראטוס, אשר היה לעת ההיא בעיר צור,
וידברו שטנה על היהודים לאמור: שונאים ומורדים הם בממשלת
הרומיים ויבקשו את רעתם. כשמעם היהודים את זאת, ויביאו נהמה
את דבריהם לפני קוואדראטוס ויבררו לו את רעת השומרונים.

ולך

וילך קוואדראטוס לשומרון, ויחקור וירדוש היטב את הרברים, וישפט את השומרונים ואשימם במחרת ריב ועוררי מרנים. וגם במורדים השבויים בידי אימאנוס עשה שפטים ויצו לתלותם על העץ. ועוד ישב למשפט שנית בעיר לירדא, וינוור אומר להמית חמשה אנשים ראשי המריחים את העם למרוד, ואת חנניהו הכהן הגדול ואת חגן ראש המשמר בבית המקדש שלח אסורים לרומי, לתת שסדין וחשבון על אשר נעשה ביהודה. ויקח גם את ראשי העם היהודים והשומרונים ואת הפקיד אימאנוס, ואת קיליר אחד מנכבדי חומיים המעורר ריב ומרנים ביהודה, וישלחם לרומי למען יבוררו דברים לשפוט עליהם על נכון. ואחרי כן הלך קוואדראטוס לירושלים, ומצא את העם שקטים וחוגגים חג אחד, לכן עזב את העיר במהרה וילך לאנטיוכיא. — והשומרונים הצטרקו ברומי, וידברו במאמרים נמרצים לזכותם עד כמעט צלחה להם להרשיע את היהודים. אולם אנריפא הצעיר אשר היה ברומי, ידע להטות לב הקיסר לחסד ליהודים, ע"י מליצת הגברת אנריפא. ויצו הקיסר להמית את מלאכי השומרונים, ואת הפקיד אימאנוס גרש מן הארץ, ואת קיליר המחרחר ריב שלח ליר יהודים לירושלים, למען יסתכחזו שם תוך הרחבות, וימיתוהו.

פרק רביעי

פיליפוס נעשה פקיד ביהודה (ג' תתי"ג).

פרעות ומנוכות בארץ.

וישלח קלודיוס את פיליפוס אחד מנכבדי רומי לפקד על יהודה במקום אימאנוס. — בעת ההוא לקח הקיסר את המחזקלקיסמיד אנריפא, ויתן לו את המחזק אשר היה תחת שליטת חדו-פיליפוס. ושאר אנריפא בארצו ולא הלך עוד לחומי. בשנה האחרת מת הקיסר קלודיוס, וישב נירון על כסאו אחרי. ויהיה הקיסר החדש את גבול מדינות אנריפא ויתן לו חלק אחד מארץ גליל ועוד שלש ערים בפירוא וארבע עשר בפרים. ויתחתן אנריפא

אגריפא עם מלכים ערלים ויתן להם את אחיותיו¹ ושמחתן דר וויל לא
סדים ובירינסא אלמנת מלך קלקים לנשים, אחרי קבלם
את דת יחזית וימולו בשר ערלתם. ולא הלכו הנשים האלה בדרך
ישר, ותעזובנה את בעליהן ותקחנה להן אנשים אחרים אשר בחור,
ותהיינה מורת רוח לאגריפא אחיהן. —

גם את אריסטובול בן הורדס (המושל בקל קיס) חנן
הקיסר גירון לתת לו חלק אחד מארץ ארמיא. — וזוהו כלו
דברי הימים האחרונים לבית הורדס. — עתה נשוב לספר
קורות ארץ יהודה.

הלוא כתבתי פעמים ושלוש, כי מיום פסקה מלכות בית חשמונאים,
ושבט מושל בא ליד נכרים אשר לא מורע יעקב המה, החל
לפרוע פרעות בישראל, ותכל ברית האהבה בין העם ובין מושליו, ורפו
יסודי התורה והמוסר, וכל אחד בנה במה לעצמו. וחנה הורדס
הראשון האמנם כי כל מגמת פניו היתה להחזיק את הממשלה ביד
וביד ביתו, וימשול בחוקה - היהודים, ולא הניח כל תוקף ועז
בד אחר מעמיו, וכל אשר נעשה לא היה רק על פיו ולטובתו; בכל
זה לא עצם עיניו מראות על שלום המדינה, והברת את השוודים.
וחומסים מסתר מחבאם ומארבם, ובדברים אשר לא נעו בו
ובחפצו עשה משפט וצדקה בארץ, ויתן רבח ביד הסטנדרין לשפט
בין איש לרעהו כפי חקות התורה, בין דם לדם ובין דין לדין. כי
ידע איש חכם הזה לגדור בעד פרצי עמו בכח ורועתיו, ולחקים את
רוחם הנדבאה ע"י תענוגים וחמדות כל חשק אשר המציא למו,
ולתעביר את חולשת העצלות ע"י המלאכה אשר נתן להם לעשות.
לא כן בניו יוצאי חלצו ארכילוס ואגריפא המושלים אחריו,
הם לא ידעו ולא שתו לבם לגדור גדר ולעמוד בפרץ, ובימיהם רבח
פרצת העם, וינתקו את מוסרות החקים והמשפטים, ונתר כל קשר
אגודת קבוץ מדיני לכליון הארץ. והרומיים בשבט רודה ורכו להכות
בהם מכת פצע וחבורה, כי פקיריהם ישבו בעד קסריא לשמח
בטוב ולהתענג בתענוגים, ואכלו את חלב הארץ ויניקו את דם
יושביה

יושביה בלקחם מסים ומרהבה לאין גבול וערך , ויהי העם כצאן בלא רועה , וגול ועושק ורציחות התרבו במדינה , עד נלאו הסנהדרין לחץ דיני נפשות *) ויעזבו את מקום מושבותם . — ויהי כי הפרו העם כל חק ומשפט , ויבואו הרומיים עליהם בשבט ברזל , ויעשו בהם שפטים בלי חמלה וחנינה בלי גבול וחקר , עד הוסיפו דיוחדים לשנא אותם תכלית השנאה , וכל מומותם להשליך עולם מעליהם . ותהי אחרית המעמד הזה חילוק הלכות , ויושבי הארץ נקרעו לקרעים , וכח המדינה הקטנה הזאת נתפור לכמה נחלים לתכליות שונות ; כל איש פנה לדרך אשר סלל לעצמו : בעלי נדוה ואנשי כח פרקו מעליהם את עול המשלה בכל וכל . אלה הפוחזים ודקים אנשי מרי נפש התגוררו יחד וישימו את מעונתם בין סלעי החרים , ויבקשו את מחיתם בחמס כפיהם לשלול כל עובדי דרך . ואחרים המלומדים ביריעת רמיה , היו קוסמי קסמים ויעשו בלהמיתם מעשים נפלאים , ויעשו מעשי תרמיתם ואין מונע , ויקחו את שכרם מהנבערים בעם המכבדים אותם כנביאים . והעשירים ואדירי העם נחלקו לשתי רעות : אלה היו אוהבים לממלכת כהנים , ואלה אתנו את ממשלת הרומיית , ויהי ריב ומשטמה ביניהם הלך ודבה , והחכמים ויודעי תורה וספר , היו מושלים על חלק העם הנושאים את פניהם . והכתנים והמיוחסים גם המה ידעו להטות אליהם לב מכבדיהם . ויהי מספר החונפים הרמאים והשודדים ורוצחים ומחרחרי ריב ומשביתי מנוחה הלך ורב יום יום . — כן היה מעמד ארץ יהודה בבוא פילי קס לפקיד על ארץ הזאת .

אל עור השודר הנודע היה מחריב כל המקומות אשר עברו שם גרודיו , כי בוזו ושללו אותם ויעשו שוממים . וירדוף פילי קס אחרי אלעזר ויתפשהו , וישלחהו אסור בכבלים לרומי , ואת שאר הנתפשים תלה על העץ . וגם אחרי שאר חברי גנבים רדף פילי קס וישמידם , ויעש משפט קשה ברשעים האלה עד נקה את הארץ מהם , ויעש לו שם טוב ביהודה . אולם אחרי כן געל את שמו במעשה התועבה אשר עשה ביונתן הכהן תנול : כי שנא פילי קס

26 בו את .

*) תשרינו כרומים נטלו דיני נפשות . עיין פמ' שנת דף ט"ו .
ר"כ דף נ"ח , ע"ז דף ט' .

את יונתן שנאת חנם, ויהי בי לא מצא עלילות דברים לדרשעהו במשפט, ושכור פיליקס אנשים רשעים בבצע כסף רב להרוג את יונתן בסתר. ואיש בליעל אחד ושמו דוראס התחבר עם שאר רעים וחטאים, ויתערבו בין ריעי הכהן הסובבים אותו, וחרבם חגורים תחת בגדיהם, וכאשר מצאוהו לבדו במקום סתר וישפכו את דם הכהן הנקי (ג' תת"ז). ותהי אחרית מעשה התועבה הזאת רעה מאוד, כי למדו אנשי ריב ומרדן לעשות נקמה בשונאיהם ע"י רציחות בסתר, וכמעט יום יום נשמע הריגות כאלה, כי כל איש המקנא ברעהו וחפץ בהשחתו, ושכור אנשים האורבים על האומלל, וכאשר מצאוהו בין המון עם הדוחקים. וידקדוהו בסתר בלי אשר ידע איש מי הוא הרוצח. ויפלו חללים רבים בעת הקיץ, בפרט בימי החנים ברבות המון עם בירושלים, וגם במקום קדוש בבית אלהים נעשו רציחות סתר כאלה. — הנה זה דרך פשע הקיסר נירון לעשות מצשה רציחה בסתר, ופיליקס למד מאדונו, ופמנו למדו אנשי בליעל בירושלים.

בעת ההיא והנה עוד נגע אחר מצא את העם: איש מצרי אחד רמה את העם לאמור: „רואה אני כי „והחל בחמון הנבערים בדברי מרמה, ויורצו אלני לאלפים לשמוע ולראות מעשים נפלאים, בי אמר להם האיש הכוב: הגני אפיל את חומות ירושלים בפמטא שפתי ואתם תראו בעיניכם. כשמוע פיליקס את קבוץ אנשים האלה, ויירא ויאמר פן תהי מחשבתם למרוד ברומיים על כן התאספו יחד. ויירדוף אחר הגביא השקר לתפשו, וילחמו בעוז האנשים הרבקים בו, ויפלו ממנו ארבע מאות וששה חללים ביד פיליקס ושתי מאות תפש חיים, והמצרי הכוב נס וימלט את נפשו. והנה השבר הזה נתן מקום למסיתים להריח את לב העם למרוד ברומיים עד כי מאנו יושבי הכפרים לתת אנשים לצבא, ויקומו עליהם הרומיים וישרפו את בתיהם.

גם בעיר הנחמדה קיסריא אשר בנה הנרדס הראשון במל הדרת יופי, היה ריב ורציחות בין תושביה היהודים ואנשי סוריא, כי כל אחד מהם בקש יתר שאת, ויכו וירצחו איש את רעהו. ויד

כי גברו ירי היהודים על אויביהם ויבקש אותם פיליקס לשקוט
 חלנו ולא שמעו לקולו ויוסיפו לנפול על בעלי סוריא, או שלח
 פיליקס עליהם חיל גדול מרומיים ויתפשו יהודים רבים ושימם בכבלים
 ואת בתי העשירים נתנו לשלל לאנשי סוריא. והשרים והנכבדים
 אשר בין היהודים ראו כי ברע הם ויתפשו המה בעצמם את ראשי
 המחוזי ריב ויובילום לפיליקס, ובוה שקטה המדומה. אולם אחרית
 רעה נולדה מהריב הזה כאשר נראה למטה. —

ובירושלים חתה בעת ההיא מהומה אחרת; הכהנים התקיפים
 התעשרו בחלוקת התרומות והמעשרות, והכהנים הקטנים והחלשים
 לא קבלו אך חלק מצער מאד, עד כמעט מתו ברעב ומחסור. ויתקבצו
 יחד האומללים האלה וידיבו עם הכהנים העשירים, ויחרפו איש את
 רעהו ויזרקו אבנים איש על אחיו, והמון עם הנקלים היו ידם עם
 הכהנים העניים; וכמעט היתה המלחמה חזקה בין התושבים, לולא
 לקחו האדירים את התכונות אשר באוצר הכהנים ויטמינו אותן, ויראו
 הסהנים החלשים כי אין לחם ומוון וישקטו ולא רבו, כי שמחו בהמעט
 אשר נתן להם להחיות את נפשם. כל זה נעשה תחת פקודת הכהן
 הגדול ישמעאל בן פאבוס, אשר בחרו אנריפא בימים לא
 בברים לפניהם.

אחרי הדברים האלה ופיליקס הוסר מפקודתו ובא אחר
 תחתיו. והנה בכל תוקף המשפט והעונש אשר עשה פיליקס
 בשודדים ומורדים, עוד לא נשמדו מן הארץ, ועודנו רבים מהם העיו
 פניהם לעשות תועבתם, ויחרצו את המדינה ויבזו את יושבי הכפרים
 וערי המדינה. וגם בירושלים נעשו רציחות רבות בסתר. וכפי הנראה
 לעיני החוקר היו ירי תושבים רבים עם חברת השודדים האלה, הן המת
 התושבים אשר היו שונאים לרומיים והיו בלבם להלחם עמהם להסיר
 עולם מעליהם, על כן באו בסתר בבית עם אנשי זרוע האלה, למען
 תושע להם ודעם, כי יצאו למלחמה על אויביהם הרומיים.

פורקים

פרק חמישי

פורקיום פיסמוס . אגרי פא בירושלים .
אלבינוס . (ג' תתכ"א)

וישלח נירון את פורקיום פיסמוס לפקיד על יהודה , וגם הוא היה לו טרח רב ומלחמות עם אנשי ריב ומהומות מרם צלחה לו להשקיט את הארץ . ובימיו קם איש מראה אחר , ויאמר „ נביא אנכי „ וימשוך המון עם רב אחריו אל המדברות , ואך ביד חזקה הפיץ פיסמוס את המסית והאילים הדבקים בו .

בעת ההיא ואגריפא הסב ריב ומרדן בירושלים : כי הגביה עוד לבנות את היכל הורדס אשר כבר עמד במקום גבוה למורח בית המקדש , עד אשר נשקף מחדר שלחנו על כל הר הבית , והעין רואה אל תוך המקדש ונשקפת עבודת הקדש הנעשה בתוכו . על זאת נעצב לב ראשי העיר ויחשבה לדלול הקדש . ולמען מנוע ההשקפה הזאת יבנו הראשים חומה גבוה בחצר המקדש למורחו , ובוה נסתמה ההשקפה גם לדומיים העומדים על המצפה באולמות הבית מורחה . ויפצרו אנריפס ופיסמוס בראשי העיר להרוס את החומה החדשה ולא אבו לשמוע , ויבקשו את פיסמוס לתתם לשלוח מלאכים אל הקיסר לשאול את פיו . ויואל הפקיד לעשות כן . וילכו יקירי העיר עם הכהן הגדול ועם חלקיהו ראש האוצר המקדש לחזי . ותמליך הגברת פופיא בעדם , ויעש הקיסר נירון כרצונם , אך החזיק בישמאל פאבוס הכהן הגדול ובחלקיהו ראש האוצר לעמוד ברומי לתערובות . — ופקד אנריפס כהן גדול אחר תחת ישמעאל ושמו יוסף גאבי בן שמעון .

אחר הדברים האלה וימת פיסמוס בקרב ימי פקודתו . — ויסע אנריפס את יוסף מכהונה הגדולה , ויתנה לאיש אחד מן סת הצדוקים ושמו חנן בן חנן הנודע בשם איש מצליח , יען כי גם הוא היה ימים רבים כהן גדול , וגם חמשה בניו עלו אחריו לגדולה הזאת

הזאת . כמעט מלא חנן הצעיר את ידו במשמרתו , ויקרא את הסנהדרין יחד לשפוט על איוה עוברים על חקי התורה , ובתוכם איש אחד ושמו יעקב ממשפחת הנוצרי , ואחרי החקירה והדרישה חרצו את משפטם על כל הנצבים לדין להיות נסקלים באבנים . וידע הדבר מאד בעיני העם , וילוו אל קשי לב הכתן הצרוקי הזה הלונה גדולה . והנכבדים ואהבי שלום הודיעו את הדבר לאגריפא אשר היה במקום אחר , ויבקשו ממנו למנוע את חנן לבל יעשה כמעשה הזה עוד . ואחרים חלכו לקראת הפקיד החדש אלבינוס הבא מרומי , ויודיעו לו אשר עשה חנן בעת לא היה פקיד ולא אגריפס בעיר , אשר מבלעדם אין לא משפט וכת לקרוא את הסנהדרין יחד , ויפצרו בו לגעור בבקן הגדול על מעשה עולה הזאת , ולא אחר אלבינוס לכתוב אל חנן , ויזהירו בעתש קשה לבל יוסיף לעשות כדבר הזה . — כבוא אגריפא לירושלים ויסר את חנן מהיות כהן גדול אחרי שרת במשמרתו שלשה חדשים , ויפקד במקומו את יהושע בן דמנאי . — ויבא אלבינוס לירושלים (ג' תתכ"ג) ותהי ראשית דרכו להשיב המנוחה והשלום בארץ , ויגזור דין מות על המורדים אשר היו שבויים ביד אנשי מלחמתו . ולא עברו ימים רבים ויוסיפו שונאי המנוחה לעשות מעשיהם הרעים , ולא יכול אלבינוס נשוא את קשי עורף האנשים האלה , ונתפך לבבו לאכזר ויעש במ משפטים קשים ומרים . ועוד לא שקטו אנשי הסאן ורעש , ויהי כליל חג אחד וגילו את סופר השר בית המקדש אלעזר ואת אחד מבני חנן הכתן הגדול , ויוליכו אותם אתם אל מקום מחבאם . וישלחו המורדים אל חנניה הבהן איש עשיר גדול , לאמור לו : לא נשיב את השבויים בידינו עד אשר יוציא אלבינוס לחפשי עשרה שבויים מאנשי חברתנו . ויהי אלבינוס נלחץ לעשות כרצונם , ומעתה יספו המורדים לעשות את תועבותיהם , וירב מספר האנשים החולכים אחריהם , כי ראו כי רפו ידי אלבינוס מלעצור את פרצותם . וירא אלבינוס כי כן הוא , וגם שמע כי כבר פקד חקיסר איש אחד לפקיד

לפקיד ביהודה, ולא שת לבו עוד לנצור על טובת הקיסר ועל שלום המדינה, רק כל חפצו ועמלו היה למלאות את כיסו בהמון רב. ויקח שוחד מעושי עול ויעלם עינו מהם, ויעש עלילות לעשירים ויקח את רכושם, ומהעשירים החומאים אשר בבית אסורים לקח כופר ויוציאם לחפשי, ולא נשארו שם כי אם העניים. גם הרבה על העם מסים ומדהבה קשים ויגבם ביד חזקה, ובוה נתרבה העניות, והדרכים מלאים חומסים ושודרים.

בשנה ההיא הלך יוסף הסופר ומוכיר הגדול לעיר רומי, להמליץ בעד הבהנים השבויים שם להוציאם לחפשי, ויהי בזהותו בים התיכון ויקם רוח סערה וישבר את האניה ויטבעו אנשים רבים במים, רק יוסף ועוד אחרים צפו על המים וימלטו, ויבואו אל היבשה אצל העיר פוטרולי וידבר עם הקיסר ויתחנן לו בעד השבויים, ויעתר הקיסר לשאלתו, וישב יוסף עם הבהנים לארץ מולדתו. — ואגריפא נתן מקום לעם יהודה להרבות תלונתם עליו ולשנוא אותו. אף אמנם כי לא שמהו הקיסר למלך ולא נתן לו כח מלוכה, בכל זאת משל כרצונו בתוקף המלך, ויפור כסף רב בסוריא, בבנותו בקסריא היכלי חמורות ובתי חשק, ויעמד פסילים ומצבות יקרי ערך ברחובותיה, ויכעסו עליו יושבי ירושלים וינחילו לפשוע בו. ויסר אגריפא את הכהן הגדול, ויהן במקומו את יהושע בן נסליאל. ולא אבה הכהן הגדול הראשון לעזוב את מקומו, ויהי ריב בין אותהו ובין אותהי הכהן החדש, ויבו ויפצעו איש את אחיו, ותגבר יד הרבקים בכהן האחרון. ובכל זה נשאר שנאה וקטטה בין הצדדים, והמיד יד העשירים על העליונה. וביותר תקפו מאוד ידי חנניה העשיר וידי קוסטובר ושאל קרובי המלך. — ועוד עשה אגריפא שנויים רבים בבגדי הבהנים והלויים אשר לא כמנהג ימי קדם, ויעש שאר חדשות המכעיסים את העם, ויסמוך על הרומיים ועל אנשי סוריא אשר חנף, ובוה נתרבו המתחזות והמבכות למהפכת המדינה. — כאשר נראה למטה.

פרק ששי

ג'יסיוס פלורוס . מהומה בקסריא ,
ומבוכות והריגות בירושלים .

ויבא ג'יסיוס פלורוס תחת אלבינוס לפקיד על
יהודה . וירע פלורוס לעשות עושק ועול יותר מאשר עשה
הפקיד אשר לפניו , כי אלבינוס עשה בסתר ויכס את מעלליו במכסה
עלילות שקר , ופלורוס עשה בודון ובגלוי . ויהי עושק וגול וחמס
וזדבות מסים ומרהבה ולקחת הנכסים מהעשירים ומכירת העניים
לעבדים ושאר לחץ העם , מעשי יום יום . ויהיו אנשי יהודה בצרה
גדולה עד לא קם עוד רוח בהם , וינאשו מכל תקוה . ורבים מרעשבי
יהודה עזבו את הארץ וילכו למדינות אחרות , כי גם עם השורדים
אשר בהרים וביערות היתה יד פלורוס לחלק עמם בבוה ושלל ,
מבלי פנות לדמעות העשירים . ויהי כי ירא פן יהיו מעלליו הרעים
למשול לו , כי ילכו היהודים לצעוק עליו אל הקיסר , וירב להקם
ולרע להם למען ימלידו ברומים , ויהי לו פתחון פה להתנצל ולהצטרק .
וכאשר זמם הרשע הצורך הזה כן היה באמת , כאשר נראה באחרית
הדברים . והנה נקל היה לפלורוס לבצע מחשבותיו הרעים תחת
משלת קיסר כנירון האכזר , ותחת פקודת סגן הרומי כקיסטיוס
גאלוס העצל ורפה ידיים . עתה נשוב לספר פרטות המעשים
אשר נעשו בימים ההם :

היהודים היושבים בקסריא היו הראשונים אשר הסבו מרידת
אל היהודים ברומים . כי שלחו מלאכים אל הקיסר לצעוק אליו על
שעת פיליפוס , ואף אמנם כי צדקו דבריהם לא מצאו חנינה בעיני
קיסר כנירון . וגם שאר תושבי קסריא הערלים שלחו מלאכים לרומי ,
מה הטו את לב בוררוס אחד מנכבדים בחצר הקיסר להמליץ
להם , וגם פאללוס אחי פיליפוס היה לו אוהבים בין אנשי
הצר , ותהי פעולת שני האנשים האלה לא לבר לעשות את פיליפוס
קיסר במשפט ולהשיב את היהודים ריקם , כי גם דת חדש נתן ליונים
היושבים

היושבים בקסריא, להיות להם לברם משפט אוחד ואין ליהודים חלק בו. וישונו מלאכי קסריא היונים שמחים וטובי לב לעירם. ובימים האלה (ג' תתכ"ד) היה קיסר טיוס גאללוס סגן הרומי בירושלים בחג הפסח, ויבואו אליו רבבות יהודים ויצעקו על העושק וחמס אשר עשה להם פלורוס הצורר, ויחקור גאללוס וידרוש אחר הדברים וישב ליהודים אמרים ריקים ותקות שוא, ולא עשה משפט בפלורוס; ונהפוך הוא, כי הלך בחברתו יחד לשוב אל עיר קסריא, וברך מצא פלורוס מקום להלשין על היהודים ולהטות לב גאללוס לרע עליהם. וילך גאללוס וישב מקסריא אל מקום מושבו אנטיוכיא ופלורוס נשאר בקסריא. אז שבו מלאכי היונים מרומי ודת החדש בידם לקחת מהיהודים משפט אורחי בארץ. מיום ההוא והלאה וירב דון לב אנשי סוריא והיונים להבעים את היהודים באין גבול ותכלית. וישמח לב פלורוס לראות כי כאשר זמם כן יהי כי נכונים היהודים למרוד ברומיים. וגם אמנם גדלה תלונת היהודים עד למעלה, כי מרה נפש כל העם על ממשלת הרומיים, ואין מעצר לרוחם, והיו נכונים לאחוז את חרבם להלחם בהם בכל מאמצי כחם גם אם ילכו לאברון.

ומעשה אחד רע אשר נעשה בקסריא המרה את לב היהודים עד מאד: כי בית תפלה היה ליהודים עומד במקום אשר גבולותיו היו סביב קנין לאיש יוני, וכבר חפצו היהודים לקנות אחוזה ואת בכסף רב, ולא אבה היוני למכרה. והיה בעת הריב בין התושבים האלה, ויעש היוני להבעים את היהודים וימלא כל המקום סביב לבית התפלה בבנינים קטנים, עד לא נשאר ליהודים רק דרך צר לעבור בו אל בית תפלתם, ויאספו נערי בני ישראל יחד להשכית את הבונים ממלאכתם, ויבא פלורוס ויגן על היונים וידומו היהודים, ויגדבו לב העשירים ובתוכם יוחנן גובה מסים, לקבץ יחד שמונה משקל (טמנעט) כסף, ויתנם שוחד לפלורוס למנוע את הבנין. ויקח הרשע את הכסף וילך לעיר סבסטה, ולא עשה מאומה לטובת היהודים. — וידו ביום חשבת ויהודים נאספים בבית תפלתם לשמך שית לאלהיהם, ועזו אחד מתושבי קסריא להעמיד קערת חרס לפני פתח

פתח בית התפלה ולהקריב עליה קרבן עוף בדרך צפרי מצודע
הקריבים במקדש בירושלים, ויעש זאת ללעג על היהודים ולהכעיסם*)
וחד אף היהודים מאד על הלעג הזה, ובכל זה לא באו בכח ודע
אך הנכבדים נוסדו יחד להביא את הדבר לפני הששפט. אולם
הנערים הנמהרים לא יכלו עצור ברוחם, ויאחזו את חרבם וילחמו עם
תושבי קסריא האוורים בכלי נשק ועומדים קרוב לבית התפלה
מוכנים להלחם, ויכו בהם מכת חרב ודג. ולשוא עמל אחר מפקירי
העיר להפיץ את הלוחמים ולהשקיט את המתומה, בהסירו את קערת
החדס ממקומו, ולא צלחה. והיהודים פתחו פן יעשו התושבים עוד
הפעם תועבות כמוה, ויקחו את ספרי הקדש מבית התפלה ויביאום
לכפר נרבתא כשלש פרסאות מקסריא. וימהר יוחנן ושנים
עשר אנשים אחרים עמו ללכת לסבסא, ויאמרו לפלורוס
לאמר: רגה לקחת ממנו שמונה משקל כסף, עתה קום וצא לעורתינו.
וקח הדישע הצורך את המבקשים ויתנם בבית אסורים, כי אמר להם:
אשמים אתם על כי לקחתם ספרי תורה מבית התפלה.

וגם בירושלים היתה מהומה גדולה ברשעת הפקיד הזה: כי שלח
פלורוס לבקש מתושביה בשם הקיסר שבעה עשר משקל כסף
וצר מאד להיהודים כי לא יכלו לקבץ סך כסף רב כזה,
ותפללו לאלהים לגאלם מאיש הצורך הזה. ויהי כי לא נתנו
להפקיר את הכסף אשר שאל, ויבוא ירושלימה בחיל כבד רגליים
ודוכבים, ויצו להם פלורוס, ויפלו על העיר העליונה ויכוו את
הבתים ויעשו הרג רב ביושביה ולא חמלו וקנו ונער נכבד ונשוא פנים
ויהי מספר ההרוגים ביום ההוא שלשה אלפים ושש מאות נפשות.
וגם שרי העם היותר נכבדים ויקרים, נסחבו לפני כסא המשפט
ואחר

*) למען תבין הקורא את תוכן הלעג הזה, תדע כי בעלי דברי הימים
עובדי אלילים יספרו מעשה יציאת מצרים כזנים נדוים
מלכס: ויגידו כי גרשו המצריים את בני ישראל מתצרים בעבור
יראתם מן יוגעו ויוכו במכת שחין וצרעת מן הישראלים. — על כן
היו צפרי מצודע ללעג לעובדי אלילים אשר בימים ההם.

ואחר נלקו ונתלו על העץ . ומיספר צרות היהודים בירושלים
ביום ההוא . ואגרופא היה בעת ההיא באלכסנדריא לדרוש
בשלוש המגן הדומי אשר נפקד מחדש על מצרים , ובירינס א
אחות אנריפא או בירושלים להקריב קרבן תורה על כי חיתה מחולי
בבר , ותשב בהיכל המלך אשר ישב שם פלוורוס הפקיד ,
ותשלח אליו את משרתה להתחנן לו לחוס על עמה , ולא קבלום
הצורר ; וכמעט היתה דא בעצמה לשלל לאנשי מלחמה
הרומיים השוכבים , לולא נתן לה משמר גבורים למשמר על חדריה .
ותקם בירינסא ותלך יחד ובהכנעה לפני כסא משפט פלוורוס
ותצעק שור ושבר על התועבה אשר נעשתה בעמה , ותבקש אותו
לשבית מעשות נקמתו . ועתה לה הצורר ביום ההוא . — כל אלה
נעשה בחמשה עשר לחדש אייר (ג' תתכ"ה) . —

ויהי למחרתו והנה המון עם רב נאספו ברחובות העיר העליונה וקול
יללתם נשמע עד למרום על הפגרים הרבים השוכבים על פני כל חוצות ,
ורבים עוררו את לב העם לאחוז את חרבם ללחום בפלוורוס , וכמעט
היו הריגות יום הזה גדולות מיס אהמול , לולא באו יקירי העיר
ויקבלו לפני הגלי העם , ויתחננו לכל אחד מהם לשקוט ולנוח , לבס
יתנו מקום לצורר האכזר לרצוח בהם עיר הפעם . וישמעו העם לקולם
נגוחו הפעם . — אולם עוד לא נח פלוורוס הצורר , כיכל מזמותו
לחרות אף היהודים למען ימרו ברומים . ויקרא יחד כל ראשי
הכתנים והעיר והדבר אליהם לאמור : הנו נא לי אות ומופת כי שלמים
אתם אתנו ; הנה קראתו לחלק מאנשי צבא הרומיים אשר בקסדיא
לבוא ירושלימה , ועתה רבבו נא באוני העם ללכת לקראת הבאים
ולקבלם בהברי אהבה ושלוה . ויאמרו ראשי הכתנים לעשות כן .
ואל אנשי הצבא הבאים שלח פלוורוס לאמור להם : אם יבואו היהודים
לקבל אתכם אל תענו להם שלום , ואם יקעסו על זה נפול תפלו
עליהם ותדרגו במו . ויאספו הכתנים ובאשי העיר את העם וידברו אתם
כאשר אמר להם פלוורוס , ולא אבה העם לשמוע להם , ויאמרו :
חרפה וקלון לנו לעשות כזאת . או נגשו הכתנים אנשי משמרת
העבודה , לבושים בבגדי פאר וקרש וכלי שרת הקדושים בידם ,
וגם

וגם הלויים ומשוררים בבלי ומרתם נגשו לפני העם ויתחננו להם
לאמור: אם לא תשמעו ללכת לקראת אנשי הצבא הרומיים, שחת
תשחתו את העיר, תכל הקדש'ים האלה יפלו ביד החרושים. וגם שאר
הסוסיים באו בבגדי אבל וארמה על ראשם ובגדיהם קרועים, ויבקשו
את העם לבל יביאו רעה על הארץ ועל העיר ועל בית המקדש, בעבור
דבר קצן כזה. וישמע העם לקולם, וילכו לקראת צבא הרומיים
הבאים ויקבלום בכל דברי אהבה ושלום, ואין אחד מהבאים ענה שלום.
או התאנף העם, ויקראו קול גדול חרופים וגדופים על פלורוס
הבוגד הרע הזה. ויפלו הרומיים על העם ויכו בהם, ופרסו הסוסים
למסו על המון הגסים. ויבואו הגסים אל שערי ירושלים, וירחקו
וילחצו איש את רעהו, כי כל אחד אבה להקדים את אחיו במרוצתו,
ויפלו רבים על הארץ ברפות כחם וירמסו עליהם אחיהם הרצים,
וימותו כמה מאות ע"י הדחק ורבים נפצעו ונשכרו, ויבואו העירה.
והרומיים רדפו אחריהם במרוצה גדולה לבוא אל העיר החרשה, להשיג
את מצודת אנטוניה ולתפשה מרסימניעו אותם היהודים מבוא שמה.
אך היהודים כבר תפשו הרחובות הצרים המוליכים אל המצודה,
ויורו פחצים ואבנים רבים מגני הבתים על הרומיים הבאים וגם על אנשי
הצבא אשר שלח פלורוס מהארמון מקום מושבו אל המצודה,
וינגפו הרומיים וישזבו בושים וחפרים אל הארמון. ויתקבצו יחד
בת המואסים בממשלת הרומי, וילכו על הר הבית ויהרסו את גשר
המכוסה המקשר את המצודה עם בית המקדש, לבל יבוא פלורוס
מהמצודה לכבוש את בית המקדש. — כראות פלורוס כי הופרד
מוחותיו וכי רפו ידיו, וישם בלבו לעזוב את הקריה, ויקרא לכתוצים
ולראשי העיר ויגר להם כי הלוך ילך, ויבקש אותם לשמור על
שלות העיר, ויצג להם מאשי צבאו אשר בחרו להם הראשים, לעמוד
לעזור להם. — וזאת היתה המלחמה הראשונה בין היהודים והרומיים
למגפת שניהם, ועוד נשארו הרבירים במעמד אשר היו עד הנה, ועוד
לא היה בלב היהודים ללחום נגד ממשלת הרומי בכלל, רק נגד
פלורוס לבדו. וכאשר הלך לו תפקיד הזה שבה המנהגה וחשלוה
בדג, אולם מבוסה אחרת נולדה ממנו. —

אנריפא

פרק שביעי

אגריפא בירושלים . מלחמה בין הצדדים . מנחם .

וישלחו תושבי ירושלים אל קיסטיוס גאללוס סגן הרומי
היושב באנטוכיא , לצעוק מר על פלורוס ואמר גאללוס
לבוא לירושלים , וישלח לפניו אחד מיועציו ושמו נפולוטנוס ,
לחקור ולדרוש בתחלה אחר מעמד הדברים . וילך נפולוטנוס ויבא
דרך עיר יבנה וימצא שם את אגריפא המלך השב מאנטוכיא ,
ויספר לו את אשר קרה בירושלים , וכי הוא הולך שמה לחקור
אחר המעשים . או באו גם ראשי הכהנים וראשי ירושלים לקבל את
פני אגריפא , ויספרו לו גם המה אשר נעשה בקרית אלהים . ויהי
אגריפא נבוך מה לעשות ולדבר , כי לא אבה להרשיע לא את היהודים
ולא את הרומיים , ויאמר : הן אמנם רע בעיני מעשי פלורוס , אך גם
על היהודים האשם , כי נתנו לו מקום להרע להם ; על כן אין טוב לכם
כי אם לחשות מבלי לבקש דין וחשבון על כל אשר נעשה . ועשירי
העם המבקשים שלום ומנוחה לכל יאכדו את רכושם , מלאו את דברי
אגריפא , ויאמרו לו : כן דברת . וילכו כלם יחדיו לירושלים . ויהי הם
כשתים ושלש כבדות ארץ מהעיר , ויבא הזמן עם רב לקבלם בשמחה
ובכבוד , וכאשר קרבו לבוא אל העיר והנה קול יללה ונזי ואבל
נשמע מהגשים אשר נתאלמנו זה איוה ימים , וכל העם צעקו מר על
השבר אשר מצאום . ויוליכו את נפולוטנוס בכל העיר להראות לו
את החיזוקות ריקם מאדם , ואת הבתים הבוויים ושוללים . ויחקור
נפולוטנוס היטב וימצא כי אין בדעת העם למרוד בממשלת הרומי ,
ולא לחמו רק נגד פלורוס , ויחלל את העם על כי נאמנה רוחם עם
הרומיים . ויקרב קרבן בבית המקדש וישב לדרכו .

עתה פנה העם אל אגריפא , ויבקשוהו לתתם לשלוח מלאכים
אל הקיסר נירון , פן יקדים להם פלורוס לכתוב אל הקיסר שטנה על
היהודים , ואם יחשו המה ולא יעשו דבר , יחשבו בעיני הקיסר כמזדים
על חטאתם . ואף אמנם ידע אגריפא כי צדקו דבריהם , אבל זה יעץ
להם

להם לכל ישלחו מלאכים לחזמי, ואיש לא ידע מדוע. ויעמוד אגריפא על הבימה במקום גבוה בין העיר העליונה ובין בית המקדש, ואחותו בדיניסא עומדת לימינו, וידבר בקול רם אל העם דברים נמרצים, ויכיהם על פניהם על אשר יבינו למרוד בממשלת החזמי האדירה, אשר תחת רגלם יבנו עמים גדולים ועצומים ואין עם ולשון יכול לקום מפניהם, ויאמר „אם תדיבו עם פלורוס המרדע לכם, למה תריבו עם ממשלת החזמי אשר לא ידעה את מעשיו, הלא בקל תסיר אותו: מפקודתו, ופקיד אחר יבא במקומו וטוב לכם. ואתם למה תמחזיקו, הלא מימי פומפיוס קבלתם עליכם עול ממשלתם, ולמה תחפצו עתה לפרוק את עולם מעליכם, באין כח לכם ללחום נגד עם, עצום ועורא כזה, הלא רעה תהי אחריתו לשחת ארצכם ולהחריב קרית אלהים ובית המקדש, ולא עוד כי גם ליהודים היושבים במדינת חזמי, תעשו רעה גדולה ע"י מרדתכם; ועתה אם לא תשמעו לקולי, אעלים עיני מכם ולא אוסיף עוד לדבר טוב בעדיכם, „ ככלותו לדבר, ועיניו ועיני אחותו בירניסא נזולות רמעות, עד כי נתעורר לב העם, ויענו ויאמרו: הלא אין ברעתנו ללחום נגד ממשלת החזמיים, רק נגד פלורוס הצאר לבדו. ויאמר להם אגריפא: אם כן איפוא את עשו, למען יודע כי נאמנה רוחכם עם הממשלה הרומית: לבו ושלמו המסים אשר שאלו מאתכם, ובנו את הגשר המכוסה אשר תרסתם. ולא אחר העם לעשות כן, ובזמן קצר תמה מלאכת הגשר. והנריבים בכל מקומות המדינה קבצו יחד ארבעים משקל כסף לתצאת הבנות ולשלם את המסים לרומיים. וירא אגריפא כי נתקבלו דבריו, וידבר עוד על לב העם לאמור: הלא טוב לכם לשמוע בקול פלורוס ולהכניע לו, עד בא יבוא פקיד אחר במקומו. על זאת חרה אף העם מאוד על אגריפא, וימאסו בכל אשר דבר להם בתחלה, ויחרפו אותו ודביסו השליכו אבנים אחריו. ויאמרו לו העם לאמור: הלא טוב לך לעזוב את העיר במהרה. וירא אגריפא כי ברע הוא ואחותו בדיניסא, וישלח אל פלורוס לאמור לו: שלח אנשים אחרים לגבות את המסים, כי לא אשאר עוד בעיר הזאת. ויפן וילך לו אל ארץ מלכותו.

אז כאשר רוחקו ארוני הארץ ואין שר ומושל בירושלים, תחלו המריבות

המריבות הקשות בין הצדדים בחר אף ובכחורו, המה המריבות אשר הסבו כליין חרוץ לארץ ולישביה. כי הנה העם נחלקו לשני צדדים: האחד הם הנכבדים והעשירים האוהבים השלום, למען לא יאבדו את נכסיהם במלחמה עם הרומיים, אשר ידעו את אחריתה כי מרה תהיה לארץ יתרה. והשני הם האוהבים את החירות, ולהשליך מהם עול הרומיים, הם הגערים בעלי כח. התפצים לעשות גדולות בזה ורעותם, או המתחסדים המקטנים בממשלת הערלים ומבקשים להשיב את ממלכת כהנים להיות נחגים ע"פ חקי תורת משה כמקדם, והעניים ומרודים המקוים להתעשר במבוכה ומלחמה ע'י שלל ובוה. לשני הצדדים כח וחיל רב ללחום בכל אומץ ועוז בעד תכלית פחשבותיהם; ושניהם יצאו העת פזאת מוכשחת לעשות מעללם.

והנה הצד השני המה היו הראשונים אשר החלו לעשות מעשה לקמה ושפיכות דם, כי אספו יחד את גדודיהם, ויפלו פתאום על מבצר ססארא, ויהרגו את אנשי צבא הרומיים אשר בתוכו, ויאחזו את המבצר. — ובקרב דמים האלה ואלעזר בן חנניה ראש שומרי הבית הסית את הכהנים המשרתים לבלי יקבלו קרבנות מהרומיים, וימאנו להקדיש את זבח בעד שלום הקיסר כאשר נהוג עד עתה, ולא שמע לקול אנשי תבונה המוכיחים אותם על זה. — ויגדו יחדיו ראשי הכהנים ויועצי העיר להשתק סוד עם החכמים הפרושים, מה לעשות למען הסיר המכשול הגדול אשר יצא מפשיעה הזאת. ויגמרו יחדיו להראות לאוהבי חדשות בראיות נכוחות מכתבי הקדש, כי אינו נגד חקי התורה לקבל קרבנות מעוללים אשר לא מבני ישראל המה, וכי כבר נעשה כזאת בימי שלמה המלך, ובשאר עתים. וידברו ראשי הכתנים בדברים האלה אל הפרושים, ולא שמעו לקולם. — ויחי כי ידאו נכבדי העם מנקמת הקיסר, וישלחו את שמעון בן חנניה אל פלורוס, ושאר מלאכים שלחו אל אגריפא לבוא לעזרתם נגד המורדים. וישמח פלורוס באדם, ולא אבה לשלוח אנשי צבאו, למען יסבסבו תושבי ירושלים זה בזה. אולם אגריפא ראש לשלום היהודים, וישלח שלשת אלפים איש פאנשי ממלכתו לירושלים צותת פקדית: עד צבאו פיליפ בן יתיקים. ויחזו המורדים מחזיקים בזה

בהר הבית, והנכבדים עם־חיל עורתם תפשו בעיר העליונה, ותחל המלחמה בין התושבים. בתחלת חדרש אב (ג' תתכ"ה) ויחזו איש על אחיו חצים וחניתות וישפך דם רב מהתושבים. ותהי המלחמה כבדה שבעת ימים רצופים בלי תכלית לשניהם. ובחמשה עשר לחודש הוא יום שמחת־חג העצים*) נהפך השמחה לאבל ליושבי העיר כי המורדים עצרו את מתקוממיהם מלחוג את החג הזה, ושורדים רבים אוורים בחרבם התחברו עם המורדים, ויפרצו בעיר העליונה ויכו באנשי צבא אנריפא, אשר לא יכלו לעמוד מפני מספר רב ועצום הקמים עליהם, וינוסו. וישרפו המורדים את בית חנניה העשיר ואת ארמון אנריפא ובירינסא, וגם את היכל בית מושב היועצים שרפו באש, ויהיו מכתבים ושטרי אפותקי רבים ויקרים למאכלת אש, ויאבדו כל עושר שונאיהם הנכבדים, ובעלי חובות נעשו נקיים מחובותם, וישמחו מאד ויתחברו כלם עם המורדים. — וינוסו אנשי צבא המלך עם חנניה ואחיו יחזקאל ושאל ואנטיפס וקוסטובר קרובי המלך (הנוצרים למעלה) וימלטו אל מצודות חורם ויסגרו את השערים. ורבים מהנכבדים התחבאו במערות וחפירות תחת לארץ. אך לא בקשום המורדים, כי נחזיונם היה שמחים בהצלחת היום.

ויהי ממחרת וילחמו בכח על מצודת אנסוניא, ויכבשוה בשבעה עשר לחדש, ויפרצו לתוכה ויחרגו כל הרומיים הגמצאים שם בחרב, וישרפו את המצודה באש. ואחרי כן חנו על הארמון אשר מלטו שם מהתקוממיהם, ולא יכלו הנסגרים לצאת לקראתם בכח, כי מספרם רב ועצום ממנם מאד, אך לחמו בעד נפשם בגבורה נגד הסוערים, ויפלו מן הסוערים חללים רבים מן החומה על הארץ. ויאמרו הצרים לכבוש את המבצר ברעב, וגם הנסגרים חזקו את רוחם לעמוד שם ולהלאות את שונאיהם.

או

*) בט"ו אב חג העצים, כי נדנו העשירים בעלי אדמות, עניים לצורך המזבח לכל השנה. (עיין מס' בבל נדרה פרק ז' ומגלת תענית טרק ז').

אִם מִנְחָם בֶּן בְּנֵי יְהוּדָה הַגָּדֹל לִנִּי, רֹאשׁ הַמִּסֵּד וּמִסֵּד
חֲסֵד הַמֹּרִידִים בַּמִּשְׁלָה הַזֹּאת, וְיִלֶּךְ עִם קָצֵה אֲבִישׁוֹ לַעֲרֹ
מִסְאָרָא, וְיֹאמְרוּ שֶׁם בְּכָל מִלְחָמָה מִבֵּית הַנֶּשֶׁק אֲשֶׁר הֵבִין הַזֶּה
הָרֹאשׁוֹן בַּעֲרֵי הָאֵת, וְיֹשֵׁב אִתָּם יְרוּשָׁלַיִם וְיָבֵא בַּעֲרֵי בְּכָל הַדָּת
יִקְרֶה מֶלֶךְ. וְיִקְבְּלוּהוּ בִשְׂמֵחָה, וְיִפְקְדוּהוּ לְרֹאשׁ הַמֹּרִידִים, וְיִתְּנֵם
מִנְחָם אֶל אֶרְמוֹן הַמִּבְצָר לִקְחַת אוֹתוֹ בַּחֲזָקָה. וְיִהְיֶה כִּי לֹא יִכָּל
לִקְרֹב אֶל הַחוֹמָה, כִּי יִירוּ הַמֹּרִידִים עָלָיו חֲצִים הֶרֶב, וְגַם כְּלֵי מִשְׁחָת
הַחוֹמָה לֹא הָיוּ לוֹ, וְיִתְּפְרוּ אֲנָשָׁיו הַרְחֵק מִן הַמָּקוֹם חֲפִירוֹת הַחֵת לְאַרְץ
עַד הַגֵּיעוֹ לִיסוּד הַמִּגְדָּל, וְיִשְׁיִמוּ שָׁם עֲצִים וְשָׂאֵר דְּבָרִים הַדּוֹלָקִים,
וְיִשְׁיִמוּ בָהֶם אֵשׁ וְיִמְתְּרוּ לִלְכַת מִשָּׁם, וְתַעַל הַלֵּהב עַד לִמְרוֹם וְיִפְרֹץ
הַמִּגְדָּל וְיִפֹּל תַּחְתּוֹ לְאַרְץ, אוֹ שִׁמְתוּ הַצִּירִים וְיִכְיֶנוּ לְבֹא אֶל הַמִּבְצָר;
אוֹלַם כְּבֹאֵם אֶל מָקוֹם הַמִּגְדָּל, וְהִנֵּה חוֹמָה גְּבוּהָ עוֹמֵד אֶתְרֵיָּהּ אֲשֶׁר
בְּנֵי הַנִּסְגָּרִים מִתְּדַשׁ, לִמְנַע אֶת הָאֵיִב מִבּוֹא בַּמִּבְצָר, גַּם כִּי אִם נִלְקַח
הַמִּגְדָּל.

וְיִהְיֶה כָּל עַמַּל הַצִּירִים לֹא־פֶס וְרִיק, וְיִחְלִילוּ לִפְתּוֹחַ בְּדַבְרֵי שְׁלוֹם
עִם הַנִּסְגָּרִים. וְיֹאמְרוּ אֲנָשֵׁי צְבָא הַמֶּלֶךְ: תָּנוּ לָנוּ לַעֲזֹב אֶת הָאֶרְמוֹן
בְּשָׁלוֹם וְנִלְכֹּת לָנוּ וְלֹא נִלְחָם בָּכֶם. וְיֹאמְרוּ הַצִּירִים לַעֲשׂוֹת כֵּן. אוֹלַם
אֲנָשֵׁי מִלְחָמָה הַרְמִיִּים אֲשֶׁר הַשָּׂאִיר פְּלוּרוֹם בְּאֶרְמוֹן, הִמָּה לֹא בִטָּח
בְּדַבְרֵי הַצִּירִים וְגַם בּוֹשׁוּ לַהֲכַנֵּעַ לָהֶם וְלֹא עֲזָבוּ אֶת הָאֶרְמוֹן, וְיַעֲלוּ
עַל הַמִּגְדָּלוֹת אֲשֶׁר שָׁם. וְיִבְאוּ הַצִּירִים אֶל הָאֶרְמוֹן, וְיִבְנוּ כָּל אֲשֶׁר
מִצָּאוּ שָׁם, וְיִמְצְאוּ אֶת חֲנִנְיָה וְאֶחָיו יְחִזְקָאֵל מִתַּחְבָּאִם תַּחַת
צְנוּרוֹת הַיָּם וְיִהְרֹגוּ אוֹתָם, וְאַחֲרֵי כֵן הִבִּיטוּ לַצֹּר עַל הַמִּגְדָּלוֹת. וְהִנֵּה
מִנְחָם מִתְּנַשֵּׂא לֵאמֹר, „אֲנִי אֶמְלֹךְ!“ וְיַעֲלֶה עַל הַר הַבַּיִת לְבֹשׁ בְּבִגְדֵי
אֶרְמוֹן, וְסָבִיבוּ אֲנָשֵׁי בְרִיתוֹ הַרְבֵּקִים בּוֹ. וְיִדַּע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי
הַמִּקְנָאִים אוֹתֵבֵי הַחִירוֹת, וְיִקְרְאוּ: הֲוֵה יִמְלֹךְ עָלֵינוּ? עֵתָּה לְשׂוֹא
עִמָּלְנוּ וְשִׁפְכְנוּ אֶת דַּמְנוֹ עַד הֵנָּה. וְגַם אֲנָשֵׁי בְרִית אֶלֶּעָזָר וְכָל הָעָם
צָעְקוּ עַל וְרוֹן מִנְחָם, וְיִקְוּ עָלָיו וְעַל אֲנָשָׁיו וְיִכּוּ בָהֶם וְיִהְרֹגוּ רַבִּים מֵהֶם
וְהַנֶּשֶׁאִירִים נָסוּ וְנִמְלְמוּ אֶל מִבְצָר מִסְאָרָא. וְיִמְצְאוּ הַמִּקְנָאִים
אֶת מִנְחָם בְּמָקוֹם סֶתֶר, וְאַחֲזֹרוּ וְיִמִּיתוּהוּ בְּעֵינָיוֹם קִשִּׁים.

וְגַם

וגם לא בשלום שוחז נעשת כן. — ויהי כי שקמה המדומה
בין תושבים, ויכנו כלם לכבוש את המגדלות אשר הרומיים נסגרים
שם. ויבקשו הרומיים את הצרים, לתתם לעזוב את המקום בשלום,
ויאמרו המקנאים לעשות כן. וישליכו הרומיים את כלי הנשק ויצאו:
כראות המורדים את הרומיים בלי נשק, ויכגרו בדבריהם וימיתו את
כלם בלי חמלה. אך מיטיל ליוס ראש אנשי הרומיים נמלט
לכדו, יען כי קבל עליו לחבסם ברת יתודית. — כאלה נעשה
ביום השבת.

פרק שמיני

הריגת היהודים בשאר הערים. מפלת הסנן קיסטיוס
נאלל לום בנסעו עם מחנהו לקראת יושבי ירושלים.

היונים תושבי קסריא נפלו בעצם יום השבת הזה על היהודים
אשר בעירם ויהרגו בהם עשרים אלף איש, ופלורוס שלח אחד
הגמלים, ויתפשם וישימם לעבוד עבודת פרך על האניות (גמלערון).
כשמעו אנשי יהודה את השבר הזה, וישבעו לנקום נקמת דם אחיהם.
ויאספו יחד גדודות גדודות רבים ופשטו בחרי אפס על ארצות סוריא
ופלו בכל הערים והכפרים, ויבוזו וישללו ואחר שרפו אותן באש
ויהרגו כל הגופל בידם. כן עשו לפילודולפיא, לחשבון,
לנירוא, לפיללא, לגדרה ושאר ערי סוריא. משם נפצו
לערי גבול ארצם, קדש, פטולומאים, גבע, וקסריא, עד
סיבסטא ואשקלון. ובכל מקום אשר עברו שם הרסו את
הבנינים או שרפום באש ויהרגו את חבא בידם. ואת הערים אנתירון
ועזה תחריבו עד תלם. — אולם כאשר עזבו גדודות היהודים
את המקומות האלה, ויפלו וישביהם על היהודים בתוכם ויהרגו בהם
לאפים ורבבות, כן עשו בסקיטופוליס, באשקלון,
בפטולומאים, ובגדרה ובשאר ערים.

גם בארץ ממלכת אנריפא מצא עוד ושבר ליהודים היושבים שם:
כי חמלך הזה הלך לאנטיוכיא אל הסנן נאלל לום, ויתן את
ממשלת

ממשלת ארצו ביד איש אחד ושמו פארוס . ויהי בלב האיש הזה להתגשא למלך על הארץ , על כן גמר ברעתו להשמיד כל היהודים אשר שגבו אתכפר בת ירא ואת העיר אקבתנא בארץ סוריא , הנקראים בשם יהודי בבל . ואנשי סוריא הוציאו קול השקר , לאמור : אנריפא יהי נדון באנמיוכיא למות בעד פשעי עמו אשר ביהודה . וישלחו אל פארוס ויבטיחותו לבוא לעזרתו . ויהיו פארוס ויהודים רבים , ויסת את תושבי הארץ לאזור למלחמה נגד יהודי בבל (הנזכרים) . ויהי כשמוע יושבי בתירא ואקבתנא את השמועה הרעה הזאת , ויעזבו את אוצרותם ואת ערדיהם וינוסו וימלטו לעיר גמלא . — וכשזב אנריפא מדרכו ויסר את פארוס מפקודתו וישם איש אחד במקומו , וישלח להשיב את יהודי בבל למקומות מושבותם .

בעת ההיא ויכבשו המקנאים את העיר קיפרוס אצל יריחו . והיהודים היושבים במספר רב בטכור נפלו על אנשי צבא הרומים אשר שם , ויהרגום יחדיו ויתפשו את המצודה .

וירא קיסטיוס גאללוס כי הלכה וגולה מירדת היהודים ברומיים , ולא יבצר מהות מלחמה כבדה , ויאמר לכבות את אש המרידה במכה אחת גרולה . והנה חל גרול ועצום אזור וחגור למלחמה עומד לפקודתו , רגליים ודוכבים במספר רב מרומיים , מלכך אנשי צבא רבים מאד אשר נתנו לו עוזרו המלכים אנטיוכוס , עפיפאנוס , אנריפא , ושוהם , והבאים מעמים השכנים במספר עצום מאד , כלם גבורים מלומדי מלחמה . ויתאספו המהנות יחד אצל העיר פטולופאס . ואנריפא הלך עם גאללוס ללוותו , להורות לו הדרכים הסלולים , ולהכין צידה לאנשי מלחמתו . ותהי ראשית מעשה גאללוס ללחום על העיר הסמוכה ושמה ובולון עיר בצורה ובנויה בתכלית היופי , ויעזבו יושביה את העיר וינוסו ויבאו גאללוס בעיר ויקח אוצרות רב מתבואה וכלי נשק הנמצאים בתוכה , וישרף את העיר באש ויהרב את כל סביבותיה . ויהי אך שפ גאללוס עס .

עם חילול לפטולנמאים, וישובו יושבי זבולון והנסים ויפלו פתאום על אנשי סוריא בעדם בזוים ושוללים, ויהרגו בהם שני אלפים איש. — וילך גאללוס עם חילו לקסריא, משם שלח קצת חייליו לעד יפו ויתפשו את העיר בחזקה, ויהרגו כל יושביה וכל אנשי המלחמה אשר בתוכה. ויחריבו גם את העיר נרבתא הסמוכה לקסריא. — ושר צבא אחד מחיל הרומיים, ושמו בשם הסגן גאללוס, הלך במצות ארזוני אל ארץ גליל וגרוד קטן עמו. ויושבי העיר סיפוריס ושאר ערי גליל פתחו לו השערים, ויקבלוהו בשלום, והמורדים אשר בהם ברחו ויגוסו על ההרים וילחמו בעד נפשם עם הרומיים ימים רבים, עד אשר הקיפוס האויבים מכל צד ואין מקום לנעם, ויפלו כלם בחרב. אחרי כן שב גאללוס לקסריא. — ויעבור כל צבא רומי ויקרבו לבוא עד ירושלים, ויתקעו את מחניהם במהלך שתי שעות מהעיר, ובדרך לאמצאורק מעט יהודים, כי נקבצו כל העם בירושלים לחוג את חג הסוכות, כאן פנות אל האויבים אשר תחריבו את ארצם ושרפו את עריהם.

כראות העם כי קרוב השבר נגד פניהם, וישכחו את ימי החג ויאחזו איש את חרבו ביום שמיני העצרת, ויצאו בחמון עם רב ובחרי אף גדול משערי ירושלים, ויבסו כל פני השרה במספרם, ויפלו בסער וסאון על שורות הרומיים, ויפודו מדיות אחוים יחד, ותפול מלה על האויבים ויגוסו או נפלו בחרב, ואך כמעט צלחה לגאללוס להציל את פליטת מחנהו ע"י הרוכבים בסוסים העוצרים את היהודים, ויפלו מהרוכבים חמש מאות ועשרים איש, ומיהודים לא נפלו רק עשרים ושנים איש. אחר הנצחון הזה שבו היהודים אל העיר, רק איש אחד ושמו שמעון בן גיורס רדף עם גרודו אחרי האויבים הנסים עד בית חורון ויקח מהם מלקוח רב. והי מדי חנה גאללוס בבית חורון להנפש שם, ויצינו היהודים אנשי משמר על הגבעות מסביב לפקוח על מעשי הרומיים.

והנה המגפה הזאת חרפה ומכשול לרומיים עם הארירים, ויבקשו להרצות עם היהודים ע"י רברי שלום. ויקו אנריפא עוזר הרומיים להשקיט את הריב בעזרת הנגבדים האותבים המנוחה והשלום. וישלח

ברצון

מצדן גאללוס שני אנשים מארץ מלכותו בורקאי ופיבוס
 כצירי שלום אל היהודים • ויחד אף המקנאים על רברי הברית אשר
 דברו המלאכים בשם אגריפא, וטרם כלו לדבר דבריהם, ויפלו עליהם
 ויהרגו את פיבוס, ובורקאי נס וימלט בפצעים רבים • וילנו
 המון העם העומדים שמה על הרציחה הנעשתה במלאבי שלום, ויפלו
 המקנאים גם עליהם ויגרשום אל העיר • — כשמוע גאללוס
 מפי המרגלים את הסכסוך אשר בין העם בירושלים, ויחזק את לבו
 ויאמר: עתה הגה העת לבוא עליהם • ויקרב עם כל מחנהו עד לחומות
 העיר, ויחנו שם שלשה ימים, וישלח קצה אנשיו לסביבות העיר
 וישושו את הגרנות, וימציאו את חיל הרומיים בתבואת רב • ויהי ביום
 הרביעי, בשלשים לחודש תשרי (ג' תתכ"ה) ויערוך מערכה לקראת
 העיר • ולא יכלו המורדים אשר בעיר לעשות מאומה לרומיים האחוזים
 יחד בשורות רבוקות כחומה, ולא ערבו את לבם להלחם בהם על פני
 השדה, וישבו אחור ויעזבו את הגבעה ביצתא אשר עמדו שם ואת
 העיר החדשה, ויחנו בתוך חומות העיר החזקות ובצורות • ויבוא
 גאללוס אל העיר החדשה ויחן שם עם מחנהו לקראת ארמון המלך •
 ותדו ידו תקפה לפרוץ אל תוך העיר, כי אנשיו חוקי לב ואמצי כח
 והמון היהודים לא חפצו במלחמה, רק המקנאים המורדים לברם
 הדיחום לאחוז את החרב, והמה המעטים ולא תשיגנה ידיהם להלחם
 נגד צבא הרומיים, ונקל היה לגאללוס לקחת את העיר בחזקה • אך
 מורך בא ללב גאללוס, ויחדל מבוא העיר; וגם רבים מיועציו
 ומראשי חיליו יעצוהו לבל יבוא בחזקה, וישמע לקולם • ואיש
 יהודי אחד ושמו חנן בן יונתן חבר לאוהבי הרומיים הרוצים
 לפתוח להם שערי העיר, יעץ למתור לבוא העירה, ולא בטח הסגן
 באמונתו ולא שמע לקולו • והמקנאים שמעו כי בגר בהם חנן
 ויתפשו אותו וישליכוהו מהחומה אל מקום מחנה הרומיים, וימת • —
 ויהי מדי התמהמה גאללוס ולא ידע מה לגמור ולעשות, ויכנו
 המקנאים להלחם, ויצינו שומרים על כל החומות והמגדלות בסדר
 נכון וכשר, וילחמו עם הרומיים המנסים לעלות על החומה בסערה,
 וישליכו עליהם חצים ופילום לארץ וימותו ממנה רב • כן נעשה

חמשה

חמשה ימים רצופים, ועשו הרומיים כדרךם קיד מן לחסות את נפשם מפני החצים, ויחררו תחת החומה בשקירה רבה, ויבואו מתחת לארץ עד קרוב לשערי בית המקדש, ונקל היה להם להשליך אש אל תוך השערים. אז רפתה רוח הנסגרים ורבים נסו מן העיר, וידי בלב העם לפתוח להם שערי העיר, והנה פתאום צוח נאללם לאנשיו לתקוע בחצוצרות לאות ששיבו אחר ולעזוב את העיר; ואיש לא ידע מדוע עשה כן. כראות המקנאים כי נסו הרומיים, ויקומו במספר רב ויצאו מן העיר וירדפו אחרי הנסים, ויהרגו כל המאחרים אשר נפלו בדם, עד כסה עליהם חשכת ליל וינחוו. ויהי למחרת והרומיים לא יכלו למהר במנוסתם מפני כושר כלי נשק אשר עליהם, ויבואו היהודים מכל צד ויפלו עליהם ויעשו בהם הרג רב. וכל הדרך מלא פגרי מתים מרומיים, וברתכם כמה ראשי חיל הנודעים בשמותם. ויבוא גאללוס עם פליטת מחנהו אל עיר גבע, מקום אשר חנה שם בתחלה, אחרי אבר ממנו מספר רב מאנשיו וכלי נשק הרבה מאד. ויהן בגבע שלשה ימים, ולא ידע מה לגמור ולעשות, כי גבר מספר היהודים הנאספים עליו, עד אשר נואש מתקוח לבוא בשלום עם מחנהו. אז פקד לחילו להשליך ממנו כל משא, ולמבוח את הבהמות אשר אינם נצרכים למשוך את העגלות, ולא ישאירו להם רק כלי מלחמה היותר נצרכים, למען מהר מרוצתם עד בית חורון. והיהודים הציגו אנשי מלחמה על כל הנבעות אשר בדרך לבית חורון, וישליכו חצים ואבנים על הרומיים העוברים וימיתו ממנו רב באדם ובסוסים. ויהי בערב ויבוא פליטי מחנה גאללוס לעיר בית חורון מובים ונאנחים ומיללים ונואשים מכל תקוח. והיהודים צהלים ושמחים בראותם את האויב בעיר הוואת, אשר כל מוצאה סגורים ושמורים מאנשי חילם ואין מקום לרומיים להמלט משם. והנה כמעט היה כל חיל גאללוס לכליון חרוץ, לולא צלחה לו ערמה אחת להציל פליטתם: כי העמיד גאללוס בלילה הזה ארבע מאות איש גבורים על הסוללות אשר סביב לעיר, והם הבעירו אש ומדורות רבות, וחשבו היהודים כי שפחנה כל המחנה הרומית, וינחוו בלילה לנפול עליהם בבקר; אולם בחצות הלילה ויעזב גאללוס וחילו את העיר בסתר ולך

וַיֵּלֶךְ לָהֶם • וַיְהִי בִבְקֶר וַיֵּרְאוּ הַיְּהוּדִים כִּי עֹב הָאוֹיֵב אֶת הָעֵדֶר וְלֹא יָבֹלוּ
לְרֹדֶף אַחֲרֵיהֶם, כִּי קִדְּמוּ לָהֶם דֶּרֶךְ רַחוּקָה, וַיִּפְּלוּ עַל אַרְבַּע מֵאוֹת
אִישׁ הַנְּשֹׂאִים עַל הַסַּלְלוֹת וַיִּהְרְגוּ כָּלָם בַּחֶרֶב, וַיָּבֹנוּ כָּל אִשָּׁר הַשְּׂאִיחוֹ
הָרֹמִיִּים בְּזֹאֶם וַיִּמְצְאוּ כָּלִי נֶשֶׁק רַב וְכָלִי מִשְׁחֵית הַחֹמֶמֶה, וַיִּדְּאוּ בִּיד
הַיְּהוּדִים לְהַשְׁחִית בָּרֶם אַחֲרֵי כֵן אֶת הָרֹמִיִּים • וַיֵּשְׁבוּ הַיְּהוּדִים בַּיּוֹם הַהוּא
לְיִרְשָׁלַיִם בְּשִׂמְחָה וּתְרוּשָׁה גְדוֹלָה, וְשַׁלֵּל רַב הֵבִיאוּ אֲרָם •

וְלֹא יָדַע אִישׁ עַד הַיּוֹם הַזֶּה מִה הִגִּיעַ לְגַלְלוֹם לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה
זֶה כִּי כֹחַ אֲשֶׁר לֹא בְּדֶרֶךְ הָרֹמִיִּים אֲנָשִׁי מַלְחָמָה וּנְכוּדֵי כַח, לָטֹס
מִירְשָׁלַיִם בַּחֲזוֹת לֹאֵל יָדוֹ לִכְבֹּשָׁה בַּחוּזְקִיד • וְגַם יוֹסֵף בֶּן מַתְתִּיָּהוּ
בְּעַל דְּבָרֵי הַיָּמִים הַגְּדוֹל הוּא, אֲשֶׁר הָיָה אוֹ בִירְשָׁלַיִם לֹא יָדַע לִסְפֹּר
סִבַּת מְנוּסַת גַּלְלוֹם, וְזִתְמָה עָלָיו • וַיֹּאמֶר יוֹסֵף בֶּסֶפְרוֹ מַלְחַמַּת
הַיְּהוּדִים בְּרֹמִיִּים „ אֵין זֶה כִּי אִם אֶצְבַּע אֱלֹהִים, לִמְעַן הַחוּזִיק
אֶת לֵב הַיְּהוּדִים לְלַחֹם עִם גִּוֵּי הָאֲדִיר הוּא, לְהַפִּיל בִּידָם אוֹתָם וְאֶת
הָאָרֶץ, כִּי כִבֵּר נִגְזֹר מִן הַשָּׁמַיִם חֶרֶב בֶּן יִרְשָׁלַיִם וּבֵית תִּפְאָרְתּוֹ, כֹּאֲשֶׁר
„נַעֲשֶׂה אַחֲרֵי כֵן בְּעוֹנֶם הַגְּדוֹל „ — וְהִנֵּה מִנַּפַּת הָרֹמִיִּים הַנוֹכַחַת
לְמַעַלְהָ לֹא נִשְׁאַרְהָ בְּלִי נִקְמָה, כִּי כֹאֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֲנָשִׁי דְּמִשְׁק הַמַּפְלָה
הַזֹּאת, וַיִּפְּלוּ עַל הַיְּהוּדִים הַיוֹשְׁבִים בְּתוֹכָם וַיִּהְרְגוּ כַּעֲשֶׂרֶת [אֲלָפִים
אִישׁ • לְנִקּוֹם נִקְמַת הַזֶּה •

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

הַפְּנוֹת הַיְּהוּדִים לְמַלְחָמָה • יוֹסֵף בֶּן גִּוְרִיּוֹן •

יוֹסֵף בֶּן מַתְתִּיָּהוּ •

אַחֲרֵי הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה אִפְסָה הַתְּקוּהָ לְחַיּוֹת עוֹד שְׁלֹם וּפְרִיַת בֶּן
הַיְּהוּדִים הָרֹמִיִּים, וְאַרְצֵי יְהוּדָה עֲזָרְהָ לְמַלְחָמָה כְּבִדָּה אֲשֶׁר אַחֲרֵיהָ
דָּעָה זְמַנָּה לֹאֲרֵעֵי־עֵקֶב לִשְׂכֹּר בְּאֵן מִרְבָּא • וְכָל־אֲנָשִׁי תְּבוּנָה עֵינֵיהֶם
בְּחָטְאָם, לִנְאוֹת מִחֶרֶם הַשּׁוֹר וְהַשְׂכֵּר דְּעַתִּיד לְבֹא לְאָרֶץ, עַל־כֵּן
צִוְּנוּ בְּמֶה מִשְׁפָּחוֹת יִקְרֹת אֶת אֶרֶץ מוֹלֶרְתָם וַיִּלְכוּ לְמַדְינַת אַחֲרוֹת •
וַיִּקְרְבוּ הַמֶּלֶךְ אֲנַרְיָס בְּקוֹסֶט נָבֵר שְׂאוֹל וְגַלְיָס, בִּיחָו אֶל
בִּיסְמִיּוֹס

קיסטיוס גאלילוס • וישלח גאלילוס את שאול ואחוזת
מרעה אל הקיסר נירון לספר לו אשר קרה ביהודה, ולהשליך
כל האשם על ראש פלורוס, למען הציל את גאלילוס מחרון
אף הקיסר •

ויתאמצו היהודים המנצחים במלחמה עם גאלילוס, להפך דעות
האנשים אוהבי הרומיים להיות גם ידם עם המקנאים ללחום בעד
החירות • והנה אסיפה גדולה בבית המקדש, ויתיעצו יחד לבחור אנשים
ראויים יודעי מלחמה, להיות בראש הצבא ולנהל את המלחמה העתיד
לבא בלי מחשך • ויבחרו את יוסף בן גוריון * ואת חנן הכהן
הגדול לראשי העיר ירושלים, לערוך ולהכין כל צרכי המלחמה
ולתחוק את חומת העיר • ואת אלעזר בן שמעון אשר היה או ראש
העיר, הסירו יען כי תקפה ידו יותר מדי והוא נהג מנהג עריץ מושל, על כן
סאסו בו • ובכל זה ידע אלעזר להכניע לו חלק גדול מהעם ברוב עשרת
וקניניו • ואת ישוע בן סופיא ואת אלעזר בן חנניה שניהם
ממשפחת הכהנים שמו לשליטים על ארץ אדום • וישלחו את יוסף בן
שמעון לעיר יריחו • ואת מנשה שלחו לארץ פירוא ואת יוחנן
אחד מבעלי האסיים פקדו על הערים תמנה, לוד, יפו
ואמאוס • ואת חנניה על ערי גופניס ואקרביצני • ואת
יוסף בן מתתיהו (המוכיר הגדול הנוכר למעלה) פקדו על ארץ
גליל ועל המבצר גמלא • כל שרי הצבא האלה מדרו ללכת
אל משמרתם, ולהכין הכנות גדולות למלחמה הבאה • — ויהי
אנשים בין שרי הצבא חפצי קרב, אשר לא הוחילו לעת כשר לצאת
לקראת

(*) הוא יוסף בן גוריון אשר כשמונה מאות שנה אחרי מותו קם
איש אחד וישקר בשמו לכתוב ספר דברי הימים ליהודים כלשון פזרית,
זקנה שם הספר יוסף יפו, לאחר: יוסף בן גוריון סוף המחבר •
וכנה דברי האמת אשר נספר בארץ נלקחים מספר הכותב ליוסף
בן מתתיהו (המכונה בשם פלאוויוס) והדברים הנדושים והשקרים
הרבים, הם אשר הוסיף עליהם המחבר הכוזב • ובזאת יבחנו כוזבי
הסופר, יען כי חכמי שמות אנשים רבים ומעשיהם, זההם נולדו
זמן רב אחרי מות יוסף בן גוריון •

לקראת האויבים, ויחשבו להחל המלחמה בעוד מלא הלוחמים רוח
אומץ ושכורי הנצחון. ויחדרו יוחנן איש האסי, וניגרום אשר
ער הגה היה ראש היהודים בארץ אדום, וסילוס איש בבלי ויאספו
גדודות לוחמים ללכת לעיר אשקלון ולהתפשט. ואשקלון היתה
עיר בצורה, אך מעט היה מספר הרומיים אשר בתוכה, ויחשבו
היהודים לכבשה מהרה כי יפלו עליה פתאום. וילכו הגדודות במרוצה
גדולה, ויקרבו אל חומת העיר מרם ידעו יושביה דבר, אך אנטיוניוס
ראש אנשי המלחמה אשר בעיר, פקד את הרומיים לצאת על היהודים
כרנע, ויצאו הרובים וייתצבו מאחורי מחנה היהודים, והרגליים באו
וילחמו עליהם בחרבם, וינגפו היהודים ויפלו ממנם עשרת אלפים
איש. כי הרגליים באו וילחמו ביהודים לפנים, ויפרצו במחנה בחת
אמץ ויפיצו אותם ויגוסו, או פנו אליהם רובים בסוסים ועצרום
מלנוס, והרגליים אשר לפניהם השליכו עליהם חצי מות, ויבואו
עליהם בחרבם. וגם הראשים יוחנן וסילוס נפלו בחרב.
וניגרום לבדו גם עם פליטת המחנה אל ארץ אדום. ובכל זה לא
נפל רוח היהודים, ויתקבצו שנית במספר עצום ורב, ויצאו אחרי
ימים לא כבירים להלחם עוד על אשקלון. — ואנטיוניוס
ידע כי בוא יבא עוד הפעם והעמיד אנשים במארב, והיו כבוא היהודים
בדרך, ויפלו עליהם הרומיים פתאום מן המארב מרם ערכו היהודים
למלחמה, ויפיצום ויהרגו בהם שמונת אלפים איש. וינס ניגרום
עם קצה אנשיו וימלט לעיר ביסידלא ויסגר שם במגדל חזק.
ויבואו הרומיים ויקיפו את המגדל, וישימו בו אש מסביב ויסגורו אותו.
ויקפוץ ניגרום מנכחי המגדל לארץ, ויתחבא בחפירה אחת מתחת
לארץ. והיו שם שלשה ימים. ויבואו רעיו לבקשו בין המתים לקברו
בבכור, וימצאו אותו חי בחפירה וישמחו שמחה גדולה.

עתה נשים עין אל ארץ גליל: יוסף בן מתתיהו הוא
השליט על המדינה הזאת. ונספר תחלה תולדות אדם גדול הוזה,
מוכיר ובעל דברי הימים מפואר אשר כמוהו לא היה ביהודים: יוסף
היה מצד אביו גוע ממשפחת הכהנים, ומצד אמו חמר מבית חשמונאים,
וגדל בשנה ראשונה למלכות הקיסר קאליגולא (ג' תשצ"ז).
עוד

עודו בנעוריו נתחנך הצער בלימוד תורת משה ובשאר ידיעות וחכמות, והזי ידו רב לו בידעת תכונות הארץ ויושביה, ובידיעת דברי הימים לעמים אשר מקדם, כאשר נראה בספריו אשר סתב. ויהי גם כן מלומד בלשונות עמים, וידע שפת עברית, סורית, פרסית, ויונית, ורומית, ויקרא את הספרים הנכתבים בלשונות האלה; וביותר היה רגיל לדבר בלשון יונית, ויכתוב בה כל ספריו, אך לא ידע לדבר בה צחות כראוי לסופר הממחה ספרים, ויעוררו חכמי יון. ובדבר האמונות ודעות לא ידע עוד יוסף בהיותו בן שש עשרה שנה איזה דרך יבחר לו לאחוז בו. וכאשר לא ישרו בעניני לימודי הצדוקים, ויבחנו את יסודי לימודי כת האסירים. וילך אל איש אחד ושמו באנוס, אשר חי גלמוד בערבה, ויחי יוסף עמו שלש שנים המימות וילכש בעלי עצים ויאכל רק פירות ועשבים, כדרך אשר חי אדם הראשון, וירחץ את בשרו תמיד במים קרים, ויתנהג בקדושה ובטהרה. ושם למד הצער ידיעת פתרון החלומות ובשורות העתידות ושאר לימודי שוא ומרמה. אשר השתמש בו לפעמים בימיו הבאים. ויקץ יוסף בחיים כאלה אשר ללא תועלת המה, וישב לירושלים, ויאחו את אמונת ודעות כת הפרושים. משנת עשרים ושש שנה לחייו ומעלה דרך יוסף באורחות פעל פעולות מדיניות אשר להן מסוגלת תכונת נפשו, ובתן עשה חיל. והנה בהיותו איש בריא ובעל כת גופני לא ייעף ולא ייגע בשקידת מלאכתו, ובהיותו מלא רוח בינה ודעת ידע להתגבל ולחשוב מחשבות עמוקות לבצע מומותיו ולכבוש כל מכשול אשר בדרכו לעשותו מעשים נפלאים. ויהי אמיץ רגל לשאת ולסבול כל מקרה רע אשר לא יכול להמלט ממנו, ובעל ערמה ותחבולה להציל בעת מקרה ופגע אשר יש לאל ידו להשתמר ממנו. וידע יוסף למשול בהמון רב בסת ורועותיו ולהטות אליו לב שומעיו כחן שפתיו ודבריו הנמרצים, ובסת מעשיו ושקידת מלאכתו הקים את רוח הנרפים ויאור את חילם לעשות כמעשהו. אולם בכל זה לא היה נקי מחסרונות, ואף אמנם כי החזיק במדות הפורשים והיה אוהב צדק ובעל רחמים נגד החוטאים, ככל זה גברה לפעמים אהבתו לנפשו על מדות הטובות אשר בו, ויהי נוקם ונוטר בבל איש אשר מצאתו שנאתו, וגמה משפט הן בפעליו הן בספריו

בספריו, ויעזוב את טובת הכלל למען טובת עצמו. כן מצאנו דרכי איש הזה בהיות שליט על מדינתו, ובהיות שר צבא מלחמה, ובספריו אשר כתב. — עתה נספר מעשי יוסף בפרטות.

פרק עשירי

יוסף בארץ הגליל (ג' תתכ"ו).

ארץ הגליל היא המדינה היותר קרובה להיות נאחזת במלחמת הרומיים, על כן עוד לא שמו יושביה על לבם למרוד בממשלה הזאת כאחיהם אנשי יהודה. והנה חלק אחד מגליל היה תחת ממשלת המלך אגריפא אשר היה כעת אצל הסנן בסוריא, וחלק אחר תחת ממשלת הרומיים, והמה לא ערבו לבם לבוא ביר חוקה בעת מבוכה כזאת, והניחו אל היהודים הבחירה לעשות בטוב בעיניהם. ויהיו אנשי גליל תלויים ברעתם, היתחברו עם אחיהם אנשי יהודה אם לא, וישכנו בין תקוה ופחד, עד בא אליהם יוסף בן מתתיהו נשלח מעצת הוקנים (סנאט) אשר בירושלים לשלוט בחכמתו על המדינה הזאת, ולהתנהג בישיבה כפי המעמד הנבון כזה. ויצוהו הוקנים לחוק כל הערים ולמלאותן באוצרות-תבואה, ולחגור כל יוצאי צבא בכלי מלחמה. אך גזרו עליו לכל-יתן מקום למרידה ברומיים, ולענוש קשה כל הפושעים בהם. זכור צלחה לו לתחזיק שלום עם כל אחד, ולעשות הכנותיו להכלית הנרצה, ויוסף הוא החכם ונבון לדעת לעשות כפי הבשר הדברים לעת כזאת.

והנה בעת ההיא ריבות וסכסוכים גברו בשלש ערי גליל היותר גדולות אשר תחת ממשלת אגריפא המלך, והן טיבריאס וסיפפוריס וזאצפורי בעבר לירדן מערבי, וגטלא בעבר לירדן מזרחי. כי קצרה יד אגריפא לפקוח עין עליהן ולשלוט בהן, ויעזב אותן וילך אל הרומיים ויחי עבד נכנע להם. ותהיינה הערים האלה באין שליט ומושל, ותעשינה את הישר בעיניהן, וכל אחת מהן אחזה דרך פיוחדת כפי דעת יושביה: טיבריאס דבקה במלך אגריפא, וסיפפוריס

וסיפפורים בחרה את הרומיים למגן ומחסה, ויושבי גט לא התאמצו להשליך ממנם עול הממשלה, ויסמכו על חווק מכצרים. וכל סביבות ערים האלה החזיקו את יד כל עיר אשר בגבולם. ובעיר טיבריאס אשר יושביה רבים במספר, נחלקו הדעות לשני חלקים: יולי יוס. קאפילוס ועוד רבים מיקירי העיר התאמצו להחזיק את יושבי העיר רבקים ברומיים ובאגריפא, אך ישוע בן ספס פיס הסית את העם לבקש חדשות, ועוד איש אחד ושמו יוסטוס עורר את הקנאה אשר כבר היתה בין שתי הערים טיבריאס וסיפפורים ויצאו יושבי טיבריאס וישחיתו את סביבות העיר סיפפורים ושרפו את הכפרים באש. ובעיר גמלא אסף איש אחד ושמו יוסף בן אשה מילדת גרוד גדול מנערים חוקי לב ואמיצי כח, וירח אותם למרוד ברומיים ובמלך אגריפא ובראשי העיר, ויפלו הנערים על האנשים האוהבים את הרומיים ויהרגו ממנם מספר רב, ובתוכם אנשים ידועים ונכבדים גדולים. וכל יושבי מחוז גילאניטוס מרדו באגריפא, ויבקשו להשליך ממנם עול מלכות בכלל. כן היה מעמד הערים האלה בבוא יוסף בן מתתיהו לגליל.

ויחל יוסף לעשות הכנותיו במהרה ושקידה רבה, ובקרב ימים לא כבירים פעל פעולות רבות וגדולות עד להפלא. ותחזי ראשית דרכם להדביק לבות כל יושבי גליל לאחד, לבל יחלקו עוד לדעות וצדדים שונים, וירדוך את העם ללכת בארחות מוסר ובמסלות ישירות ותמימות מאד, וישם חוק ומשפט לאנשי הצבא לבל יתנהגו כפראים ושורדים. ויבחר עצת שבעים אנשים ידועים ונכבדים, לשפוט בכל דבר יקר וגדול ושבועה אנשים אחרים הפקיר בכל עיר לשפוט כל דבר קטן. ויחלק את מספר יושבי הארץ לשני חלקים, וירם ממנם שתי מאות אלף חלוצי צבא, ויכן מאת אלף מהם לצאת למלחמה לקראת האויב, ומאת אלף יעברו את השרה להבין תבואות וצידה ללוחמים. ויתן עליהם ראשי צבא גדולים וקטנים, וילמדום את מלאכת המלחמה בכל אופן היותר טוב ומועיל, כדרך כל עמים מלומדי מלחמה ואחווני נשק, ויעג בהם מוסר טוב וסדר נכון לערוך מערכה ברעת וכשרון. ובזמן קצר נתעצבו הגדודות השובבים לחיל עצום ואוור ומלומדי קרב. וששים אלף

אלף מנחם עמדו תמיד נכונים ותגורים למלחמה, והשאר עתידים לבוא אם יקראו למלאות חסכון הראשונים. ושש מאות איש היו תמיד עם יוסף לשמור את ראשו.

ויחזק יוסף את ערי המדינה היותר יקרות בחומות ובסוללות ושאר בניני מבצר, וישם בהן אוצרות מזון ומחיה, וישם עיניו גם על המערות אשר בין ההרים בגליל התחתון להיות לו למסתור ומחסה בעת הצורך. ויאות לשודדים או למורדים הפשוטים שם, לתת להם סך קצוב לחורש אם ימנעו מכבוא לגבוליו. — ותהינה כל ידים עמלות במלאכה בכל ארץ גליל, ובימים לא כבירים עמדה כל עיר חוקה וכל יושביה חגורים ומוכנים ללחום נגד האויב. — ואת פעולת חריצות מעשי יוסף בכלל. אולם רבים היו הקושיות והמפשולים המונחים בדרכו טרם הגיע אל תבליתו, כי ריביות וקטטות רבות היו לו עם אוהה ראשי ערי גליל המקנאים בגדולתו, ולא אבו לשמוע לו ולעזור לו בהכנותיו, וישכרו עליו רוצחים להרגו בסתר, וכמה פעמים חיוו תלואים לו מנגד, אך יוסף ידע תמיד להמלט ע"י אומץ רוחו או ע"י ערמת לבו ותחבולותיו. ואיש אחד עמד לשטן לו יותר מכלם, הוא היה יו ח נ נ ראש העיר ג' י ס ק לא אשר בגדולותיו הרבים אסף הון ועושר רב ובוה צלחה לו לחטות אליו לב המון העם, ויכן יוחנן לבנות חומות חזקות סביב לעירו, וישם בלבו להיות שליט ומושל לבדו על העיר ועל סביבותיה, על כן צרה עינו לראות גדולת יוסף ותקפו, ויהי לו יו ח נ נ למגרת רוח, ויתן מכשולות רבים לפניו, ויסת את גדולי העיר למרוד ביוסף, וישכור אנשים להרגו. אולם גם משטן הזה נמלט יוסף ע"י גבוריו שומרי ראשו ובכח חכמתו ותבונת לבו, עד שמע יוחנן לקולו ויעש ככל פקודותיו, אך בלבו טמונת שנאתו ליוסף.

והנה בצאת יוסף מירושלים, וישלחו האקנים יועצי העיר שני אנשים ידועים עמו ושםם יועזר ויהודה ממשפחת הכהנים לעמוד לימינו בעצתם, ויתנו להם הבחירה להשאר תמיד אצל יוסף או לשוב ירושלימה, כפי אשר ימצאו מעמד הדברים. עתה כאשר חזקה יד יוסף בארץ גליל, וישלח את שני האנשים האלה לירושלים, להביא

לחביא שם את המעשרות אשר לקחו בגליל לחלק לכהנים. והוא עמד
 גערים לעשות הכנותיו, ויחזק עמו תמיד אחיה אנשים משבעים
 הוועצים, לכבדם ולהטות לבם אליו, ולמען לא יעשה מאומה מלבן
 כי אם בעצתם ובהסכמתם. — ויוסף נשבת כמה פעמים ממלאכתו
 ע"י גדודי הרומיים וגדודי המלך אגריפא אשר פשטו בארץ, ויהי חזם
 יבואו עד מקום סימניאס, ויוסף היה או בעיר ההיא. ויצא
 יוסף לקראתם ויך אתם ויגרשם ויחזק את אוצרות בר ומחיה הנצברים
 בעיר קטנה סמוך לפטולומיס בער בירניסא אחות אגריפא.
 ויהיו לו לשלל על פישפט מנצח במלחמה. ויקנאו אותו גדולי גליל
 על אודות הנצחון הזה, ויתנו מוקשים חדשים לפניו, ויפתו את העם
 לאמור: בוגד בכם יוסף ומבקש לססור את ארצכם ביד אויביכם.
 ואספו אנשים ריקים להרוג את יוסף, ויתנו שוחד לשומרי ראשו
 ויעזבוהו. ויהי בלילה ויקפו המורדים את ביתו, והוא שוכב על משכבו
 נישן, והנה שומר אחד אשר נשאר לו נאמן הקיץ את יוסף, וימדה
 ויצא מפתח אשר אחורי הבית, וירץ אל העם אשר ברחוב העיר, ויפול
 לפניהם ארצה ויבקש ויזעזע להם להציל את נפשו מיד הרוצחים, ויירד
 לב העם לחמלה עליו, ויקומו ויגרשו את המורדים ויצילו את יוסף.
 וידבר שר הצבא הזה עוד אל עסתרץ דברים נמרצים, ויזכירם על
 כפיית הטובה להיותם נפתים ממקנאיו לחשוב עליו רעה, מדי
 הוא עמל ויגע בכל מאמצי כחו לטובת המדינה. וישבעו לו העם
 להיות נאמן לו אם יוסיף לשמור על שלומם וטובתם. — ובכל זה
 לא נחו מקנאיו מחריח את העם למרוד בו, ויקשרו עליו עוד פעמים
 רבות, וישימו לו עלילות דברים להאשימו בעיני העם, ויביאורו במצור
 נמצא עד כמעט נצח רגליו, לולא ידע יוסף להנצל תמיד בכת חכמתו
 ותרומתו, עד קפא ויתעורר ויכניע כל המתקוממים עליו.

פרק אחד עשר

וקני ירושלים מתיעצים להסיר את עסתר מפקודתו.
 111111 איש מויסות אשר חסית לחזק את סבצר ג' יס קלא עוד
 חורש

חורש רעה על יוסף להורידו מגדולתו ולהתנשא תחתיו על ארץ גליל . וישלח את אחיו שמעון ואת יהונתן בן שושן ויתן עמהם מאה איש מאנשי גרודו לבוא לירושלים , לרברעם אוהבו ר' שמעון בן גמליאל התנא הגדול אשר היה נשיא וראש המדברים בעצת הזקנים . וידברו המלאכים עם ר' שמעון ב"ג ויבקשוהו להסיר את יוסף מפקודתו בארץ גליל ולשום תחתיו את יוחנן . וילך ר' שמעון ב"ג אל חנן אחד מראשי העיר ואל יהושע הכהן הגדול ואל שאר הראשים ויבקשם למלאות רצון המלאכים וימאנו הראשים האלה לשמוע לקולם . אך חנן לקח אחריו בן שוחר רב מהמלאכים ויט אחר דעת ר' שמעון ב"ג . ויפקדו את יהונתן ויחנניה שני פרושים מופלגים בתורה , ושני הכהנים יגזורו ושמעון לעשות כל יכלתם להשחית את יוסף ולהרדח אנשי גליל למרדור בו ולהרגו או להביאו חיים לירושלים . ויכתוב אבי יוסף אל בנו בעצת אוהבו ישוע בן גמלא , ויגל את אונ מכל אשר געשה בירושלים , ויתחנן לו לשוב אל בית אביו . ויהי בנסוע צורדי יוסף הנזכרים לגליל , ועמדם גרוד אחד מאנשי מלחמה בעלי גליל , ויאזור יוסף את חילו לקום נגדם בחזקה , ויאסוף אליהו כל אנשי בריתו , וילך עמם ועם שמונת אלפים רגלים ושמונים רוכבים בסוסים , ויבוא אל מקום קבולא סמוך לעיר פטולומאים , ויחן שם לשמור ולדעת מה יעשו הרודפים הבאים עליו מירושלים . והמה כבר כתבו לער סיפפורים גדרה וטבריא , וירדחו את יושביהן למרדור ביוסף . גם אל יוחנן שלחו לגים קלא ויבקשוהו לבוא אליהם עם אנשי חילו , ולחבר אותם עם אנשי צבא הערים האלה . ואחרי כן באו צירי ירושלים לארץ גליל . ולמען לחוס על נפשות אדם ולהגיע מהרה אל תכליתם , וישיתו פניהם על הערמה , ולא ידעו את יוסף כי ערום הוא וכי ערום יערים יותר ממנם . — ויכתבו אליו דברי שלום ויודיעו לו כי באו הגז בפקודת זקני ירושלים לפשר דברי חייבות אשר בינו ובין יוחנן , ולהביע את יוחנן לשמוע לקול יוסף ; אך בתחלה יש להם שאלות לשאול ליוסף על כן שחרוהו לבוא אליהם , כי אין מקום בעיר הקטנה להם .

לחם ולצבא רב אשר עמדם, אשר על כן לא באו המה אליו. וישלחו את האגרת ביד איש אחד מאנשי צבאם ליד יוסף. ויכר יוסף את ערמת חבטים, וישנה את טעמו ויקבל את השליח באהבה וחנינה, ויקראו לאבול עמו על שלחנו, וידבר עמו כדבר איש אל אוהבו ורעו, וכאשר קמו שאר המסובים מן השולחן, וישאר שם יוסף ואיש המשולח, יתן לו יוסף עשרים דרכמונים לצידה לדרך, ויעש כשמת מאוד בצרת אשר קבל. ויטב לב השליח ויתן תודות רבות ליוסף. וירא יוסף כי אוהב כסף הוא, ויבקשו לאחר עור עמו ולשתות עוד איזה נוסות יין ולקבל עוד מתנות ממנו. וישת השליח וישכר, וידבר בשכרותו ויגל את און יוסף מכל הדברים אשר התנכלו עליו אנשים הבאים מירושלים, מקטן ועד גדול. ויכתוב יוסף גם הוא בערמה תשובה לצירי ירושלים לאמור, „שמחתי מאוד לשמוע בואכם בשלום גליל, למען אוכל לשוב לירושלים כאשר נכספה נפשי, ואני כבר אני בא אליכם לראות פניכם לולא עצרני הצורך והרחק, כי עלי לשמוך על פלא קידוש הרומי אשר פשט בגרודיו בסביבות המקום הזה, על כן לא אוכל לבוא עליכם עתה. לכן אשחר פניכם בואו נא, אהם אלי ונתראה פנים במקום הזה“. וישלח את האגרת ביד השליח וישלח עמו שלשה אנשים מיקרי גליל, ויצוו לדרוש בשלום אנשי ירושלים, ולהקשיב ולהאזין על כל מלה אשר ידברו. — ויראו צירי ירושלים כי לא צלחה ערמתם, וישלחו שנית מלאכים אל יוסף ויצווהו בשם וקני ירושלים לבוא אליהם בקרב שלשה ימים לעיר גברות. ויסעו וילכו בתוך ימים האלה בסביבות מקום תחנותם וישמעו את דבי וישיבהן המהללים את יוסף ואת מעשיו. ויוסף הלך ליטבתה עיר בצורה ויקח אתו שני אלפים איש, ויכתוב אל מלאכי ירושלים לאמור: הגני מוכן לבוא אליכם אל כל מקום, אך לא לעיר גברות וגויסקלא, כי יראתי מפני המורדים והבוגרים אשר שם. אז התעצו יחדו מלאכי ירושלים ויגמרו בעצת יוחנן הגויסקלא, לשלוח מכתב לכל ערי וכפרי גליל, לקבוץ שמות כל המתאוגנים בממשלת יוסף, לשלוח מכתב בקשה אל וקני ירושלים כתוב וחתום בשמות כל אלה, למען יגורו הוקנים על יוסף דין מורד ובוגר בארץ מולדתו

מלדתו. ויודע הדבר אל יוסף וימהר וישלח בלילה מאתים איש מאנשי צבאו לשמור כל הדרך מן גברות אל ארץ גליל, ולתפוש כל איש אשר נושא אגרת. ושש מאות איש שלח לגבול גליל לשמור הדרך המוליך לירושלים. אחרי כן שלח לקרוא כל אנשי צבא גליל לחגור בבלי מלחמתם ולהתיצב אצל גברות. והיו במחרתו וירא יוסף ורגה כל אנשי חילו נקבצים ויכסו כל עין המישור, וילך גם הוא אליהם עם אנשי בריתו הנאמנים לו, ויצו לאנשי צבא לכל יתגור מלחמה עם אויביו. וקם יוסף וילך אל העיר אשר שם התגוררו מתקוממיו במבצר לחזקתו עליו ולתפשו. ולא הלך יוסף אליהם רק בא בתחלה אל בית מלון אורחים לנוח שמה, ויעש זאת אך למראה עין. כראות מלאכי ירושלים כי רחק יוסף מאנשי חילו, וילכו אליהם וידברו סדה על יוסף להריח לב אנשיו לעווב אותו. ולא שמעו בעלי מלחמה לרבריהם, ויזהרום להתרחק ממנו. אז בא יוסף ביד רמה, ויקרא לאנשי צבאו את האגרת אשר כתבו לו המלאכים לאמור, „באנו לפשד דברי ריבות אשר בינך ובין יוחנן“, ואמר יוסף: עתה כאשר עיניהם רואות כי אנשי גליל חפצים בי וכי ישרו בעיני העם אדחותי ומעללי, עתה אין עוד צורך להם לעשות פשרה, ויכולים ללכת ללכת ללכת. ויעמדו מלאכי ירושלים בושים ונבלמים, ויקרא עוד יוסף לאנשיו איזה אנחות אשר תפשו אנשיו שומרי הדרך מיד השלוחים מלאים שמנה וסרה על יוסף, ויקצפו אנשיו מאוד ויבקשו לגפול במלאכים להכותם, וימהר יוסף וירכב על סוסו, ויפקד לחילו ללכת אחריו לעיר סוגאני, וילכו עמו כרגע. משם שלח יוסף מאה אנשים מנכבדי הארץ לירושלים, לבקש את עצת הזקנים לקים את יוסף בפקודתו בארץ גליל. — וילך יוסף לעיר יפו. ושם באה אליו אגרת אחת מאחוזת מאהביו אשר בטבריא להודיע לו כי באו שם מלאכי ירושלים וכי רבים מאהביו חפצים שיבוא יוסף גם הוא שמה. וימהר יוסף לטבריא, וישנו המלאכים את מעמם לעיניו ויקבלוהו בשמחה ובאהבה, אך בקשותו לאמור: הנה מחר שבת קודש ועתה פן תשבת המנוחה על ירך, לך נא אל מקום אתר לשבת שם ביום חשבת. ויואל יוסף וילך אל עיר הסמכת סריגיא. והיו ביום חשבת בתותם בבית תחפלה, וימתיקו סוד על דבר

דבר יוסף, וידבר יתונתן רעה וסרה עליו, ויעזר את לב שומעיו להסיר אותו ולבחור שר צבא אחר על ארץ גליל. ויטו אחריו רבים מיושבי טבריא. ויוסף שמע עיי מרגליו כל אשר נעשה, וישכם לבוא לטבריא בבקר למחרתו, ויחדרו מפניו כל שונאיו, ויתחכמו עליו בתחבולות רבות להרחיקו משם, ולא צלחה בידם. ויוד היום ויגזר חנניה הפרוש צום ותענית על כל העם, לבקש רחמים מן השמים להתצל מאלחמה הכבדה העתירה לבוא לארץ, ויקרא את העם להתאסף ביום מחר לבית התפלה לבוש בבגדי צום ותשובה, בלי חרב וחגורי מלחמה. וישלחו המלאכים בסתר אל יוחנן לעיר גיסקלא לבוא מהרה לטבריא עם מספר רב מאנשי חילו. ויתאסף העם בבית התפלה, ויבוא גם יוסף בתוכם וחרב חגורה לו מתחת למדיו, ויקח עמו שני גבורים מאנשי בריתו הנאמנים לו, וגם המה חרבים חגורים מתחת לבגדיהם. ויעמוד ישוע אחד מראשי העיר בשער בית התפלה, ולא הגיח לבוא לתוכו רק את יוסף לבדו, ואת אנשיו הרחיק משם. והיו ככלות עבודת אלהים, ויבא ישוע אל יוסף וידבר אתו משפט, ויבקש מאנדין וחשבון על אודות האצרות המלך אנריפא אשר לקח, ויען יוסף ויאמר: הגה נתתי אותם ליד קאפילוס סגן המלך וליד עשרה אנשים אשר עמו לשמור את האצרות. ויענו האנשים האלה: כן הרבר. וישאלו אותו עוד משטיניו לאמור: איה העשרים חתיכות זהב אשר לקחת מבית המלך? ויען יוסף: הגה נתתי אותם למלאכים אשר שלחתי לירושלים צידה לדרך. או הרים ישוע את קולו ויקרא ליוסף: חוטא ורשע המפור כסף הקהל לצידה לדרך למלאכיו! ויען יוסף ויאמר: אם עול עשיתי, הגני מוכן לשלם מכספי. וילווה העם על העלילות אשר שמו הראשים ליוסף, וידברו נגדם בקול גדול. ויצו יתונתן להמון עם לצאת מבית התפלה, למען לא ישביתו החקירות והשאלות אשר נעשו לפי המשפט. ויצא העם ולא נשארו בבית התפלה כי אם ראשי העיר לברם. והנה איש אחד בא מחוץ וילחש באוני ישוע לאמור: בא יוחנן מן גיסקלא. או החל יונתן לדבר עם יוסף עזות, ויאמר לו: בן מזה אתה, יען כי עשית מעשי עריץ במדינה הגם כי לא עשית כסף הקהל. וברגע וזנפלו איזה אנשים על יוסף להפשו,

וימחר יוסף ויאהז את חרבו וילחם בעד נפשו בכח גדול, וגם המון העם מהר לעזרתו, ויצא יוסף ומלט, ויקח אניה קטנה אשר על שפת הים ועבור במים ויבוא אל העיר סרכוניה.

או שבו מלאכי יוסף מירושלים ויביאו לו בשורה טובה כי קיימחו הזקנים בפקודתו על גליל, כי קמו העם בירושלים על ר' שמעון ב"ג ועל חנן, וילוו עליהם על כי עשו מדעת עצמם ולא ברצון שאר הזקנים לדרוף את יוסף, והיו הזקנים האלה נלחמים להשיב את הדין אשר גזרו על יוסף. וישלח יוסף ויודיע את הדברים לל אנשי הגליל, וישלח ליר המלאכים המתקוממים את האגרות הנסתבות להם מוקני ירושלים, שימהרו לשוב שמה. — והגיעו יחדיו המלאכים האלה ומתיקו סוד עם ראשי הערים, טבריא וגברות, וישלחו עוד שני מלאכים לירושלים לשמוע על יוסף ולהרשיעו. ושמע יוסף את הדבר, ויצב שומרים על הדרך ליתודה, ויתפשו השומרים את יונתן ואת חנניה. הנה הצירים הנשלחים, ויבאום אל יוסף ויתגם בבית המשמר. אחרי כן שלח יוסף פקודה ליושבי טבריא לאמור: הסירו את כלי מלחמתכם ונחו, כי לא להועיל תשביתו את המנחת, ולא אבו לשמוע, ויענו עוזות ויצחקו על יוסף. ויבוא יוסף עם חילו על העיר ויכבוש אותה, ויתן עשרת אלפים מאנשי צבאו אל העיר לשמרה ולהחזיק את השלום ומנחתה. ואת ראשי המסיתים והמורדים לקח וישלחם אל המבצר יודפת, ואת מלאכי ירושלים שלח עם גדוד אחד המלווים אותם לשוב לירושלים. ואחר צות יוסף לאנשי צבאו להשיב ליושבי ערי גליל כל אשר שללו מאנם. ונתשקוט הארץ גליל ביר יוסף.

פרק שנים עשר

מלחמה עם אנשי המלך אגריפא. היהודים מתאזרים למלחמה גדולה עם הרומיים.

ויהי יוסף בשקט ושלום מאיביו אשר בתוך המדינה, ולא יכלו עוד להתעולל עליו עלילות, על כן הוסיף לעשות מלאכת ובהיותו בלי משכית. גם יוחנן שב לגיס קלא ולא היה עוד לשטן לו אולם

אולם בכל זה נשבתה מנוחת הארץ בכללה : כי חלק לבות יושביה לצרדים שונים, וראגה שברה לבם מפחד האויבים העתידים לבוא מחוץ מבלי יכולת בידם למנעם מכאן לגבולם . וראשי ערי גליל ראו את משבתם לעיניהם אם יכנעו לאנשי יהודה המורדים ברומיים , כי היו תהייתה עריהן הראשונות אשר יפלו עליהן האויב במלחמה . על כן בקשו יושבי צפורה עוד הפעם את קיסר טיוס גאללוס סגן הרומי לבוא לעזרתם לנאלם מפקודת יוסף , לבל ירחם לצאת עמו למלחמה העתידה . והנה אך שמע יוסף השמועה הזאת , ויקדם לבוא עם חילו לפני גאללוס הנרפה במלאכתו , ויקח העיר המורדת בחוקה . וישמחו אנשי הצבא במפלת תושבי העיר הזאת הגאיונים , וישללו אותם וירצחו בהם . ואף אמנם געשה זאת שלא ברצון יוסף , בכל זה קמו עליו אנשי גליל לעשות בו נקמה , ולא נמלט יוסף מידם כי אם בתחבולה , כי הוציא קול לאמר : הרומיים הקריבו לבוא מעבר לעיר מורחה . וינוהו היהודים . — וגם אנשי טבריא החלו עוד הפעם להתאונן וידבקו במלכם , על כן שנואים היו בעיני עם הארץ האוהבים להיות חפשי מעול המלוכה . וישלחו תושבי העיר אל אגריפא , ויקראוהו לבוא אליהם . ויכתוב אגריפא אליהם תשובה ותפול האגרת ביד מרגלי יוסף אשר העמיד בכל הדרך . אך לא אבה יוסף לענוש את העיר עוד הפעם , ויעזוב את שלוחי העיר ללכת אל אגריפא ולשוב , למען הראות לאגריפא כי לא ירא משנו , או למען מצוא חן בעיניו . ויוס טוס אחד מראשי עיר טבריא , אשר הרבה להרחיק את העם למהומה , לא בטח לבו להשאיר בעיר מפחד יוסף , ויעזוב את העיר וילך אל אגריפא . — או באו אנשי צבא גאללוס הרומי וינוחו על עיר צפורה . וימהר יוסף לצאת עליהם , וילחם על העיר בחזקה , ויקח את קצה העיר בסערה , אך הרומיים גברו עליו ויגרשוהו אחור , וינצחו עליו גם על פני השדה . ויקרב גם מחנה המלך אגריפא תחת פקודת שר צבא סיליאס ויחנו בסביבות העיר יוליאס , ויסגרו את הדרכים בעד אנשי גליל , ולא הניחו להמציא אליהם מזון ומחיה . ויפן אליהם יוסף בכל תוקף זרוע אנשיו , ויערוך מערכה לפנייהם , וישם את האורב מאחריהם לנפול עליהם פתאום בעורף האויב . ויהי כאשר עשה יוסף בערמה להגנף מאויביו ולנוס למען ירוצו אחרי

אחריו והאורב יפול עליהם מאחריהם, ויפול מן הסוס בחפזו לרכוב וילחץ את ורוע ימינו, ויגדל הכאב ויביאנהו אנשיו אל כפר הסמוך ונקרא כפר נחום. וישכב שם בלילה ויאנש בחולי קדחת, אך באשמוות הבקר ויחי מחליו, ויביאנהו אנשיו אל העיר טריכיא. כשמוע סיללאס את שבר יוסף, ויערוך לקראת חיל יוסף וילחם אתם בחזקה, וכמעט גברה ידו להכותם עד תומם, לולא הערים יוסף לשלוח אנשי צבא בים וללחום בעיר יוליא מצר המים. על כן עזב סיללאס את המערכה, ויפן וילך לעזור את העיר יוליאס ומחנה יוסף נמלט. זה מעמד ארץ גליל כבוא אספסינוס שר צבא הרומי הגדול, ומלחמה הנוראה התחלה להיות עם הרומיים.

בעת הדיא ושוורד אחד גדול ושמו שמעון בן גירות מבחיל כל סביבות המחוז אקרבת נא בגולותיו ומעשה עריצותיו, ותדו ידו חזקה מאד, עד כי פחדו ממנו בקרית ירושלים. וישלחו משם אנשי צבא וילחמו בו ויכו ויפזרו את גזריו, אך את שמעון לא תפשו כי ברח וימלט למבצר ססאדא אשר אחוז בו חביריו השוודדים, וירב עוד להשחית את סביבות העיר באין מעצור ובעוות מצח, עד כי נפל באחרונה ליר הרומיים. כאשר נספר במהלך דברי הימים האלה.

ויהי כבוא אספסיאנוס עם חיל רומי עצום ורב להתחיל המלחמה עם היהודים, והנה הומיה ורעש גדול וחזק בקרית ירושלים עד האלהים מקצה אל קצה, כי נעשו שם הכנות גדולות ונוראות אשר לא נראו כמותן בעיר מימי התנשקה הקריה הגדולה והנורעת קרטנא למלחמה עם הרומיים עד היום הדיא. ויבנו את חומות ירושלים גבוהות ובצורות בשמים, על פי פקודות ראש העיר חנן. והמלאכה נעשתה בשקידה רבה ונפלאה, כי עמלו הכונים בכל מאמצי כחם לעשות מבצר אין כמוהו, כי להגן בעד חירות הארץ הם עושים. וכל חרשי עץ וברזל עבדו יום ולילה ולא ישבותו להכין קשתות וחרבות וחניתות ומגינים וכלי נשק עד אין מספר, לאזור ולחגור את נערי יתדה המתאווים לצאת למלחמה נגד אויביהם בכל חשק לבם, וילמדו לדרוך קשת וכל דרכי מלחמה בכל אופן המועיל, ולא ייגעו ולא ייעפו בלמודם. ויהי רעש המלחמה נשמע בעיר מבקע עד ערב, והעם חפצי קרב הלכו ורבו עד למאד, ולא הסוּאן לאנשי עצה ותבונה הדוראנים לאחדית הרעת העתידה.

העתידה לבוא עליהם, והנערים שחקו על הזקנים ועל כל מורד לב, וילעגו על כל מבקשי שלום, ויקראו קול גדול: מ ל ח מ ה מ ל ח מ ה ברוכים ואין שלום! . גם על האותות והנפלאות אשר נראו ונשמעו בעת ההיא המבשרות עתידות רעה, גם אל אלה לא שעו המון העם, אף אמנם כי דרכם להאמין בדברים כאלה בימי קדם, ויאספו אוון למבקשי שלום המזכירים אותם באותות האלה, למען יפחדו ולא יהיו נמהרים במעשי מלחמתם. ואלה הם מראות הנפלאות אשר ספרו פעם אחת נראה כוכב אחד בשמים ברמות חרב והוא ארום כדם. ופעם אחרת זרחה השמש בחצי ליל פסח שעה אחת על בית המקדש. ופרה אחת הנקרכת לעולה על המזבח ילדה עגל. גם שער הגדול אשר בחצר המקדש למזרחו, אשר לא יוכל להפתח כי אם בכח עשרים אנשים, נפתח מאלף בחצות הלילה. ובאיוה ימים אחר זה נראו בשמים כמה רכב ברזל ומערכות מלחמה עוברים ונוסעים כעננים. וברגע אחד הבא אחר זה נשמע קול קורא מהיכל הפנימי לאמור: קומו ונסעו מה. אלה ועוד נפלאות אחרות יספר יוסף בעל דברי הימים. — ופתאום (מס' יומא דף ל"ט) אמרו: ה' ארבעים שנה קודם חרב הבית, לא היה גדר עולה ליסין, ולא היה לשון של זהרית מלבן, ולא היה נר מערבי חולק, והיו דלתות ההיכל נפתחות מאליהן, עד שגער ברוך ה' יוחנן בן זכאי ואמר, היכל היכל מפני מה אתה מבעית את עצמך ויורע אני כך שסופך ליחרב.

מכל אלה האותות המבשרות עתידות רעה לא פחדו המקנאים תאוהבים ללחום עם הרומיים, ויאמרו: הן הארץ חוקה והעדים בצורות בשמים, ונחנו מאמצים כל כחנו לעמוד נגדם בלב אריה, עד גבול יכולו כל בעלי זרוע וברבות הימים המה יכשלו ויפלו ואנחנו נקום ונתעורר. — הן מה' היתה נסכה להחזיק את רוח הורונים, ללחום עם גוי עוועזים ונורא הבוכשים את כל עמים גדולים ועצומים מכלי אשר יכלו לקום מפניהם, אף כי עם קטן ודל כיהודים. הן זאת אצבע אלהים, כי כבר נגזרה הגזירה מלפניו לשום ארץ ישראל לשממה להחרב קרית ירושלים המפוארה והמהוללה, ולתת בית חסדת המקדש הגולה והגשנבה לשרפת אש, ולהפץ עם סגולתו על פני כל קצוי ארץ.

ספר ששי

ידבר ממלחמות היהודים עם הרומיים, ומבוא ירושלים במצור
מפני האויבים, כחרבן העיר ושריפת בית המקדש.
(מן ג' תתכ"ו עד ג' תת"ל)

פרק ראשון

אספסיאנוס (הוא אספניוס) שר צבא הרומיים.

אחרי כל ההכנות הגדולות והנוראות הנעשות ביהודה לצאת
לקרב נגד הרומיים, אבדה כל תקות שלום וסרה כל תוחלת מנוחה
מארץ הזאת, והמלחמה נכונה ועתידה באין מעצור. והנה בהיות
היהודים עתה חלוצי צבא וחגורי מלחמה יותר מבתחלה, לא עלה עוד
על דעת קיסר טיוס גאללוס להכניע אותם תחת שבט מלכות
רומי ע"י דברי ברית וריצוי, וירא וידע כי קצרה ידו מבוא עליהם ביד
חזקה. וישלח מלאכים אל קיסר נירון להודיעו מעמד הדברים
ביהודה. וימצאו מלאכי גאללוס את הקיסר במקום חדרה אכאיה.
והוא שם בתוך המיות השחוק ושאון התענוג וכל חשק לבבו ראכור
כנמר. ונירון בשמעו את השמועה כי נגפו הרומיים לפני היהודים ויחד
אפו מאוד, כי לא נעשה כזה בכל ארץ ומדינה לנצח על עם האדירים
ולוכדים האלה, וישם כל לבו ונפשו לבוא על היהודים בכל תוקף
ועז ממשלתו לחשיתם ולהשמידם. ואחרי המתקן סוד ועצה עם
חכמיו ויועציו, ויבקש וימצא את שר צבא הגדול אשר לאל ידו
להכניע את יושבי ארצות קדם המורדים במלכות רומי: אספסיאנוס
אשר שמו נודע אחרי כן בן קיסר רומי (כי מלך אחר נירון) ואשר
כבר מהולל שמו בין גבורי חיל הגדולים ע"י נפלאות מעשיו
במלחמותיו בארץ גרמניה ובארץ בריטניה, והוא האיש
הנבחר לעשות מלחמה ביהודים להפילם ולשחתם. ומהר נסר הגדול
הזה

הזה לקבוץ כל מחנות רומיים הנתונים לו וצבאות שאר העמים הבאים לו לעזרה, ויעבור עמהם את לשוניהם היל ל יס פונט לבוא משם דרך היבשה אל ארץ יהודה • ואת בנו טיטוס שלח לעבור בים התיכון לבוא לא אלכסנדריא במצרים לפקוד על צבאות הרומיים אשר בארצות קדם, להוליכם אל ארץ סוריא ובקרוב ימים לא כבדים בא אספסיאנוס לאנטיוכיא, ושם התחבר אליו אנריפא המלך עם צבאות חילו • וילכו אל העיר פטולומאיוס ושם בא גם טיטוס, ויתאספו יחדיו כל צבאות המלחמה כאיש אחד • — ויהי מספר הצבא שלשים אלפים איש ורוכבים בסוסים ודורכי קשת, מלבד מספר רב מאוד עבדי מלחמה אנשי ורוע, אשר אינם מלומדי חרב כראשונים • — ויהי בהתאסף יחד כל מחנות הרומיים, וישלחו יושבי עיר צפורי מלאכים אל אספסיאנוס ויבקשו אותו לשלוח מקצה אנשי מלחמתו אל עירם לחנות שם למען יגיעו עליהם מפני המורדים, וישארו נכנעים ונאמנים למלכות הרומי, וישמח אספסיאנוס בדבר הזה, וימהר וישלח את שר העם (פלאקסטריבון) פלאקידרוס, ועמו ששת אלפים דגלים ואלף רוכבי סוסים, ויחנו בתוך העיר צפורי ובמקומות סביבותיה • וירא יוסף את העיר הנבוכה מכל ערי מדינת פקודתו אשר על ידיו נעשתה למבצר גדול, כי באה עתה ביד הרומיים, ויחרד ויצא לבו • ולשווא עמל ויגע ויעש מעשים לשוב לקחתה מיד האויבים ולא יכול, אך הרע לעשות תחת להיטיב, כי הבעים את הרומיים, ויעשו נקמות בסביבות העיר ויחריבו אותם ויבו את יושביהן וישרפו את בתיהם ויקחו את רכושם, והנמלטים מהחרב נסו ונמלטו אל מבצרי ארץ גליל, וישכנו שם באפס תקוה • — ופלאקידרוס ראה כי צלחה לו בתחלה, וירם לבבו ויעל על דעתו לנפול פתאום על המצודה יודפת הבצורה והוקה עד מאוד, ולקחת אותה בלאחר יד, למען לקדם בטוב את פני המלחמה, ולעשות לו שם גדול, וימהר ויחיש את מעשהו • אולם לא ידע פלאקידרוס את רוח העם היושבים בה כי עז היא, ובקרוב ימים מעטים ויהיו לאפס כל מומותיו, כיושביו יודפת יצאו לקראתו בחיל וכח, ויערכו נגדו מנרכה, וינגף מפניהם וינס •

אז

או קם אס פסיאנוס עם כל חיילותיו, וילך הלך וקח
 לארץ היהודים. ויראו יושבי הארץ את תהלוכות מחנות הרומיים,
 וסדר מערכותיהם ואופן תנועתם, ודרכי מסעם בכל אנפיהם לפי הגלם
 והגשר אשר לפניהם, הרגלים קלי נשק והרגלים כבדי נשק, הדוכבים
 בסוסים קלים וכבדים, ואחר כל מאה ומאה הלכו עשרה עברים נושא
 קורות ואהלים ובלי משחית החומה, ואחריהם חרשי עץ לברות היערים
 ולסלול הדרכים, ועירים וחמורים באין מספר נושאים הצידה וכל
 מחסור עם המלחמה, וכלם על סדר נכון, מחנה ומחנה לברו תחת
 פקודת הראשים אשר עליהם, משנים ושלישים. — ויראו העם
 ויתמהו. ויוסף עודנו אחוז במערכתו בסביבות העיר צפורי
 בבוא חיל הרומי עצום ורב עד לגבול ארץ נליל, ותפול אימה ופחד
 על יושביה, וימהרו לעזוב את שדה המערכה, ויעזבו את יוסף עם
 האנשים המעטים אשר נשארו עמו. ויברח גם הוא וימלט לעיר
 טבריא. וירא אס פסיאנוס את חדרת אנשי נליל וימהר
 לגפול על העיר גדולה לקחת אותה בפתע פתאום. וידע אך החל
 ללחום בה, ויפתחו לו יושביה את שערי העיר ויבוא בה, ויתרגו כל
 תופשי כלי מלחמה אשר בתובה, וחיל הרומיים בווי ושרדו כל בתי
 התושבים באין חמלה, ואשר לא בווי שרפו באש, ותעל הלהב ותיקד
 כל העיר ותהי למפולת אפר.

ויושבי טבריא מלאו רוח יגון ודאגה בראותם האויבים העצומים
 הולכים וקרבים, ויתעצבו מאד לראות את יוסף שר צבא נליל ברת
 וימלט אל עירם, וידעו כי נואשה תקותו להלחם בעדם. וגם אמנה
 היה יוסף במצוקה גדולה כי ראה את האויב נגש בגבול מדינת
 פקודתו, ואנשי חילו עזבוהו והנשואים עמו בא מורך בלבבם, ולא
 ידע יוסף מה לעשות ברגע זו. ויכתוב אגרת אל וקני ירושלים ויודיעם
 את מצב הרברים בגליל, ויספר להם בפרטות את עוצם חיל הרומיים
 ודוב נשקם והכנותם הנשגבות עד מאד, וישאל מאת הזקנים לפקוד
 עליו מה לעשות, כי לא יעשה דבר כי אם על פיהם. ויוסף עשה וזאת
 בתחבולה, למען לא יחשבו לו לחטאה על כי רפו ידיו מעשות דבר
 נגד האויבים, עתה יאמר, חלא על פקודת הזקנים אני אחיל. והנה
 בחיותו

פקודות
 וקני

בדעותיו אוהב את השלום, ולא חפץ במלחמה עם הדומיים והאדירים, לכן גלה את און הוקנים מגורל כח ורוב עצם מחנה האויב, למען יתיאשו ממלחמה עם העצומים ממנם, ויחתרו לבוא עמהם בבית שלום. וגם חזל להתיצב נגד האויב, למען ימהרו לקרוב לגבול ארץ יהודה, ולהפיל אימה על ראשי ירושלים. אולם תקותו נכזבה, כי מרם באה אליו תשובת הוקנים עבר עליו הלחץ לאחוז חרבו נגד הדומיים ולעשות גבורות ונפלאות, תגם כי לא לתועלת] . כאשר נספר בפרק הבא .

פרק שני

האויבים צרים את המבצר יורפת . יוסף ויושביה גלחמו בעדה בכל גבורת מלחמה . המבצר גלכר ונחרב , גם יפו ושאר ערי גליל גלכרו ונחרבו .

יוסף עודנו בטבריא מבלי לדעת מה לעשות, וירא כי האויבים סוללים הדרך לבוא עד העיר תבצורה יורפת, וימחר וילך שם להלחם בעדה . והמבצר הגדול הזה עמד בין תלפיות סלעים גבוהים, וסביבותיו יערים גדולים ועבים, עד לא יכול לעבור שם רגל אדם, ויבסחו עליו אנשי גליל הנמלטים שם יותר מעל כל כח וזרועותם . אולם בראותם כי הדומיים בקרדומותיהם יכריתו עצי העיר, וגם סוללים את הדרך וישפכו עפר עד למעלה לעבור על ראש הסלעים כעל שדה מישור, ויחדדו יוצא לבם, ותהי ואת תנחומתם כי בא יוסף גבור חיל לעירם להלחם בעדה . והנה איש אחד הבורח מן העיר אל הדומלים, הגיד לאספסיאנוס כי בא יוסף לעיר . וישמח הדומי ויאמר : עתה סגור הגבור הזה במבצר ואין מי ילחם בעד אנשי גליל, ונקל יהיה ללעבור בארץ, ועוד מעט ואפול על יהודה ואכבוש אותו . — וישלח שני הגבורים הגדולים פלאקידוס ואבוסיוס עם אלף איש רוכבים בסוסים לשמור את מוצאי העיר לבל ינוס יוסף משם . ואת נעשה בחדש אייר (ג' תתכ"ו) . ואספסיאנוס הלך גם הוא אחריהם ביום סחרתו עם כל חילו, ויהן מצפון לעיר על גבעה אחת גבוהה כמחלף

שתי שעות מהמבצר יורדת, ויקף את העיר שלש שעות מאנשי חיל; והוא חשב להפיל אימה ופחד על יושבי העיר, כי יראו את האויב העצום והנורא ויחללו להלחם עמו ויפתחו לו חשד. אולם לא כן היה כי כאשר חלפה הבהלה הראשונה מהעם ויחזקו את רוחם ויוסיפו אומץ, ויתנו בלבם ללחום נגד אויביהם בכל מאמצי כחם, ויאמרו יושבי והפת פת אחד: הבו ונלחמה בם אם לחיים אם למות!

והעיר יורדת המבצר חזקה ובצורה בשמים, והיא עומדת על סלע אחד גבוה, וסביב לו בשלש רוחות בקעות עמוקות, עד כמעט לא תשיג ראות העין מראש הסלע אל תחתית הבקעות. רק ברוח צפון לבדה לא היו ההרים והסלעים שפועים מאד, ויבן יוסף בצד הוא חומה גבוהה וחזקה, אשר לא בקל תעלה עליה רגל אדם, וגבעות רבות וחיבוקות אשר אל אחותה היו סביב למבצר, עד כי לא נראתה העיר כי אם לעין עומד סמוך לחומותיה. ויוסף ויושביה התאמצו ללחום בעזרת.

הנה בחזות כי אין מגמת פני הספר הזה לכתוב תחבולות המלחמות ומערכותיהן ותהלוכותיהן בפרטות, לכן נאמר אך דרך כלל, שדרומיים עשו גבורות ונפלאות בלחמם על המבצר הזה, ויוסף ויושביה עשו נפלאות ונוראות ללחום בעדה. אלה התגברו חילם מאהבת הנצחון להכניע עמים תחתם ולעשות להם שם בגבורים, ואלה אורו חיל להנצל נפשם ולמלט נפש נשיהם ובניהם ובנותם וכל אשר להם, וילחמו כאיש הנאש מתקוה ולא שת לבו לכל פחד וישלך את נפשו מנגד. ותהי המלחמה קשה ועזה עד אין לספר ימים רבים. כמה רבבות חצים ואבני קלע השליכו הדרומיים על יושבי העיר, והמה על הדרומיים; כמה פעמים עלו האויבים על החומה לקחת את העיר בחזקה, ופעמים רבות הורידו אותם והחזירים בחרבם ובקשתם ויפלו חללים אל עומק השחת; כמה פעמים שפכו הדרומיים סוללות עד לגבוה החומה ויעלו עליהן להשליך אש וזאת לתוך העיר, וכמה פעמים נפלו ויושביה עליהם בלב אריה. ויביאו אש ומות למחנה הדרומיים, וישרפו ויחרבו כל מלאכת בניניהם; אלה עשו תחבולות והמצאות לכבוש ולהחריב, ואלה עשו תחבולות והמצאות להציל ולמלט; ויהי הרג רב ודם נשך כמים באלה ואלה, עד נחמץ מספר אנשי חיל בשני צדדים. אולם

אלם הרומיים מלאו את הסדום באנשי חצבא הבאים אליהם מדרש;
והדורים הנסגרים בעיר לא יכלו למלאות החסרון, וגם מאן ומודה וזים
לשותות אן להם, וידל כחם וחילם עד מאד, לכן תקפו ידי האויבים
באחרונה. ויהי בלילה לפני אשמורת הבוקר ושומרי החומה עיפם,
זעים מקשי עבודת המלחמה והמה שוככים וישנים, וישמע האויב ויעלו
על החומה בסתר, וידקרו את השומרים, ויבואו העירה וידרגו רוב וישביה
מלי המלה והנשארים לקחו שבי, ואך מעטים התחבאו במערות התח
לארץ. וביום מחרתו (בחדש המון) שרפו את העיר והחריבו את
המבצר ויעשוהו תל עולם, ולא יזכר עוד שם העיר יודפת בספר
דברי הימים האחרונים. ארבעים אלף יהודים נפלו במלחמה בחרב,
ואלף ומאתים נשבו ביד האויב. — ויוסף היה בין המתחבאים
במערה, כאשר נספר למטה, ויכל הנפוד שר צבא הוח
מעשות עוד גבורות בעד עמו, והוא לברו נמלט לתועלת כל
חרשי ספרי הזכרונות, כי על פי המזכיר הגדול הזה נדע כל פרטות
המלחמה הזאת אשר העלה אחרי כן על ספר במדבטעם ודעת.

גם המבצר יפון נלכד מהרומיים בקרב הימים האלה ויהי מדי
הצירו האויבים את יודפת, וישלח אספסוף אנוס את שר צבא
קראיאן ואת טיפוס בנו להציר על יפון, ואחרי אשר נלחמו
ושביה בערה בכל מאמצי כחם גברו הרומיים וילכדו את העיר הזאת
סם נלכדה העיר יודפת, ויושבי יפון נלחמו ברחובותם עם האויב,
ודם נשפך בכל מדרך רגל הרומיים, עד נלאו ידי האומללים
האלה ויפלו כלם חללים לפני האויב. ויהי מספר ההרגים ביהודים
חמשת אלפים וקנים ונערים יחדיו, רק הנשים והטף החיו הרומיים
ויוליכום שבי. — גם שאר ערי הגליל הגדולות והנודעות נלכדו,
כאשר נספר למטה בפרק הרביעי, אך בתחלה נספר בפרק מיוחד
נפלאות מעשה יוסף אשר תפשוהו האויבים במחבאו במערה.

פרק שלישי

יוסף נשבה ביד הרומיים.

וארבעים מיקורי תושבי יודפת נמלטו לתוך באר אחת, ושם
באו

באו אל מערה רחבה, ויקחו אתם מן ומחיה להחיות את נפשם איזה ימים, ויהיו נסתרים מעיני האויבים. וגם יוסף היה בתוך המתחבאים האלה, והרומיים דרשו וחקרו אחריו ויבקשוהו בכל פנות העיר, ולא מצאוהו. ובאישון לילה עלה יוסף מן הבאר לתור לו מקום לנוס, א- שומרים רבים גפרו כל מוצאי העיר, וידא כי לא יכול להמלט וישב אל הבאר. ויהי ביום שלישי והנה אשה אחת בורחת אל מחנה הרומיים, ותגל את אונם כי נחבא יוסף בבאר. ואספסיאנוס חפץ מאד לאחוז את שר צבא גליל הנורע הזה, וימחר וישלח את פולינוס ואת גליקנוס שני אנשים מכובדים, אל פתח המערה לקרוא את יוסף ולהושיט לו ידיהם בדברי אמת ושלוש אם בוא יבוא לשר צבא הרומיים. ולא בטח יוסף באמנתם ולא אבה לבוא. וישלח אספסיאנוס את השלישי ושמו ניקנור אוהב מקדם ליסוף, וידבר אליו נקנור בשם אספסיאנוס דברים רצויים, והראת לו אותות ומופתים כי הרומיים ידעו לשאת פני גבורי חיל מאויביהם ולגמול להם חסד, וכי בלב אספסיאנוס להשיב לו מאוד. ויכנסו דבריו באוני יוסף החפץ בחיים, ואחר ראותו כי הרומיים מוכנים לתפשו בחוקה אם לא יבוא ברצון טוב, ויאות לבוא אליהם. ויהי כי בוש משאר הנמלטים בבאר אשר באומץ תוחם בחרו לשות בכבוד מאשר יפלו שבי ביד האויבים, ויפתח שפתיו ויאמר: ידעתי את שפלות מעשי, וגם אנכי אבחר למות מללכת בשביה, לולא אעשה זאת מיראת אלהים למלאות אשר נבאו עבדיו הנביאים, ואשר הודיע לי במראות החלום לאמור: לך ומסור נפשך ביד האויב. ובוה גדד יוסף לניקנור כי בוא יבוא.

בשמוע חבריו המתחבאים בבאר את דברי יוסף, ויאצו לקרוב אל פניו וירברו אתו בקול גדול ובדברים חזקים לאמור: הכי לא תבוש ותכלם לעשות מעשה שפלות כזה? הלא אתה גבור החיל אשר עשית גבורות ונפלאות ותעש לך שם גדול, וגם הסיבות לבט כמה רבבות בני עמך להשליך נפשם מנגד ולשפוך את דמם בעד ארצם, ואך תוכל עתה לעשות שקר בנפשך, ולמסור עצמך ביד הרומיים לעבד נשבה? חכי לא ידעת נפש הרומיים חבונרים כי סמכת על דברי הבטחתם

הבמתם? ולמה לא תבחר כמונו המות בכבוד מחיי עברות
ושפלות? — ויהי בדברם כן וימלאו עליו חמה, ויאמרו לו: בחר
לך אם להמית את נפשך בדרך, או ליהנות מומת ביד אחד מאתנו. —
ויוסף נבחל מאוד מדברים כאלה, לראות את נפשו בצרה חרשה
אחרי היות לו הצלה מאיביו, ויהי כי שב אליו הרוח מחרדה ראשונה
וידבר עם חבריו דברים נמרצים, והעמיד נגד פניה: גורל הפשע לאבר
עצמו לדעת, כי לא תורה ולא מצוה היא לכאס ברוח והצלה אשר
הבטיחו לו הרומיים, ולבחור מתקן נפשו על לא דבר, והמסית את
עצמו בידים, עושה נגד חוק הטבע ואין לו חלק לעולם הבא. כהנה
האריך יוסף לחזות את האנשים המתחבאים עמו, אך כפתן חרש
האסימו את אונם משמוע. ויוסף התיצב לנגדם בכח זרועו ללחוס
בעד נפשו, גם בא בדברי תחנונים וריצוי, גם בדברי נערה על כי העיוו
פניהם לשלוח יד בשר צבאם, ובסוף התנכל התבוללה אחת ועל ידה
צלתה לו להציל את נפשו, ויאמר להם לאמור, „שמעו נא רעי! הנה
„כאשר דברתם בן יהי, מות גמות כלנו ולא נפול ביד האויב, אך לבל
„נחטא חטאה גדולה לאבר עצמנו בירינו, ואת נעשה: יד חרב איש
„ברצו, הראשון יהרוג את השני, והשלישי את הראשון, והרביעי את
„השלישי, וכן עד האחרון, והאחרון לברו יאבר נפשו בידים;
„עתה נפיל גורל מי הראשון ומי השני, עד האחרון, ויאלילו המתחבאים
לעשות כן ויפילו גורל, ויוסף עשה בערמה ובמלאכה ויפיל
עליו הגורל האחרון. ויהרגו איש את אחיו עד השנים האחרונים,
ויס יוסף את לב האחד הנשאר עמו לסגור את נפשו ביד הרומיים,
ועש כן. וילכו שניהם עם ניקנור אל מחנה אספסיאנוס.
ויצו שר צבא הרומיים לתת את יוסף בבית המשמר ולשמרו היטב,
כי היה בדעתו לשלוח אותו לרומי אל הקיסר נירון. ויוסף ידע כי
אין תקוה למצוא רחמים בעיני הקיסר האכזר הזה, וישת עוד חפצם
פניו אל הערמה, ויבקש לדבר עם שר הצבא, ויאמר דבר סתר לי
לגלות לו. ויאמר אספסיאנוס יבוא. ויבוא יוסף לפניו ויאמר
לו: אל תחשוב אדוני כי באתי אליך כשבוי חרב, לא כן כי ציר
אלהים אנכי, עתה באתי לבשר לך בשורה טובה, כי בקרב ימים
מנצחים

מצפנים קודא יקראו לך. להחמי לשבת על כסא מלכות תחת הקיקר
נירון. והנה אם לא תאמץ לי, אסור תאמרני בבבלים עד בוא עת
גדולתך. — *) ושאלו אספסיאנוס לאמור: אם נביא אתה
למה לא ראית בראשית המלחמה את אחיה דרעה אשר תמצא
לנפשו? ויער יוסף. עדים, כי אמנם כבר ראה מקדם ויבשר מפלת
המבצר יודפת ונפילתו שבו ביד הרומיים. או הטא אספסיאנוס
אליו חסד, ויצו להחליף שמלותיו בבגדים יפים, ולתת לו מאכל
וסשקה הראויים לאיש יקר ותכבד, ולשמרו היטב לכל יום, אך לא
בבבלים. וטיטוס בנו אהב את יוסף מאוד, וטא את לב אביו להיטב
עמו, ויהי אהבו עד יום מותו. והנה אנשי גליל השונאים את יוסף
בקשות פני אספסיאנוס להמיתו, על פי הדיח את העם למלחמה
עם הרומיים, אך במליצת טיטוס לא שמע אליהם אספסיאנוס,
ועסף גצל. ויתר רברי יוסף נספר בפרקים הבאים.

פרק רביעי

העיר יפו נבנה ונחרב מחדש. טבריא, טריכיא
גמלא, גיסקלא (הוא נוש חלב) ושאר מבצרי גליל
נלכדו מהרומיים.

ביום הרביעי אחרי נלכדה יודפת וישב אספסיאנוס לעיר
פסולומאס, ומשם הלך לקסריא ויקבלוהו יושביה בשמחה
והדועה גדולה, כי שומאים גדולים היו תושבי עיר הזאת ליהודים, כאשר
ספרנו בספר הקודם לזה. ויחן אספסיאנוס בסביבות האלה עד
לאחר ימי החורף הבאים. — ויהי בקרב הימים האלה וישבו מספר
אנשים משפלי העם ויבנו מחדש את העיר יפו, ויעשוה למבצר
ותחמסו למו, וילכו באניות על הים לחמוס ולשווד כל עוברי הים
אשר מצאו, וישדכו למבצרם. וישלחו אניותיהם לשפת הים אשר על
מצרים על סוריא ועל צוער, וישדדו כל עוברי ימים. והשמע
אספסיאנוס

*) ובמס' גיטין פרק הנוקד יוספר, שר' יוחנן בן זבדי נבא לא ספיא גוס
ההגדו את ירושלים שיעלכ על כסא מלכות. (עיין מס').

אספסיאנוס ויפול עם חילו על העיר ופו בכתע פתאום, לינוסו יושביה וימלכו באניותיהם; אך כאשר נמלכו מיד האויב נפלו בתחת גלי המים, כי קם רוח סערה גדולה וישבר את אניותיהם, ויטבע סרבעה אלף ומאתים נפש, והגמלטים ליבשה נפלו בחרב הרומיים, וחריבו האויבים את העיר עוד הפעם, וישאירו אך אפס קצוה, להעמיד שומרים מאנשי צבאם, לכל ינסו הגמלטים לבנותה עוד. ויצו להם אספסיאנוס לשלול כל הערים הקטנים והכפרים אשר בסביבותיה, ועשו אותם לשואיה ושמה מאן יושב.

וידיו כבוא השמעה לירושלים כי גלכר המבצר יורדת ופיה נהרנו ונשבו יושביה, ויתעצבו אנשי ירושלים מאוד, ויספרו איש על אחיו ועל רעהו ועל בניו אשר ישבו בירושלם, ובכי ואבל וקול נה נשמע ברחובות קדחת עיר אלהים, עד נשבר לב כל שומע. אך בכל זה לא רפתה רוחם, ועוד יוסיפו אומץ לצאת וללחום נגד הרומיים אם יבוא מגליל לארץ יהודה, ויכינו למלחמה בכל כחם. ועל יוסף שר צבא גליל היה אפס, כי התמסר ביד האויב, ולא בחזר למות מיתת גבור חיל, ויאמרו: אך בוגר הוא בעמו וידיו עם הרומיים על כן חרפו את שמו ושנאוהו.

ובחנות אספסיאנוס וחילו בסביבות העיר קסריא, ויהן אל לבם ללכוד את ערי הגליל אשר למלך אגריפא, לקחת אותן מיד המורדים ולהשיבו למלך. וישלח קצה אנשי צבאו לטבריא, והנה שני צידים בעיר הזאת: שפלי העם ובראשם איש אחד ושמו ישוע טבקשים המלחמה ומורדים במלכם. והנכבדים בקשו את השלום ולהכנע תחת המלך. ויהן מחנה הרומיים בסביבות העיר, וישלחו חמשים רוכבים אל העיר לשאול יושביה להסגיר את העיר בידם, ויצאו המורדים לקראתם ונגרשום ולקחו מהם איוות סוסים, וישבו אל העיר בקול תרועת נצחון. אך הנכבדים יראו מפני נקמת הרומיים, וישלחו מלאכים אל מתניהם לאמור להם: לא בנו האשם, כי לא נעצר כח מפני הפחזים המורדים, ועתה מהרדו ובואו לעזרתנו, ונפתחה לכם השער. ויבוא חיל הרומיים עד העיר ויפתחו להם השער, והמורדים נסו מן העיר וימלכו למבצר טריכיא, ויאחזו הרומיים את העיר בעד המלך

המלך אנריקא, ולא עשו רעה ליושביה אך הרסו את החומה, לבל תח
מבצר. וגם שאר ערי גליל עשו כאנשי סבריא לפתוח השער לרומיים,
אך המבצרים סריכיא גיס קלא ואית ברא וגסלא,
סגרו בעד האויב.

וסריכיא מבצר גדול וחזק ומוקף וצידה התאצו שם לרוב, על כן
ותאספו שם המורדים האוהבים חמלמה במספר רב הבאים מכל צד
ואניות רבות לחם בים כנרת ללחום ולהמלט בהם. וירא אספסיאנוס
כי ילחמו נגדו בחוקה יותר מאנשי סבריא, וירב לגבד חלו
להלחם עליה בכל גבורתו. ויהי כי נפלו יושבי העיר ברעש ומהומה
על הרומיים מחוצה לעיר, ויערכו האויבים אתם מלחמה כדרכם
בסדר נכון, עד אשר נגפו היהודים, וינטו וימלטו קצתם על האניות
ללחום בים, וקצתם שבו לעיר ויתקבצו שנית לנפול על הרומיים.
ויבוא עליהם טיטוס עם רוכבי סוסים ודורכי קשת למאות ולאלפים,
ויכו בהם וירדפום לעיר. ויהי בבוא הנמלטים העירה, והנה תלויה
וסריבה גדולה בין יושביה הצועקים מר על המורדים על כי החלו
מלחמה עזה וקשה להשחית העיר והמדינה, והקצף והמדון גברו מאד
עד נשמע קול צעקתם לאויבים החונים חוצה, או אמצו הרומיים את
בחס ואת רוחם וימהדו למצוא תפץ במבוכות התושבים, וירכב טיטוס
על סוסו ויבוא בכח ובמהירות עם אנשי צבאו לתוך העיר בתוך המהומה
ויעש הרג רב ביהודים ורם נשפך כמים, ויתפוש את העיר והמורדים
נמלטו באניותיהם עלים כנרת. והרומיים עשו נקמות בתושביה, אך
טיטוס חס על אוהבי השלום, ויעצור את אנשיו מהשחית עוד.
וישקוט הסער.

וישלח אספסיאנוס אניות גדולות מלאות אנשי מלחמה
על הים וישיגו את הנמלטים על אניות קטנות, וילחמו יחדיו ויגנפו
היהודים, ויהי כי לא יכלו להמלט ליבשה יען כי כל שפתיו מלאות
מלוחמי האויבים, ויפלו כלם ביד הרומיים. ויהי מספר הגופלים בתוך
ששת אלפים וחמש מאות איש. — ואחר בא אספסיאנוס לעיר
ויעש דין במורדים, ויצו להמית אלף ומאתים מהם, וששת אלפים
נעדים שלח לרומי אל קיסר נירון לעבוד שם עבדות פרך,
וכשלים

וכשלישים אלף נמכרו לעבדים ושפחות. — והעיר נלכדה בחורש אלול (ג' תתכ"ו). וגמלא היתה עיר חזקה ובצורה בשמים, יותר מיוֹדפת והיא בנויה על סלע תלוי מראש ההר, ובאר מים חיים בתוכה. ואנשי אנריפא צרו עליה שבעה חדשים ולא יכלו לה. עתה בא עליה אספסיאנוס וחילו וילכוד את ראש ההר ויקרא לעיר לשלום, ולא ענו לו יושביה, וכמעט נהרג אנריפא אשר היה בין קוראי שלום כי ורקו עליו אבן ונפצעה ורועו. וילחמו עליה הרומים וישפכו עליה סוללות וישליכו כלי משחית ויפרצו את החומה ותפול החומה ומגדלותיה, ויבואו האויבים העירה, ותושביה נסו על ההר, וישליכו משם חצים ואבנים על הרומיים והמה ברחובות הצרים, ולא יכלו להמלט ויפלו ממנם רב, ואך מעטים נמלטו בלחץ גדול ויצאו מן העיר. וישבו התושבים אל העיר צהלים ושמחים, אך לא האריכה שמחתם, כי החומות והמגדלות פרוצות, ולא יכלו לשבת בטח מפני האויב והקבלץ שנית, ויברחו רבים מהתושבים מהעיר דרך המערות לנוס למרחקים, אך הגבורים ואנשי מלחמה נשארו בה ללחום בערה. והרומיים צרו עליה ויהי רעב בעיר וימותו רבים מהרעב, ואחר באו האויבים ביר חזקה וילכדו את העיר ועשו נקמות באין חמלה, אך רוב יושביה המיתו את עצמם בדיהם, והשליכו את נפשם ואת בניהם ובנותיהם מגבה אל העמקים. וימותו חמשת אלפים ממנם, וארבעה אלפים נפלו בחרב האויב. ובות נפל המבצר השני הגדול והחזק אשר כטחו עליו היהודים.

ואחרי כן לכדו הרומיים את הר תבור, ואת המבצר אשר עליו ונטסו יושביו משם ויבאו ירושלימה. — וילך טיטוס עם חילו ללכוד את המבצר גיסקלא, ויוחנן בן לוי (הוא יוחנן חפריץ אשר זכרנו כמה פעמים) עמד בראש הלוחמים אשר בתוך העיר, אך המן העם אוהבים את השלום. ויחס טיטוס על הנקיים לכן לא אבה לקחת את העיר בחזקה, ויקרא לה לשלום, ויאמר: השליכו איש את כלי מלחמתו ופתחו לי השער. ולא ארע לכם. ויען יוחנן בערמה לאמור: הנה שבת היום ולא נוכל לעשות דבר חול, אך לפחד נעשה כדברך. ויאות לו טיטוס, ויסע עם חילו לאחור תרחק מן העיר. או קם יוחנן ואנשיו ויברחו מן העיר וימלטו ירושלימה. ורבים מעשרי העיר ומן היראים מפחד הרומיים עשו כמותו להמלט מן העיר

וידו ודרך מן ג' סקלא לירושלים מלא נסים ונמלטים • — וכבוא
 מ' פ' ס' ע'ד העיר ויפתחו לו העם את השער, ויבוא העירה, וישמע
 כי ברח יוחנן וישלח אחריו לרדפו, אך לא השיג אותו כי כבר
 הלך דרך רחוק, אולם שאר הנמלטים נפלו ביד הרומיים, ויהרגו בהם
 כמה אלפים, וישבו ממנם שבי רב. וביתר העם האוהבים את השלום
 לא עשה טיטוס נקמות, וינח להם, אך הזהירם להיות נאמנים לו
 ונשקטים. ואספסיאנוס שב עם חילו לקסריא, ויחן שם כלימי החורף.

פרק חמישי

מבוכות גדולות בקרית ירושלים.

מדי בערה אש המלחמה בגליל ותהפך את הערים ותחרב
 את הארץ ויושביה, ואשר לא נהרגו הלכו שבי ואסורים בכבלים לפני
 רודף, עוד לא שמו יושבי ירושלים את לבם על זאת, הגם כי ראו
 בעיניהם את הנמלטים באין מספר הבאים לחסות בצל קרית אלהים •
 ואם אמנם אורו חיל ויכינו מגן ונשק לרוב, וישננו את חרבם וידריכו
 את קשתם, אך עשו כל זאת ללחום איש את אחיו ואת רעהו, ולא
 להגן בעד ארצם נגד האויב לבלם הבא עליהם ממרחק. הנה בהיות
 כי כבר תחת ממשלת הרומיים אפס כל תוקף ועוז מיד מלכי יהודה
 ושריה, וגם נלקח כל כח מיד הסנהדרין ושוטריהם, על כן גברה
 תפרצות בין המון העם, וכל איש ורוע ועו פנים הרים ידו, ויתיצב
 בראש אחת מחבתות השונאים ורורפים זה את זה, ויהי הרג ונקמות
 בין אחים בני עם אחד, ותהי המהומה והמבוכה גדולה בירושלים,
 ואף כי לעת כזאת באכול חרב מלחמה בארץ, וגוי אריר וחזק הולך
 וקרח לעשות נקמה בלי חמלה ובלי נשיאות פנים, עד נתקה אנדות
 חברת חמדינה בכללה, ואין שומר ואין מושל, והפריצים ואנשי חמס
 עשו כל אשר לאל ידם לעשות ואין מונע • — ועוד סבה אחרת
 למעמד הזה חיתה התשוקה אשר בלב צעירי ימים לאחוז חרב ולצאת
 לקראת

לקראת הרומיים, כי הנצחון אשר היה להם באחרונה לגבור על צבא קיסטיוס גאלוס הרים את לבכם ופתום לאמור: מי יכול לנו, הלא גברו ידינו וחיל הרומיים יפלו תחת חרבינו באין מחדול! על כן לא ירא לבם מפחד האויב וחשקה נפשם להלחם בו, ולא שמעו לקול החכמים ונכבדים אשר ראו אחרית הרעה הממהרת לבוא עליהם, והנותנים עצה לבקש שלום מאת הרומיים. וגם הערב רב ושורדים וחומסים אשר ברחו ממארבם וממקומות סתרם בארץ מפחד הרומיים, וימלטו לקרית ירושלים, הם הרבו את המכוכה בעיר, ותהי ידם עם צעירי הימים המבקשים מלחמה, כי שונאי שלום היו למען יהיה להם מקום לגול ולחמוס. ויתפשו כמה אנשים יקרים אוהבי שלום וישימום בכבלים בבית אסורים, אך לא הרגום, כי יראו מחמת העם הגושאים פנים ליקרים האלה, עד בא הפריץ האכזר יוחנן בן צבי ויאשימם לאמר: שונאי היהודים והמדינה הזאת וידם עם האויב יגזור עליהם משפט מות ויהרגם.

ועוד זאת עשו הפריצים הרשעים, למען הכניע את הנכבדים וגשואי פנים, הסירום מעל ששמרת פקודתם, וישימו תחתם אנשי בליעל מחברתם, ויבחרו אנשים ריקים מבווי העם וישימום לכהנים לשרת במקדש, ויחללו את הקודש וישחיתו כל ארחות יושר וצדק. — אוקס חנן הכהן הגדול אשר נשבר לבו בקרבו לראות חלול הקדש והשחתת עבודת אלהים, ויעורר את לב העם לקום נגד המתפרצים בכת ורע, אך עמלו לשוא וחנם, כי כבר גברה מאד יד הפושעים כיהם שגבו בחר הבית, ויסגרו כל מבואיו מפני בעלי כת אחרת, ויגרשו את מתתיהו בן תופיל אשר היה כהן גדול באחרונה, ויטילו גורל מימדם יזכה במשמרת פקודת הקודש; ויפול הגורל על איש כפר אחד ושמו פיגיאס בן שמואל, איש בער ולא ידע מאומה מעבודת הקודש, ויהי לשחוק בעיני ראי אותו בכגרי תפארת: והכהנים הזקנים התעצבו מאד על חלול המקדש ויבכו במסתרים. אך הגדולים והיקרים לא יכלו לראות ולגשוא המעשים האלה. והנה ר' יהושע בן גמלא, ור' שמעון בן גמליאל (וגוריון בן יוסף) ור' חנן בן אלחנן דברו בכת אל העם ויעוררו אותם לקום נגד הפריצים

העריצים האלה, ויפתו אותם לאחוז חרבם וללחום בם. ור' חנן עמד בראש הצבא ויכין לערוך מערכה נגד העריצים. או באו הדשעים האלה ממבצר הר הבית ויפלו בכח גדול על העם חלוצי צבא, אך גם העם לחמו בכח ובחזקה ובמירות על דבר האמת ואמונת הקדש, ותחזי המכה גדולה, ודם נשפך כמים בשני צדדים ואין מכריע, כי לא יכלו אלה על אלה. וישבו הפריצים אל מבצר הר הבית ויתחזקו שם. וזאת פעולת ר' חנן: שהאויבים נלחצו להסגר בפנימית מקום הבית, והוא וגבוריו תפשו החצרות והלשכות. והנה היה לאל ידו לכבוש את העריצים ולגרשם, לולא ירא להביא את הורים אשר בחילו אל מקום קדוש בפנימית הבית. על כן הניח ששת אלפים מאגשיו לשמור על מבואי הבית, והמה דתחלפו מדי יום ביומו באחרים, ויהי כל העם עובדים בצבא המלחמה הזאת, אך הדקרים והנכבדים לברם העמידו אחחם במקומם לעבוד עבודת הצבא. — ויהי בקרב ימי מלחמת התושבים הזאת לכרטיס את המבצר גיס קלא, ויוחנן הפריץ אשר עמד בראש הלוחמים היהודים ברת וימלם ירושלימה, ויתערב בין העם וירב את המבוכה, ויעש מעשי תועבותיו כאשר נספר: כי זה האיש יוחנן היה לו מכירים ומעודעים רבים בין גדולי המדינה, על כן נקל לו לבוא בבתי נכבדי ירושלים, ולשמוע מחשבותם ותחבולותם, ולחמתיק עמם סוד בעניני המדינה, ויעש כאחד מהם, ותתראה כאיש אשר לו רעה אחת עמהם. אולם החונף העוזם הזה הגה אליו גם את לבות העריצים, וידבר אתם בסתר לפי דעתם ומחשבותם לעימול להחזיק הריב והקטמות בין הצדדים, ואורב בקרבם, בחשבו שעל ידי הסכסוכים ישחיתו אלה את אלה, והוא יקום למלך למשול על כלם יחד. — והנה למען מנוע שפיכות דמים במקום קדוש, עלה על דעת ראשו עם ירושלים לבוא בברית שלום עם העריצים המחזיקים את מבצר הר הבית. ויתנו את עיניהם על יוחנן ויבחרו אותו לאיש הבינים לפשר ולרצות את הצדדים ולעשות שלום ביניהם. אולם איש הבליעל הזה מרד בשליחותו, ותחת לפעול לסוכת העם חושף עוד להרית את חברת העריצים, ולהדבות שנתם לעם, וירב אתם לאמור: הנה בלב חנן הכהן הגדול לקרוא לאספסופים יאגוס לבוא

לבוא וללכוד את ירושלים, על כן שלח אותי אליכם בדברי-שלום למען תנחמו ותחשבו עצמכם בטח, ואז נקליהיה לרומיים לכבוש את העיר. ויעץ להם יוחנן שישלחו לקרוא לאנשי צבא ממקומות אחרים לבוא לעזרתם; ויט בכח דבריו את לב ראשי המתפרצים את אלעזר בן שמעון, וזכריה בן אמפיקולס, ומהרו ויכתבו לאנשי אדומי לבוא בחיל לירושלים ללחום בעם חירות הארץ. הלא אתרו אנשי אדומי לעשות כן, כי אנשים האלה אהבי מלחמה וחפצי מהומה ומריבות היו. ויחגרו האדומיים את חרבם, ויבאו אלפים איש ממנם, ובראשם יוחנן ויעקב בן שושן ושמעון בן קטלוס ופנחס בן קלתות, ומהרו ויבואו לפני חומת ירושלים. אז מהר חנן ועמיד שומרים על החומה, ויצו לסגור את השערים. ויתיצב ר' יהושע בן גמלא על מגדל גבוה אחד וידבר אל אנשי אדומים דברים נמרצים, ויאמר להם, שמעוני אחי! מה לכם כי באתם ללחום עם יושבי עיר האלהים על חנם? הלא נפתים אתם מהעריצים הרשעים האלה המלשינים עלינו לאמור: ירינו עם הרומיים. אל נא אחי, אל נא תרעו! לא כן אתנו, כי אך לענוש את הרשעים על פשעם וודגם חבאנו אותם במצור, וגם המה אך תועבות, ומחשבות רשע בלבם, ולא ללחום בעד חירות העם מנגמת פגידם. ועתה אם כנים וישרים אתם, הלא יאות לכם להתחבר עם העם ולהדבות, חילים; אם כה תעשו אחיזו אתם ונקבל אתכם בשמחה וכבוד, ואם לא, ישארו השערים סגורים מפניכם. — ויען שמעון וידבר בעד כל חיל האדומים לאמור, הנה מעשה חנן אשר יעשה לסגור השערים בעד בני עמו, אות אמת הוא כי כנים דברי הפרצים המרשעים אתכם. וכי אך להיות העו והממשלה בידכם אתם מבקשים. ועתה אנחנו לא נמיש משערי העיר הזאת עד אשר נוכח הדבר וישקוף הדיב, ביניכם. והגנו תמיד מוכנים לשפוך כל דמינו בעד חירות ארץ מולדתנו. — ועודנו לא אבו חיל האדומים ללחום על העיר בחזקה, יען כי מעטים היו ולא יכלו נגד המון העם הרבים בעיר, ויחנו במחציתם אצל חומות העיר, וינחילו לראות איך יפול הדבר. — ויהי והלילה חצה רוח סערה קם חזק וגורא מאד, וברקים ורעמים הלכו ונבזו במאד

במאד מאד, והעננים הורידו שפעת גשמים ויהיו לשטף מים, ויחרד כל מחנה אדומים אשר על פני השרה, וייראו ויאמרו: חטאנו כי באנו ללחום על עיר האלהים, וגם תושבי העיר נסו ויתחבאו אל בתיהם, כי לא יכלו לקום על רגלם בחוצות. אך העריצים הנסגרים בהר הבית חזקו את לבם, ויאמרו: עתה העת לפתוח השערים לאדומים. ויקחו רבים מהם את הקרדומות ומגרות ברזל אשר בחרר העצים בבית המקדש וילכו בתוך הברקים ורעמים וגשם שוטף ויבואו אל שערי העיר, ויכרתו את המנעלים ובריחי ברזל ויפתחו את השערים, ויבואו האדומים אל העיר. והנה נקל היה להם להרוג את התושבים הברורים איש בביתו, אך הפריצים שאלו ממנם לכבוש תחלה את הר הבית ולעזור את הנסגרים שם. ויעלו האדומים על הר הבית ויפלו פתאום על אנשי הצבא השומרים את המבואות ויכוס לארץ, או נעזרו כל החיל משנתם ויעמדו נגד האדומים וילחמו עמדם בחזקה, ולא יכלו להם. כשמוע העם כי באו האדומים לעיר, ויצא לבם, ותהי צעקה ויללה גדולה בין הזקנים וגושים וטף, אך צעירי הימים לא חדלו מללחום בכח עם האויב, ויהי הרג ושפך דם הרבה בכל הלילה הנדא ואיום הוה, בין ברקים ורעמים וזרם שטף מי גשמים. ויהי בבקר והנה שמונת אלפים וחמש מאות פגרי מתים מושלכים ברחובות. ביום ההוא חדלו האדומים מלחרוג ולרצוח, אך בזו ושרדו את בתי העשירים, ויהרגו את חנן ואת ישיע שני כהנים הגדולים האלה, ולא הביאו אותם לקבר, רק השליכו את פגרים כדומן על פני השרה. אולם העריצים המקנאים לא נחו ולא שקטו, וכל יום ויום הרבו הרזנים במתקוממיהם, וישימו את הנכבדים ויקרים בבית הכלא ויענוסו בעינויים קשים ומרים, וירעו העריצים את מעשיהם עד אשר נחמו האדומים על אשר באו לעזרתם, ויאמרו לא נחפץ עוד להיות ירינו עם המשחיתים האלה, ויוציאו לחירות אלפים תושבים הנשבים בידם, ויקומו האדומים וילכו וישובו אל ארצם. ועתה לא היה עוד מעצור לרוח המקנאים הרשעים, ויעשו אבזריות ונקמות באויביהם, ותלך ידם הלך וקשה על העם, עד אשר הכניעו כל הקמים עליהם, ותהי הממשלה והחוקף ביד הפריצים, ויעשו הישר בעיניהם ואין מכלים.

אפסטיאנוס

פרק עשי

אספסיאנוס לכד מדינת פיריא, ויסע עם חילו
לבוא ארץ יהודה, ונבחר לקיסר רומי.
מלחמת היהודים ביהודים.

ברבות התועבות והמהומות הנעשות בירושלים על ידי המקנאים
הזרונים בעצת יוחנן הפריץ הרע הזה, כלתה וגם נכספה נפש יושבי
העיר שימהרו הרומיים לבוא להלחם בירושלים, למען יגאלו מאכזריות
הפריצים אשר היו אויביהם בקרבם. ורבים מתושביה אשר אין להם
אחווה ונכסים עזבו את העיר, וילכו אל הרומיים. ושם מצאו
מחסה ומנוח.

ואספסינוס חנה עם חילו במקומו כל ימי החורף, ושם
הדיבה את מספר אנשי צבאו, ויבין מנן ונשק לרוב, ולא אבה שר צבא
החכם הזה למהר ללכת ליהודה, כי שמע הסכסוכים והמלחמות אשר
בין תושבי ירושלים, ויאמר: טוב שישחיתו את עצמם בדיהם, ואז
נקל יהיה לי לכבוש אותם יחד. וילך תחלה לארץ פיריא וילכוד
את המבצר גררה ושאר ערים, ורבים מיושביהן קבלו אותו בשמחה
ויפתחו לו את השערים, וגם רבים קמו לנגדם ללחום בם, אך כשלו
ונפלו וינגפו מפני חיל הרומיים וינוסו, ויפול פחד הרומיים על עם
הארץ, ויקומו וינוסו יחדיו עם הפליטים ממלחמה ויבואו עד הירדן;
והירדן אומלא על כל גדותיו ולא יכלו לעבור בו, וישימו את
מחניהם בכל ארך שפת הנהר, ויתיצבו לערוך מלחמה נגד חיל האויבים
הרודפים אותם עד הירדן, ותגבר עליהם יד האויבים ויפלו חללים לפני
חרבם, או נרמסו תחת רגלי הסוסים, או נטבעו במי הנהר — אז באה
השמועה לארץ יהודה ממהומה אשר במדינת רומי, וכי קרוב יום
מפלת נירון קיסר האכזר ואיש רמים, וישמע אספסיאנוס
ויאמר: עתה אמהר ואחיש מעשי לכבוש ארץ יהודה, למען אוכל
לשוב מהרה עם חיל הרומיים, לבוא לעזרת ארץ מולדתי ולהחזיק
השלום בין תושביה. ומהר שר הצבא ויבוא עד יריחו, וילכוד את העיר
ויכבוש

ויכבוש עוד ערים רבות מיהודה, וילך ויקרב עם חילו לירושלים, ובכל
 סורך כפרגלם הלך המות לפניו, כי החרבו את הארץ ומקומותיה
 אש וחרב, כי אמר אספסיואנוס: מהם אצור על ירושלים,
 לא אשאר מקום מושב אחרי, למען לא יפלו היהודים בעורף אנשי
 צבאי, ואין לי להלחם אך ביושבי ירושלים לבדם. ובכל זאת מצאו
 היהודים מבואות רבים בחגוי הסלעים ובעמקים, וישחיתו וירעו למחנה
 החמיים מאחריהם, וכיבדו עליהם את מסעם, עד לא יכלו למרר
 חרם לירושלים אך אחרי עמל ויגיעה רבה, ואחרי לכדו הרומיים כל
 המחבואות ושרפו כל המקומות וישללו כל הנמצא שם ממון ומחיה
 ויהרגו כל הבא בידם, או צלחה לאספסיואנוס לנקות את ארץ יהודה
 מנחזי היהודים מיריחו עד ירושלים, ויעל על הרי יהודה ויתן
 שומרים עליהם ולא הניח לפליטי המלחמה לשוב ירושלימה. — ועתה
 בדות אספסיואנוס מוכן ומוזין לבוא לפני ירושלים להלחם אתה
 להביאה במצור, והנה השמועה באה מרומי כי המית נירון את
 עצמו בידים מחמת המורדים המציקים אותו, ועוד לא ידע אספסיואנוס
 מי עליה על כסא הקיסרות תחת נירון, על כן חדל מעשות
 מלחמה בירושלים עד אשר ישמע וידע מי הוא אדונו, וישלח את
 סיטוס בנו בחברת המלך אגריפא לרומי לראות מה יקרה שם,
 ומה יצוה עליו הקיסר החדש על רבר מלחמת ירושלים. והנה ימי
 הנששים באו (ג' תתכ"ח) וסיטוס נעצר ימים רבים על הדרך טרם
 בא ליבשה, וכבאו שם כבר נעשו חדשות רבות ברומי, כי אחרי מות
 נירון, שני אנשים אחרים עלו על כסא המלוכה וגם ירדו, והממשלה
 לא נבונה ברומי, וישב סיטוס אל אביו, ואגריפא הלך לרומי. —
 כשמוע אספסיואנוס את מעמד הרברים כאלה ברומי, ולא ידע בעד
 מי ילחם ויכבוש את ירושלים, ויאסוף את ידו ויחדל מהביא את העיר
 במצור, עד אשר ישמע אחרית הדברים ברומי. ובכל זאת לא טמן יד
 בצלחת בקרב העת ההיא, כי שלח את צבאיו (בחדש סיון תתכ"ט)
 בכל ארץ יהודה, ויכבוש את המקומות הפרזים, ויהרס ויחרוב את
 כלם בחרב ובאש, ולא נשארו בידי היהודים כי אם הערים ירושלים
 הורדיוס, מאסאדא ומכירוס. ושאר המקומות פתחו לו
 את

את השערים ויכנעו לרומיים, או נשרפו ונשחתו עד תלם. —

וישב אספסיאנוס וחילו לעיר קסריא ושם באה אליו תבשורה, כי עלה פיטיליוס על כסא ברומי, וכי מושל הוא ביר חנקה וירב לעשות תועבות ומעשה עריצות בקרב עמו, על ואת בעצב לב אספסיאנוס לשמוע רעת ארץ מולדתו, וכל חלו נבוכים. או התאספו ראשי הדל ויקראו את שר צבאם לקיסר על מדינות רומי, ויקראו לכל צבאות רומי אשר בארצות קדם להחזיק ירי אספסיאנוס במלוכה, ויעשו כן כל אנשי המלחמה חרומיים מסוריא עד מצרים, ויכינו ללכת לרומי להוריד את פיטיליוס מכסאו ולהשיב תחתיו את אספסיאנוס. וילך אספסיאנוס לאלכסנדריא ומשם עבר את הים עם איוה סחנות ויבוא לחמי, וישב על כסא מלוכה. וטרם הלך ויפקר את פיטוס בנו על הצבא הנשאר ביהודה לעשות ולשמור על דבר מלחמת היהודים. — והנה כמעט שנה תמימה היתה הרוחה ליהודים, ויהיה להם מקום וזמן לחשוב ולעשות לטובת עמם וארצם; אך המה לא סעשו כאשר נספר: שלשה ראשי פריצים קמו בעת ההיא בירושלים, וכל אחד חיל גדול ועצום ואוצרות מון וכלי נשק לרוב, וילחמו יחד בעד הממשלה על יהודה וירושלים, ואלה הם: שמעון בן גיורס, יוחנן (הנוכח למעלה) ואלעזר פקיד הבית. הוא שמעון אשר נפקד בתחלה ע"י וקני ירושלים לפקיד על העיר אקרבת נא, אך בהיותו איש פרא וימשול כזרן לבו, ויעש מעשים רעים עד להשחית, ויגרשו חנן הכהן הגדול מפקודתו, וישלח אחריו לתפשו ולא יכול השיגו. וילך שמעון אל המקנאים בעיר מסאדא, וימצא חן בעיניהם, וישמחו למצוא הגער הזה איש גבור מלחמה, ויפקודו לראש ושר על המבצר לשמור את העיר וללחום בעדה נגד האויבים הקמים עליה. והנה אין ברעת המקנאים אשר במסאדא להרחיב את ממשלתם, רק לשמור על עירם ולהלחם בעד חירותם נגד הרומיים, אולם לב שמעון כים נגרש, והוא חפץ בגדלות, ויסת את אנשי מסאדא לעשות מעשים חוץ לנבולם,

ידי

לנ

33

ויהי כילא שמינו בקולו, ומאס שמינון לשבת שם כלל ובמנוחה,
ואף אחד שמעו כי מת שונאו חנן הכהן, ויקו למצוא מקום לפעול
בגדלות ונפלאות, ויעזוב את העיר מסאדא, וילך אל יושבי
הדרים, ויעבר קול אל העברים וצנעים, להבטית להם לעשותם
חפשי מאדונתם ולתת להם שכר והסדאם יבואו להרבות חל צבא -
ויתקבצו אליו מספר רב מפוזרים וריקים כאלה, ותעז יד שמעון ויבן
וישלל את יושבי ההר וילכו ערים קטנים, ויחפור חפירות תחת לארץ,
ויממן שם אצורות רב אשר גול, ואחרי כן ירד מהדרים אל המישור,
ויפשוט בגדודיו בחלק ארץ אדומי, ויפול פחדו על כל יושבי הארץ
ההיא - ויהי כי גברה ידו יום יום, ויראו מפניו גם יושבי מסאדא,
וישלחו לקראתו עשרים וחמש אלף איש, וילחמו יחד בבה, ולא יכולו
אלה על אלה, וישבו אנשי מסאדא אל מבצרם, ומחנה שמעון
חנה על עיר קמנה תקו ע סמוך למסאדא, ויפתחו לו אנשי
העיר - וכל יושבי ארץ אדומי בחרו את שמעון לשר וראש עליהם,
אך מסאדא לבדו לא פתחה לו, על כן חרת אפו על כל יושבי
הארץ, ויחריב את הכל בגדודיו הפושטים בארץ, וכל רואה את
ארץ אדום לפניו לא הכיר עוד את מקומותיה, כן שממום אנשי
שמעון העריץ -

ותחת המקנאים אשר בירושלים רעה עיניהם לראות תגבורת יד
שמעון אשר אתב להשתרר, ויצר להם כי נבנע לו ארץ אדומי, אשר
חיתה סתחלה בעלי בריתם (כאשר ספרנו למעלה) והיו איבים את
שמעון, ויבקשו להרע ולחשחית לו בכל אשר תמצא ידם, ובהיות
כי אין לאל ידם לערוך את מלחמה על פני השדה, ושימו אורבים לו,
ויקחו את אשתו שבי ויביאוה ירושלימה - או חרה אף שמעון ואמר
לנקום בם נקמה גדולה ויפשוט בגדודיו סמוך לחומות לירושלים וילכוד
כל יוצאי שער העיר ללקוט אורות או עצים, וידגם או קצין אבר
מאבריהם, וישלחם בעלי מום לעיר, לאמור לישיבה: ככה אעשה עם
כלכם, אם לא תשלחו לי את אשתי בריאה ותמימה - ויראו מפני
המקנאים וישלחו לו את אשתו - אך עודנו לא חדל שם עון
מעשות נקמות, כי רם לבבו ונרל זדונו, ויפשוט עם גדודו בכל ארץ
אדומי

ויהי יבן יושלל כל אחד מנא בפת יושביה, ויבניהו חבנים ונמקו
וימלטו בעיר ירושלים, ורבים נפלו ביד שמעון על ההר,
ויהרגם סרגע.

ויהי יושבי ירושלים במצור ובמצוק עד מאד, במחץ תשכל הרב
שמעון, המרבה לשפוך דם אדון, ובקרבתם זעמו בעלי המקנאים
תחת פקודת יוחנן, ויהרגו כל נכבד ושוע אשר איגו בחברתם,
והרשעים האלה סבבו ברחובות העיר, ויענו את הנשים ואת
הבתולות בנות מתקוממיהם, ויבן בסתר גם אותם אשר לא נראו
בגלוי כאויבים להם, על כי לא התחברו אתם בפשע מעשיהם. וכל
הגם מירושלים לבקש מפלט בין הרומיים, נפל מיד האבור שמעון
הצורך, לכן גם אנשים השקטים ואוהבי שלום נלחצו לאחוז בדעת אחד
מן הצדדים, לחסות במחסה ורעותיהם, כי אין לו מקום ובחירה
לשקוט במנוחה ולשבת בדר.

זעם ירושלים נלאו נשוא תתועבות והאכזריות אשר עשה יוחנן
הפריץ וחברת המקנאים השומעים לו, וישלחו את מתתיהו אשר
היה בתחלה כהן גדול, לצאת אל שמעון ולקראו לו לבוא עם אנשי
אל העיר להגן בעד העם נגד ערצות יוחנן וחברתו. ויאל שמועון
לעשות כן, וידבר בנאה ונאון אל מתתיהו, ויאמר: אנכי אבוא לנחות
את העם ולהצילו מכף מתקוממיו. ויהי בחודש ניסן (ג' תתכ"ט)
ויבוא שמועון עם חילו לירושלים, ויקבלוהו כל העם בשמחה ותרועה
נחלה. וימחר שמועון ללחום בבח על מבצר הר הבית, אשר
הפשוטו יוחנן ואנשיו, אך אנשי יוחנן הגם כי מעטים היו במספר
לחמו בעדם בתוקף ובגבורה, ויפלו רבים מאנשי שמועון חללים
מפניהם ואין מבריע. ויבנו אנשי יוחנן שלשה מגדלות גבוהות
בשלשה עברי הר הבית, וישליכו משם חצים ואבנים על אנשי
שמועון, עד אשר נלאה שמעון מלחום על הר הבית, וישב אחור
ויתחוק בעיר. — והנה מלכר מלחמת שני פריצים האלה ויבוא עוד
חשלישי להרבות המרומה ושפיכות דם, והוא אלעזר אשר היה
פקיד חבית ורבים מחברת המקנאים שמעו לו, ועתה חורד נאוונו ע"י
ההנשאות יוחנן ומגבורתו, ויהי עון את יוחנן, ויתקשר עליו עם
שאר

שאר גבורי בת המקנאים, ושם יהודה בן חלקיה, שמעון
בן עזרא, ויחזקאל בן חבור, ויאהו את פנימית בית
המקדש, ושם מצאו אוצרות מוון וכלי נשק הרבה מאד, ויתחקו שם,
ויתמכו על שמעון שימחד להשחית את יוחנן. ויוחנן ואנשיו
אשר חנו בלשכות הבית ובחצריו, התאמצו ללחום עם אלעזר, ולא
יכלו לו. ויהיו שלשה מחנות יהודים הלוחמים איש באחיו בתוך העיר
ירושלים, ודם נשפך כמים, ורחובות העיר מלאים פגרי מתים למאות
ולאלפים. ויראו אלהים הבאים להקריב קרבנם ולהתפלל בבית המקדש,
נשבתו תמיד מקול תרועת המלחמה ומרעש החצים ואבני הקלע. ותרזי
קריית ירושלים בצרה גדולה, ורכים מיושביה נכספו שיבואו הרומיים
ללכוד את העיר להצילם מועם הפריצים המשחיתים, ורכים מיללים
ומקוננים על הריגת קרוביהם, ובוכים ומתאבלים על חילול מקום הקדש,
יתדי יללה וצעקה בעיר עד אין להגיד ולספר. ויוחנן הפרץ גול את
קורות העצים אשר הכין אנריפא המלך להנביח בנין בית המקדש, ויבן
מגדלות ללחום עליהם בשונאיו. — זה מעמד ירושלים בעת כה
מיטוס בראש אנשי חילו לצור על העיר וללכדה.

פרק שביעי

מיטוס בא לפני ירושלים • מלחמה בין חושבית •
הרומיים נגפים •

ויהי כבוא אספסיאנוס לאלכסנדריא, וישמע כי כבר ירד
פומיליוס מגדולתו, וכי גדולי רומי כלם פה אחד לקרוא לאספסיאנוס
לקיסר על רומי. והנה מלאכים באו מרומי למצרים לבשר
לאספסיאנוס את גדולתו, ולהביא לו דוד והדר בשם העיר
והגדולים והעם הרומיים. על כן אין חפץ עוד לאספסיאנוס להביא
חיילותיו לרומי, כי אין צורך למלחמה בארץ מולדתו, ויצו לכל
מחנותיו לשוב ליהודה, ויפקד עליהם את בנו מיטוס, אשר בידו
נתן הנהגת המלחמה בארץ הזאת. ויקם מיטוס בראש כל חיל רומי
ויבוא עד העיר קסריא, ושם תרבה את עוצם מחנהו ע"י חדשים
הבאים

חבאים אליו, ויתחבר אליהם גם מחנה קיססיוס גאל לוס המוכת
מיהודים בתחלה, ועתה כל נפשם לעשות בם נקמות. ויתקבצו
אליהם גם אנשי מלחמה רבים מסוריא, ומחנה אחת באה ממצרים
תחת פקודת טיביריוס אלכסנדר איש יודע הטוב מעשה מלחמה.

וילך טיטוס עם כל צבאותיו דרך גבול שומרון, ויבוא ארץ
יהודה. והיו בחנות מהנות הרומיים במלך רביעי יום מירושלים,
וימחר טיטוס לבוא בחפזו עם שש מאות רוכבים לפני חומות העיר
למערכה, לראות ולהור את מצב המקום, ולתראות ליהודים. וחלק
את הגדוד הקצין אשר עמו לכמה חלקים להתפשט לכל עבר. והנה
פתאום פרצו היהודים משער הראשון, ויפלו בחרי אף על גדוד הרוכבים,
וכמעט רגע וטיטוס היה סגור עם אנשי מלחמתו מכל צד, ולא נשאר
לו רק להשגט בכח ובלחץ מן ההמון הגדול אשר סבבוהו, ויחוק
טיטוס את רוחו וילחם בגבורה עם כל הזוכבים אותו, וכן עשו
אוהביו אשר עמו ויפילו לארץ כל הקרב אליהם, ויעבור טיטוס בין
אלפים חצים וחניתות המושלכים עליו, ויצלח לו להתאחד עם יתר
הרוכבים אשר לו, וימהרו כלם לשוב אל מחנה רומי. — והיו למחרתו
ויקם טיטוס עם כל מחנהו, ויקרב ויבוא עד מקום סקופוס, הוא
דרך שתי שעות מירושלים, ויחן מחנה רומי עד לסורח העיר באורך תר
החיתים, ויעש טיטוס מבצר חזק סביב למחנהו למחסה ולמסתור
לאנשי חילו מפני היהודים.

ואנשי ריב אשר בירושלים ראו את מעשי הרומיים אשר בנו
סביב לעיר ללכדה, ויחולו מהלחם איש את רעהו, וישימו עיניהם על
האויב אשר לכלם, ויתחברו יחד ללחום עמו בכל כח וגבורת מלחמה.
ויפלטו מן העיר ויפלו פתאום על מחנה אחת רומיים, השוכנים על הר
החיתים ובונים בניניהם להשחית את העיר, ויחרד המחנה מאוד, כי
לא ידעו בנפול עליהם היהודים, וגם סגן ונשק לא היה להם, כי רק
לבנות דיק ולשפוף סוללות המה שולחו. וינטו רבים מהם והנשוארים
גפלו ביד היהודים, והיהודים אשר בעיר מרבים לבוא חוצה אל אחיהם,
ויחד הרג רב בין הרומיים, ויגרשו היהודים אותם מהר החיתים. וירא
טיטוס אשר נעשה לאנשיו, וימחר לבוא עם מבחר אנשי מלחמתו
וילחם

וילחם בכל סוד ביהודים, ויפצם וירחיקם מעליו, ויכין את הסדר מן
שוונות חילולתיו, ויסר את המהומה מעליהם. והרומיים האזינ
והעוררים כי עזי נפש ואנשי חיל הזה, וישתמרו מהם, ויצג פיסום
משמיות לנצור על מוצאי העיר לכל יפלו עוד היהודים עליהם פראוס,
וזאת חלוצי צבא חילולתיו הוליך אחור אל התדרים לחשוך אותם ליום
קרב ומלחמה. ויראו היהודים ויחשבו לנסים מפניהם, ויבואו
עליהם עוד הפעם מן העיר במספר רב ועצום, ויפלו עליהם בשאון
וחש ויבנם ויגרשו לאחור, או נבהלו הרומיים הצרים את העיר
בראותם כי נסו גרודיהם אחד אחד, וימלטו אל מבצר מחניהם. וידבר
פיסום אל אנשיו ויאמץ את רוחם, והוא עבר לפניהם וילחם
ביהודים בכח אריה, ויעשו גם אנשיו כמוהו, עד גברו יריהם, וינוסו
היהודים וימלטו אל העיר.

והנה אף כי חדלה המלחמה בעיר מדות בין החושבים, ומפני
וזאת הרומיים עשו דבתות שלום ביניהם, בכל זאת לא פסקה השנאה
בלב הפריצים איש לרעהו וכל אחד מהם חפץ להשתרר לברו. ויהי
בקרב הימים אשר נחו הרומיים מללחום בעיר, ותהי המנוחה הזאת
לסועה וסער לאנשי הריב ואחוות מרעים. ויהי בחג הפסח
(ג' תרכ"ט) והנה דם נשפך כמים במקום הקדוש: כי אלי עזר הפריץ
המחזיק בבית המקדש הפנימי נתן רשות לכל עובר אלהים לבוא
להשתחוות בבית ה', ויפתח את השער לכל בא שמה. וירא יוחנן
הפריץ וזמם לעשות רעה, וישלח רבים מאנשי חברתו איש איש לברו
זחרבו חגור מתחת למדיו, ויבואו אל פנימית הבית, וכאשר ראו
מספר רב יחד מאנשי חברתם ויגלו את חרבם הצפונה וישלפו אותה
מתערה, ויחדר כל העם מאד; ואנשי אל עזר המקנאים ראו
כי מעטים המה, ולא יכלו להלחם נגד המון רב המוויינים מאנשי
יוחנן, וינוסו ויתחבאו בחפירות ובדרכים אשר תחת קרקע בית
המקדש, ויהרגו אנשי יוחנן רבים מן העם כי אמרו הלא מקנאים
בתוכם. ותהי מהומה גדולה בבית ה', ויבדילו העם לנוס מתוכו החוצה,
ותחזק יד יוחנן בכל דד הבית, וחברת אל עזר כלה נשבתה, ולא
גשאר עוד רק שתי חברות מריבות, והן חברת יוחנן וחברת
שמעון

ש מ ע ון הפריץ, וגם המה התאחדו יחד וישאו בברית ללחום כאחד עם הרומיים האויבים לכלם .

ומיטוס חדל מלערוך עתה מלחמה נגד היהודים, רק פנה הדרך וסקל המסלה עד העיר, ורק אלה גזירות מזוינים עמדו מוכנים להלחם ביהודים הנופלים עליהם מן העיר, וכל יתר העם המלחמה עשו מלאכתם בקדומות ומגרות לברות עצים ולהעתיק צורים וסלעים מסקומם ולמלאות החפירות, ליישר הדרך עד העיר . והיהודים אשר בעיר ראו את מעשי הרומיים ויצא לבם, ולא יכלו עוד לנפול עליהם פתאום כי משו ידם, על כן שתו אל הערמה עיניהם :

והנה מספר אנשים מיהודים ברחו מן העיר ויפוצו דרך מבוא מצורת הורדס, וינוסו הנה והנה, ויעשו כמו נגרשו ע"י ראשי העיר, ולא ידעו מאין יבוא עורם . וחלק אחר מהיהודים עלו על החומה ויקראו לשלום לאנשי רומי . והאנשים אשר פחוץ לעיר קראו אל אחיהם על החומה, ויבכו ויתחננו לפניהם לעזוב אותם לשוב העירה . אך המה השליכו עליהם אבנים לגרשם, אז נסו העומדים בחוץ אל מחנה הרומיים, ויעמדו פתאום ויעשו כיראים, וישובו ללחום עם אחיהם וללכוד את השער בחזקה . וכל זה עשו רק למראדעין לדמות את הרומיים, ויראו אנשי מלחמת מיטוס ויתחבדו בחדות רבים עם היהודים אשר בחוץ לעיר, ויחינו לקחת את העיר, והיהודים הודו להם את הדרך, ויוליכום בין המגדלות הסגורים על השערים, ויהיו אף באו שמה ויפלו עליהם היהודים אשר במגדלות במספר רב, וישתכססו מכל צד, ואין מקום לרומיים לשוב, וישליכו היהודים עליהם חצים ואבנים לאלפים ורבבות, ויבואו עליהם בתרבות השלופות, ויפלו הרומיים חללים לפני היהודים, וימותו מהם עם רב, דק מעטים נמלטו וישבו אל אחיהם במחנה מלאים פצעים וחבורי מות . — והיהודים צהלו ושמחו על כי צלחה בידם הערמה הזאת, וקול תרועתם נשמע למרחוק, ויתעצב מיטוס על הדבר הזה, וישבע לנקום נקמה גדולה ביהודים . ויהי בארבעה ימים אחרי זאת, ותשלם מלאכת הרומיים ליישר המסלה, ויאסוף מיטוס כל מתניו ויערכם למערכה, וישם פשוות הספות זו לזו ויבא עד כמחלף רבע שעה קרוב לעיר, ויהיו שם מחנהו וילחם בעיר .

חומה

פרק שמיני

חומה ראשונה גלכרה מרומיים . ואחרי כן גם החומה
התיכונה . דברי ריצוי ושלום . רעב בירושלים .

ופריצי ירושלים עשו שלום ביניהם , וחלקו את העיר לשתיים :
שמעון היה פקיד על העיר העליונה על הר ציון ואקראובי צתא
ותחת פקודתו עמדו עשרת אלפים יהודים חלוצי צבא , ועליהם חמשים
ראשים ; וחמשת אלפים אדומים שלופי חרב , ועליהם עשרים ראשים .
ויוחנן היה פקיד בעיר התחתונה והחת פקודתו ששת אלפים יהודים ,
ועליהם עשרים ראשים . וא לעזר הנכנע לשמעון ושומע לקלו ,
פוקד אלפים וארבע מאות מקנאים , והמה מגינים על הד הבית ומקומות
סביבותיו . — ויהיו כל הפריצים ואחוזות חברתם לב אחד לחנן על
העיר , וללחום בעדה עם הרומיים בכל תוקף וגבורת מלחמה .

וטיטוס תר את המקום היותר מוכשר להלחם בעיר , ומצא כי
נח לכבשה מצד צפון , יען כי חומות צפון עוד לא נשלמו , ושם עיר
החדשה אשר אנשיה מעטים , ושם מצודת אנטוניה , אשר
בהלכרה נח לבוא משם אל בית המקדש . ויוסף המזכיר ונקנור
היו חמיר בחברת טיטוס בכל אשר הלך , למען לדבר עם יושבי העיר
ולהטותם לרת את ירושלים ביד הרומיים בשלום , אך המה אטמו
און משמוע , וישליכו אבנים על דוברי שלום האלה , ופעם אחת השיגה
אבן אחת את נקנור ותפצה את שכמו . — וירא טיטוס כי אין תקוה
להשלים עם יושבי העיר , ויעשה הכנות לקחת את העיר בגבורה .
וישפוך סוללה גבוהה קרוב לעיר , ויעל עליה כלי משחית החומה ,
וישלך קשתות וחצים לעיר באין מספר . — וגם שם עון עשה הכנות
להשבת את האויב ממלאכתו , וישם על החומה כלי משחית אשר
לקח מיד הרומיים בתחלה , ויערכם לקראת האויב להשחית את
בנינו , ויהודים רבים נפלו מן העיר על הרומיים , אך כלם נפלו
חללים לפני חרב האויב , ואבני הקלע הגדולים וקראים אשר
העליכו הרומיים על החומה היו למשחית לעומדים עליה , על כן
נמוג

נִסְגּוּ הַיְּהוּדִים אַחֲרֵי וִירָדוּ מִן הַחוּמָה, וְהִרְמִיּוּ כָּל מַעֲשֵׂיהֶם לַשְּׂפוּךְ סוֹלֵלָה וְלִבְנוֹת דִּיק כְּלֵי שֶׁטֶן וּפָגַע. וַיְהִי כִּי הִחְלוּ לַעֲשׂוֹת מִלֹּאכֶת הַשְּׁחָתָתָם, וַיִּבְקְעוּ אֶת הַחוּמָה וַיַּעֲשׂוּ בָּהּ פְּרָצוֹת, וַיַּחֲדֵד לֵב יוֹשְׁבֵי הָעִיר מִפֶּחֶד וּמִרַעַשׁ הָאִיוִם הַנִּשְׁמָע מִהוֹלְמֵי הַחוּמָה. אֲזִי־רָדוּ אֲנָשֵׁי יוֹחָנָן מִהַר הַבַּיִת וַיָּבֹאוּ לַעֲזוּרַת אַחֵיהֶם, וַיִּשְׁמְעוּ גַם הֵמָּה אֶת נִפְשָׁם בִּכְפֹּס לֶלְחֹם בְּכֹחַ וְאוֹמֵץ רוּחַ נָגֵד הָאוֹיֵב, וַיִּשְׁלִיכוּ מִן הַמִּגְדָּלוֹת חֲצִים וְאוֹקְרֵי אֵשׁ עַד אֶן מִסְפָּר עַל הִרְמִיּוֹם וְעַל בְּנִינֵיהֶם, וַיָּבִיאוּ מוֹת וְלִהְבוֹת אֵשׁ עַל הָאוֹיֵב וְחֹסֶד, עַד חָדְלוּ הִרְמִיּוֹם כִּרְגַע מַעֲשׂוֹת מִלֹּאכֶתָם, וַיִּרְאוּ הַיְּהוּדִים כִּי נִעְצָר הָאוֹיֵב מִלִּמְלָאכְתּוֹ, וַיִּפְּלוּ עֲלֵיהֶם מִן הָעִיר בְּמִסְפָּר עֲצוֹם וְרֹב, וַיֵּאֲצִיזוּ לָבוֹא עַד לִפְנֵי חֲבֻצַּת הַמִּכְסָּה אֶת מַחֲנֵה הָרֹמִי, וַיִּנְסוּ הִרְמִיּוֹם אֶל תוֹךְ מַחֲנֵיהֶם וַיִּצִּיתוּ הַיְּהוּדִים אֶת כְּלֵי מִשְׁחִית הָאוֹיֵב, וְהָיוּ לְמֵאכּוֹלֶת אֵשׁ. וַיִּתְאַמְצוּ הַיְּהוּדִים לְהַפִּיץ אֶת הָאֵשׁ עַל כָּל מִלֹּאכֶת הִרְמִיּוֹם וְעַל בְּנִינֵיהֶם, אֲזִי־בָּא מַחֲנֵה אַחַת מֵאֲנָשֵׁי אֲלֶכְסָנְדְּרִיא לַעֲזוּרַת הָאוֹיֵב וַיִּלְחֲמוּ בָּהּ, וַיִּצִּילוּ אֶת מִלֹּאכֶתָם מִבּוֹא בָּאֵשׁ. וְגַם טִיטוֹס בָּא בְּחֵיל רֹכָבִים וְרוֹבֵי קֶשֶׁת בְּמִסְפָּר גָּדוֹל וַיֵּךְ בַּיְּהוּדִים וַיִּגְרֶשֶׁם, עַד שֶׁבָּאוּ אֶל תוֹךְ הָעִיר, וְתָהִי הַמִּכְסָּה נְחֹלָה בְּיוֹם הַהוּא גַם בַּיְּהוּדִים גַּם בְּרֹמִיּוֹם. וַיִּשְׁמָסוּ לֶקַח יְהוּדֵי אֶחָד אֲשֶׁר נָפַל שָׁבִי בִירוֹ, וַיִּתְּלֵהוּ עַל עֵץ שְׁתֵּי וְעֶרֶב, לִמְעַן יִרְאוּ הַיְּהוּדִים וַיִּירָאוּ. — אַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לָחֲמוּ הִרְמִיּוֹם בַּחוּמוֹת הָעִיר, וַיִּקְלְעוּ אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת מֵעַל מִגְדָּלֵיהֶם עַל הַחוּמָה יוֹם וָלַיְלָה, וַיִּרְאוּ הַיְּהוּדִים כִּי נִמְקְצָה הַחוּמָה וְרָבוּ פְּרִצֶיהָ, וְהָמָּה עֵיפִים וַיִּנְעִים מְרֹב הַתְּאֻמָּצוֹת נֶחֱם בְּמִלְחָמָה, וַיִּסְגּוּ אַחֲרָיו עַד לְאַחֲרֵי הַמִּבְצָר, וְהָאוֹיֵב חָשׁ וְקָרַב וַיָּבֹא בְּפִרְצוֹת הַחוּמָה, וַיִּחַן מַחֲנֵה הִרְמִיּוֹם בַּעֲרֵי הַחֲרָשָׁה בַּחֲדָשׁ אִיּוֹר (ג' תת"ל) וַיִּלְחֲמוּ עַל הַחוּמָה הַשְּׁנִית. וְהַחוּמָה הַזֹּאת חֹזֶקָה יוֹתֵר מִהַרְאֻשׁוֹנָה, כִּי מְצוּדוֹתָ הָיוּ לָהּ סָבִיב בְּכָל עֲבְרִיהָ, וַיִּוְחַנּוּ הַגִּנִּין עֲלֵיהָ מִצָּד אֶחָד וַשְּׁמַעֲשֵׂן מִצָּד הַשֵּׁנִי; אֲךָ כֹּאשֶׁר הַמַּגִּנִּים גִּבְרוּ חִיָּלִים לְהִגֵּן וְלִהְצִיל, כֵּן עָשׂוּ הִרְמִיּוֹם גִּבּוֹרֹת נִפְלְאוֹת לֶלְחֹם וְלִהְשָׁתִית, לֹא יִרְאוּ מוֹת וְחֲצִים הַנוֹפְלִים עֲלֵיהֶם בְּסֶךְ עֲצוֹם וְרֹב, וַיִּוְסִיפוּ לֶלְחֹם עַד אֲשֶׁר עָשׂוּ פְּרִצָה גְּדוֹלָה וְרַחֲבָה בַחוּמָה, וַיַּעֲבְרוּ בְּתוֹכָהּ וַיָּבֹאוּ הָעִירָה, וַיִּלְכּוּ דֶּרֶךְ רַחוּבוֹת צָרִים הַמַּגִּנִּים עַד הַחוּמָה, וַיַּעֲבְרוּ וַיָּבֹאוּ

ויבואו עד שוק אחד ~~אחר~~, ושם העמיד מיטוס את חייליו, ויצו להם
 לחוס על העיר ועל יושביה, ולכל יושביהם ברכוש יושבי ירושלים.
 ואל עם היהודים קרא לאמר, חדלו לכם ממלחמה, ואל תשחיתו
 בידכם קרית מעוזכם, והצילו לכם את העיר ואת המקדש. — ולמען
 תת להם אות אמת כי נאמנה רוחו אצלם, חדל מיטוס מהרוס את
 החומה ומלהרבות פרציה. אך היהודים מאסו בדבריו, וישחקו לקול
 תוכחתו, ויהי כל איש יתרי הדובר שלום או אפר לתת את העיר ליד
 הרומיים, וידקרוהו לארץ. וקול תרועת מלחמה הלך וגדל בעיר, וחרבות
 שלופות וחיל רב באו באין מספר, שטפו ועברו אל השוק, ויפלו על
 הרומיים אשר בעיר, ואחרים ירדו מעיר העליונה בגרור רב אל שערי
 העיר, ויכו את שומרי הרומיים המגינים על מבוא השער, ויגרשו
 ממקומם עד למבצר מחניהם. ויהי מיטוס סגור מכל צד, כי מכל
 הרחובות באו התושבים עליו, ויורו עליו חצים ואבנים מן הגגות ומן
 החלונות, וכמעט לא יכול לשוב אחור, כי צרים הרחובות ההולכים אל
 השער, על כן נפלו אנשיו חללים לפני היהודים, וימלט מיטוס ומתי
 מספר קמן אתו, ויברחו חוצה מן העיר. — והיהודים צדלו ושמתו על
 הנצחון הזה, וישכחו כל הצרות אשר כבר עברו על ראשם, וישכחו
 את הרעב אשר החל להיות כבר בעיר, ויהיו מוכנים למלחמה מחדש,
 ויאורו חיל לעמוד נגד האויב, אם בוא יבוא שנית לקחת את העיר. —
 ופרצות החומה נמלאו וגסכרו מפגרי המתים, ויחל האויב לסעור
 עוד הפעם בכלי משחיתו לפרוץ את החומה, ויגבר חייליו ללחום בכל
 אומץ כחו, והיהודים חלושי כח לא יכלו עוד לתגן ולחציל. ויהי ביום
 השלישי ויכבשו הרומיים את החומה, וישימו את אנשיהם במגדלות
 השער, ויעברו ויבואו העירה, וילכדו את העיר התחתונה, וישתמרו
 מאד לכל יפלו עליהם יושבי העיר כאשר בתחלה. — ויהרסו הרומיים
 את החומה השניה עד לעפר, ויחטו בעיר החדשה לפני חומות העיר,
 וינחוו ארבעה ימים. ויאכלו ויתענגו, ויתאורו בכלי נשק חדשים ויפים,
 והיהודים ראו ויפתרו מאחריתם, ובכל זה לא שלחו אל מיטוס לבוא
 עמו בבית שלום כאשר קזה הגמור הזה. ויהי ביום החמישי, ועש
 מיטוס הכנות ללכוד את יתר העיר ולהחריבה. ויעצרו אנשי סוד
 לבלתי

לכלתי החל מעשיו עד אשר פתח בשלום עוד הפעם. וישלח מיטוס את יוסף המזכיר, לדבר בשלום אל העם. ויעמוד יוסף על מקום גבוה הרחק-במרחוי קשת מן העיר, וידבר בכל לב ובכל כח אל העם, וידבר רכות וקשות, ויוכיחם על קשי ערפם כי העיוו ללחום עם חיל עצום ונורא אשר אין לנצח, וכי החרב יחריבו ביריהם את בית המקדש המתולל ואת ירושלים קרית עוֹם, כי אין כח בידם להגן עליהם ולהצילם מיד הרומיים. ויבך יוסף בדברו ויתחנן אליהם להבנע לטיטוס ולבוא עמו בבית שלום, ואוניחם עליהם ועל העיר. — אך לשוא היו כל דברי תיכחתו ותחנוניו, כי אך שחקו עליו אנשי המלחמה הסומכים על המצודות והמבצרים, ויחשבו כי לא ילכדו אותם הרומיים. בכל גבורתם. — אולם דברי יוסף עשו רושם בלב רבים מעשרי העיר, חמה לקחו כל אחי יקר אשר להם וצפינום בתוך פיהם, ויצאו בסתר חוץ לעיר ויבואו אל מחנה הרומיים, ויבקשו מהם מקום מחסה ומסתור לשבת שם.

והרעב כבר מאוד בעיר, על כן שמחו המקנאים בהתמעט יושביה. ויהי מדי נאכלו אוצרות התבואה, כן גדלה וגברה הצרה ומהומת הרעב המשחית יותר מאשר השחיתת הרב המלחמה. והנערים בעלי זרוע פיצו לבוא לבית העשירים ויגולו כל אוכל אשר מצאו שמה, ויש עשירים נתנו כל מחמריהם בעד מדה אחת חטים או שעורים, והרעבים נמצאם תבואה ויעטו לאכול את הרגן סדם נטחן, ועודם בכפס בלעורו, לבל יחמוס איש אחר מידו. ובצרות הרעב חדלה כל אהבת בן שארי בשר, האב לא רחם על בנו, והבן לא חס על אביו, המינקת לא חלצה שד ליונק הרך, הבעל קנא באשתו ויקח את חטרת מפיה, והאשה בבעלה ותקח את האוכל מבין שניו, כי אין איש שם את לבו רק לשובע נפשו. ויהי המות בכל הבתים וועם בכל הרחובות. כי הנצול מרעב נפל בחרב בעלי מלחמה, המה דאו כל איש בריא ושמן, וידעו כי יש אוכל בביתו ויהרגו ויקחו את אכלו לעושי מלחמה. וכאשר מצאו בית אחד סגור וידעו כי יש שם אוצר תבואה, וישברו את הפתח, ויבואו כחיתו טרף לתוך הבית ויהרגו כל אנשי הבית ויקחו כל אשר מצאו. וגם בקעו את בטן ההרונים לקחת משם האוכל אשר לא

נמצא

געכל עוד. ורבים נמלמו מן העיר לבקש אוכל על פני השדה, ויפלו ביד אנשי טיטוס, ויצו טיטוס ללקות אותם ולתלותם על עץ שתי תערב, למען יראו יושבי העיר ויחדרו וישבתו ממלחמה. ולרבים מהגתפשים נברתו דורים, וישלחם טיטוס לתוך העיר קצוצי ידים, להראות לעם אחרית המרידה, ולצוות להם שלום בשם הרומיים. אך בכל זה לא נתעורר לב העקנאים השונאים את השלום, וימרו וישטמו את הרומיים יותר ויותר, וישימו בנפשם ללחום עמדם עד מפת רם האחרונה. — חמשה עשר יום עברו במעמד הרע הזה, והשבר הנדול אשר מצא לעיר אין להגיד ולספר. ועוד לא ערך טיטוס מערכה ללחום בחוקה במבצר העיר, רק עשה הכנותיו לבצע מעשהו אחרי כן בלי מניעה.

פרק תשיעי

מערכת מלחמה. הרומיים נגפים בתחלה. ואחרי כן לכרו את מצודת אנטוניה. וילחמו בהר הבית. וישרפו את האולמות סביב לבית המקדש.

ויהי ככלות טיטוס את מעשהו לשפוך סוללות רבות וגבוהות מאוד מול מצודת אנטוניה ומול הר הויתים ושאר עברי העיר, ויחל להלחם בסערה על העיר, והנה פתאום נפלו ונטבעו הסוללות, ואש ותמרת עשן עלה מן הארץ. ויכס את אנשי מלחמת הרומיים: כי יוחנן הרחיב את חלול המערות אשר מתחת לעיר, ויחפור חפירות עד מקום מחנה הרומיים, ויביא שמה גפרית אש וכופר ומלח רב, ויצא בהם אש, ותעל הלחב ותאכל כל מלאכת הרומיים אשר בנו בהם כמה שבועות, והאש הלכה וגברה ותהפך כל בניי האויב ויהיו לרשן. ושני ימים אחריו נפל שמעון בחיל וכח על האויב ואנשי לבב אשר עמו פרצו בין סחנות הרומיים ויביאו את מוקדי האש לשרוף את כלי משחית החומה, ולא פחדו מפני אלפי רבבות חרכות וחצים ואבנים הממיתים בהם, ויכלו את מעשיהם לשרוף כל כלי משחית אשר לרומיים, והמה ראו את להבות אש מתוך מחניהם הנחל ויבואו לעזרת אנשיהם, וגם יהודים רבים באו באין מספר מן העיר לעזרתם.

לעזרת אחדם, ותחז המלחמה גדולה וחזקה, ויהי הדג רב ומהומה וענני עשן ואש, ולא נכר אוהב לפני אויב, ויהרגו איש את אחיו, והאש נפוץ וישדוף כל מלאכת הרומיים, או בא טיטוס ממצודת אנטוניה ויפול בעורף היהודים, ויפנו אליו ויערכו מלחמה גם עמו, ויפלו חללים רבים באין מספר בין שניהם, עד שבו היהודים אחור במתי מספר אל העיר. אולם גם מהרומיים נפלו הרגים רבים ועצומים, ועל כלם הרע להם לראות כל בניניהם ומלאכתם למאכלת אש, אשר עשו בהם כמה חרשים. או נפל רוח הלוחמים הקשים האלה ויראנו לאחריתם.

והרעב כבר בעיר, והיו למשחית ליושביה, ויותר מאשר נפלו חללי חרב מתו ברעב וצמא, והמתים שכבו על פני כל חוצות כדומן על פני השדה, ויבאש ריח הפגרים, ונהיו חללים רעים וקשים בין הנשאים בחיים, עד גם הנערים גבורי כח כחשו מרעב ומחולי, וילכו ויעברו כצל בתוך הרחובות. והמקנאים וראשי מלחמה אשר בחברתם האמנם כי עוד להם מון וצידה למלאות את נפשם, הלא פחדו מריח הנבאש היוצא מהמתים, ויקחו את הפגרים ישליכום חוץ לחומה, וירא האויב ידע את הרעה והשבר אשר בעיר, ויחזק את לבו ללחום בה כי אפס כח המגן. — והפריצים והמקנאים הרבו עוד את היגון והשבר במעשי תועבתם ואכזריות אשר עשו ביושבי העיר, כי רבים ראו רעת העיר ושחתותיה באין מרפא, ויבקשו לעשות שלום עם הרומיים, או חרה אף המקנאים עליהם, וימיתו אותם במיתות קשות ומרות. ויקח שמעון את מהתיהו הכהן ושלשה בניו ויהרגו אותם במקום גלוי, על אשר חפצו בשלום. וכן עשה הפריץ האכזר הזה לשאר אנשים יקרים ונכבדים, גם המית חמשה עשר אנשים המנסים לברוח מן העיר לבקש סתר אצל הרומיים. ואיש אחד ושמו יהודה היה ראש לחיל אחד קטן הגועדים ללחום בעד מגדל אחד, ויועץ האיש הזה עם אנשי חילו לפתוח לרומיים, למען ימחרו לבוא לעיר ויעשו קץ למעשי שמעון ואכזריותו, וכבר שלחו שלוחים והריצו אגרות עם אנשי רומי. וישמע שמעון וילחם במגדל וילכוד אותו, ויהרגו כל אנשי חיל אשר בתוכו, ונתחו לנתחים, וישלך אותם חוץ לחומה אל הרומיים ללעוג בהם. — ובכל

ובכל זה נסו רבים מן העיר להמלט סמיתת הרעב, אולם האומללים האלה הנמלטים, מחרב הפריצים נפלו במוותי תחלואים קשים הכאים אליהם ממאבלים המויקים אשר אבלו בהבלעה גדולה. — ועוד צרת אחרת מצאה להנסים מן העיר, והיא מחשבת הבל אשר חשבו הערביים ואנשי סוריא חיל הקוורים לרומיים, לאמור: היהודים הנמלטים מן העיר עשירים הם, ואבנים יקרים ומרגליות רבים להם אשר בלעו בתוך פיהם, ואם יבואו למקום מפלט ישתו מסמים המקיאים ויקאו את אבנים הטובים אשר בתוך מעיהם. על כן מדי מצאו עמים הפראים האלה איש יהודי הנס מן העיר, ויהפשו אותו ובקעו את בטנו לבקש חמטמונים אשר בקרבו. ובכה נהרגו כמה מאות יהודים הנמלטים מן העיר, עד אשר שמע טיטוס מהודון הזה, ויצו לכל אנשי צבאו בענש גדול וקשה, לבל יעשו עוד כהנעבה הזאת. ובכל זה לא מנעו אנשי הבל האלה לתפוס בסתר את היהודים הנמלטים הנופלים לידם, ולכרות את בטנם. — ויהי מספר היהודים המתים בעת ההיא בתרב וברעב ובשבי ורצח כשש מאות אלף נפשות.

והרומיים בלו מחדש את מלאכתם, ויכרתו כל עץ סביב לירושלים לבנות בניניהם, עד לא נשאר עץ אחד בכל הגבול סביב, ועתה שמו האויבים מאוד את מלאכתם לכל ישרפו אותם היהודים באש, ויצונו סביב מבחר אנשיהם המווינים בכל כלי נשק, והמה השליכו חצי מות על אנשי יוחנן בדרתם מראש המצודה ואש בידם, ויפלו כלם חללים, ואך מעטים הנשארים נסו אל העיר, ולא היה בהם עוד כח ללחום נגד הרומיים. — ויהי בחדש תמוז וילחם טיטוס במצודת אנטיא בכח וגבורה גדולה נגד אנשי יוחנן ושמעון אשר נלחמו גם המה בכח אריה, וישליכו חצים ואבנים וברזל לרוב על אויביהם, אך גברה יר הרומיים, וילכדו את המצודה בשבעה לחודש, ומשם הלכו ללחום בדר הבית וללכדו, ויפגשו מחנות הרומיים והיהודים יחד בלילה הזה, ואין עוד מקום להשליך חצים ואבנים, ויכו איש את אויבו באגרוף ובורע, ויהי הרג רב בין שניהם, עד גברו הרומיים, ושארית היהודים נמלטו אל מבצרי בית המקדש. — ויצורו עליהם הרומיים, ויבנו בגיניהם סביב, וישליכו אש על האולמות אשר לפני הבית מצד צפון, וישרפו

וישרפו אותם • והיהודים מלאו את האולמות והבנינים הנותרים גפרית ושאר מיני שרפה, ויסוגו אחר אל פנימית מבצרי הבית, ויראו הרומיים וירדפו אחריהם; ויה כבואם אל האולמות, וישליכו היהודים אש לתוכו, ותעל הלחב ותיקד כל הבנינים כרגע, וגשרפו רומיים רבים וימותו בענין רע, ומחנה הרומי הגדול ראו במות אחיהם ולא יכלו להושיעם. — אך בכל אלה לא מצאו היהודים תשועה להמלט מאויביהם, ונהפוך הוא, כי בהשרף הבנינים אשר סביב למקדש, ותהי יד ומקום רחב לרומיים לאסוף שם יחד את מתניהם, ויתקבצו שם ויעשו הכנות לגלות על בית המקדש ולקחת אותו בחוקה •

פרק עשירי

רעב גדול • מלחמה בפנימית הבית. שריפת בית אלהים •

ויחזק הרעב בעיר, והצרה והמצוקה אשר בעיר אין להגיד ולספר, עד כי אשה אחת גברת וענוגה אכלה את בשר ילדה היונק, אחרי ידעה כי לא יחיה עוד ממחסור מאכל, ותשבע היא את נפשה מבשרו • והחומסים בעלי זרוע הרגילים לבוא אל ביתה לחמוס כל אשר לה באו גם היום ומצאוה אוכלת, ויאבו לקחת את מאכלה, ותאמר להם במר לבה „ראו זה בשר ילדי יוצא בטני „ ויחרדו החומסים • — וישמע סיטוס את הדבר הרע הזה ויהמו מעיו על שבר הקריה העליונה הזאת, ויאמר: אמר ואחיש מעשי ללכוד את העיר למען הציל את יושביה ממצוקותיהם הגדולים ומרים, ויביאו הרומיים את כלי משחית החומה על הסוללות הגבוהות אשר שפכו סביב למבצרי הבית, וישליכו אותם על החומה, ולא יכלו לפרוץ בה פרצות כי חזקה היתה עד מאד • ויהי ביום שמיני לחדש אב, וידביקו הרומיים סולמות בקיר החומה ויעלו עליה ברוח אמיץ וסער, והיהודים מחשים ויניחום לעלות, אולם כמעט דרכו רגלי הסוערים על החומה ויפלו היהודים עליהם במר נפשם והרגו מהם רבים, וישליכו את הנשואים מעל החומה לארץ • ויראו הרומיים כי אין ללכוד את מבצר הבית לא בכלי משחית ולא בעלות בסערה

בסעודה, ושימואל האש עיניהם, אשר לא אבן לעשות עד חנה למען לחוס על בניני התפארת. וישליכו לפירי אש רבים אל המבצר וממס הכסף המצופה על השערים, והאש אחזה את קורות העצים וידעו למוקד ולרשן. ויהי בבקר והאש נפוץ על הבנינים הסובבים את בית הפנימי וישרפו עד תלם, וחצרי המקדש מלאו פגרי מתים הנופלים בחרב ובאש. ויעל טיטוס וחילו על החומה ויבואו אל המבצר והיהודים עורם נלחמים עמהם, וישפכו את דמם ללא תועלת, כי אחבו למות לכל יראו עיניהם אבדן ארץ מולדתם וחרבן קרית עוזם ובית אלהים. ויהי בתשעה לחדש אב, ויצו טיטוס לבנות את האש ועודנו לא ידע מה לעשות, אם יקיים את בית-תפארת הקדוש והמהולל, אם לא. ויקרא ליועציו זישאלם על הדבר הזה, וייעצו איזה מהם להחריב את הבית, יען כי הוא סבת מלחמת היהודים בקשי עורף. ואחרים אמרו, לבל יעשה כזאת בלתי אם יוסיפו היהודים ללחום נגד הרומיים, אולם אם יאספו ידיהם וינוחו, טוב להשאיר בית קדוש כזה ולא יחלל אותו. ויט טיטוס און לעצת האחרונים לבלתי החריב את הבית, ויהי בדעתו לנוח ביום ההוא ולקחת את הבית בחזקה ביום מחר בעשירי לחדש. ואנשי חילו טרודים לסקל המסלה ולפנות הדרך ממפולת וחרבות הבנינים, למען יעלו למחר בלי מכשול אל שערי הבית הפנימי. —

אך הנה ליום צרה וחשכה! יום התשיעי לחדש אב כבר הוכן לשבר ולחרבן, בו נחרב גם בית המקדש הראשון אשר בנה שלמה. — ויהי באשמורת הבקר הזה ויאמזו היהודים את לבם, ויבואו מפנימית הבית ויפלו על הרומיים וילחמו בהם ברוח עזה וחזקה, וידביקו את מנינם יחד ויהיו כחומת ברזל, ויבוא טיטוס עם כל חילו ויך ביהודים ויגרשום אחור עד לפנימית הבית. ועודנו חשב טיטוס לחוס על דם אנשיו, ויחדל מהלחם ומלקחת את המבצר בסערה, ויאמר לחנות עם חייליו סביב לבית לצוד עליו להסגירו וללכדו על ידי הרעב. אך כמעט הניח ידו מללחם וישב אחור אל המצודה, ויפלו היהודים עוד הפעם מן הבית על הרומיים העומדים שם על המשמר, ולכבות אש המוקד, וילחמו אנשי רומי בכח, ויגרשו את היהודים שנית אל פנימית החומה. ויהי בקרב

וצקרב מערכות מלחמה זאת, ויקח רומי אתר יקור אש ויורוק אותו לתוך
 חלון חדר אחד מחדרים הרבוקים בבית המקדש מצד צפון, ויחדר
 ויהיה מלא בגדים וכלי יקר רבים, ותאחו במו האש, ותעל מלהב
 ותיקר עדתחתית כל הבנינים השמוכים ורבקים למקדש, ואין לכבות.
 ותהי צעקה ויללה גדולה ומרה בין היהודים בראותם בית וכול קרשם
 בסכנת האש, וגם טיטוס ראה את האש מעל המצודה אשר הוא שם,
 וימהר לבוא עם חילו לכבות ולהציל את המקדש, אך בעלי מלחמה
 היהודים לחמו נגדו ולא עזבוהו לקרוב אל הבית, ומתוך המהומה ורעש
 המלחמה וקול יללת האומללים לא שמעו הרומיים את קול טיטוס
 שר צבאם המצוה להם לכבות ולחוס על הבית, ויהי אש ועשן ורעש
 ומהומה וחרג רב, ויפלו הבנינים אשר סביב למקדש, והמפולת כסתה
 אוהב ואויב יחד וימותו גם שניהם, והרומיים הקרבים אל המקדש
 אש אל פנימית הבית לשרוף גם אותו: אך טרם אחזה האש בבית,
 וילך טיטוס עם שרי צבאו לתוכו, וישתומם על גודל יקר תפארת אשר
 ראו שם עיניו, ויחפוץ בלבו להצילו ולהשאירו, ויהי ברגע צאתו משם
 להזהיר לאנשיו לאסוף ידיהם, והנה פתאום עלה הלהב גם בבית הפנימי
 ויהי למוקד כלו, וימהר טיטוס ושרי צבאו לצאת משם. — ומי
 יספר ויערוך יום צרה וחשכה הוה אשר היה בירושלים! כל הרי הבית
 היה ענן אש, והרומיים השורדים אשר הלכו אל הבית לחמוס
 האוצרות והכלים היקרים מצאו את מותם בלהבות אש. — ומן מעלות
 המזבח ירד הדם כנהר וישטוף את הפגרים אשר שם. והנה אנשים
 ונשים טף וזקן יחד שכבו ויתעלפו על הארץ סביב, ורבים נסו ולא
 ידעו אנה, וישליכו את נפשם אל חרב האויב, ואחרים עלו על
 החומה לעמוד עם עד יעבור הזעם. ושני אנשים יקרים ממשפחת
 כהנים ימאיר בן בלגא ויוסף בן דילא קפצו ברוצנם
 אל יקוד האש, למען ישרפו עם בית אלהים יחד. ואחרים דחקו את
 נפשם ויעברו בתוך מחנה האויב, וימלטו ויבואו אל העיר. ועוד
 אחרים נמלטו אל אולמות הבית אשר מצפון, אשר לא נאחז עור
 מלהבות האש, ושם התקבצו כששת אלפים איש. וקול גדל ויללה
 מן הבית ומעיר ירושלים, וקול תרועת הנצחון מחיל הרומיים, נשמע

עד למרחק רב . והכרזים אשר במקדש אחוו בריחי הברזל והכסאות
 וכל הבא בידם, וישליכום על האויבים לנקום בם נקמה טרם יצאה נפשם .
 כן גפלה עטרת תפארת ישראל, ונטבע לארץ הבית הגדול והקדוש
 המתהלל בעמים, אחרי עמדו כמה מאות שנה, והוא נבנה מירי-
 בבל ופרס, ונתוספה ע"י הורדס המלך לכליל יופי הדר ונאדר בקדש
 עד אין למעלה ממנו, ואוצרותיו רבו גם רבו מרוב השורות ונרבות
 אשר הביאו לו עם ישראל ומלכיהם ועמי נכר הבאים שם להתפלל,
 כי קדוש ונורא הבית הזה בתכליתו, רם ונשגב במראיתו, אדיר
 ועצום ברבבות וזרעות נבורים המגינים עליו, וגם כנפלו שפכו אלפים
 דבבות את דמם בעבדו, והתגדלו להיות אוכרים יחד עם עטרת
 תפארתם . אהה אוי ואלילי! בעוונות אבותינו כי גדלו למעלה
 ראש קצף אלהים על בית וכולו ועל ציון דוד קדשו, וימאס במו
 יהיו למשדפות אש ולמדמם תחת רגלי אויבים האכזרים, ועודנו
 אנחנו מקוננים וסופרים על מפלת בית מקדשנו, ועוד יאבלו עליז
 זרעינו וצאצאי זרעינו עד דוד אחרון עד שוב ה' את שכנת ציון,
 וימלך על העולם כולו בכבודו .

פרק אחד עשר

הרומיים לכו כל עד ירושלים וישרפוה ויעשוה תל שוממת .

והפריצים יחגו ושמען עודם מחזיקים בקשי ערפם ללחום בער
 העיר, ויתחברו אליהם האנשים הצמלים מהר הבית . אולם הכרזים
 והעם המתחבאים באולמות הצפון מהו יחד כנקמת אויב, הם ונשיהם
 וטפם, כי הציתו הרומיים את האולמות באש, ויאמימו און לקול
 'ללה האומללים, וישרפו יחדיו כל אשר בתוכם . והכרזים אשר עלו
 על החומה נשאר שם חמשה ימים, ואחר ירדו מפני הדעב, ויבקשו
 חסד ורחמים מן הרומיים, אך לא נשמעו קולם, וימותו כלם בחרב .
 והרומיים משמיעים קול תרועת נצחון, ויחזו ויראו יחד אצל שער
 הבית הקדש, ויחזו פאר וכבוד לטיטוס עד צבאם, ויזבחו וזכרו
 לאיליהם

לאיליהם, במקום המקורש לאלהי צבאות אלהי אמת . ואחר נסעו
ללכוד את העיר העליונה , והיהודים עמרו מוכנים לקבלם בחרב וקשת
מלחמה , אך בתחלה פתחו יוחנן ושמעון לדבר שלום אל
רומיים . ויאותו הרומיים לבוא עמם בבית שלום , ויניחו כלי
הצק . ויקרב טיטוס והמליץ אשר עמו, וידבר אל היהודים דברים
קצרים ונמרצים , ויזכר את סבת המלחמה הזאת , ויאמר להם שיקבלו
מעתה עליהם את מלכות הרומיית , ושימיהו להשליך את כלי נשקם
ולהכניע את נפשם ולצפות על חסרו . וימאנו היהודים ויאמרו „ לא
„נוכל לקבל עלינו עול מלכות הרומיית, כי כבר נשבענו לשפוך טפת דם
, האחרונה אשר בנו בעד החפשיית והחירות ; אולם זאת נעשה : נצא
„מן העיר ונעזוב אותה בידך , אם נתון תתן לנו לצאת בשלום , ולהושיב
„אותנו במקום ציה ושממה בארץ הזאת „ . ויחר אף טיטוס על המענה
הזאת , ויצו לאנשיו לשרוף את העיר כרגע , וליהודים שלח להודיעם :
כי אין עוד חסד ורחמים לפניו , וכל יחודי אשר יפול בידו יעשה בו דין
מות כמשפט המלחמה . ויציתו הרומיים את העיר , ועל הלהב וישרוף
כל בתי הרחובות והשוקים ואת ארמון המלך ואת האוצרות אשר בו ,
וינוסו יושבי העיר האומללים ומלפז במדומה ורוחק רב אל מצודת
הוֹרְדֵס , והיא מבצר גדול בתלך היותר גבוה בעיר העליונה , וילחמו
הרומיים גם עליה כאחד עשר יום . וראשי צבא היהודים אשר באו
מארץ אדום לעזרת אנשי יהודה ראו כי לא יצלח להם לנצח על הרומיים ,
וישלחו מלאכים בסתר אל טיטוס להכניע ולפתוח לו , וישמע
שמעון הפריץ וקח את השלוחים בשובם מטיטוס ויהרג אותם
בלי חמלה , ויעמד משמרות לנצור על אנשי אדום לבל יפלו אל
האויב . ואך מעטים נמלטו מן העיר וילכו אל הרומיים . וכחן
אחד מראשי הכהונה אשר הציל כלי קדש רבים ויקרי ערך מן המקדש .
הביא אותם אל טיטוס , ובנה פרדה את נפשו ממות . ואלה הם
הכלים : מנורת זהב טהור אחת , ושולחנות זהב , וכוסות וצלוחות זהב
טהור , ואיזה פרוכת מעשה רקמה יקרות מאוד . וחושן המשפט עם
אבנים הטובות אשר בו , ועוד שאר כלי קדש . וגם סוכן המקדש
ושמו פנחס , הביא אל הרומיים בגדי ארגמן ושאר בגדי צבעים , וסמי
הקמורת

הקטורת היקרים וחשובים מאוד, ויצל את נפשו ממות גם הוא .
 ובשבעה לחודש אלול לכדו הרומיים את כל העיר העליונה .
 וינסו רבים מן היהודים ומלכו על גבעה אקרא , ואחרים התחבאו
 במערות מתחת לארץ , ואנשי חיל הוסיפו ללחום עם האויב עד נפלו
 כלם חללים לפני הרומיים . והחומה נפרצת והמגדלים טבעו לארץ ,
 וינסו היהודים הלוחמים ולכו כמשוגעים , ולא ידעו אנה יברחו , ויפלו
 בחרב האויב או התחבאו במערות . ויבואו הרומיים אל העיר ביד
 רמה , ועברו ברחובות ויהרגו כל הבא בידם וישללו שלל רב . וימצאו
 את הבתים מלאים פגרי המתים ברעב , והאש באה מעיר התחתונה
 ותמצא גם העיר העליונה ותהפך את כלה לרשן . ויהי למחרתו ביום
 השמיני לחודש והכבה האש , והנה העיר העליונה והמהוללה נשרפת עד
 תחתית , כחדש ימים אחר שריפת בית המקדש . ויהרסו הרומיים כל
 יתר הבנינים אשר נותרו מן האש ויעשו את ירושלים לתל שוממה ,
 ולא השאירו כי אם שלשה מגדלים גבוהים ובצורים , לזכרון המלחמה
 הגדולה הזאת .

פרק שנים עשר

המקרה אשר קרה לשבויים , ולפריצים יוחנן ושמעון .
 אנריפא . בירניסא . ויוסף המזכיר .

ויהי מספר השבויים הנופלים חיים ליד הרומיים קרוב למאת
 אלפים , ומספר המתים במלחמה הזאת יותר ממאה רבבות . וחלק אחר
 מהשבויים העמיד טיטוס לפני משפט המלחמה , ויומתו בחרב רין , וחלק
 אחר מבן שבעה עשר שנה ולמעלה שולחו למצרים לעבוד שם עבודת
 הפרך לחפור תחת ההרים , ומבן שבעה עשר שנה ולמטה נמכרו
 לעבדים ושפחות . — ואחרי כן ירדו הרומיים למערות העיר וימצאו
 אותן ^{מלאות} פגרי מתים ברעב מאנשים המתחבאים שם , ויעברו הרומיים
 על הפגרים ויחקרו ויתורו וימצאו שלל רב ממטמונות אשר לקחו עמם
 הגמלטים שמה . או בא אליהם יוחנן הפרץ מאחד המסתרים ויכנע
 לפניהם ויתחנן בעד הצלת נפשו ונפש אחיו . ויחקרו טיטוס עמו
 לרומי

לרומי, לדרכות כבוד הפארת עון נצחונו בנסוע הגבור לקריה האת
בכל הדרת יקר. ושם השם יוחנן לבית אסורים ויהי שם עד יום מותו.
ושמעון הפריץ התחבא עוד איוה ימים בסתרי המערות עם
קצה אנשיו, ויהי כאשר תמו המזון ומחיה אשר לקח עמו וילחצו
הרעב לעלות מן המערה, וילך בלילה לבקש מקום לנוס ולהמלט מן
הרומיים ולא מצא, כי שמרו אנשי משמר כל המוצאות, ומצאו
השומרים ויתפשוהו וישמוהו בכבלים וישלחוהו ליד טיטוס לעיר
קסריא, כי שם הלך טיטוס עם איוה מחנות לשוב אל ארץ מולדתו
לרומי, אחרי עובו מחנה אחת בירושלים, ואחרי שלחו יתר אנשיו
לכבוש את המבצרים מכירוס ומסארא ושאר ערי יהודה, ולכדו
אותן, ותהיינה כל ערי ממשלת יהודה ביד הרומיים.

וטרם הלכו מירושלים חגו הרומיים חג ושמחת נצחון גדולה,
ובקסריא חגגו את יום הולדת שר צבאם טיטוס. ולמען שמח את
נפש אנשי מלחמתו הבין טיטוס צחוק אחד מר ורע מאד, והוא מלחמת
אדם עם חיתו טרף, ויקח כמה אלפים משבוי היהודים ללחום איש
את רעהו או עם החיות הטורפות, ונשפך רם האומללים האלה לצחוק
כל רואיהם האויבים. וכן עשה טיטוס בעברו שאר ערי סוריא, לשמח
את יושבי הארץ ההיא במראה התועבה כזאת. ויבוא טיטוס עד
אלכסנדריא במצרים, ומשם ירד באניות לרומי, ולפניו נשלחו שמה
יוחנן ושמעון הפריצים עם שבעים יהודים יקרים ונכבדים, לפאר
את מסע הנצחון בנסוע טיטוס לשערי קרית רומי בחדר ותפארת, ושמעון
יוחנן הלכו אחריו אסורים בכבלים בין המון חוגג, ואחרי כן הביאו את
שמעון אל שער המשפט ברומי, וילקוהו ויסירו את ראשו מעליו. ואת
כלי הקדש היקרים אשר הביאו מירושלים שמו בהיכל השלום
אשר בנה הקיסר אספסיאנוס, ושם נטמנו ימים רבים. — ואת
יוחנן הפריץ שמו בבית הכלא, ויחי שם חיי לחץ ועוני עד יום מותו
ואת יתר היהודים השבויים מכרו לעבדים ולשפחות.

אך שלשה המה פליטי יהודה אשר חיו בין הרומיים ביקר וגדולה,
ואלה הם ואגריפא ואחותו בירניסא מורע חורט המלך,
יוסף

ויוסף בן מתתיהו הכהן, הוא בעל דברי הימים הגדול הנודע :
אגריפא ובירניסא הלכו לרומי עור קורם המלחמה, ויחיו שם
חיי שמחה ותענוגים, ולא שעו לצרות אחיהם ביהודה, ואגריפא שלח
גם שלח את אנשיו (והם אנשי ארץ נסיכתו ק ל ק י ס) ללחום נגד אחיו
היהודים. ובירניסא נחמדת מאד בחצר הקיסר יותר מאחיה,
ואספסיאנוס התייעץ עמה פעמים רבות בדברי מדינה, כי היתה חכמה
ומשכלת מאד, ובזוניה הטתה אליה אוהבים רבים, וגם טיטוס נפל
ברשת אהבתה, עד אשר יראו הרומיים פן יארש אותה ותעל נכריה
על כסא רומי, וילונו בקול גדול עד אשר נלחץ טיטוס לשלחה מעליו
ולהרחיקה מרומי. ואחרי מות אספסיאנוס שבה לרומי, ולא באה עוד
לחצר הקיסר. ולא נודע מתי ואנה מתו אגריפא ואחותו, כי לא נזכר
בספרי רבדי הימים.

ויוסף הסופר והמזכיר הגדול פעל ועשה לעמו כל ימי חייו, כי
גם אחרי נשבה בין הרומיים בלחמו נגדם בער עמו בחלכר המכבד
יודפת (כאשר ספרנו למעלה) עוד המליץ תמיד בעדם אצל
אספסיאנוס ובנו טיטוס, אשר כבדוהו ויוקירוהו מאד, וישלך יוסף את
נפשו מנגד לקרוב פעמים רבות אל החומה לדבר על לב אחיו היהודים
להיותם נכנעים לרומיים ולבקש שלום, למען הציל את העיר ואת
המקדש, אך המה זרקו אבנים עליו, ופעם אחת השיטתו אבן אחת
ונפל אחור לארץ, ובכל זה קרב אליהם עוד פעמים רבות לדבר על
איניהם האטומות. וימצא יוסף חן בעיני טיטוס וישא שר הצבא את
פניו, ובחין מליצתו. הציל יוסף מאה ותשעים אנשים נבחרים מבין
השבויים, ונלקחו הכבלים מעליהם ואת רכושם הושב להם. ואחרי
כן הציל יוסף עוד איוה נפשות מישראל הלקוחים למות בעירת קו ע
ויתן טיטוס ליוסף אחוות ארמות בארץ יהודה, תחת אחוות נחלתו
אשר היתה לו בתחלה בסביבות ירושלים ואשר נחרבה במלחמה.
ויקחהו טיטוס עמו לרומי, ושם כבדוהו הקיסר אספסיאנוס ויתן לו בית
מושב אשר ישב שם הוא בעצמו טרם הגיע למלכות, ויקרא לו אחרי
משמותיו פלאוויוס (Flavius Josephus) ואחרי מות
אספסינוס נשאר יוסף ביקרו בחצר הקיסרים טיטוס ורומיטינוס
המולכים

המולכים אחריו . — ויכתוב יוסף ברומי את ספרו דברי הימים לישראל מימים קדמונים עד חורבן ירושלים ע"י הרומיים , אשר כבר החל לכתוב בלשון עברית ועתה כתבהו בלשון יוגית , ועוד כתב שאר ספרים , ומעשי ידיו להתפאר מאוד בין חכמי ישראל וחכמי עמים עד היום הזה , בפרט אשר יספר מתולדות ישראל אשר בימי וממלחמת הרומיים ביהודה . כי הוא ראה וירע הכל על נכון בהיותו בעצמו בכל מקום בין הגדולים ופעל ועשה עמם , על כן נאמנו דבריו יותר מדברי שאר כותבי העתים . וימת יוסף בשיבה טובה והשאיר אחריו שם טוב , ושני בנים מאשתו האחרונה , שם האחד יוסף (צדקיה) ושם השני שמעון אנריפא . —

אֵבֶה נִכְחַד יִשְׂרָאֵל מֵהֵיּוֹת נֹי אֶרֶץ אֲשֶׁר נִתְּנָה לָאֲבוֹתָם לְאַחֲזוֹתָהּ מִשָּׁה עַד עַתָּה , וְאֵין לָהֶם עוֹד מִמַּשְׁלָה וּקִיבוץ מְדִינִי , וְאֵין מְקֻרָשׁ וְאֵין כְּהֵן וְנָבִיא . וְנִפְּרְדוּ בְּכָל קְצוֹי אֶרֶץ וְעִיר שֶׁם וְעִיר שֶׁם , כְּאֲשֶׁר חָזוּ עֲלֵיהֶם הַחֲזוֹנִים יִשְׁעִי הוּא יִרְמִיָּהוּ וְשָׂאֵר נְבִיאֵי אֲמַת . וְהֵנָּה יָמִים רַבִּים לִפְנֵי חֲרָבִן יְרוּשָׁלַיִם ע"י הַרֹמִיִּים כְּכֹר נִתְּשָׁבוּ מִסֶּפֶר רַב מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצוֹת אַחֲרוֹת , בְּפָרַס וּבְבָבֶל וּמִצְרַיִם , וְהָמָּה אֲשֶׁר לֹא שָׁבוּ מִעוֹלֵי גְלוֹת בָּבֶל , אוֹ אֲשֶׁר הָלְכוּ לִשְׁבֹּת שְׁמָה בִּימֵי בֵּית שְׁנִי . וְגַם בְּאִיּוֹה מְדִינֹת אִירָוּפָא בְּסִפְרָר וּבְאַזְחָה סְבִיבֹת אֲשַׁכְּנוּ כְּכֹר נִתְּשָׁבוּ יְהוּדִים בִּימֵי הָהֶם . — וּבְחֶלֶק הַשְּׁנִי מִסֶּפֶר קוֹרָא חֲדָרֹת וְהָהּ נִסְפָּר קוֹרוֹתָם וְתוֹלְדוֹתָם בְּעֵתִים הָאֵלֶּה , מִרַם גְּבוּא לִסְפָּר תּוֹלְדוֹת הַיְּהוּדִים בְּכָלֹל אַחֵר חֲרָבִן יְרוּשָׁלַיִם , וְאֲשֶׁר קָרָה לָהֶם בְּגִלּוֹתָם וּפְזוּרוֹנָם בְּכָל אַרְצוֹת תְּבֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה .

ת ם

דוח המעות

חקן •	מעות •	שורה	צד
גולוניטוס	גול וניטוס	29	8
נמצאו	נמצא	8	24
דבר	דברי	11	33
למלחמה	מלחמה	22	46
ושקטו	ושוטו	28	52
מפני	מפי	18	54
אוהב	ואוהב	4	56
ומחשבות	ומאשבות	28	64
ויכרות	ויעז	23	73
וברצפנים	וברצפנים	12	82
דם	ךדם	32	—
הורקנוס	הורקנוס	22	96
מלכותו	מלכותו	16	182
ועשה	ה	9	186
במלכותו	בממלכותו	16	187
וילכו	וילך	1	222
אש	איש	29	237
פקודת	פקודה	20	240

